

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 - มกราคม - กุมภาพันธ์ 2568 Vol.3 No.1 - January - February 2025

สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมค็อกเคอร์เบีย เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าค้างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย
DR KET Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District,
Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel: +66610186156

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2568)

Vol 3 No.1 (January - February 2025)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ ***** _

📖 วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น สังคมวิทยาและมนุษยวิทยารวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจันทงค์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาฐิติวัตร หมั่นกิจ, ดร.

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พิชญ์ ศรีพรรณ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการต้อกเตอร์เกษ

 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภ

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

 ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

 พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

 ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์) ปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)

เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตาม แนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	1-15
---	------

THE ATTITUDE OF UNDERGRADUATE STUDENTS TO INSTRUCTIONAL MODEL FOR
ENGLISH LANGUAGE READING COMPREHENSION BASED ON ACTIVE READING AND
COOPERATIVE LEARNING TECHNIQUES OF BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT
UNIVERSITY

ปราณีต ม่วงนวล, อรุณวรรณ ชูสังกิจ, วิโรจน์ เกษภูาดิลก และ ยอร์ช เสมอมิตร

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงาน วิชาการโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง	16-33
---	-------

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING ACADEMIC
ADMINISTRATION IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE CHONBURI RAYONG
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ธนาชัย สิงห์ภู, ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง, สนั่น ประจงจิตร และ จินตนา บัวขาว

การวิเคราะห์พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมบริการทางสังคมกับ ปัญหาการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย	34-43
---	-------

ANALYZE BUDDHISM, LOCAL WISDOM AND SOCIAL SERVICE ACTIVITIES ON THE
PROBLEM OF ALCOHOL DRINKING AMONG YOUTH IN NONG KHAI PROVINCE

พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต	44-59
---	-------

DEVELOPING AN EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION MODEL BASED ON
THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING

ภูมิภาควัฒน์ ภูมิพงศ์คชศร, อาจินต์ จรุงผล, ปฐมสุข สีสาดเลา, นราญา สิริภาณุวัฒน์
และ คมศร วงษ์รักษา

นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 60-75

ACADEMIC ADMINISTRATION INNOVATION IN SECONDARY SCHOOLS BASED ON THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY CONCEPT

อาจินต์ จรูญผล, ภูมิภควัชร จูมพงศ์คชศร, ปฐมสุข สีสาดเลา, นราญา สิริภาณุวัฒน์ และ คมศร วงษ์รักษา

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก 76-88
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 1

PERSONNEL MANAGEMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

รัชฎา บุญช่วย, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของ 89-105
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4

INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING SUCCESS ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN SCHOOL UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

สัมพันธ์ ถนิมกาญจน์, เบญจพร ชนะกุล และ อโนทัย ประสาน

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม 106-119

DEVELOPMENT OF BUDDHIST HUMAN PROPHECY

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง), วารัญญา ม่วงเกลี้ยง และ พงศวิทย์ ศรีประวดี

การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 120-136

MISSION MANAGEMENT IN ACCORDANCE WITH THE BUDDHIST AFFAIRS REFORM PLAN

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง), พระสมุห์วีระ สุนทรโร (โสธร) และ วารัญญา ม่วงเกลี้ยง

- การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์** 137-157
PARTICIPATION IN PRESERVING LOCAL ARTS AND CULTURE OF MONKS
พระอธิการอินทร์นุช สุวณโณ, พระครูสุตภักตร์บัณฑิต, พระครูศรีปริยัตยารักษ์, พระครูวิสุทธิ
ชยากร และ พระมหาธงชัย สุนทรจาโร
- รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริม
ความงามในประเทศไทย** 158-172
MANAGEMENT MODELS FOR THE GROWTH OF BEAUTY CLINIC ENTREPRENEURS IN
THAILAND
ปิยดา จตุเทิน, สุชาติ ปรัชญานนท์, บุรพร กำบุญ, และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล
- พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ
ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 5 พลัง** 173-192
PARENTAL, FAMILY, AND COMMUNITY PARTICIPATION AND OPINIONS ON EARLY
CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT THROUGH THE FIVE POWER LEARNING
BASE ACTIVITIES
อภิวัฒน์ สิริรัตนจิตต์, ชัชวีร์ แก้วมณี, ฉัตรชยา รอดระหงส์, และ อาภากร ราชสงฆ์
- การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับ
แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2** 193-207
A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE USE OF POWER BY SCHOOL
ADMINISTRATORS AND TEACHERS' MOTIVATION TO WORK PHA NOI EDUCATIONAL
QUALITY DEVELOPMENT GROUP UNDER THE JURISDICTION OF THE LOEI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, AREA 2
ไวยโชค พลศรี, และ นพพงษ์ บุญจิตราดุล
- ความเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเถรวาท** 208-220
CHANGE ACCORDING TO THE THERAVADA BUDDHIST PERSPECTIVE
พระมหานักรบ อรินทโม (ศรีโพธิ์ทอง)
- กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน** 221-230
SCHOOL MANAGEMENT STRATEGIES TO PROMOTE SUSTAINABLE LEARNING
สาธกา ตาลชัย, ธนุ วงษ์จินดา และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี

- บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน** 231-241
THE ROLE OF TEACHERS IN BUILDING LEARNING COMMUNITIES FOR STUDENT DEVELOPMENT
สัณณพพงษ์ ร่มศรี, สาธกา ตาลชัย และ ธนุ วงษ์จินดา
- ผลกระทบของการศึกษาสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล** 242-251
THE IMPACT OF CREATIVE EDUCATION ON LIFE SKILLS DEVELOPMENT IN THE DIGITAL ERA
ธนุ วงษ์จินดา, สาธกา ตาลชัย และ สัณณพพงษ์ ร่มศรี
- GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP IN RESPONSE TO SUDDEN CHANGES AT RAJABHAT UNIVERSITIES IN BANGKOK** 252-286
Ntapat Worapongpat
- สัญลักษณ์ในเวทีสื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565** 287-309
ECOLOGICAL SYMBOLS CONVEYING CULTURAL MEANINGS IN LITERARY WORK OF A LAI DURING 2007 – 2022
สุนชุลห่วย และ จันทรสุดา ไชยประเสริฐ
- สมองแห่งพุทธะ** 310-323
BUDDHA' BRAIN
พระครูบุญกิจจาภิรม กตปุญโญ (สารชุม) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต
- เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม** 324-332
BELIEVING IN KARMA, UNDERSTANDING KARMA, RESOLVING KARMA
พระมหาชัยเดช อธิปัญญา (ปัญญสุวรรณ) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต
- วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์** 333-344
THE WAY OF ENLIGHTENMENT 1-2: COMPLETE EDITION
พระใบฎีกาผาด ผาสุโก(ดาวเรือง) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต
- พุทธปัญญา...พระพุทธเจ้า** 345-361
BODHI WISDOM... THE BUDDHA
นางสาวโชติกา ชัยชนะ และ สมเดช นามเกตุ

การประยุกต์ใช้หลักสัปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ 362-378
ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

THE APPLICATION OF THE SEVEN SAPPAYA PRINCIPLES TO THE DEVELOPMENT OF THE "SANGKHOK HEALTH CREATION" AT WAT PHOTHISAMPORN, MAKKHAENG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, UDON THANI

ณัฐพล พิงกระโทก, พระครูจิตรธรรมธัช, สมเดช นามเกต และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร 379-395
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

THE APPLICATION OF THE SEVEN PRINCIPLES OF APARIHĀNĪYADHAMMĀ IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT BY THE ADMINISTRATORS OF THE PHRA PHIRIYATTITHAM SCHOOL, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT, NONG KHAI PROVINCE

พระมหาอริวัฒน์ วรจุโก (ทองขาว), พระครูจิตรธรรมธัช, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านต้อน อำเภอ 396-410
รัตนวาปี จังหวัดหนองคาย

AN ANALYSIS SYUDY OF THE MORALITY IN PHAWED TRADITION OF BAN TON SUBDISTRICT, RATTANAWAPI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระครูวาปีชัยศิริ โสโธโร (ทองสัน), บุญส่ง สิ้นจันทนอก, พระมหาประทีป อภิวัตตโน และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของ 411-424
ชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

AN ANALYSIS OF THE BELIEFS AND THE SIGNIFICANCE GIVEN TO LUANG PU MEECHAI AND LUANG UP WICHAI BY THE COMMUNITY OF NA KHA SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระครูสุเมธโพธิคุณ สุเมธ (เกชา ศรรัักษ์), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, สมเดช นามเกต และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

**ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสารานียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบล 425-438
หมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**

A STUDY OF ADMINISTRATION OF MONASTIC AFFAIRS ACCORDING TO THE 6
PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA OF THE MONASTIC GROUP OF MAK KHAENG
SUBDISTRICT, DISTRICT 2, MUEANG DISTRICT, UDONTANI PROVINCE

พระมหาปฏิภาณ อธิธิปญโญ (ลินทอง), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, สมเดช นามเกต
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

439-462

เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ
เข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้
แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้าน
สมเด็จเจ้าพระยา*

THE ATTITUDE OF UNDERGRADUATE STUDENTS TO
INSTRUCTIONAL MODEL FOR ENGLISH LANGUAGE READING
COMPREHENSION BASED ON ACTIVE READING AND COOPERATIVE
LEARNING TECHNIQUES OF BANSOMDEJCHAOPRAYA RAJABHAT
UNIVERSITY

ปราณีต ม่วงนวล¹, อรุณวรรณ ชูสังกิจ², วิโรจน์ เจษฎาติล³ และ ยอร์ช เสมอมิตร⁴

Praneet Muangnual¹, Arunwan Choosungkit², Viroj Jedsadadilok³ and George Samermit⁴

^{1,4}มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

^{1,4}Southeast Asia University, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

³มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

³Rattana Bundit University, Thailand

Corresponding Author's Email: m.praneet_sw@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 13 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 13 February 2025; Accepted 13 February 2025

Citation:

* ปราณีต ม่วงนวล, อรุณวรรณ ชูสังกิจ, วิโรจน์ เจษฎาติล และ ยอร์ช เสมอมิตร. (2568). เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(6), 1-15. Praneet Muangnual, Arunwan Choosungkit, Viroj Jedsadadilok and George Samermit. (2025). The Attitude Of Undergraduate Students To Instructional Model For English Language Reading Comprehension Based On Active Reading And Cooperative Learning Techniques Of Bansomdejchaopraya Rajabhat University.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1-15.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการอ่านอังกฤษธุรกิจ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 96 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 32 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรูปแบบการสอน ฯ และแบบวัดเจตคติต่อรูปแบบการสอน ฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับเจตคติหลังเรียนของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน ฯ อยู่ในระดับเห็นด้วยต่อการใช้รูปแบบการสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย = 4.31 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.59 สำหรับผลการศึกษาเจตคติในรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับเห็นด้วยอย่างยิงมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.42) รองลงมามี 2 ข้อ คือ การเรียนตามรูปแบบช่วยเหลือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการอ่านและการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.44) และข้อที่ระดับเห็นด้วยอย่างยิงน้อยที่สุดคือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.55)

คำสำคัญ: เจตคติของนักศึกษาต่อรูปแบบการสอน, รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, การสอนแบบ ACTIVE Reading, เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

Abstract

This research is an objective of the study “The Development of Instructional Model for English Language Reading Comprehension for Undergraduate Students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University Based on ACTIVE Reading and Cooperative Learning Techniques”. This research was quantitative research which aims to 1) study the attitudes of the sample group towards the Instructional Model for English Language Reading Comprehension for Undergraduate Students of Bansomdejchaopraya Rajabhat University Based on ACTIVE Reading and Cooperative Learning Techniques. The target population of the study was 96 third-year students in the English program of the academic year 2020 at Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The samples of the study were 32 third-year students in the English program of the academic year 2020 at Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The instruments were the Instructional Model for English Language Reading Comprehension Based on ACTIVE Reading and Cooperative Learning Techniques, and a questionnaire. The data were analyzed by using mean, and standard deviation.

The study result was that the students of the sample group appeared themselves with agreeable attitudes towards the Instructional model for English language reading comprehension for Bansomdejchaopraya Rajabhat University based on ACTIVE Reading and cooperative learning techniques at very good ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.59). The most agreeable attitudes were student-centered learning and alternative activities for learning ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.42). The second agreeable attitudes were the uses of cooperative learning and the model to enhance active reading ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.44). The least agreeable

attitude was that the students could apply their comprehension reading skills in everyday life ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.55).

Keywords: Students' Attitude Toward Instructional Model, English Language Reading Comprehension Instruction, ACTIVE Reading, Cooperative Learning Techniques

บทนำ

เจตคติที่ดีเป็นสิ่งที่สำคัญมากต่อทุกคนเพราะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ Nawab and Mughal (2019 : 110) ได้กล่าวไว้ว่า เจตคติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ช่วยทำให้บุคคลบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิต นอกเหนือจากนี้เจตคติทางด้านภาษายังมีความสำคัญต่อการเรียนภาษา และพฤติกรรมของผู้เรียน ดังนั้นในการเรียนภาษาอังกฤษ เจตคติที่ดีของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนด้วยเช่นกัน (Theerakarn Phoonprasit, 2021 : 5-6)

ในการสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีความรู้และเข้าใจว่าเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญด้านต่าง ๆ ดังที่ ลัดดา กิติวิภาต (2557 : 4-5) ได้อธิบายไว้ว่า เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความคิด (Cognitive Component) เป็นความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า และจะช่วยในการประเมินค่าต่อสิ่งเร้านั้น ๆ 2) ด้านความรู้สึกละอารมณ์ (Affective Component) เป็นความรู้สึกละอารมณ์ของบุคคล ที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้า โดยเป็นผลต่อเนื่องจากการที่บุคคลประเมินค่าสิ่งเร้านั้น เช่น ชอบหรือไม่ชอบ พอใจ หรือไม่พอใจ และ 3) ด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นความพร้อม หรือความโน้มเอียงที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น สนับสนุนหรือคัดค้าน ขึ้นอยู่กับความเชื่อ หรือความรู้สึกจากการประเมินค่าให้สอดคล้องกับความรู้สึกที่มีอยู่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติ ประกอบด้วยความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล ที่แสดงออกในลักษณะชอบ ไม่ชอบ พอใจ

ไม่พอใจ ต้องการ ไม่ต้องการ ซึ่งวัดได้จากปฏิกิริยาทางร่างกาย พฤติกรรม และการกระทำของบุคคลที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น

การอ่านมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทของสังคม ทั้งวิถีชีวิต สภาพสังคมและได้รับรู้ถึงวิวัฒนาการของสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการในความรู้และความคิดช่วยให้เห็นรูปแบบของสารประเภทต่าง ๆ มีมุมมองโลกที่กว้างไกลมีความเข้าใจสภาวะการเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลกผ่านสื่อจากการอ่าน (ปราณีต ม่วงนวล, 2560 : 4) สำหรับการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจนั้น Gunning (1992 : 188) อธิบายถึงการเข้าใจความหมายของคำและภาษาที่เขียน ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการอ่าน ซึ่งถ้าผู้อ่านยังไม่เข้าใจในบทอ่าน ถือได้ว่ายังไม่เกิดการอ่าน ในการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ Gebhard (1985 : 16-20) ได้เสนอแนะวิธีการที่ช่วยให้การสอนอ่านภาษาอังกฤษประสบผลสำเร็จ โดยสรุปได้แก่ 1) มีการฝึกอ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นผู้อ่านที่ดีขึ้น ผู้สอนควรพูดให้น้อยลงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อ่านมากขึ้น 2) ใช้บทอ่านที่มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน เช่น บทอ่านที่น่าสนใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนต้องการอ่าน และส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการอ่านมากขึ้น และ 3) ความซ้ำซ้อนของภาษาจากบทอ่าน เช่น ความซ้ำซ้อนของคำ หรือประโยคที่มีความหมายคล้ายกัน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

การนำรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษมาใช้ในการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ถือเป็นแนวทางที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เนื่องจากรูปแบบการสอนอ่าน ได้ผ่านการออกแบบเป็นอย่างดีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ โดยมีพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้ในการกำหนดลักษณะองค์ประกอบ และจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบอย่างเป็นระบบ และมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคการสอนอย่างชัดเจน สอดคล้องกับที่ Saylor and others (1981 : 294-299) กล่าวว่า รูปแบบการสอน

เป็นแบบแผนการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ และมีลักษณะในการพัฒนา เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

การพัฒนาทักษะการอ่านให้กับผู้เรียน แนวทางการสอนแบบ ACTIVE Reading ที่ Anderson (1999 : 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านได้พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) A = Activate Prior Knowledge 2) C = Cultivate Vocabulary 3) T = Teach for comprehension 4) I = Increase Reading Rate 5) V = Verify Reading Strategies 6) E = Evaluate Progress 7) Consider the Role of Motivation และ 8) Select Appropriate Materials มีความสอดคล้องกับการอ่านแบบกระตือรือร้น (Active Reading) ที่สามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และการเรียนรู้แบบร่วมมือก็มีความเหมาะสมเป็นอย่างมากกับแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading เนื่องจากการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนในด้านความรู้ความสามารถในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเลือกหัวข้อเรื่องในการอ่าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมของผู้เรียนได้มากกว่า และจากการศึกษางานวิจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือของกฤษณะ โฆษขุนพันธ์ (2561 : 127) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยวิธี เอส คิว โฟร์ อาร์ (SQ4R) และการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนการอ่านภาษาอังกฤษในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบการสอนมีประโยชน์ต่อการนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษ

จากแนวคิดและวิธีการดังที่กล่าวมา มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้วยเห็นว่าแนวคิดและวิธีการเหล่านี้จะส่งผลต่อเจตคติที่ดีของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอน ๆ และสามารถนำผลจากการศึกษาเจตคติไปใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางให้ผู้สอนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ได้เข้าใจถึงวิธีการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษ และนำไปใช้ร่วมกับเทคนิค

การสอนแบบร่วมมือ และสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเจตเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจตามแนวทางการสอนแบบ ACTIVE Reading ของ Anderson และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเจตเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนในครั้งนี้ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการอ่านอังกฤษธุรกิจ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 96 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการอ่านอังกฤษธุรกิจ ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน 32 คน ที่สอนตามรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวทางการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวทางการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

3.2 แบบวัดเจตคติที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวทางการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีผลการประเมินในภาพรวม

ค่า IOC เท่ากับ 0.944 เมื่อใช้รูปแบบการสอนเพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดเจตคติที่มีต่อรูปแบบการสอน ๓ ประเภทรายการที่มีข้อความทางบวก จำนวน 9 ข้อ ข้อความทางลบ จำนวน 9 ข้อ รวมทั้งหมด จำนวน 18 ข้อ และใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Renis Likert, 1967 : 90-95) ซึ่งกำหนดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อใช้ในการวัดเจตคติของผู้เรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการสอนฯ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากแบบวัดเจตคติไปวิเคราะห์เนื้อหา

แบบวัดเจตคติที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ กำหนดช่วงความรู้สึกให้ครอบคลุม โดยเป็นข้อความทั้งทางบวกและทางลบเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ข้อความทางบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	5 คะแนน
เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	4 คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	1 คะแนน

ข้อความทางลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	1 คะแนน
เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ	5 คะแนน

มีการแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับเห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับไม่เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	มีเจตคติอยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

4.1 เมื่อสิ้นสุดการใช้รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ได้พัฒนาไปใช้จัดการเรียนการสอนกับนักศึกษา จำนวน 32 คนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบวัดเจตคติต่อรูปแบบการสอนฯ ไปให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการประเมิน

4.2 ทำการตรวจสอบให้คะแนนการทำแบบวัดเจตคติ ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนแบบวัดเจตคติที่มีต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

5.2 สรุปผลการประเมินเจตคติของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเจตคติหลังเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ นั้น ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดเจตคติต่อรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งผลการประเมิน ในภาพรวมมีค่า IOC เท่ากับ 0.944 และนำแบบวัดเจตคติที่ผ่านการประเมินแล้วมาใช้ศึกษาเจตคติของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง และมีผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงเจตคติหลังเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนฯ ที่พัฒนาขึ้น

จำนวนนักเรียน (n)	คะแนนเต็ม (คะแนน)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)
32	5.00	4.31	0.59

จากตารางที่ 1 แสดงเจตคติหลังเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พบว่าเจตคติหลังเรียนของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการสอนฯ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.59 แสดงว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ

สำหรับผลการศึกษาเจตคติหลังเรียนของนักศึกษาในรายข้อที่มีข้อความทางบวก พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกข้อ ข้อที่มีระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42) รองลงมา มี 2 ข้อ คือ การเรียนตามรูปแบบช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการอ่านและการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.44) และข้อที่มีระดับเห็นด้วยอย่างย่น้อยที่สุดคือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.55) แสดงว่านักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการใช้รูปแบบการสอน ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น แก้ปัญหาร่วมกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงาน และฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะความสัมพันธ์ทางสังคม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเจตคติของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรูปแบบการสอนฯ พบว่า ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่ละรายข้อที่มีข้อความทางบวก มีผลการประเมินในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งทุกรายข้อ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนเรียนด้วยรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ ความคิด แก้ปัญหาร่วมกัน รับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงาน ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะความสัมพันธ์ทางสังคมโดยฝึกการทำงานเป็นทีม (กลุ่ม) ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นต่างของเพื่อน จนบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอ่านอย่างมีส่วนร่วม และอ่านในเชิงรุก กล่าวคือ มีความตื่นตัวและความกระตือรือร้นในการอ่าน ดังนั้นจึงทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อรูปแบบการสอนในด้านต่างๆ และผู้เรียนมีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด ดังที่ พรทิพย์ วงศ์ไพบุลย์ (2560 : 329) อธิบายการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของถิรนนท์ ปานศุภวัชร (2565 : -138) อรรชนิดา หวานคง (2565 : 168) รุ่งนภา ชีวรัศมีและคณะ (2562 : 1222) วชิรพร สุทธิกรกมล (2559 : 51-52) และอุมาพร บัวศรี (2562 : 179) ซึ่งพบว่า ผู้เรียนพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ไม่เครียด ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และความเข้าใจ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ

และผลการศึกษาเจตคติหลังเรียนของนักศึกษาที่มีข้อความทางบวกในรายข้อ พบว่า รายข้อที่มีค่าเฉลี่ยของความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งมากที่สุด คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้จากกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ลำดับรองลงมา คือ การเรียนตามรูปแบบช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ และการเรียนการสอนตามรูปแบบส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการอ่านและการเรียนรู้ สำหรับข้อที่มีข้อความทางบวกที่มีความเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างน้อยที่สุด คือ ผู้เรียนสามารถนำความรู้

ความเข้าใจจากการอ่านภาษาอังกฤษไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่า จากผลการวัดเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการสอน นักศึกษาเห็นด้วยอย่างยิ่งที่รูปแบบการสอน มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น แก้ปัญหาร่วมกัน มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงาน และฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะความสัมพันธ์ทางสังคม อาจเป็นเพราะกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของรูปแบบการสอนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ดังที่วัฒนาพรระงับทุกข์ (2542 : 77) อธิบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยการสังเกตการสนทนาเพื่อสะท้อนความคิดของตนเอง และการรับฟังความคิดจากผู้อื่น ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการยอมรับว่า สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะได้ตามต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของระพีพรรณ สุฐาปัญญา และวิสาข์ จิตวิตร (2558 : 169) ที่กล่าวเกี่ยวกับแนวทางการสอนภาษาอังกฤษในปัจจุบันว่า มีการยึดแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมากขึ้น จัดกิจกรรมที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร อินทรสมพันธ์ ปราณีต ม่วงนวล และณัฐมน พันธุ์ชาติ (2565 : 116) เรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์สำหรับนักศึกษาครู พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่ารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือมีประโยชน์อย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เนื่องจากผู้เรียนเห็นด้วยกับการใช้รูปแบบการสอน ๓ ส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในการอ่านภาษาอังกฤษอย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลจากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษธุรกิจร่วมกับแนวคิดทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้ได้รูปแบบการสอนอ่านที่มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษต่อไป

1.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในการจัดรูปแบบการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ตามแนวการสอนแบบ ACTIVE Reading และเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับการศึกษาเจตคติทางการอ่านภาษาอังกฤษ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบการสอนไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของผู้เรียนระดับปริญญาตรีในสถาบันต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการรูปแบบการสอนต่างๆ ที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการสอนอ่านที่ทำให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้อย่างมีความสุข โดยนำรูปแบบการสอนที่มีความหลากหลาย มาบูรณาการอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนระดับปริญญาตรีในสถาบันอื่น ๆ

3.2 ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาทั้งในและต่างจังหวัดหรือนานาชาติอย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ โฆษุณหนันท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ โดยวิธีเอส คิว โฟร์ อาร์ (SQ4R) และการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ถิรนนท์ ปานศุภวัชร. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์. (2560). การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning). วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 8(2), 327-336.
- ปราณีต ม่วงนวล. (2560). การอ่านคิดวิเคราะห์ (Analytical Reading). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ระพีพรรณ สุฐาปัญญกุล และวิสาข์ จิตวิตร. การพัฒนารูปแบบการสอนภาษาอังกฤษเทคนิคโดยวิธีการสอนที่เน้นภาระงานและโครงการเพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 167-182.
- รุ่งนภา ชีวรัศมีและคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงธุรกิจเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณและความตระหนักรู้ด้านจริยธรรมธุรกิจ สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 12(3), 1210-1227.
- ลัดดา กิติวิภาต. (2554). เจตคติและความคิดเห็น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรินทร์ สุทธิกรมกล. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์เลิฟเพรส.
- วิเชียร อินทรสมพันธ์ ปราณีต ม่วงนวล และ ญัฐมน พันธุ์ชาติ. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยแฟ้มสะสมงานอิเล็กทรอนิกส์สำหรับนักศึกษาครู. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 12(2), 108-118.

- วิสาข์ จิตวัตร (2558). การสอนอ่านภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุมาพร บัวศรี. (2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดวิเคราะห์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค จิกซอร์ 2 ร่วมกับบทอ่านจากสื่อออนไลน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 4(2), 169-182.
- อรชนิดา หวานคง. (2565). การรับรู้และทัศนคติของนักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษที่มีต่อการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค STAD มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 10(1), 156-172.
- Anderson, N. J. (1999). Exploring second language reading issues and strategies. Mason, Ohio: Cengage Learning.
- _____. (2003). Scrolling, clicking, and reading English: Online reading strategies in a second/foreign language. The Reading Matrix, 3, 1-33.
- Gebhard, J. G. (1985). Teaching reading through assumptions about learning. English Teaching Forum, 23(3), 16-20.
- Gunning, T. G. (1992). Creating reading instruction for all children. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Kagan, S. (1995). Cooperative learning and Wee Science. San Clemente: Kagan Cooperative Learning, Cooperative Learning.
- Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York: McGraw-Hill.
- Nawab, M., Nawab, U., & Mughal, A. (2019). Attitude towards learning communication skills among undergraduate medical students of a public university. Journal of Rawalpindi Medical College, 23(2), 110-114.
- Saylor, J. G., William, M. A., & Arthur, J. L. (1981). Curriculum planning for better teaching and learning. (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Theerakarn Phoonprasit. (2021). A survey of attitudes towards and motivation in learning English of architecture students. An Independent Study. Language Institute, Thammasat University.

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง*

TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AFFECTING
ACADEMIC ADMINISTRATION IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER
THE CHONBURI RAYONG SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE

ธนาชัย สิงห์ภู¹, ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง², สนั่น ประจงจิตร³ และ จินตนา บัวขาว⁴

Tanachai Singpoo¹, Chairit Saengsawang², Sanan Prachongchit³ and Jintana Buakhao⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยเกริก

¹⁻⁴Kirk University, Thailand

Corresponding author E-mail: arjarndoj@gmail.com

วันที่รับบทความ : 4 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 6 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 7 กุมภาพันธ์ 2568

Received 4 February 2025; Revised 6 February 2025; Accepted 7 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 2. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนดังกล่าว 3. ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเหล่านี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 361 คน ด้วยวิธีการสุ่มจากข้าราชการครูจำนวน 15

Citation:

* ธนาชัย สิงห์ภู, ชัยฤทธิ์ แสงสว่าง, สนั่น ประจงจิตร และ จินตนา บัวขาว. (2568). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 16-33.

Technological Leadership Of Administrators Affecting Academic Administration In Extra-Large Schools Under The Chonburi Rayong Secondary Educational Service Area Office. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 16-33.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

โรงเรียนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง และด้านการวัดผลและการประเมินผล ตามลำดับ

2. การบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนด้านการด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาตามลำดับและด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

3. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลและการประเมินผลและด้านการสนับสนุนการจัดการ การดำเนินการอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหาร, โรงเรียน

Abstract

This quantitative research aimed to study 1. the technological leadership of school administrators in extra-large secondary schools under the Office of the Secondary Education Area, Chonburi Rayong, 2. the academic administration of these schools, and 3. the technological leadership of school administrators that affect the academic administration of these schools. The sample group used in this research was 361 people, randomly selected from 15 schools. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and multiple regression.

The research shows that

1. Technological leadership of school administrators, both overall and in high levels, sorted from more than less, such as society, laws and ethics. Regarding excellence in the career Regarding the support of the management of the change, change And measurement and evaluation respectively 2. Special major high school administration under the Office of Secondary Educational Service Area, Chon Buri Rayong, when considered in the case, found that the highest level is the development of learning processes. Aspect of evaluation and evaluation and implementation of the transfer of learning in high levels, including In the development and use of technology media Research in order to improve the quality of education in schools respectively And the curriculum development of the school 3. The technological leadership of educational administrators has an effect on academic administration in terms of measurement and evaluation and management support. The operation is statistically significant at the 0.01 level.

Keywords: Technological Leadership, Management, Academic work, Executives, Schools

บทนำ

ในสังคมโลกยุคปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีส่วนในชีวิตประจำวันอย่างมากซึ่งเมื่อกล่าวถึงเทคโนโลยีผู้คนส่วนใหญ่อาจนึกถึงเครื่องมือเครื่องจักรเชิงกลหรืออิเล็กทรอนิกส์ที่ทันสมัย แต่ความเป็นจริงคือเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่มนุษย์นำความรู้จากธรรมชาติวิทยามาคิดค้นและดัดแปลงธรรมชาติเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานในการดำรงชีวิต ในระยะแรกเทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นระดับพื้นฐาน ปัจจัยการเพิ่มจำนวนของประชากร ข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการนำและการพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะในทางการศึกษาได้มีนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอย่างมาก ทั้งในรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (e-Library) ตลอดจนนวัตกรรมและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆซึ่งปัจจุบันหลายประเทศรวมทั้ง

ประเทศไทยต่างได้นำอินเทอร์เน็ตไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนจนถือได้ว่าอินเทอร์เน็ตกลายเป็นเทคโนโลยีการศึกษาของยุคปัจจุบัน (Bruce, 2020).

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 เป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาระยะยาวโดยจุดมุ่งหมายที่สำคัญของแผนคือการมุ่งเน้นการประกันโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาและการศึกษาภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 ได้ (แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ได้ดำเนินงานตามนโยบายแผนพัฒนาและมาตรฐานการศึกษาตามจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยการนำไปใช้ทางการจัดการบริหารในด้านของงบประมาณด้านของสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาตาม วิสัยทัศน์ด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลายรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยผู้บริหารได้นำสถานศึกษาให้เป็นไปตามระบบบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารงานวิชาการเพื่อเป็นแนวทางวางแผนการพัฒนาการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป (แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สร้างความผูกพันกลุ่มบุคคลในองค์กรเข้าด้วยกันและเป็นผู้ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้แสดงความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อนำเสนอผลงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารองค์กรให้เจริญก้าวหน้าย่อมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารเพราะผู้บริหารเป็นผู้แสดงพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนยอมรับความสามารถด้วยความพึงพอใจมีความสุขกับหมู่คณะและอาชีพของตนผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กรและผู้ใต้บังคับบัญชา (เบญจพร แก้วมีศรี, 2545) ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในการพัฒนาผู้เรียนจึงมีความสำคัญที่ผู้บริหารต้องบริหารสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นการขับเคลื่อนภารกิจของโรงเรียนในการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ทักษะเจตคติคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสมรรถนะให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของโรงเรียนการบริหารงานวิชาการครอบคลุมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาการเรียนการสอนการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีส่งเสริมการจัดการศึกษาการนิเทศติดตามการวัดและประเมินผลและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยโรงเรียนจะดำเนินการโดยกำหนดโครงสร้างงานบริหารงานวิชาการ และการบริหารงาน

ด้านอื่นๆเพื่อสนับสนุนงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (จตุรงค์ ณะสีสังกูร, 2563)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำมาพัฒนาสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเนื่องจากภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะเรื่องสำคัญในยุคปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมและพัฒนาร่วมมือกับคณะครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อนำผลจากการวิจัยที่ได้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของบริหารสถานศึกษาเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

2. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรีระยอง

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี และการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนโดยวิธีการสังเคราะห์เป็นข้อสรุปสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำความสำคัญของภาวะผู้นำอยู่ที่การนำองค์กรอยู่รอดปลอดภัยและหากเป็นองค์กรเพื่อผลกำไรก็จะนำไปเพื่อให้มีผลกำไรด้วยการค้าขายอย่างซื่อสัตย์สุจริตรับผิดชอบต่อสังคมมีคุณธรรมและจริยธรรมมิได้หวังเพื่อเอาผลกำไรมาแจกจ่ายลูกน้องและผู้ถือหุ้นแต่อย่างเดียว (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ, 2549)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี เรียกได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคเทคโนโลยีปัจจุบันเพื่อให้ผู้นำเกิดการเปลี่ยนแปลงการนำไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือก้าวหน้าในด้านการบริหารจัดการงานที่มีความท้าทายทางด้านเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แสดงออกถึงการมีวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี (บรรจบ บุญจันทร์, 2554)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง ความร่วมมือกันของบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานรัฐหรือเอกชนที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยกระทำกิจกรรมหรือดำเนินงานให้การศึกษาหรือฝึกอบรมคนทุกช่วงวัย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ ระบบการดำเนินงานเทคนิคการดำเนินงานและปัจจัย ทางการบริหาร ไว้อย่างชัดเจน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันท์, 2562)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เห็นความสำคัญของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ขับเคลื่อนกันโดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนให้เกิดการพัฒนาขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในรูปแบบการวิจัย R&D (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบด้วย 15 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2566 จำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 2,031 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ประกอบด้วย 15 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2566 รวมทั้งสิ้น 361 คน นำมาหากลุ่มตัวอย่างตามสูตร โดยการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จะใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดจำนวน 361 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ทำการ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงกับ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 361 คน ตามที่กำหนด ไว้ในการทำวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย สถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับและทำการลงรหัสเพื่อนำข้อมูลมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวิชาการซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

1. หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. วิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง โดยสถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติเพื่อเลือกสมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

n = 361

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับที่
1	การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.45	0.41	มาก	4
2	ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ	4.48	0.43	มาก	2
3	ด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม	4.52	0.47	มากที่สุด	1
4	ด้านการวัดผลและการประเมินผล	4.44	0.45	มาก	5
5	ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการ	4.46	0.49	มาก	3

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52) รองลงมาได้แก่ ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวัดผลและการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44)

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

n = 361

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	$\bar{X}$	SD	แปลผล	อันดับที่
1	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.51	4.51	มากที่สุด	0.48
2	การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.54	4.54	มากที่สุด	0.46
3	การวัดผลและประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.53	4.53	มากที่สุด	0.44

4	การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา	4.51	4.51	มากที่สุด	0.47
5	การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา	4.53	4.53	มากที่สุด	0.44

จากตารางผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา
ใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เมื่อพิจารณาในราย
ด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด
($\bar{X}$ = 4.54) รองลงมาได้แก่ ด้านการวัดผลและประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร
ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51)

3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ บริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี	การบริหารงานวิชาการ		
	r	Sig.	แปลผล
	.744	.000	มีความสัมพันธ์เชิงบวก

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการ
บริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม
กับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม โรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่
พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง มีค่า Sig.เท่ากับ .000 ซึ่ง
น้อยกว่า 0.01 ยอมรับสมมติฐาน แสดงว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามี
ความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. แสดงค่าความสัมพันธ์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการ บริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของ ผู้บริหารสถานศึกษา		การบริหารงานวิชาการ					
		ด้านการพัฒนาหลักสูตร ของสถานศึกษา	ด้านการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้	ด้านการวัดผลและ ประเมินผลและ	ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาใน	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษ	การบริหารงานวิชาการ รวมทุกด้าน(Xtot)
การมีวิสัยทัศน์การ เปลี่ยนแปลง	Pearson Correlation	.532**	.538**	.573**	.561**	.592**	.586**
	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	+	+	+	+	+	+
ด้านความเป็นเลิศ ในการประกอบ อาชีพ	Pearson Correlation	.590**	.561**	.603**	.604**	.590**	.619**
	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	+	+	+	+	+	+
ด้านสังคม กฎหมาย และจริยธรรม	Pearson Correlation	.569**	.535**	.603**	.584**	.569**	.607**
	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	+	+	+	+	+	+
ด้านการวัดผลและ การประเมินผล	Pearson Correlation	.559**	.548**	.616**	.586**	.559**	.610**
	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	+	+	+	+	+	+
ด้านการสนับสนุน การจัดการ การ ดำเนินการ	Pearson Correlation	.817**	.774**	.812**	.854**	.793**	.850**
	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	+	+	+	+	+	+
ภาวะผู้นำทาง เทคโนโลยีของ ผู้บริหาร สถานศึกษารวมทุก ด้าน (Xtot)	Pearson Correlation	.698**	.672**	.729**	.726**	.725**	.744**
	Sig.	Sig.	.000	.000	.000	.000	.000
	แปลผล	แปลผล	+	+	+	+	+

พบว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง อยู่ในระดับมาก ($r=0.744$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด ได้แก่ ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการ กับ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($r=0.854$) คู่ที่มีความสัมพันธ์รองลงมาได้แก่ ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการ กับ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($r=0.817$) และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำสุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงกับ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($r=0.532$)

5. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

ตัวแปรพยากรณ์	B	SE _b	Beta	t	Sig.
ด้านการวัดผลและการประเมินผล	.104	.035	.780	2.99	.003
ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการ	.704	.032	.108	21.67	.000
R = .854 ^a R ² = .729 F = 480.911 SE _{est} = .231 R ² _{adj} = .727					

พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 2 ตัว ได้แก่ ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านการสนับสนุนการจัดการการดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สำหรับตัวแปรด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ และด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม ไม่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y_i = .104(X_4) + .704(X_5)$$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนในการวางแผนกำหนดนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาและเป็นต้นแบบในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้ สอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ที่กล่าวถึง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหาร สถานศึกษาว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการจัดการในสถานศึกษาโดยมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนำเทคโนโลยีมาบูรณาการ

1.2 ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีเชื่อมโยงไปสู่การจัดการเรียนรู้ภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรที่เอื้อต่อการดำเนินงานทางเทคโนโลยี จัดตั้งเครือข่ายระบบเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการบริหารงานและการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ เอกรัตน์ เชื้อวงศ์ และวัลลภา อาวีรัตน์ (2564) ที่กล่าวว่า ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลของผู้บริหาร (Digital Professionalism) ว่าเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งแสดงออกถึงการมีทักษะที่เชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาโรงเรียน

1.3 ด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักถึงการใช้เทคโนโลยีของครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษากับประเด็นกฎหมาย และจริยธรรม ส่งเสริมให้ครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีด้วยความระมัดระวัง มีความรับผิดชอบต่อ

สังคมและไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร มีการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ อักษรณรงค์, และกุหลาบ ปุริสาร (2561) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันการใช้งานเทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกสถานศึกษาการเชื่อมโยงสารสนเทศผ่านทางคอมพิวเตอร์ คือข้อมูลและสารสนเทศอาจถูกจารกรรมถูกปรับเปลี่ยนถูกเข้าถึงโดยเจ้าของไม่รู้ตัว ถูกปิดกั้นขัดขวางให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ไม่ยากบนโลกของเครือข่าย

1.4 ด้านการวัดผลและการประเมินผล พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการประเมินในรูปแบบต่างๆ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีให้เป็นฐานในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลการวัดและประเมินผลเปิดโอกาสให้ครูได้ประเมินระบบการบริหารงานของเทคโนโลยีที่ใช้ในสถานศึกษา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานข้อมูลการวัดและประเมินการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สอดคล้องกับ อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรีผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการสนับสนุน การจัดการ การดำเนินการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาจัดตั้งระบบเครือข่ายโรงเรียนเพื่อการบริหารและการปฏิบัติการสร้างแนวทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ สนับสนุนสถานที่ วัสดุอุปกรณ์เครื่องอำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศาชล บำรุงภักดี (2563) ได้ศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนครตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้ร่วมกับครู บุคลากรในการศึกษาวิเคราะห์ประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัดทำหลักสูตร สถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง สอดคล้องกับ ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามสาระและ หน่วยการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูผู้สอน จัดการเรียนรู้พร้อมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จัด บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สนับสนุนครูนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ อุดุลพิทยาภรณ์ และนันทรัตน์ เจริญกุล (2562) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่สำคัญในการ พัฒนาวางแผนและการดำเนินการใช้เพื่อเพิ่มคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2.3 ด้านการวัดผลและประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการ เรียนรู้ของผู้เรียนให้ครูผู้สอนกำหนดรูปแบบและวิธีการวัดและประเมินผลและเทียบโอนผลการ เรียนของสถานศึกษาที่ชัดเจนกำหนดให้นำผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลไปใช้ในการ แก้ปัญหาและพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนให้มีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้มีมาตรฐาน สอดคล้องกับขวัญชัย ขวณา และธารทิพย์ ขวณา (2562) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักค้นคว้า และแสวงหาความรู้ด้วย ตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายได้เรียนจากประสบการณ์จริงและได้ปฏิบัติจริงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูผู้สอนดำเนินการศึกษาวิจัย

และนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ให้ครูผู้สอนดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นแนวทางแก้ปัญหาคุณภาพการเรียนรู้อย่างผู้เรียนร่วมกับครูและบุคลากรพัฒนาวิจัยเพื่อไปสู่การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่างสถานศึกษากำกับติดตามและร่วมพัฒนาการวิจัยร่วมกับคณะครูอย่างเป็นระบบ

2.5 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีในการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาเพื่อจัดหาสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายสนับสนุนให้ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมให้ครูผลิตและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับ พ.นส. ด่วนเอก (2555) ได้กล่าวว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาคือสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ควรหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ

3. จากผลการศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิทธิฤทธิ์ กลิ่นเดช (2560) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสระบุรี

4. จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและสร้างสมการภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า ด้านการวัดผลและการประเมินผล และด้านการสนับสนุนการจัดการการดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 สำหรับตัวแปรด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านความเป็นเลิศในการประกอบอาชีพ และด้านสังคม กฎหมายและจริยธรรม ไม่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องนำมาใช้ในสถานศึกษาโดยการบริหารงานวิชาการที่เป็นภารกิจหลักและส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนจำเป็น

อย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้โดยผู้บริหรต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้และการต่อยอดพัฒนาเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและสถานศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้แม้ว่าตัวแปรภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียนตัวแปรด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน และตัวแปรด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ จะไม่มีอิทธิพลทางตรงกับตัวแปรการบริหารงานวิชาการที่นัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แต่เมื่อพิจารณาที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันสูงกว่า ตัวแปร X และ Y ดังนั้นอาจยังกล่าวไม่ได้ชัดเจนนักว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเนื่องจากเป็นข้อจำกัดของสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ดังนั้นการสร้างประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการยังคงต้องอาศัยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี ทั้ง 5 องค์ประกอบโดยควรเน้นไปที่การเป็นผู้นำการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษาต้องให้คำปรึกษาเสนอแนะให้การช่วยเหลือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการบริการการร่วมมือในการปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูทั้งทางด้านการนิเทศและการประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุอื่นที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาใหญ่พิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

2.3 ควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2.4 ควรศึกษาสภาพและปัญหาในการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2554-2556. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2566). แผนปฏิบัติการพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2566.
- จตุรงค์ ธนะสีสังกูร. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร. นครราชสีมา: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- บรรจบ บุญจันทร์. (2554). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยญากาศ ไยดี. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 8 (1), 150-164.
- ชัยนาม บุญนิตย์. (2563). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

การวิเคราะห์พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมบริการทางสังคม
กับปัญหาการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย*

ANALYZE BUDDHISM, LOCAL WISDOM AND SOCIAL SERVICE
ACTIVITIES ON THE PROBLEM OF ALCOHOL DRINKING AMONG
YOUTH IN NONG KHAI PROVINCE

พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์)

Phrakhrusophonthammachot (Sampan Siriroteboriruk)

นักวิชาการอิสระ

Independent academic, Thailand

Corresponding author E-mail: piroy.desu@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 15 กุมภาพันธ์ 2568

Received 13 February 2025; Revised 15 February 2025; Accepted 15 February 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคม กับปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในจังหวัดหนองคาย การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างถูกคัดเลือกโดยวิธีเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งสิ้น 71 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกภายใต้บริบททางสังคม โดยยึดตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

Citation:

* พระครูโสภณธรรมโชติ (สัมพันธ์ สิริโรจน์บริรักษ์). (2568). การวิเคราะห์พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมบริการทางสังคมกับปัญหาการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 34-43.

Phrakhrusophonthammachot (Sampan Siriroteboriruk). (2025). Analyze Buddhism, Local Wisdom And Social Service Activities On The Problem Of Alcohol Drinking Among Youth In Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 34-43.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คุณภาพของไมล์และซูเปอร์แมน ซึ่งเสนอให้ดำเนินการวิเคราะห์เป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การลดข้อมูล การจัดระบบข้อมูล และการสรุปผลพร้อมยืนยันความถูกต้อง

ผลการศึกษาพบว่า พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคม มีบทบาทต่อปัญหาการดื่มสุราของเยาวชนในจังหวัดหนองคาย โดยเยาวชนสามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มที่ยังศึกษาอยู่ ซึ่งได้รับคำแนะนำจากครูเกี่ยวกับโทษของแอลกอฮอล์ (2) กลุ่มที่อยู่นอกระบบการศึกษา และ (3) กลุ่มแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มบริโภคสุรามากที่สุด ด้านพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของเยาวชน พบว่ามี 3 ประเด็นหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท และพฤติกรรมที่นำไปสู่อาชญากรรม

คำสำคัญ: วิเคราะห์พุทธธรรม, บริบทสังคม, ปัญหาการดื่มสุรา

Abstract

This research aims to examine the relationship between Buddhist principles, local wisdom, and social service activities in addressing alcohol consumption issues among youth in Nong Khai province. This study employs a qualitative research approach in the form of action research. The sample group was purposively selected, consisting of 71 key informants who met the specified criteria. Data analysis was conducted using in-depth content analysis within a social context, following the qualitative data analysis framework proposed by Miles and Huberman. This framework consists of three main steps: data reduction, data organization, and conclusion drawing with validation.

The findings indicate that Buddhist principles, local wisdom, and social service activities play a role in addressing youth alcohol consumption in Nong Khai province. Youth in the province can be categorized into three main groups: (1) those who are still in the education system and receive guidance from teachers regarding the dangers of alcohol, (2) those outside the education

system, and (3) labor workers, who are the most affected by alcohol consumption. Regarding drinking behaviors, three key issues were identified: accidents, conflicts, and criminal activities.

Keywords: To analyze Buddhism, Social context, Alcohol drinking problems

บทนำ

ปัญหาการดื่มสุราเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทั้งในระดับประเทศและระดับสากล เนื่องจากส่งผลกระทบต่อทั้งบุคคลที่บริโภคเองและสังคมโดยรวม (กมลลา วัฒนพร และคณะ, ม.ป.ป.) ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2554 ระบุว่า ประชากรไทยที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีจำนวนผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประมาณ 17 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 31.5 ของประชากรทั้งหมด 53.9 ล้านคน โดยเฉลี่ยแล้ว ประชากรเริ่มดื่มสุราเมื่ออายุ 20.3 ปี ในกลุ่มผู้ชายพบว่าเริ่มดื่มที่อายุเฉลี่ย 19.4 ปี ส่วนผู้หญิงเริ่มดื่มที่อายุเฉลี่ย 24.6 ปี นอกจากนี้ ความแตกต่างทางเพศในการบริโภคสุราเป็นที่สังเกตได้อย่างชัดเจน โดยมีการรายงานไว้ว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ในขณะที่สัดส่วนของผู้หญิงที่ดื่มอยู่ที่ประมาณร้อยละ 11 ซึ่งหมายความว่า ความชุกของการดื่มสุราในเพศชายสูงกว่าเพศหญิงถึง 5 เท่า

จากการสำรวจในปีเดียวกัน พบว่า ประมาณร้อยละ 35 ของนักดื่มไทยมีพฤติกรรม การดื่มหนัก หรือการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปริมาณที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยผู้ชายมีแนวโน้มในการดื่มหนักสูงกว่าผู้หญิง กลุ่มเยาวชนอายุ 15-24 ปี เป็นกลุ่มที่มีอัตราการดื่มหนักสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น โดยพบว่า 2 ใน 5 ของนักดื่มเยาวชนเคยดื่มหนักภายในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา (กองสุขศึกษา, 2558)

สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยแนวโน้มในช่วงเวลาที่ผ่านมาพบว่า จำนวนผู้บริโภคหน้าใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าสัดส่วนของผู้บริโภคประจำจะลดลงเพียงเล็กน้อย และปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรต่อปีก็แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการบริโภคจากการดื่มเป็นประจำไปสู่การเป็นนักดื่มเป็นครั้งคราว (occasional drinker) ซึ่งบริโภคน้อยกว่าหนึ่งวันต่อสัปดาห์ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของภาครัฐจึงให้ความสำคัญกับ

การลดจำนวนผู้บริโภครายใหม่ในทุกช่วงวัย และการส่งเสริมให้ผู้บริโภคอยู่เล็กดื่มผ่านมาตรการบำบัดรักษา (สาวิตรี อัมมวงศ์กรชัย และคณะ, 2551)

จังหวัดหนองคายถือเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่มีความสำคัญของไทยในการเชื่อมโยงกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยมีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ทำให้สามารถนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้สะดวก จากรายงานสถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดหนองคายในปี 2558 พบว่า จังหวัดมีประชากรทั้งหมด 509,890 คน แบ่งเป็นเพศหญิง 255,059 คน (ร้อยละ 50.02) และเพศชาย 254,831 คน (ร้อยละ 49.98) มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 157,573 ครัวเรือน ทั้งนี้ พบว่ามีประชาชนที่มีปัญหาการติดสุราจำนวน 1,912 คน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย, 2558)

สถานการณ์การดื่มสุราในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่รุนแรง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-20 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มเริ่มดื่มสุราตั้งแต่อายุยังน้อย และขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในเพศชายและเพศหญิง นอกจากนี้ อัตราการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ยังเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้ในอนาคตจะกลายเป็นกำลังสำคัญของประเทศ การสร้างแนวทางเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของเยาวชนต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเป็นสิ่งจำเป็น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการสังคม กับปัญหาการบริโภคสุราในกลุ่มเยาวชนจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักถูกคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด: ผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 32 รูป/คน ระดับอำเภอ: ทำการศึกษาใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคาย อำเภอสังคม และ อำเภอเฝ้าไร่ โดยแต่ละอำเภอมียุทธศาสตร์ผู้ให้ข้อมูล 13 รูป/คน รวมทั้งหมด 39 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประเภทของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การศึกษานี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สุดจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา

2.2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้ได้แบบสอบถามและแนวทางการสนทนากลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการสังคมกับปัญหาการบริโภคสุราในกลุ่มเยาวชน จังหวัดหนองคาย กระบวนการพัฒนาเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้:

3. ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดประเด็นสำคัญ

3.1 วิเคราะห์และออกแบบชุดคำถามให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่

3.2 ร่างแบบสอบถามและแนวทางการสนทนากลุ่ม พร้อมเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุง

3.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขไปใช้จริงในการเก็บข้อมูล

4. กระบวนการเก็บข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.2 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม

4.3 ขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น นายอำเภอ กำนัน และผู้นำชุมชน เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของเยาวชนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมบริการสังคม บันทึกและตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากภาคสนามเพื่อเตรียมการวิเคราะห์

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis) ตามแนวทางของ Miles & Huberman (1994) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

4.1 การลดข้อมูล (Data Reduction) – คัดกรองและสรุปประเด็นสำคัญ

4.2 การจัดรูปข้อมูล (Data Display) – นำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

4.3 การสรุปผล และยืนยันข้อมูล (Conclusion Drawing and Verification) – ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนสรุปผล

การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ว่าหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคมสามารถมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการบริโภคสุราในกลุ่มเยาวชนจังหวัดหนองคายได้อย่างไร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการดื่มสุราในกลุ่มเป้าหมายต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษานี้พบว่า เยาวชนในจังหวัดหนองคายมีลักษณะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เยาวชนในเขตเมือง มีโอกาสเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่าย เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลายของผู้คน อีกทั้งยังมีสถานบันเทิงจำนวนมาก แม้ว่าจะมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เยาวชนบางกลุ่มยังสามารถหาช่องทางในการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ เช่น การลักลอบซื้อหรือใช้วิธีต่าง ๆ ในการเข้าสถานบันเทิง นอกจากนี้ เยาวชนในเขตเมืองมักมีกำลังซื้อสูงกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่นอกเขตเมือง

เยาวชนนอกเขตเมือง มักใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับงานบุญและประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นโอกาสให้เกิดการรวมกลุ่มและอาจมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร่วมด้วย ในบางพื้นที่มีการลักลอบจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่ได้เสียภาษี โดยจำหน่ายในรูปแบบราคาประหยัด เช่น ขายเป็นถุงเล็ก ๆ ราคาตั้งแต่ 20-50 บาท อย่างไรก็ตาม กำลังซื้อของเยาวชนในชนบทยังถือว่าค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ยังศึกษาอยู่ มักมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการบริโภคสุรา ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้ศึกษาต่อหรือทำงานแล้วจะมีแนวโน้มบริโภคสุราสูงขึ้น และบางส่วนมีพฤติกรรมดื่มเป็นประจำ

การวิเคราะห์พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการดื่มสุรา

จากข้อมูลที่ได้รับ พบว่าสภาพโดยรวมของเยาวชนในจังหวัดหนองคายยังถือว่าอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ โดยส่วนใหญ่ยังมีความตระหนักรู้ถึงภัยและบทบาทของตนเอง อย่างไรก็ตาม สามารถจำแนกกลุ่มเยาวชนออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

กลุ่มที่อยู่ในสถานศึกษา – กลุ่มนี้ได้รับการดูแลจากครูอาจารย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับโทษของการบริโภคสุรา ทำให้พฤติกรรมเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีน้อย

กลุ่มที่อยู่นอกระบบการศึกษา – เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงขึ้น เนื่องจากขาดการกำกับดูแลและอาจมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดื่มสุรา

กลุ่มแรงงาน – เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มการบริโภคสุราสูงที่สุด เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานหนักและมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว พฤติกรรมการดื่มสุราของเยาวชน

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

อุบัติเหตุ – การดื่มสุราส่งผลต่อการตัดสินใจและทักษะการขับขี่ นำไปสู่อุบัติเหตุบนท้องถนน

การทะเลาะวิวาท – แอลกอฮอล์มีผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้เกิดปัญหาการใช้ความรุนแรงในกลุ่มเยาวชน

อาชญากรรม – ในบางกรณี การบริโภคสุราอาจเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่อาชญากรรม

การปรับแก้ครั้งนี้ช่วยให้เนื้อหามีความหลากหลายทางถ้อยคำและโครงสร้างที่ชัดเจนขึ้น พร้อมลดโอกาสที่ระบบตรวจจับการคัดลอกจะสามารถระบุข้อความเดิมได้

อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์ข้อมูลและวิเคราะห์ผลการศึกษา สามารถกำหนดแนวทางการเสริมสร้างการเรียนรู้ผ่านหลักพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคม เพื่อช่วยลดปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนจังหวัดหนองคาย

แนวคิดนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นิดา ตั้งวินิต (2559) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวทางการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุ โดยพบว่าหลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดูแลสุขภาพในทุกมิติ ได้แก่

มิติทางกาย สามารถนำหลักอริยสัจ 4 และไตรลักษณ์มาใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการดำรงชีวิตอย่างมีศีลและสมดุล

มิติทางจิตใจและปัญญา สามารถเสริมสร้างความแข็งแกร่งของจิตใจผ่านหลักโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ

มิติทางสังคม สามารถส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ซึ่งช่วยให้เกิดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

ความหมายของพุทธธรรมและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

"พุทธธรรม" หรือ "พระธรรม" เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีมากถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ ครอบคลุมหลักแห่งความเป็นจริงของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น สภาวะทุกข์และแนวทางดับทุกข์ โดยหลักพุทธธรรมถูกถ่ายทอดมานานกว่า 2,550 ปี และได้รับการยอมรับว่าเป็นภูมิปัญญาของโลก ที่ส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจและสังคม

ในอดีต คำสอนทางพุทธศาสนาได้รับการถ่ายทอดผ่านการท่องจำ ก่อนที่จะได้รับการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในคัมภีร์ที่เรียกว่า พระไตรปิฎก ซึ่งต่อมาได้มีการอธิบายเพิ่มเติมเป็นคัมภีร์ที่มีการจัดหมวดหมู่ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา (พระสาโรธ อานนโท, 2548)

การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการแก้ปัญหาการบริโภคสุราในกลุ่มเยาวชน

เมื่อพิจารณาถึงการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้เพื่อลดปัญหาการดื่มสุราในกลุ่มเยาวชน จังหวัดหนองคาย สามารถสรุปได้ว่าการส่งเสริม ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ และปัญญา) เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ โดยการสร้างวินัยในตนเอง (ศีล) การเสริมสร้างสมาธิให้จิตใจเข้มแข็ง (สมาธิ) และการพัฒนาปัญญาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในผลกระทบของสุรา (ปัญญา)

การศึกษาในประเด็นนี้เป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากพุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมบริการทางสังคม เพื่อนำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พุทธธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมบริการทางสังคมกับปัญหาการดื่มสุราของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดหนองคาย โดยสภาพทั่วไปของเยาวชนในจังหวัดหนองคายถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีโดยที่เยาวชนยังรู้จักภัยของตน ทั้งนี้ เยาวชนจะมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกที่อยู่ในสถานศึกษายังมีคุณครูที่คอยกำกับดูแลให้คำแนะนำในเรื่องโทษและพิษภัยของการดื่มสุรา กลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่อยู่นอกสถานศึกษา และกลุ่มที่สาม คือกลุ่มใช้แรงงาน แต่กลุ่มนี้จะหนักที่สุดในเรื่องการดื่มสุรา ส่วนพฤติกรรมกรรมการดื่มสุราของเยาวชน ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ เมื่อดื่มแล้วส่วนมากจะเป็นเรื่องอุบัติเหตุและการทะเลาะวิวาท นอกนั้นก็จะเป็นอาชญากรรม หากเปรียบเทียบชุมชนเมืองและตามเขตนอกเมือง ปัญหาของชุมชนเมืองจะมากกว่า ส่วนชุมชนตามเขตนอกเมืองนั้นก็จะมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ที่คอยกำกับ ดูแล ซึ่งสถานการณ์ ผลกระทบการดื่มสุราของเยาวชน เยาวชนจะมีการสังสรรค์กันในช่วงเวลาหัวค่ำหรือตามเทศกาลที่เจอบ่อย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ด้านการพัฒนาหลักการ โดยอาศัยผู้นำทางศาสนาเป็นหัวเรือใหญ่ในการกระตุ้นขับเคลื่อน วางแผนปฏิบัติและกำกับ ติดตาม ประเมินผล ร่วมกับทุกองค์กรภาคีเครือข่ายภาครัฐและเอกชน ให้เกิดประโยชน์แก่เยาวชน และด้านการพัฒนาแนวทางปฏิบัติ โดยอาศัยผู้นำของทุกฝ่าย สร้างความต่อเนื่องของกิจกรรม ศิลปะการโน้มน้าวจิตใจ ตลอดถึงภาคราชการ ซึ่งถือเป็นกลจักรสำคัญในการผลักดัน เช่น การส่งเสริมงบประมาณสนับสนุน การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน และมาประสานงานช่วยดำเนินโครงการไปสู่ผลสำเร็จก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาการแก้ไข ปัญหาการดื่มสุราอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน และควรเป็นงานวิจัยที่ร่วมมือกันหลายฝ่ายทั้งสถาบันการศึกษา ชุมชน และครอบครัว ในการร่วมกันแก้ปัญหาการดื่มสุรา

เอกสารอ้างอิง

- กมลลา วัฒนพร และคณะ. (ม.ป.ป.). (2550). รายงานสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: รายงานจังหวัด พ.ศ. 2550. นนทบุรี: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- นิดา ตั้งวินิต. (2559). การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ. วารสารสวนปรุง, 32 (2), 47-65.
- พระสามารถ อานนโท. (2548). ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สาวิตรี อัมณางค์กรชัย และคณะ. (2551). รายงานผลการโครงการวิจัยการเฝ้าระวังพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย. เครือข่ายวิชาการวิจัยและข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ สำนักงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหนองคาย. (2558). รายงานสถานการณ์ทางสังคมของท้องถิ่น ปี 2558 (อปท.) สรุปภาพรวมจังหวัดหนองคาย. เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2562, จาก <http://bie.m-society.go.th>
- M.B. Miles, & A.M. Huberman. (1994). Qualitative data analysis: An expand source book. 2nd ed., Thousand Oaks.

การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต*

DEVELOPING AN EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION MODEL BASED ON THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING

ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์คชสร¹, อาจินต์ จรุงนุผล², ปฐมสุข สีลาดเลา³, นราญา สิริภานุวัฒน์⁴
และ คมศร วงษ์รักษา⁵

Phumphakhawat Phumphongkhochasorn¹, Arjin Jaroonpol², Pathomsuk Seeladlour³, Naraya Sirapanuwat⁴
and Khomson Wongraksa⁵

¹⁻⁵ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹⁻⁵College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding Author's Email: Phumphakhawat.ps@gmail.com

วันที่รับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 15 กุมภาพันธ์ 2568

Received 11 February 2025; Revised 15 February 2025; Accepted 15 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3.เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบ สอภาม ที่มีความเที่ยง .854 และแบบประเมินและรับรอง สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์

Citation:

* ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์คชสร, อาจินต์ จรุงนุผล, ปฐมสุข สีลาดเลา, นราญา สิริภานุวัฒน์และ คมศร วงษ์รักษา. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 44-59.

Phumphakhawat Phumphongkhochasorn, Arjin Jaroonpol, Pathomsuk Seeladlour, Naraya Sirapanuwat and Khomson Wongraksa. (2025). Developing An Educational Institution Administration Model Based On The Concept Of Lifelong Learning. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 44-59.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และ 22 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา และการส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา 3) ผลการประเมินและรับรองการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในภาพรวมผ่านการประเมินและรับรองด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารสถานศึกษา, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

The objectives of this research were to: (1) examine an educational institution administration model based on the concept of lifelong learning; (2) develop an educational institution administration model based on the concept of lifelong learning; and (3) evaluate and validate an educational institution administration model based on the concept of lifelong learning. A mixed-methods research design was employed, consisting of 4 phases. Data were collected from two groups: 9 experts selected through purposive sampling and a sample of 400 participants chosen using stratified random sampling. The research instruments included in-depth interviews, a questionnaire with a reliability coefficient of 0.854, and an evaluation and validation form. Data analysis involved content analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, and exploratory factor analysis.

The findings revealed that: (1) the analysis of the components of an educational institution administration model based on the concept of lifelong learning identified 5 components and 22 indicators; (2) the developed model consisted of 5 main elements; Education policy and planning development, Curriculum and learning model development, Teacher and educational personnel development, Establishment of learning resources and educational infrastructure and Promotion of educational collaboration and networking; and (3) the evaluation and validation results indicated that the model was deemed appropriate, accurate, useful, and feasible.

Keywords: Developing Model, Educational institution administration, Lifelong Learning

บทนำ

ปัจจุบัน โลกมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเข้าสู่ยุคที่ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงสังคมไทยที่ต้องปรับตัวให้ทันกับยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งพัฒนาศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดิจิทัลให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาศักยภาพของประชากรยังคงเป็นหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญของประเทศ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตในระยะยาว ภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลต่ออนาคตของประเทศไทย เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ระบบสาธารณสุข วิถีชีวิตและวัฒนธรรมทางสังคม รวมถึงแนวโน้มความต้องการแรงงานที่เปลี่ยนไปอันเป็นผลจากการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะที่จำเป็นในอนาคตจะเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม รวมถึงความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัล วิทยาศาสตร์ข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ และโค้ดดิ้งนอกจากนี้ เทคโนโลยีดิจิทัลยังมีบทบาท

สำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่มีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ด้านการศึกษาของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลัง ได้กำหนดให้รัฐส่งเสริมและเร่งรัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยจัดให้มีการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นการสร้างแหล่งเรียนรู้และเสริมทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก่ประชาชน เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Transformation) เป็นปรากฏการณ์ระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อทุกสังคม และกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ตลาดแรงงานต้องการ รวมถึงการเป็นประชากรที่มีความพร้อมในสังคมยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลโดยตรงต่อเนื้อหาและกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประเด็นหนึ่งในประเด็นสำคัญคือ การจัดการศึกษาที่เตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมกับอาชีพในอนาคต ซึ่งแตกต่างจากอาชีพในอดีต เนื่องจากตลาดแรงงานมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ยังต้องมีระบบการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ต้องการทบทวนหรือเพิ่มทักษะใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับยุคดิจิทัล การศึกษายุคดิจิทัลต้องเน้นการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพที่ตรงกับแนวโน้มความต้องการของตลาดแรงงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกฐานะสามารถเรียนรู้และใช้บริการแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านโอกาส นอกจากนี้ เทคโนโลยียังมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ผ่านการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างทั่วถึง ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ในโลกที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา ระบบการเรียนรู้จำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมสู่อนาคตที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต” โดยมีวัตถุประสงค์ให้หัวข้อที่ศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และพัฒนาสู่ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การทบทวนวรรณกรรม

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดสำคัญที่เน้นให้ประชาชนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา สถานศึกษาจึงต้องมีแนวทางการบริหารที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบยืดหยุ่นและครอบคลุมทุกช่วงวัย

สรียา ทับทัน (2566) กล่าวว่า การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล โดยเน้นทักษะจำเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการสื่อสารยุคดิจิทัล ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในปัจจุบัน ที่ต้องอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักสูตรความเข้าใจดิจิทัลที่พัฒนาขึ้น โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และสถาบันการศึกษา เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ สร้างภูมิคุ้มกันให้รู้จักสื่ออย่างสร้างสรรค์ รู้เท่าทันภัยคุกคามต่าง ๆ ทางสื่อออนไลน์ และพัฒนาทักษะจำเป็นเพื่อให้ทุกคนสามารถเผชิญกับความท้าทาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เมธชนนท์ ประจวบลาภ (2566) กล่าวว่าหลักการบริหารศูนย์การเรียนรู้ ในฐานะที่ศูนย์การเรียนรู้เป็นสถานศึกษาตามกฎหมาย ซึ่งจัดการศึกษาโดยองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐและเอกชน โดยเสนอหลักการบริหารที่มุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นหลักการจัดการศึกษา

ของประเทศ ด้วยการสังเคราะห์แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมกับ บทบาทของศูนย์การเรียนรู้กับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และประสบการณ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ของผู้เขียนสำหรับหลักการบริหารศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรประกอบด้วย (1) หลักผสมผสานระหว่างหลักการบริหารกับหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต (2) หลักการมีส่วนร่วม (3) หลักความยืดหยุ่น และ (4) หลักความเสมอภาค

เรื่อนทอง ไวยทะพานิช (2563) กล่าวว่าสถานศึกษาต้องมีนโยบายที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษาและการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป แผนการศึกษาควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง รวมถึงสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

โดยสรุป แนวคิดการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก ยุคดิจิทัล สถานศึกษาต้องปรับตัวทั้งในด้านนโยบาย หลักสูตร ครูผู้สอน แหล่งเรียนรู้ และความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้แนวคิดนี้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 29,861 คน (ระบบศูนย์บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 9 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติ ดังนี้ กำหนดนโยบาย กำกับติดตามผลการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน นักวิชาการ และนักวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือรูปแบบแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรม และเอกสารคู่มือประกอบการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินและรับรองรูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามที่มีความเที่ยง .854 และแบบประเมินและรับรอง

สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
1	การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา	4.63	.678	มาก
2	การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้	4.42	.884	มาก
3	การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	4.18	.732	มาก
4	การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา	4.30	.901	มาก

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
5	การส่งเสริมความร่วมมือและ เครือข่ายทางการศึกษา	4.01	.754	มาก
รวมเฉลี่ย		4.30	0.789	มาก

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้
องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 ตัวบ่งชี้
องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้
องค์ประกอบที่ 4 การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรม

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	18.156	52.745	55.188	17.108	55.188	55.188
2	6.072	12.143	62.268	2.195	7.080	62.268
3	2.871	4.603	66.871	1.427	4.603	66.871

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
4	1.163	2.190	70.301	1.063	3.430	70.301
5	1.121	2.030	62.025	1.031	3.180	61.188

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีจำนวน 5 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 - 5 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 62.025 แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีตัวบ่งชี้อธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่ามี 5 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1 - 5 องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเกน (eigenvalues) สูงสุดเท่ากับ 18.156 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 52.745 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเกน (eigenvalues) 6.072 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 12.143 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเกน (eigenvalues) 2.871 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 4.603 องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเกน (eigenvalues) 1.163 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.190 และองค์ประกอบที่ 5 มีค่าไอเกน (eigenvalues) 1.121 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.030 และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบแล้วพบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมด ได้ทั้งหมดร้อยละ 62.025 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดได้อย่างน้อยที่สุดร้อยละ 50 จึงจะถือว่าใช้ได้ สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 5 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 - 5 นั้น ได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ มีค่า Eigenvalues ที่มากกว่า 1 และมีตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ จำนวนตั้งแต่ 3 ตัวบ่งชี้ขึ้นไป

ตารางที่ 3 ค่า KMO and Bartlett's test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.			.921
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square		22982.151
	df		425
	Sig.		.000

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการทดสอบ สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .921 แสดงว่า ตัวชี้วัดทั้ง 22 ตัวบ่งชี้ของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ได้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวน	ค่าน้ำหนัก
		ตัวบ่งชี้	องค์ประกอบ (Factor Loading)
1	การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา	5	.540-.670
2	การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้	6	.560-.839
3	การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา	4	.550-.828
4	การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา	3	.648-.725
5	การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา	4	.571-.758
รวม		22	

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis)

ด้วยวิธีสกัดปัจจัย ได้องค์ประกอบสำคัญ ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ เพื่อความสะดวกในการเรียกชื่อองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต PCTRP คือการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเริ่มจาก

2.1 การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา (Education policy and planning development) สถานศึกษาต้องมีนโยบายที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษาและการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป แผนการศึกษาควรมีความยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการของตนเอง รวมถึงสนับสนุนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.2 การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ (Curriculum and learning model development) หลักสูตรการศึกษาควรออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยควรเน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะดิจิทัลเพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้แบบออนไลน์ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การเรียนรู้แบบโครงการ (Project-Based Learning) และการเรียนรู้ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา

2.3 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teacher and educational personnel development) ครูและบุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะการสอน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็น "โค้ช" หรือ "ผู้สนับสนุนการเรียนรู้" มากกว่าการเป็นเพียงผู้สอนแบบดั้งเดิม

2.4 การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา (Establishment of learning resources and educational infrastructure) สถานศึกษาควรมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ห้องสมุดดิจิทัล แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และความร่วมมือกับองค์กรภายนอกเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างสะดวก

2.5 การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา (Promotion of educational collaboration and networking) แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และสถาบันการศึกษาอื่นๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โครงการฝึกอบรม และโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเครือข่ายการศึกษาระหว่างประเทศยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ระดับสากล

3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาพรวม พบว่ามีความครอบคลุม มีความถูกต้อง มีความเป็นประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

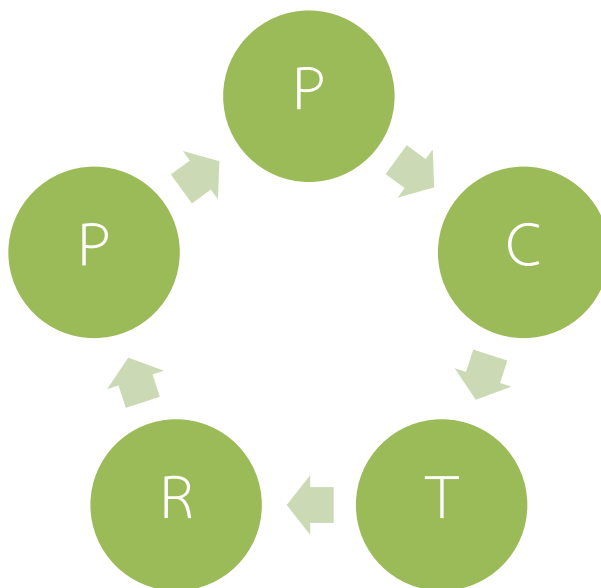
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรม ผลการวิจัย พบว่าประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา (2) การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ (3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (4) การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา และ(5) การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ อติพร เกิดเรือง (2565) ผลวิจัยพบว่าแนวทางการจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0 พบว่า มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ดังนี้ 1) นโยบายและการจัดการ 2) การจัดหางบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การประเมินผลและเทียบโอนความรู้ 5) การเข้าถึงและการมีส่วนร่วม 6) คุณภาพผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และ 7) คุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าการพัฒนารูปแบบแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรม มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ผลวิจัยของ พรชิตา อุปถัมภ์ (2562) ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยงานบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพัฒนาทางสังคม ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ และด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยดำเนินกิจกรรมบริการสารสนเทศ 4 ประเภท

ได้แก่ บริการตอบคำถาม บริการการสอนหรือบริการแนะนำ บริการชี้แนะแหล่งสารสนเทศและบริการเผยแพร่สารสนเทศ เนื้อหาสารสนเทศที่ให้บริการสอดคล้องตามพันธกิจของหน่วยงานและสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ 2) พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับสุขภาพ โดยการแนะนำของผู้ให้บริการและบุคคลใกล้ชิด ช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ คือ สื่อมวลชน หน่วยงานบริการสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศออนไลน์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล 3) รูปแบบการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ (1) ปัจจัยพื้นฐานการบริการสารสนเทศ ครอบคลุมนโยบายการบริการสารสนเทศ เครือข่ายบริการสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร งบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และสภาพแวดล้อม (2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ครอบคลุมผู้ให้บริการ บุคคลใกล้ชิด และผู้สูงอายุ (3) เนื้อหาสารสนเทศที่ให้บริการ ครอบคลุมสารสนเทศที่บันทึกไว้ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และกิจกรรม และ (4) ลักษณะการบริการสารสนเทศ ครอบคลุมการบริการภายในหน่วยงาน และการบริการภายนอกหน่วยงาน ผลการวิเคราะห์ความเข้ากันได้ระหว่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพฯ พบว่า มีความเข้ากันได้โดยเฉพาะในองค์ประกอบลักษณะการบริการสารสนเทศ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่าในภาพรวมมีความครอบคลุม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ต่าง ๆ มาอย่างเป็นขั้นตอนและเหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยของ จักรวุฒิ ชนะพันธ์ (2558) ผลวิจัยพบว่ารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 8 ด้าน การประเมินรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกด้าน และผู้เข้าร่วมทำประชาพิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับพฤติกรรมกาปฏิบัติงาน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 PCTRP Model รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต PCTRP โดยเริ่มจาก

1 Education policy and planning development (P) การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา

2 Curriculum and learning model development (C) การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้

3 Teacher and educational personnel development (T) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

4 Establishment of learning resources and educational infrastructure (R) การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา

5 Promotion of educational collaboration and networking (P) การส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาโรงเรียนเพื่อให้เป็นต้นแบบและเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันแก่ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนให้มีความรู้ มีความเข้าใจในเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการบูรณาการกับเทคโนโลยีและนโยบายดิจิทัล เนื่องจากการวิจัยมุ่งเน้นสู่การเป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ในโรงเรียนหรือในสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: CURSQA.
- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์. (2567). การพัฒนาทักษะความรู้ในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารกวีวันพะเยา, 1(1), 56-62.
- จักรวดี ชนะพันธ์. (2558). รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ, วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 11(2), 157-165.
- พรชิตา อุปถัมภ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริการสารสนเทศสำหรับผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรื่อนทอง ไวทยะพานิช. (2563). การพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธชนนท์ ประจวบลาภ. (2566). หลักการบริหารศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 1(5), 97-112.

- สรียา ทับทัน. (2566). ทักษะจำเป็นเน้นสร้างคนคุณภาพสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต. *Journal of Industrial Education*, 22(2), A1-A10.
- อติพร เกิดเรือง. (2565). การจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนไทยยุค 4.0. *Journal of Buddhist Anthropology*, 7(2), 164-185.

นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตาม แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*

ACADEMIC ADMINISTRATION INNOVATION IN SECONDARY SCHOOLS BASED ON THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY CONCEPT

อาจินต์ จรุงผล¹, ภูมิภควิทย์ ภูมิพงศ์คชสร², ปฐมสุข สีลาดเลา³, นราญา สิริภาณุวัฒน์⁴
และ คมสร วงษ์รักษา⁵

Arjin Jaronpol¹, Phumphakhawat Phumphongkhochasorn², Pathomsuk Seeladlour³, Naraya Sirapanuwat⁴
and Khomson Wongraksa⁵

¹⁻⁵วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹⁻⁵College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

Corresponding Author's Email: Phumphakhawat.ps@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2568

Received 12 February 2025; Revised 17 February 2025; Accepted 18 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) พัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ประเมินและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

Citation:

* อาจินต์ จรุงผล, ภูมิภควิทย์ ภูมิพงศ์คชสร, ปฐมสุข สีลาดเลา, นราญา สิริภาณุวัฒน์ และ คมสร วงษ์รักษา. (2568).

นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(1), 60-75.

Arjin Jaronpol, Phumphakhawat Phumphongkhochasorn, Pathomsuk Seeladlour, Naraya Sirapanuwat, Khomson Wongraksa. (2025). Academic Administration Innovation In Secondary Schools Based On The Professional Learning Community Concept. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 60-75.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งใช้เทคนิค EDR ในการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และตรวจสอบความถูกต้องตามหลักเกณฑ์การวัดเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การประเมินภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.61 โดยจัดว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วน ($PNI > 0.5$) คือ ด้านค่านิยมร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านการไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา ด้านภาวะผู้นำที่สนับสนุน และด้านการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ โดยมีค่า PNI เท่ากับ 0.94 0.77 0.68 0.64 0.60 และ 0.52 ตามลำดับ 2. รูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน โดยขั้นตอนหลักประกอบด้วย 1) สร้างค่านิยมร่วม 2) การทำงานร่วมกันเป็นทีม 3) การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา 5) ภาวะผู้นำที่สนับสนุน และ 6) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ 3. การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในภาพรวมผ่านการประเมินและรับรองด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การบริหารวิชาการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were to: (1) explore the essential needs for developing a Professional Learning Community (PLC), (2) develop an academic administration innovation model for secondary schools based on the PLC concept, and (3) examine the quality of the proposed academic administration innovation model based on the PLC concept. This study employed a mixed-methods research design. Data were collected from two groups: five experts selected through purposive sampling and a sample of 400

participants chosen using stratified random sampling. The quantitative research instrument was a questionnaire, while the qualitative component utilized in-depth interviews. The EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) technique was applied in the development of the academic administration innovation model and in evaluating its validity according to measurement criteria for data analysis.

The findings revealed that: (1) The needs assessment for PLC development indicated that the overall Priority Needs Index (PNI) was 0.61, signifying an urgent need for development ($PNI > 0.5$). The highest priority needs were in the following areas: shared values ($PNI = 0.94$), collaborative teamwork ($PNI = 0.77$), reflective dialogue and shared learning ($PNI = 0.68$), data-driven decision-making ($PNI = 0.64$), supportive leadership ($PNI = 0.60$), and results-oriented learning ($PNI = 0.52$).; (2) The academic administration innovation model for secondary schools based on the PLC concept comprised 6 key stages; Establishing shared values, Collaborative teamwork, Reflective dialogue and shared learning, Data-driven decision-making, Supportive leadership, Results-oriented learning; and (3) The evaluation and validation results indicated that proposed academic administration innovation model demonstrated its overall validity in terms of appropriateness, accuracy, usefulness, and feasibility, as confirmed by expert evaluations.

Keywords: Innovation, Academic Administration, Professional learning Community

บทนำ

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ ดังเช่นที่เนลสัน แมนเดลาได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาคืออาวุธอันทรงพลังที่สามารถเปลี่ยนโลกได้” (ณัชชาภัทร อมรกุล, 2563) โดยเฉพาะการศึกษาที่มีคุณภาพ เรียกได้ว่าเป็นประเด็นที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญอย่างยิ่งและต้องการให้เกิดขึ้นโดยทั่วถึง แต่การศึกษาในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาอาจไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน เหตุเพราะความต้องการของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา รวมถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีเยาวชนที่กำลังเกิดใหม่ จำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่สำคัญสำหรับคนในยุคอนาคต ด้วยเหตุนี้ทำให้หน่วยงานอย่าง องค์การสหประชาชาติ (UN) (UNESCO, 2021) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2550) ได้บัญญัติแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 49) รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการศึกษา ค้ำครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 (มาตรา 24) ข้อที่ (5) ได้กล่าวถึงการสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนนั้นเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ และยังสามารถนำการวิจัยมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กร ที่พัฒนามาจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้วยมุมมองที่ว่าสถานศึกษาเป็นองค์กรที่ค่อนข้างมีระบบสายงาน มีหน้าที่แบบแบ่งแยกแต่ละส่วนค่อนข้างชัดเจน มีการควบคุมคุณภาพ โดยสิ่งที่จะทำให้สถานศึกษาเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ต้องอาศัยการเสริมสร้างพลังที่มีอยู่ในตัวผู้นำและสมาชิกของชุมชน ตลอดจนการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพลังอำนาจของชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งพิจารณาได้จากโครงสร้างทางสังคม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

การทบทวนวรรณกรรม

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ณัฐพล มิตรอารีย์ (2566) กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาเป็นการรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกันโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง พบเอง เห็นเอง และเปลี่ยนประสบการณ์และพฤติกรรมด้วยตนเอง พิจารณาองค์ประกอบด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมีกระบวนการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาด้วยขั้นตอนง่ายๆ การวางแผนด้วยความร่วมมือ การกำหนดความคาดหวังในระดับสูง เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ศึกษาและใช้ข้อมูล วางแผนเพื่อความสำเร็จ นำสู่สาธารณะ รวมถึงฝึกฝนร่างกายและหล่อเลี้ยงสมองให้แก่ผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนตามความรู้ความสามารถของตนเองต่อไป

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2564) กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึงกลุ่มของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การสะท้อนการปฏิบัติ และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา การสอนและการเรียนรู้ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ทศพร ทองกร (2567) กล่าวว่า PLC เน้นการสร้างวัฒนธรรมของ การทำงานเป็นทีม (Collaboration), การเรียนรู้ร่วมกัน (Shared Learning), การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement), และการมุ่งเน้น ผลลัพธ์ของผู้เรียน (Student Achievement-Oriented)

ไพพกา ผิวดำ (2564)กล่าวว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่มีกลุ่มบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ความรู้ นวัตกรรม และเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน ผ่านกระบวนการทำงานอย่างมืออาชีพ เกิดเป็นวัฒนธรรมหรือ ชุมชนของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังในการ เปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครู โดย PLC มีองค์ประกอบสำคัญคือ เกิดจากการ เรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือปัญหาเดียวกันมีการบูรณาการการ ทำงานเข้าด้วยกัน แบบร่วมมือร่วมใจ และมีสำนึกร่วมรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกัน จะต้องมีส่วนซึ่งอาจจะเป็นผู้บริหารหรือครูที่มีประสบการณ์ เป็นผู้ใช้คำถามนำให้ผู้ ร่วมวงทุกคนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพูดคุยนั้น พูดถึงผู้เรียนเป็นหลัก มีการ สร้างบรรยากาศ เสริมพลังบวกให้กับครูไม่รู้สึกลำบากเดียว มีกัลยาณมิตรในวิชาชีพ ปฏิบัติจน กลายเป็นวัฒนธรรมของการทำงาน ครูผู้สอนเกิดการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น

โดยสรุปชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนา การศึกษายุคใหม่ โดยเน้น การทำงานเป็นทีม, การเรียนรู้ร่วมกัน, การพัฒนาวิชาชีพของครู, และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและโรงเรียน PLC ไม่ใช่เพียงแค่กิจกรรมหรือโครงการ แต่เป็นวัฒนธรรมที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีคุณภาพสูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และผู้อำนวยการกลุ่มในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอนโรงเรียนในระดับ ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 386,092 คน (สำนัคนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,

2567) และผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 9 ท่าน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งหน้าที่บริหารการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมวิธี มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำนวความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนี PNImodified

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มีคุณสมบัติดังนี้ กำหนดนโยบาย กำกับติดตามผลการดำเนินงานแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา นักวิชาการและนักวิจัย และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินและรับรองนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินและรับรองรูปแบบ

เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามที่มีความเที่ยง .819 และแบบประเมินและรับรอง

สถิติที่ใช้คือ วิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา วิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNImodified และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความต้องการจำเป็นนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างพบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การประเมินภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.61 โดยจัดว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วน ($PNI > 0.5$) คือ ด้านค่านิยมร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม

ด้านการไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา ด้านภาวะผู้นำที่สนับสนุน และด้านการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ โดยมีค่า PNI เท่ากับ 0.94 0.77 0.68 0.64 0.60 และ 0.52 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียน มัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ	คะแนน		PNI modified	ลำดับ
	สภาพ ปัจจุบัน	สภาพความ คาดหวัง		
ด้านค่านิยมร่วม	2.23	4.51	0.94	
ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม	2.37	4.35	0.77	
ด้านการไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน	2.28	4.28	0.68	
ด้านการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา	2.10	4.22	0.64	
ด้านภาวะผู้นำที่สนับสนุน	2.13	4.19	0.60	
ด้านการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์	2.26	4.14	0.52	
รวม	2.22	4.28	0.69	

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 1 พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.69 และมีค่าพิสัยอยู่ระหว่าง 0.52 ถึง 0.94 โดยมีความจำเป็นเร่งด่วน 6 ด้าน ตามเกณฑ์การประเมินค่าดัชนี PNI ที่กำหนดว่า PNI ที่มีค่ามากกว่า 0.4 ขึ้นไปถือเป็นความต้องการจำเป็น ส่วนการจัดลำดับความต้องการจำเป็นใช้การเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดัชนีที่มีค่ามากแปลว่า มีความต้องการจำเป็นสูงต้องได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถเรียงลำดับดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยคือด้านค่านิยมร่วม (0.94) ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม (0.77) ด้านการไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน (0.68) ด้านการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา (0.64) ด้านภาวะผู้นำที่สนับสนุน (0.60) และด้านการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (0.52)

2. ผลการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

องค์ประกอบ	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปล ผล
1	ค่านิยมร่วม	4.43	.891	มาก
2	การทำงานร่วมกันเป็นทีม	4.15	.784	มาก
3	การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน	4.23	.694	มาก
4	การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา	4.08	.909	มาก
5	ภาวะผู้นำที่สนับสนุน	4.32	.728	มาก
6	การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์	4.22	.879	มาก
รวมเฉลี่ย		4.23	0.814	มาก

ผลการวิเคราะห์จากตารางที่ 2 พบว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ค่านิยมร่วม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 2 การทำงานร่วมกันเป็นทีม ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 3 การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 4 การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 5 ภาวะผู้นำที่สนับสนุน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบที่ 6 การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้

ตารางที่ 3 องค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	16.794	60.243	60.873	16.794	60.243	60.873
2	4.561	9.274	68.765	4.561	9.274	68.765
3	2.087	6.112	70.115	2.087	6.112	70.115
4	1.875	2.120	72.854	1.875	2.120	72.854
5	1.290	2.080	59.876	1.290	2.080	59.876
6	1.012	2.005	61.876	1.012	2.005	61.876

Extraction Method: Principal Component Analysis.

จากตารางที่ 3 พบว่าองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีจำนวน 6 องค์ประกอบ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 - 6 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 59.721 แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มีตัวบ่งชี้อธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่ามี 6 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1 - 6 องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) สูงสุดเท่ากับ 16.794 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 60.243 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 4.561 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 9.274 องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 2.087 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 6.112 องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.875 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.120 องค์ประกอบที่ 5 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.290 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.080 องค์ประกอบที่ 6 มีค่าไอเก้น (eigenvalues) 1.012 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 2.005 และความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบแล้วพบว่า สามารถ

อธิบายความแปรปรวนทั้งหมด ได้ทั้งหมดร้อยละ 61.876 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวชี้วัดได้อย่างน้อยที่สุดร้อยละ 50 จึงจะถือว่าใช้ได้ สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 6 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 - 6 นั้น ได้กำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ มีค่า Eigenvalues ที่มากกว่า 1 และมีตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบจำนวนตั้งแต่ 3 ตัวบ่งชี้ขึ้นไป

ตารางที่ 4 ค่า KMO and Bartlett's test of Sphericity

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.879
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2756.481
	df	428
	Sig.	.000

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการทดสอบ สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) มีค่าเท่ากับ .879 แสดงว่า ตัวชี้วัดทั้ง 18 ตัวบ่งชี้ของนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้นเป็นจำนวนข้อมูลที่มีความเพียงพอและมีความเหมาะสม สามารถใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) ได้เพราะค่า KMO มีค่ามากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1

ตารางที่ 5 องค์ประกอบของนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

องค์ประกอบที่	ชื่อองค์ประกอบ	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)
1	ค่านิยมร่วม	3	.603-.672
2	การทำงานร่วมกันเป็นทีม	3	.523-.811
3	การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน	3	.509-.874
4	การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา	3	.612-.891
5	ภาวะผู้นำที่สนับสนุน	3	.511-.879
6	การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์	3	.506-.645
รวม		18	

ซึ่งพัฒนาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ SCSDSR ดังนี้ 1) สร้างค่านิยมร่วม 2) การทำงานร่วมกันเป็นทีม 3) การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา 5) ภาวะผู้นำที่สนับสนุน และ 6) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ โดยเริ่มจาก

2.1 ค่านิยมร่วม (Shared Values and Vision) สมาชิกในชุมชนมีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนา

2.2 การทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative Teamwork) ครูและบุคลากรมีการทำงานร่วมกันเป็นทีม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี มีการทำงานเชิงรุกเพื่อแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน

2.3 การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน (Reflective Dialogue and Shared Learning) มีการสะท้อนแนวปฏิบัติและผลลัพธ์ของการสอน นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน

2.4 การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา (Data-Driven Decision Making) ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการเรียนการสอน วัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อพัฒนาแนวทางการสอนให้เหมาะสม สนับสนุนการตัดสินใจที่มีหลักฐานเชิงข้อมูล

2.5 ภาวะผู้นำที่สนับสนุน (Supportive and Shared Leadership) ผู้นำองค์กรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนา PLC การบริหารงานเป็นแบบมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีบทบาทนำ ผู้นำทำหน้าที่เป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาในการพัฒนาวิชาชีพ

2.6 การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Results-Oriented Learning) มุ่งเน้นผลลัพธ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญปรับปรุงการสอนและกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ใช้กระบวนการทดลอง ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนรู้เป็นวงจรต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในภาพรวม พบว่ามีความครอบคลุม มีความถูกต้อง มีความเป็นประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การประเมินภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.61 โดยจัดว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วน ($PNI > 0.5$) คือ ด้านค่านิยมร่วม ด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้านการไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน ด้านการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา ด้านภาวะผู้นำที่สนับสนุน และด้านการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ โดยมีค่า PNI เท่ากับ 0.94 0.77 0.68 0.64 0.60 และ 0.52 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ อรจิรา ธรรมไชยางกูร (2562) ผลวิจัยพบว่าการสำรวจความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการประเมินระดับต้นของผู้บริหารมหาวิทยาลัยพบว่า ดัชนีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับสมรรถนะการประเมินภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.53 โดยจัดว่ามีความจำเป็นในการพัฒนาเร่งด่วน ($PNI > 0.4$) คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านการทบทวนสอบผลการเรียนรู้ และด้านการประเมินคุณภาพภายใน โดยมีค่า PNI เท่ากับ 0.92 0.64 และ 0.59 ตามลำดับ

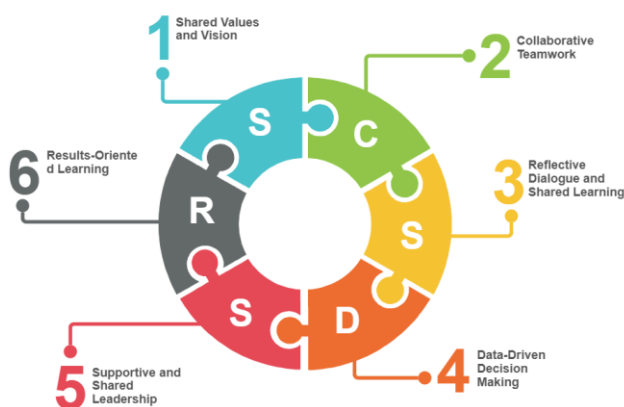
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน โดยขั้นตอนหลักประกอบด้วย 1) สร้างค่านิยมร่วม 2) การทำงานร่วมกันเป็นทีม 3) การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน 4) การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา 5) ภาวะผู้นำที่สนับสนุน และ 6) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ สอดคล้องกับผลวิจัยของ สุภัทรา สถาปัตต์ (2564) ผลการวิจัยพบว่าทัศนะของผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครปฐมต่อการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 ด้าน 73 ประเด็น และมีทัศนะเพิ่มเติม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำในระยะเริ่มต้นของการนำองค์กรเพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน และต้องมีความเข้าใจในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างถูกต้อง 2) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักและแรงบันดาลใจ “การระเบิดจากข้างใน” ให้เกิดขึ้นกับครู 3) ส่งเสริมให้ครูทุกคนเกิดภาวะผู้นำในตนเอง มีอิสระและมั่นใจในการเลือกแนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน 4) ควรสร้างทีมงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนและครูที่มีความเชี่ยวชาญสามารถอยู่ในกลุ่มที่อิสระได้ 5) ไม่ควรกำหนดตาราง

ชั่วโมงที่ชัดเจนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้ากลุ่มกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา 6) การกำกับดูแล ติดตามและประเมินผล มีความสำคัญเพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ไม่ล้มเลิกกลางทาง และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจนกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในที่สุด

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า การประเมินและรับรองรูปแบบนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าในภาพรวมมีความครอบคลุม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าได้ทำการพัฒนารูปแบบแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาตามแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ มาอย่างเป็นขั้นตอนและเหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยของ ณัฐตะวัน ลิมประสงค์ (2563) ผลวิจัยพบว่าผลการยืนยันรูปแบบการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC โดยอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่าเป็นพหุองค์ประกอบ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์และมีความถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 100

ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอแนะว่าจะต้องมีปรับปรุงแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยนำนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไปประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมและสนองความต้องการของนักเรียนและชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 SCSDSR Model นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

SCSDSR Model นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยเริ่มจาก

- 1 Shared Values and Vision (S) การสร้างค่านิยมร่วม
- 2 Collaborative Teamwork (C) การทำงานร่วมกันเป็นทีม
- 3 Reflective Dialogue and Shared Learning (S) การไตร่ตรองและการเรียนรู้ร่วมกัน
- 4 Data-Driven Decision Making (D) การใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนา
- 5 Supportive and Shared Leadership (S) ภาวะผู้นำที่สนับสนุน
- 6 Results-Oriented Learning (R) การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ เพื่อให้เป็นต้นแบบและเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- ณัฐพล มิตรอารีย์. (2566). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา. วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์, 4(2), 228-237.
- ณัฐตะวัน ลิมประสงค์. (2563). รูปแบบการขับเคลื่อนกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(5), 1959-1972.
- ณัชชาภัทร อมรกุล. (2563). ผู้นำปัญญาเชิงปฏิบัติ: แมนเดลาผู้ปลดแอกแอฟริกาใต้. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า.

- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2564). ผู้บริหารสถานศึกษายุค 4.0 กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC). วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 21(1), 17-24.
- ทศพร ทองกร. (2567). การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนชุมชนบ้านช่างเคิ่ง. วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, 4(3), 361-379.
- ไพพกา ผิดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 3(1), 11-18.
- สุภัทรา สภาพอรรถ. (2564). การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 19(1), 463-480.
- สมชาย อยู่สุวรรณ. (2566). การพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC). Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences, 41(3), 149-168.
- อรจิรา ธรรมไชยางกูร. (2562). การพัฒนารูปแบบการสร้างสมรรถนะการประเมินของผู้บริหารระดับต้นมหาวิทยาลัย: การประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- UNESCO. (2021). Educating for a Sustainable Future : A Trans disciplinary Vision for Concerted Action. Report of the Third UNESCO-ACEID International Conference, Bangkok Thailand. P. 6-23.

การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1*

PERSONNEL MANAGEMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SMALL SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

ริษฎา บุญช่วย¹, เบนจพร ชนะกุล² และ อนทัย ประสาน³

Ritsada Boonchuay¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: Ritsada083@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 กุมภาพันธ์ 2568

Received 9 February 2025; Revised 15 February 2025; Accepted 16 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็ก 2. ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก 3. ศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูและบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา

Citation:

* ริษฎา บุญช่วย, เบนจพร ชนะกุล และอนทัย ประสาน. (2568). การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศักดิ์, 3(1), 76-88.

Ritsada Boonchuay, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Personnel Management Affecting The Effectiveness Of Small Schools Under The Office Of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 76-88.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

2567 จำนวน 201 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 3. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 คือ การดำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร 4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ผู้บริหารจะต้องประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จัดโครงสร้างบุคลากรให้เหมาะสม จัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการวางแผนบุคลากร รวมทั้งพัฒนาจุดที่ยังบกพร่องของสถานศึกษา เพื่อรักษาบุคลากรให้ยังคงทำงานต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

Abstract

The purposes of this research were to 1. study the personnel management of small schools under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 2. examine the effectiveness of small schools under the same jurisdiction. 3. investigate the aspects of personnel management that influence the effectiveness of small schools under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, and 4. propose guidelines for improving personnel

management that enhances the effectiveness of small schools under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. The sample group consists of 201 teachers and personnel from small schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 in the academic year 2024. The research instruments include a five-point Likert scale questionnaire and a structured interview. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The results of this study showed that 1. The overall personnel management of small schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1 is at a high level in all aspects. 2. The overall effectiveness of small schools under the same jurisdiction is also at a high level in all aspects. 3 . The key factors in personnel management that influence school effectiveness include personnel retention, personnel development, and personnel recruitment and selection. 4 . Strategies for improving personnel management to enhance school effectiveness suggest that administrators should assess personnel needs based on established criteria, structure staff appropriately, allocate human resources efficiently, collaborate with internal and external organizations, monitor and evaluate personnel planning, and address areas of weakness within the school to retain personnel in the long term.

Keywords: Personnel Management, Effectiveness of Small Schools, The Office of Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 1

บทนำ

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อบริบทการพัฒนาด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 มาตรา 65 จึงกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มี

ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) โดยหนึ่งในยุทธศาสตร์ คือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การวางรากฐานเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้คนไทยมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการรับมือต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาองค์กรทางด้านการศึกษาให้มีประสิทธิผลได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบเข้าด้วยกันแต่ปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญยิ่ง คือ การพัฒนาการเรียนการสอนให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น เนื่องจากประสิทธิผลของสถานศึกษา คือ ความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษาจนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ในการเพิ่มคุณภาพการผลิตนักเรียน และคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ทั้งยังสานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้มีส่วนร่วมในการทำงาน เพราะประสิทธิผลมีความสำคัญในการช่วยตรวจสอบเริ่มตั้งแต่การวางแผน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากร การใช้อำนาจหน้าที่การบริหารการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทสำคัญของการบริหารจัดการศึกษา และภาระงานที่รับผิดชอบอยู่ให้เกิดผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ยิ่งขึ้น (ธีระ รุญเจริญ, 2556)

จากที่กล่าวถึงการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาองค์กรทางด้านการศึกษาให้มีประสิทธิผล จะเห็นว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัวและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารโรงเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการในภารกิจหลัก คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหา และการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) การบริหารงานบุคคลให้สอดคล้อง

กับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ สถานศึกษาจะต้องวางแผนการปรับปรุงระบบ เน้นการสรรหา เชิงรุก การพัฒนาและเพิ่มพูนสมรรถนะ การรักษาและใช้ประโยชน์กำลังคนให้ตรงตาม ตำแหน่งหน้าที่ รวมถึงการเสริมสร้างให้บุคลากรมีความผูกพันกับระบบราชการ การทบทวน นโยบายกำลังคนและค่าตอบแทน การเสริมสร้างบุคลากรภาครัฐให้มีความรู้และทักษะพื้นฐาน ทางเทคโนโลยี ที่สำคัญจะต้องมีการเสริมสร้างความรับผิดชอบหน้าที่ด้วยการสร้างจิตสำนึก ให้ข้าราชการครูมีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้สึกรับผิดชอบ จิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของ ประเทศชาติและประชาชน มีการทำงานที่เป็นมืออาชีพ ทำงานเป็นทีม การประเมินผลการ ทำงานเป็นทีม การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเกิดความคุ้มค่าและมีความมั่นคงตามผลงาน

เมื่อมองถึงการบริหารทรัพยากรครูของสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่ามีปัญหาหลายด้าน ทั้งด้านการจัดการเรียนการสอน คุณภาพการศึกษา ครูขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน การย้าย และการใช้เกณฑ์การประเมินเกณฑ์เดียวกับสถานศึกษาทั่วไป คุณภาพการจัดการศึกษาที่ด้อย กว่าสถานศึกษาทั่วไป เนื่องจากเกณฑ์จำนวนครูต่อนักเรียนที่กำหนดไว้ว่าครู 1 คนต่อนักเรียน 20 คน ส่งผลให้ขาดแคลนครู ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่ครบตามรายวิชาเอก และครูส่วนใหญ่ ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งยังมีภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการจัดการ เรียนการสอน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562 และ สพฐ., 2562) ประกอบกับครูส่วนใหญ่ตัดสินใจทำงานในสถานศึกษาที่อยู่ในพื้นที่ที่มีโอกาสได้รับเงินเดือนสูง มีทรัพยากรการศึกษาอย่างเพียงพอ และมีลักษณะสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง (OECD/UNESCO, 2016) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารทรัพยากรครูของ สถานศึกษาขนาดเล็กถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญ เพราะถ้านักเรียนได้รับการสอนจากครูที่มี คุณภาพ ทั้งในด้านความสามารถทางวิชาการ มีคุณวุฒิตรงสาขาวิชา และมีประสบการณ์ การสอนจะช่วยให้ นักเรียนเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอันจะส่งผลโดยตรงต่อ คุณภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา

ทั้งนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ให้ ความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามาโดยตลอด โดยการพัฒนา คุณภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบบริหารงบประมาณและทรัพยากรที่มุ่งพัฒนา คุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และประเด็นยุทธศาสตร์ ด้านการสร้าง โอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยการส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วม ของสังคมอย่างต่อเนื่อง ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและระดมทรัพยากร

เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา พัฒนาโรงเรียนคุณภาพและโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ให้สามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยเรียนและผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อที่จะได้ทราบถึงการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านต่าง ๆ และแนวทางเสริมสร้างความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษาและองค์การศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

การบริหารงานบุคคลส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่จะใช้ในศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 สถานศึกษา รวมประชากรทั้งสิ้น 423 คน

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, 608- 610) จำนวน 201 คน ขั้นตอนต่อมาใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 5 คน ได้มา โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive random sampling) โดยมีผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษาระดับดีขึ้น มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปและวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อำเภของสถานศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนบุคลากร 2. การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร 3. การพัฒนาบุคลากร 4.การประเมินผลการปฏิบัติงาน 5. การธำรงรักษากบุคลากร เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. การปรับเปลี่ยนและพัฒนา 3. ความพึงพอใจในงานของบุคลากร 4. การแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล ตำแหน่ง สถานศึกษาที่สังกัด และประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) จำนวน 9 ข้อ

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักฐาน ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลและประสิทธิผลของสถานศึกษา นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของข้อคำถาม นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผลที่ได้คือมีค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคลสถานศึกษาขนาดเล็ก และวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานบุคคลกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

ด้วยวิธีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

4. การวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise Method

5. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประเด็นและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการธำรงรักษาบุคลากร มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาด้านความพึงพอใจในงานของบุคลากร ด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 คือ การธำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้บริหารจะต้องวางแผน เพื่อจัดสรรและพัฒนาบุคลากรให้ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร คัดเลือกบุคลากรคุณภาพ ผ่านกระบวนการที่โปร่งใสและมีมาตรฐาน สนับสนุนการพัฒนาทักษะและศักยภาพบุคลากร อย่างต่อเนื่อง ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างยุติธรรม เพื่อการพัฒนา และ รักษาบุคลากรไว้ด้วยสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี และสวัสดิการที่เหมาะสม

อภิปรายผล

1. การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพัชญ์ ฉิดจันทร์ (2564) และกรทิพย์ ฉิมพาลี (2566) กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดหาทรัพยากรบุคคลให้เพียงพอกับความต้องการ โดยจูงใจบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่สถานศึกษาต้องการเข้ามาร่วมปฏิบัติงาน ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน จัดบรรยากาศที่ดี เพื่อให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจพร้อมที่จะปฏิบัติงาน

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา ไทยประยูร (2564) ทศพล งามวุฒิชัย (2565) และเกริกไกร แซ่เลี้ยว และกนกกร ศิริสุข (2566) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทำหน้าที่และดำเนินการอย่างมีคุณภาพ โดยมีการค้นคว้าและพัฒนาสื่ออุปกรณ์การสอนอย่างสม่ำเสมอ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา ร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน นักเรียน และงานรับผิดชอบอื่น ๆ รวมทั้งบุคลากรมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3. การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 คือ การดำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรียา มัทธน์ และชัชชญา พีระธรณิศร (2566) ที่กล่าวว่า การวิเคราะห์ความต้องการและการกำหนดคุณสมบัติให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่มีกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีความยุติธรรม สอดคล้องกับ Kartika Eva Prestiana, Sugito (2021) ผลการวิจัยพบว่า (1) การวางแผนทรัพยากรบุคคล ต้องมีการสรรหา การคัดเลือก การทดแทน การปฐมนิเทศ และการปรับตัวให้เข้ากับที่ทำงาน ใหม่ (2) การพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคล ต้องผ่านการศึกษาหรือการอบรม (3) การประเมินผล การปฏิบัติงานของทรัพยากรบุคคล โดยครูใหญ่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และ (4) ค่าตอบแทน และสวัสดิการอื่น ๆ ของครูขึ้นอยู่กับระยะเวลาการทำงาน

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ผู้บริหารจะต้องประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จัดโครงสร้างบุคลากรให้เหมาะสม จัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการวางแผนบุคลากร รวมทั้งพัฒนาจุดที่ยังบกพร่องของสถานศึกษา เพื่อรักษาบุคลากรให้ยังคงทำงานต่อไป โดยการสนับสนุนให้อบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 คือ การดำรงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร ผู้บริหารจะต้องประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด จัดโครงสร้างบุคลากรให้เหมาะสม จัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกและภายในสถานศึกษา ติดตามและประเมินผลการวางแผนบุคลากร ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ควรมีการส่งเสริมการบริหารงานบุคคล ด้านการดำรงรักษาบุคลากร เนื่องจากผลการวิจัย พบว่ามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยการจัดทำแนวทางการบริหารงานบุคคลที่ชัดเจน เน้นเรื่องการสร้างขวัญและกำลังใจ การพัฒนาศักยภาพ และการสร้างความผูกพันของบุคลากร ปรับปรุงระบบสวัสดิการ 1.2 ควรพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้านความพึงพอใจในงานของบุคลากร และด้านการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา โดยการพัฒนา ระบบสวัสดิการ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของผู้บริหาร 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ควรสนับสนุนให้ผู้บริหารสร้างขวัญกำลังใจ บรรยากาศการทำงานที่ดี การจัดสวัสดิการที่เหมาะสม การพัฒนาทางอาชีพ และการสนับสนุนบุคลากรอย่างยืดหยุ่น การสร้างความสามัคคีและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี รวมถึงการดูแลและให้ความช่วยเหลือบุคลากรในงานประจำและกิจกรรมพิเศษ เพื่อดำรงรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้พัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารงานบุคคลโดย

ใช้เทคโนโลยี เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและนำแนวทางไปพัฒนาศักยภาพของ
ผู้บริหารในการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพต่อไป 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลและ
แนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เกริกไกร แซ่เลี้ยว และกนกกร ศิริสุข. (2566). ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่
ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราชเขต 2. วารสารทัศน์มิติทางการศึกษา, 1(2), 16-30.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย.
เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2567 จาก
<http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf>.
- ทศพล งามวุฒิชัย. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ
สถานศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต
4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ธีระ รุญเจริญ. (2556). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ธนาเพลส.
- นวพัชญ์ ฉิดจันทร์. (2564). การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารวิชาการ
สถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(1), 133-146.
- พัชรียา มัทธน์ และชัชชญา พิระธรณิศร์. (2566). แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลใน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2.
วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 943-952.
- กรทิพย์ นิมพาลี. (2566). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพ
การศึกษาของเด็กไร้สัญชาติไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 42 – 43 (13 ตุลาคม 2561).

วรรณภา ไทยประยูร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Kartika Eva Prestiana, Sugito, (2021). Managing human resource development of educators in inclusion-based elementary school. Journal of Education and Learning (EduLearn), 1(15), 1-10.

Krejcie & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.

OECD/UNESCO. (2016). Education in Thailand: An OECD-UNESCO Perspective, Reviews of National Policies for Education. OECD Publishing.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 4*

INNOVATIVE LEADERSHIP AFFECTING SUCCESS ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN SCHOOL UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

สัมพันธ์ ธนิมกาญจน์¹, เบญจพร ชนะกุล² และ อนันทัย ประสาน³

Sampan Thanimkarn¹, Benchaporn Chanakul² and Anotai Prasan³

¹⁻³หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹⁻³Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Thailand

Corresponding Author's Email: sampan.35711mm@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 16 กุมภาพันธ์ 2568

Received 9 February 2025; Revised 15 February 2025; Accepted 16 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร 2. ศึกษาความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ 3. ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา และ 4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่วิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงาน

Citation:

* สัมพันธ์ ธนิมกาญจน์, เบญจพร ชนะกุล และอนันทัย ประสาน. (2568). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 89-105.

Sampan Thanimkarn, Benchaporn Chanakul and Anotai Prasan. (2025). Innovative Leadership Affecting Success Academic Affairs Administration In School Under The Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 89-105.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน ครู จำนวน 277 คน รวมจำนวน 303 คน ได้มาโดยการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 คือ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง X_1 การมีความคิดสร้างสรรค์ X_5 และการบริหารความเสี่ยง X_3 และ 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ตอบโจทย์เป้าหมายการศึกษา ใช้ข้อมูลและนวัตกรรมเหมาะสม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม บริหารความเสี่ยงอย่างรอบคอบ และสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนางานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, การบริหารงานวิชาการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4

Abstract

The objectives of this research were to: 1. study the innovative leadership of administrators, 2. study the success of academic administration, 3. The results of the analysis of the relationship between innovative leadership and academic administration success of educational institutions, and 4. explore development approaches for innovative leadership that influence academic administration success. This study employed a mixed-methods research approach. The population included school administrators and teachers under the Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 4 in the academic year 2024. The sample consisted of 26 school administrators and 277

teachers, totaling 303 participants, determined using Krejcie & Morgan's sample size table and selected through stratified and simple random sampling. The research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression analysis, and content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall level of innovative leadership among administrators was at the highest level, 2. the overall success of academic administration was also at the highest level, 3. key factors of innovative leadership influencing academic administration success in schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 included transformational vision X_1 creativity X_5 , and risk management X_3 , and 4. the guidelines for developing innovative leadership for academic administration success, administrators should have a vision aligned with educational goals, utilize data and appropriate innovations, promote teamwork, manage risks effectively, and foster an innovative organizational atmosphere that encourages creativity for sustainable academic excellence.

Keywords: Innovative Leadership, Academic Administration, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4

บทนำ

การประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 มี 193 ประเทศรวมถึงประเทศไทย ร่วมรับรอง "เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030" ได้กำหนด 17 เป้าหมาย และ 169 เป้าหมายย่อย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนประเทศ หนึ่งในเป้าหมายสำคัญคือ การศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียม (United Nations, 2015) ซึ่งไทยให้ความสำคัญผ่าน แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) โดยเน้นการพัฒนากำลังคน วิจัย และนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ทั้งการลงทุนด้านวิจัย สิทธิบัตร และผลงานตีพิมพ์ระดับนานาชาติ การศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยมุ่งใช้

นวัตกรรมการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (วิลาวัลย์ มาคุ้ม, 2565)

เพราะฉะนั้น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงการศึกษาต้องเริ่มจาก ผู้นำทางการศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงความสามารถในการระบุปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน และหาแนวทางใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน ผู้นำต้องมีความฉลาดทางนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาและส่งเสริมนวัตกรรมในองค์กร เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จะส่งผลต่อครูและบุคลากรให้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง (Hender, 2003) โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Robbins (2005) ที่มองว่าภาวะผู้นำคือ ความสัมพันธ์เชิงอิทธิพลระหว่างผู้นำและผู้ตาม ที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จัดตั้งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มีหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จากผลการประเมินตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (พ.ศ. 2560) ปีงบประมาณ 2566 พบว่า การบริหารงานด้านวิชาการอยู่ในระดับ ปรับปรุง และ สมฤทธิ์ผลการบริหารและการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ พอใช้ แม้มีการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ผลสอบ O-NET ชั้น ป.6 ปี 2566 เพิ่มขึ้นเพียง 1.52% (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2567) ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเดิม 3.00% สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารวิชาการยังไม่บรรลุเป้าหมายและไม่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 รวมถึงยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งกรณีกา อรรถชัยยะ (2565, 2-3) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญมากที่สุด เพราะงานวิชาการในสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทสามารถยกระดับให้สูงขึ้นได้ด้วยความเอาใจใส่ดูแลของผู้บริหาร ทั้งผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในด้าน

การวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม สำหรับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความสำเร็จ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

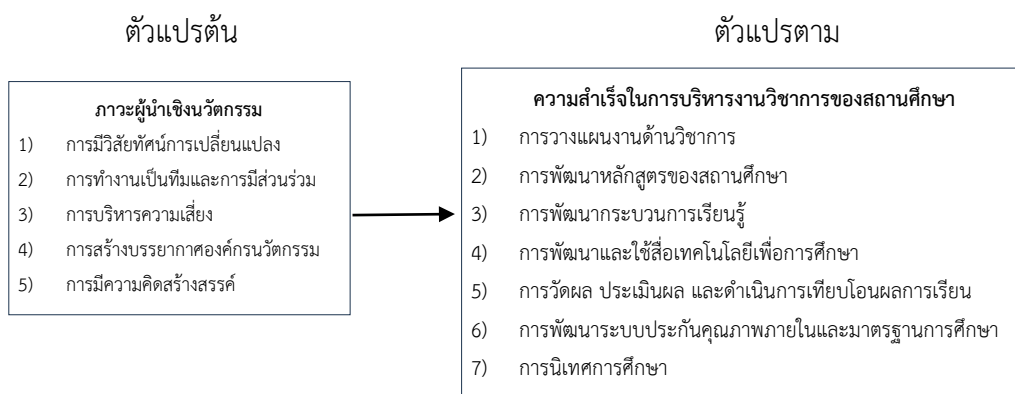
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

การทบทวรรณกรรม

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จากนักวิชาการและนักวิจัย ทั้งสิ้น 9 ท่าน โดยศึกษาจาก Hender (2003), Wooi (2013), Couros (2014), Watt (2020), ณิชภา สุนทรไชย (2561), ภิญญา สายศิริสุข (2561), สุกัญญา แซ่ม้อย(2562), จิตินันท์ นันทะศรี (2563) และ ปุณณพัฒน์ สิงห์จรรย์ (2564)

และความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จากนักวิชาการและนักวิจัย ทั้งสิ้น 7 ท่าน โดยศึกษาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(2550), วิจิตร ชูพันธ์(2561), ณรงค์ศักดิ์ รมเย็น (2561), ธนากร นาควรรณ (2562), ศิวพร ละครเพชร (2562), พิมพิลา อำนาจ (2566) และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2566)

จากแนวคิด ทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และนำมาออกแบบเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งจะประกอบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรที่จะใช้ในศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน ครู จำนวน 1,313 คน รวมทั้งสิ้น 1,436 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน ครู จำนวน 277 คน รวมทั้งสิ้น 303 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, 608-610) ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยแบ่งประชากรออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มครู และทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปที่มีผลงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปที่มีผลงานด้านนวัตกรรม จำนวน 2 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้งานสะดวกและช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณที่สามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติได้อย่างเป็นระบบ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554) มีกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา รวมถึงแนวทางการสร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967, 90-95)

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ให้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา ความถูกต้อง และความชัดเจนของคำถาม

4. นำแบบสอบถามเสนอให้ ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554, 241) ผลที่ได้คือข้อคำถามทุกข้อที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ตามแนววิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970, 161) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

6. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผ่านการทดลองแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข จัดทำฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งช่วยเสริมข้อมูลจากแบบสอบถามโดยให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและลงลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษา (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2554) มีกระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสารและวิธีการการออกแบบแบบสัมภาษณ์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. นำเสนอแบบสัมภาษณ์ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

3. ปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยวิธีวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม

3.3 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 สร้างสมการถดถอยเพื่อพยากรณ์ตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, 143)

3.4 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจากข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิธีการตีความและสร้างข้อสรุป และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n = 303)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	122	40.26
หญิง	181	59.74
รวม	303	100
2. ตำแหน่งปัจจุบัน		
ผู้บริหารสถานศึกษา	26	8.58
ครูผู้สอนในสถานศึกษา	277	91.42
รวม	303	100
3. ประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน		
น้อยกว่า 5 ปี	100	33.00
5 – 10 ปี	140	46.20

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n = 303)	ร้อยละ
มากกว่า 10 ปี	63	20.80
รวม	303	100
4. ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดเล็ก	106	34.98
ขนาดกลาง	167	55.12
ขนาดใหญ่	30	9.90
รวม	303	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งหมด จำนวน 303 คน เป็นเพศชายจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 40.26 และเป็นเพศหญิงจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.74 มีตำแหน่งปัจจุบัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 8.58 ครูผู้สอนในสถานศึกษาจำนวน 277 คน คิดเป็นร้อยละ 91.42 มีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน คือ มีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 มีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน 5 – 10 ปีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 46.20 และมีประสบการณ์ปฏิบัติงานสอน มากกว่า 10 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80 และขนาดของสถานศึกษา คือ ขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 34.98 ขนาดของสถานศึกษาขนาดกลางจำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 55.12 และขนาดของสถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.58	0.67	มากที่สุด
2. การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม	4.48	0.66	มาก
3. การบริหารความเสี่ยง	4.61	0.60	มากที่สุด
4. การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม	4.57	0.56	มากที่สุด
5. การมีความคิดสร้างสรรค์	4.64	0.63	มากที่สุด
รวม	4.57	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมี

ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.64$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารความเสี่ยง ($\bar{x} = 4.61$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.48$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลของความสำเร็จในการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษา

ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.65	0.63	มากที่สุด
2. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.63	0.62	มากที่สุด
3. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.63	0.64	มากที่สุด
4. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.61	0.65	มากที่สุด
5. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.53	0.70	มากที่สุด
6. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.60	0.68	มากที่สุด
7. การนิเทศการศึกษา	4.59	0.65	มากที่สุด
รวม	4.61	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ($\bar{x} = 4.65$) รองลงมาคือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.63$) และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.63$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{x} = 4.53$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ตัวแปร	b	Std.Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.957	.160		12.195	.000
การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1)	.290	.020	.581	14.453	.000
การมีความคิดสร้างสรรค์ (X_5)	.180	.026	.278	7.019	.000
การบริหารความเสี่ยง (X_3)	.105	.031	.136	3.352	.001
R = .758		$R^2 = .574$	F = 134.467		
SE _{est} = .149571		$R^2_{adj} = .570$	a = 1.957		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) การมีความคิดสร้างสรรค์ (X_5) และ การบริหารความเสี่ยง (X_3) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

สมการพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในรูปคะแนนดิบ $\hat{Y} = 1.957 + .290(X_1) + .180(X_5) + .105(X_3)$ สมการพยากรณ์ ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน $\hat{Z} = .581(X_1) + .278(X_5) + .136(X_3)$ และสามารถพยากรณ์ผลความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้ร้อยละ 57.4

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในงานวิชาการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งอธิบายและถ่ายทอดวิสัยทัศน์แก่ทีมงานอย่างชัดเจน มีการวางแผนร่วมกัน กำหนดผู้รับผิดชอบ และมีการประเมินผลเพื่อพัฒนาการดำเนินงานต่อไป สนับสนุนให้ครูพัฒนาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน และนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการ

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เมีธี ตั้งสิริพัฒนา (2564) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น พบว่าด้านการคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน วิเคราะห์ความเสี่ยงร่วมกับบุคลากร มีการประเมินผลเพื่อพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ส่งเสริม การคิดสร้างสรรค์ ให้รางวัลแก่บุคลากรที่บรรลุเป้าหมายด้านนวัตกรรม รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2. ความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ สอดคล้องกับ นุชเรศ คำติบุญ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัย พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารและครูใช้ผลการ วิเคราะห์และประเมินในการพัฒนางานวิชาการ ปรับปรุงหลักสูตร กำหนดเวลาเรียน และ แผนการสอนอย่างเหมาะสม มีการประชุมสำรวจความต้องการสื่อและเทคโนโลยี ติดตาม คุณภาพการศึกษา และส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือวัดผลที่มีมาตรฐาน

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการ วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 คือ การมี วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การมีความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารความเสี่ยง สอดคล้องกับ

บริพัทธ์ สารผล (2565) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2. การมีความคิดสร้างสรรค์ 3. การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม 4. การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และ 5. การบริหารความเสี่ยง แสดงว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารทั้ง 3 ด้านร่วมกันพยากรณ์ผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4

4. แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในงานวิชาการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งอธิบายและถ่ายทอดวิสัยทัศน์แก่ทีมงานอย่างชัดเจน มีการวางแผนร่วมกัน กำหนดผู้รับผิดชอบ และมีการประเมินผลเพื่อพัฒนาการดำเนินงานต่อไป สนับสนุนให้ครูพัฒนาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน และนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและปรับปรุงกระบวนการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการ สอดคล้องกับ ศิริพร พงษ์เนตร (2564) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ควรยึดหลัก PDCA โดยเปิดโอกาสให้ครูร่วมคิด ร่วมทำ และพัฒนาผลงาน เพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารควรฝึกสอนงาน สนับสนุนการพัฒนาความคิดริเริ่ม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษา นอกจากนี้ ควรให้เกิดเกียรติและปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียม มีมารยาทอ่อนน้อม ยอมรับฟังความคิดเห็น และสนับสนุนการเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และด้านการบริหารความเสี่ยง ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการทำงาน

เป็นทีมและการมีส่วนร่วม โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นทักษะการทำงานร่วมกัน เช่น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาาร่วมกัน และการสร้างความไว้วางใจในทีม 1.2 จากผลการวิจัยความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นควรพัฒนากระบวนการ เทียบโอนผลการเรียน เพื่อให้การเปรียบเทียบผลการเรียนจากแหล่งต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการศึกษาของนักเรียนให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม 1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ควรใช้ผลจากการวิจัยเป็นสารสนเทศในการส่งเสริม พัฒนางานวิชาการในสังกัด โดยจัดทำหลักสูตรอบรมสัมมนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป 2.2 ควรศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา การพัฒนาสถานศึกษา จุดเด่นหรือแนวปฏิบัติที่ดีที่จะส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สามารถนำผลไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา อรรถชัยยะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. ใน สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณิชาภา สุนทรไชย. (2561). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ศักดิ์ รมเย็น. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

- ฐิตินันท์ นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธนากร นาควรรณ. (2562). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. ใน *ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- นุชเรศ คำดีบุญ. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บริพัทธ์ สารผล. (2565). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญญพัฒน์ สิงห์จารย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พิชิต ฤทธิ์จรรย. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เฮาส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- พิมพ์ลา อำนาง. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. ใน *ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2566). การบริหารงานวิชาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาใน วิถีชีวิตใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: เทมการพิมพ์

- วิลาวัลย์ มาคุ้ม. (2565). Innovative Thinking. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2567. จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/dr-Lek/2011/07/05/entry-4>
- ภริญา สายศิริสุข. (2561). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขต ปัญญาภิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เมธี ตั้งสิริพัฒนา. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. ใน ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิจิตรา ชูพันธ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 12. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ศิริพร พงษ์เนตร. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชมนคลธัญบุรี.
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ บริหารและการจัดการศึกษาพ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2567). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567.
- Couros, G. (2014). Eight characteristics of the innovative leader. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2567. จาก <http://georgecouros.ca/blog/archives/4811>.
- Cronbach, L.J. (1970). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). New York: Harper & Row
- Hender, JUI. (2003). Innovation Leadership: Role and key Imperatives. United kingdom: Grist Ltd, 14-18
- Krejcie & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.
- Likert, R. (1967). The human organization: It's management and value. New York: McGraw-Hill.
- Robbins, S. P. (2005). Organizational behavior: Concepts, controversies, and applications (11th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- United Nations. (2015). The 2030 Agenda for Sustainable Development. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2567. จาก <https://sdgs.un.org/>
- Watts, L. (2020). Leader idea evaluation and follower creativity: Challenges, constraints, and capabilities. In M. D. Mumford and S. Hemlin (Ed.), Handbook of research on leadership and creativity. (pp. 82-99). Cheltenham: Elgar
- Wooi, S.C. (2013). The moderating effect of long-term orientation on the timing and Types Of rewards. Managing Service Quality. An International Journal, 23(3), 225-244.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม*

DEVELOPMENT OF BUDDHIST HUMAN PROPHECY

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง)¹, วาริญา ม่วงเกลี้ยง² และ พงศวิษณุ ศรีประวัติ³

Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang)¹, Wareeya Muangkliang²

and Phongsawit Sriprawat³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: mahawiset08@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 12 February 2025; Accepted 13 February 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาองค์กรให้สามารถมีความก้าวหน้าได้โดยใช้บุคลากรในการทำงานให้สามารถสำเร็จตามเป้าหมายได้ หรือเพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้เขียนได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ โดยในใช้หลักพุทธ 5 เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งทำให้เกิด “การพัฒนาความรู้อย่างมีหลักการ เพื่อพัฒนางานโดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ แล้วนำไปรังสรรค์วาจาให้น่าติดตาม จะทำให้พัฒนาความผิดพลาดด้วยเหตุผล และพัฒนาบุคคลด้วยหลักปัญญา” เป็นการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางไปสู่การฝึกฝนพัฒนาตนเองให้อยู่ในองค์กรอย่างมีคุณภาพ

Citation:

* พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง), วาริญา ม่วงเกลี้ยง และ พงศวิษณุ ศรีประวัติ. (2568) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 106-119.

Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang), Wareeya Muangkliang and Phongsawit Sriprawat. (2025).

Development Of Buddhist Human Prophecy. Journal of Interdisciplinary Social Development,

3(1), 106-119.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คำสำคัญ : การพัฒนา, ทรัพยากรมนุษย์, หลักพุทธธรรม, พหุสูตร 5

Abstracts

This academic article is an education. Human resource development according to Buddhist principles the study identifies that most human resource development is organizational development to drive the organization to be more efficient. Because human resources are an important part of helping to develop an organization to be able to progress by using personnel to be able to achieve goals or for the organization to develop into a professional level appropriately. The author has applied the Buddhist principles in using the 5 principles of plurality as the principle of human resource development, which leads to "principled knowledge development, to develop work by analyzing important issues, and then to create words that are interesting to follow, to develop mistakes with reason, and to develop individuals with wisdom".

Keywords: Development, Human Resources, Buddhist Principles, Polyalogical 5

บทนำ

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยพัฒนาองค์กรให้สามารถมีความก้าวหน้าได้โดยใช้บุคลากรในการทำงานให้สามารถสำเร็จตามเป้าหมายได้ หรือเพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นี้ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนานี้ เพราะหากผู้บริหารองค์กรไม่ให้ความสำคัญกับบุคลากรบุคคลของตน ก็อาจจะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรที่มีพนักงานเป็นจำนวนมากไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เพราะไม่มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานทำให้การปฏิบัติงานนั้นไร้ประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารนั้นเป็นบุคคลที่จะเข้าไปพัฒนา หรือบริหารจัดการให้บุคลากรนั้นปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้เขียนมีแนวคิดว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปบูรณาการร่วมด้วยซึ่งทำให้บุคลากรนั้นอาจมีสติ สมาธิในการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นได้ หรือมีแนวคิดในการปฏิบัติงานอยู่

ในระดับประสิทธิภาพสูงตามการปลูกฝังด้วยหลักธรรม หรือแนวทางการปฏิบัติงานทางพระพุทธศาสนาโดยใช้พระสูตรมาบูรณาการ ได้ดังนี้

ทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญอย่างไร

สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน หรือองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อจะทำงานภายในองค์กร หรือหน่วยงานนั้นได้ ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ บุคลากรเพิ่มความรู้ และทักษะ มีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ(บริษัท ฟิวชั่น โซลูชั่น จำกัด, 2564) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร เช่น การฝึกอบรม การพัฒนาทักษะ การพัฒนาความรู้ การพัฒนาความสามารถ การพัฒนาบุคลิกภาพ และการพัฒนาทัศนคติ(บริษัท เอฟ ดี ไอ กรุ๊ป, 2566) ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาบุคลากรนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างองค์กรให้มีความเข้มแข็งพร้อมกับการทำงาน โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านของกระบวนการทำงานในบริษัท หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้บุคลากรของตนเองมีความรู้ ความสามารถ มีการปฏิบัติงาน หรือมีทัศนคติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันขององค์กร อาจจะเป็นการหล่อหลอมให้บุคลากรของตนเองเป็นผู้ที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กรของตนเอง ทั้งความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ ซึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นมียุคประกอบที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การพัฒนารายบุคคล การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์กร และการบริหารผลการปฏิบัติงาน(เอกสิทธิ์ สนามทอง, 2562) โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารอย่างรอบด้าน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงขององค์กรนั้น ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเพื่อเป็นการปลูกฝังทัศนคติที่ดีของบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อผู้บริหารขององค์กร บุคลากรภายในองค์กร โดยสิ่งเหล่านี้มีการเชื่อมโยงกันแบบที่มองเป็นเครือข่ายที่เป็นไปอย่างสัมพันธ์กันทั้งทางตรง และทางอ้อม

ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรเพราะหากไม่มีทรัพยากรมนุษย์แล้วกระบวนการทำงาน หรือการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จก็อาจไร้ผล เพราะไม่ทรัพยากรบุคคลที่จะสามารถปฏิบัติงานได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ทรัพยากรมนุษย์นั้นจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติงานภายในองค์กร เพื่อเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนองค์กรนั้นให้ประสบ

ความสำเร็จ และองค์กรจะสามารถมีความมั่นคงได้ เพราะทรัพยากรมนุษย์นี้ช่วยกันผลักดันให้ดียิ่งขึ้น

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นควรมีลักษณะที่ผู้บริหารองค์กรเป็นผู้กำหนด หรือมีผู้ควบคุมดูแลในการทำให้บุคลากรที่เป็นทรัพยากรมนุษย์นั้นมีการปฏิบัติงานให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นบุคลากรที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารองค์กรจำเป็นต้องมีการควบคุมดูแลองค์กร รวมทั้งบุคลากรทั้งองค์กรให้ได้รับการอบรม การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งรวมไปถึงการปลูกฝังทัศนคติที่ดีในองค์กรเหล่านี้ด้วย โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ควรมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ควรให้พนักงานภายในองค์กรได้พัฒนาฝีมือ
2. ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ภายในองค์กร
3. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
4. ควรมีการวัดผลพนักงานประเมินประสิทธิภาพการทำงาน(บริษัท ฮิวแมนซอฟท์ จำกัด, 2565) ซึ่งพนักงานหรือบุคลากรจำเป็นที่จะต้องได้รับสิ่งเหล่านี้จากองค์กร เพราะลักษณะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรนั้น ควรมีลักษณะหรือควรมีทักษะต่าง ๆ คือ

1. มีทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์
2. มีทักษะในด้านการสื่อสาร
3. มีทักษะภาษาต่างประเทศ
4. มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
5. มีทักษะทางสังคม
6. มีทักษะอาชีพ
7. มีทักษะทางอารมณ์ และ
8. มีทักษะการจัดการที่ดี (ธีรวิ ทองเจือ และปรีดี ทুমเมฆ, 2560) โดยลักษณะของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดีในส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านของทักษะการทำงานในองค์กรนั้นล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องเข้าไปดูแล และคอยกำกับให้เป็นไปตามระเบียบต่าง ๆ ของฝ่ายการบริหารทรัพยากรบุคคลในหน่วยงาน ซึ่งแต่เดิมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุก ๆ มิติของทรัพยากรมนุษย์ทั้งการให้ค่าตอบแทน การให้สวัสดิการ การควบคุมวันเวลาในการทำงาน เพราะว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นผู้ที่ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานนั้นขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้ จำเป็นที่จะต้องดูแลเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีขอบเขตการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3 เรื่องด้วยกัน (สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร, 2545) ดังนี้

1. การฝึกอบรม (Tranning) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้นโดยในการเรียนรู้นี้ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องให้ความร่วมมือในกิจกรรมการอบรมนี้ เพราะเป็นกระบวนการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ต่อองค์กร

2. การศึกษา (Education) เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการศึกษา เป็นการพัฒนาความรู้เพื่อเป็นการนำความรู้มาพัฒนาองค์กรให้สามารถนำมาสู่ความสำเร็จ ขององค์กร เพราะการให้การส่งเสริมการศึกษาถือเป็นการสร้างสรรค์ให้บุคลากรนั้นได้ศึกษา พัฒนาความรู้เพื่อที่จะได้นำมาปรับใช้ได้ภายในองค์กร โดยเฉพาะองค์กรที่เป็นหน่วยงาน ทางภาครัฐที่จะมีการให้โอกาสกับบุคลากรในเรื่องการศึกษาเป็นสำคัญ เพราะว่าเมื่อบุคลากร คนนั้นสำเร็จการศึกษาแล้ว องค์กรก็จะได้มีผู้มาพัฒนาองค์กร หรือขับเคลื่อนองค์กรให้มีความเจริญยิ่งขึ้น

3. การพัฒนา (Development) เป็นการขับเคลื่อนองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการพัฒนาเป็นการบ่งบอกถึงการทำให้มีความเจริญ โดยเฉพาะองค์กรที่มีบุคลากรเป็น จำนวนมาก จำเป็นที่จะต้องช่วยกันในการพัฒนาองค์กรเพื่อให้องค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีความ มั่นคง เพราะถ้าองค์กรมีความมั่นคง บุคลากรภายในองค์กรก็จะมี ความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นจะต้องคอยกำกับดูแล และมีการพัฒนา ให้บุคลากร และองค์กรนี้มีการพัฒนาให้เป็นที่ไปในทางที่ดีขึ้นควบคู่กัน อย่างเหมาะสม

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นพัฒนาทรัพยากรที่เป็นบุคลากรขององค์กรให้มี ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยฝ่ายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีแผนในการพัฒนา บุคลากรให้ได้รับการฝึกอบรม การศึกษา แล้วนำความรู้ที่ได้นั้นมาพัฒนาองค์กรเพื่อให้องค์กรนั้น เกิดความมั่นคง มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลเพื่อเป็นการต่อยอดให้องค์กรนั้นมีการพัฒนา เพิ่มขึ้นในทุก ๆ มิติที่จะสามารถทำได้ โดยใช้บุคลากรขององค์กรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เป็นไป ในทิศทางที่ดี

หลักพุทธธรรม

สำหรับการศึกษาในหลักของพุทธธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ผู้เขียนได้ศึกษาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพหรือแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ผ่านการพิจารณาในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักพุทธมืองค์ 5 ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้เรียนรู้มาก หรือได้รับการศึกษามากพอสมควร มี 5 ประการ คือ

1. พหุสสุตา คือ ผู้ฟังมาก 2. ธตา คือ จำได้ หรือจดจำสาระสำคัญได้แม่นยำ 3. วจสา ปริจิตา คือ คล่องปาก หรือผู้ที่มีความชัดเจน 4. มนสานุเปกขิตา คือ ใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนจำได้ 5. ทิฏฐิยา สปุฏฐิวิธา คือ เป็นผู้มีความเข้าใจลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของเหตุและผล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2566) โดยในหลักพหุสุตทั้ง 5 ประการนี้ เป็นแนวทางในการขัดเกลาให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่สามารถจะพัฒนาตนเองได้ โดยเฉพาะการปฏิบัติตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการเชื่อมโยงการพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม โดยเฉพาะในแต่ละด้านดังนี้

ด้านที่ 1 คือ พหุสสุตา เป็นผู้ฟังมาก เรียนมาก ท่องมาก รวบรวมข้อมูลได้มาก (เทศบาลเมืองทุ่งสง, 2560) โดยเป็นการศึกษาจากผู้รู้ หรือครู อาจารย์ผู้ที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชาในการส่งเสริมในด้านความรู้ เพราะการศึกษาหาความรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอีกด้านหนึ่งของชีวิต เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งในการเป็นผู้ที่ใฝ่ศึกษาล้วนเป็นผู้ที่มีความเจริญในชีวิต โดยในการศึกษานี้จะเป็นการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ จากครูอาจารย์ จากตำรา หรือในการเฝ้าหาความรู้ต่าง ๆ ในขั้นนี้ทุกคนสามารถทำได้ (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2561) สำหรับการศึกษาค้นคว้านั้นเป็นสิ่งที่ดี ไม่ว่าจะศึกษาในเรื่องใด โดยในสิ่งที่ได้นั้นล้วนเป็นสิ่งที่สร้างแรงผลักดันให้ผู้ศึกษานั้นได้พบกับสิ่งนั้นอย่างสมความตั้งใจ หรือฝึกฝนตนเองให้ถึงพร้อมด้วยความรู้ ความคิด มีสติปัญญาที่ดี ในการที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาในอนาคต

ด้านที่ 2 คือ ธตา เป็นผู้จำได้ หรือจดจำสาระสำคัญได้แม่นยำ โดยในการจดจำสิ่งต่าง ๆ นี้เป็นการจดจำในสิ่งที่มีสาระสำคัญเพื่อให้สามารถนำไปวิเคราะห์ หรือพิจารณาให้เกิดประโยชน์ (ชมรมธรรมธารา, 2555)ซึ่งเป็นผู้ที่มีการจดจำสิ่งต่าง ๆ ไว้ได้อย่างถ่องถ้วน โดยเฉพาะเนื้อหาของหลักธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ในการจดจำในส่วนเป็นเนื้อหาที่สำคัญนั้น ล้วนทำให้การทำในสิ่งต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะการทำสิ่งที่อยู่รอบตัวมีการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีการกำหนดสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องทำ ดังนั้นการจดจำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงเป็นส่วนสำคัญของการใช้ชีวิต เพราะในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งจำเป็นต้องมีการจับประเด็นเนื้อหานั้นเพื่อที่จะได้มีความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2561) ตามสัจจะของความเป็นมนุษย์ที่ต้องมีความรู้ การศึกษา มีกระบวนการในการจดจำข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีระบบเพื่อช่วยให้การศึกษาในสิ่งต่าง ๆ นั้นเป็นไปอย่างมีความเข้าใจ มีกฎเกณฑ์

ด้านที่ 3 คือ วจสา ปริจิตา เป็นผู้คล่องปาก หรือผู้ที่มีความชัดเจน โดยในการใช้วาจา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักของการพูดอยู่เสมอ เพราะการพูดอาจนำไปสู่เนื้อหาที่มีความชัดเจนโดยเกิดจากการอธิบายของเหตุผลนั้น(มีเดียไลบารี, 2560) ซึ่งในการใช้วาจา นี้ เป็นการใช้วาจาให้เป็นไปในทางที่ดีมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเพื่อช่วยให้เป็นการพัฒนาตนเอง หรือเป็นการสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดี โดยเฉพาะการพูดในพื้นที่ชุมชน หรือการพูดในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นการพูดในสิ่งที่ดีนั้นเป็นสัมมาวาจา เพราะการสื่อสารเน้นทั้งส่วนของ “สาร” ว่าเป็นสารที่ดี และกระบวนการ “สื่อ” ก็ต้องเป็นกระบวนการที่ดีด้วย ถ้ากระบวนการสื่อดี แต่สารที่สื่อไม่ดี ไม่ถูก ก็กลายเป็นผลเสีย(ไลฟ์สตูดิโอทูเดย์, 2559) จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสื่อที่ดีมีความชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจต่อการสื่อสารนั้นอย่างมีความระมัดระวังที่จะใช้คำพูดที่เหมาะสมเพื่อเป็นการสื่อสารซึ่งกันและกันไปในทางที่ดีด้วย

ด้านที่ 4 คือ มนसानุเปกขิตา เป็นผู้มีความใส่ใจนึกคิดพิจารณาจนจำได้ โดยเฉพาะการใช้หลักการคิดพิจารณาในสิ่งรอบตัวให้สามารถจดจำในสิ่งต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เป็นไปในหลักการของการนำไปปฏิบัติธรรม เพื่อเป็นการจรรโลงจิตใจให้อยู่ในเส้นทางแห่งความดี โดยเป็นผู้ที่มีการฝึกศึกษาหาความรู้ มีการจดจำแต่สิ่งที่ดีงาม มีการใช้วาจาที่เหมาะสมในการปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แล้วนำไปวิเคราะห์หรือพิจารณาให้เกิดผลดีกับเพื่อนมนุษย์ โดยมีหลักการพิจารณาในสิ่งนั้น ๆ ตามการใช้วิธีสร้างภาพในจินตนาการจนกระทั่งมองเห็นว่าข้อความนั้น ๆ หรือสิ่งนั้นทำให้เกิดการตัดสินใจ(เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2561) ซึ่งการจัดการ ในเรื่องของการพิจารณาจำเป็นต้องใช้หลักการจดจำเพื่อให้สามารถนำไปคิด วิเคราะห์ แล้วนำมาตัดสินใจให้เกิดบรรทัดฐานของการกำหนดสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ใช้การตัดสินใจใด ๆ ง่าย เพราะอาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการปฏิบัตินั้นอย่างที่มีให้เห็นได้ทั่วไป ซึ่งต้องใช้เวลาการจดจำ แล้วนำไปพิจารณาอย่างถี่ถ้วนสมบูรณ์

ด้านที่ 5 คือ ทิฏฐิยา สุปปฏิทธา เป็นผู้มีความเข้าใจลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของเหตุและผล โดยเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในปัญหาและรู้อย่างแจ่มแจ้งในปัญหาโดยใช้ปัญญาเพื่อแก้ปัญหา (MISS NAN CHO CHO NAING, 2563) เพราะการใช้ปัญญาในการคิดพิจารณาล้วนทำให้ปัญหาต่าง ๆ นั้น สามารถผ่านพ้นอุปสรรคไปได้โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานี้เพื่อช่วยในการบริหารจัดการชีวิตให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดี มีการพิจารณาที่เหตุที่เกิดขึ้น เพื่อมาแก้ปัญหาที่กำลังเกิดเป็นการพิจารณาลำดับกับหลัก “อริยสัจ 4” แต่ต้องมีการวิเคราะห์ให้เครื่องของเหตุและผลเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ให้คลี่คลายด้วยดีตามหลักการของการใช้เหตุและผลเพื่อแก้ปัญหาของการพัฒนาตนเอง โดยใช้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งนี้

ดังนั้น หลักพุทธธรรมซึ่งเป็นธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งผู้เขียนใช้หลักพุทธมืองค์ 5 โดยเป็นหลักธรรมที่ผู้เขียนนำมาใช้เพื่อบูรณาการเข้ากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สิ่งที่สำคัญคือ การที่บุคลากร หรือองค์กรนำมาใช้เพื่อพัฒนาหน่วยงาน ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดคือตัวทรัพยากรมนุษย์ต้องมีส่วนร่วมในการที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายอย่างมีความสมบูรณ์ ทั้งการเป็นผู้หมั่นศึกษา มีความขยันหมั่นเพียร เป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี มีการใช้วาจาที่เหมาะสมชัดเจน และเป็นผู้ที่มีเหตุผลในการใช้ปัญญาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดี เพื่อเป็นการใช้หลักธรรมนี้ในการดำเนินชีวิตเมื่ออยู่ในพื้นที่สังคมอันเป็นแหล่งชุมชนของผู้ที่อาศัยอยู่ร่วมกัน หรืออยู่ร่วมกันในองค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้สังคมมีการพัฒนาในคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และเป็นรูปแบบขององค์กรที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรที่มีหลักธรรมนำใจในการใช้ชีวิตเพื่อการปฏิบัติงาน หรือการสร้างบุคลากรให้ประสบความสำเร็จในการเป็นพนักงานที่ดี หรือการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งแต่เดิมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งประกอบไปด้วย 1. การฝึกอบรม 2. การศึกษา 3. การพัฒนา(Nadler & Wiggs,1989) เพื่อให้องค์กรมีแนวทางที่จะทำให้บุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ของตานั้นมีความรู้ความสามารถไปพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าได้ แต่ก็เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้เพียงแค่หลักการ แต่ถ้ามีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วย ก็อาจจะได้ทั้งหลักการและหลักธรรม เป็นการพัฒนาที่ควบคู่ไปด้วยคุณธรรม ซึ่งมีหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลัก “พหุสุตา” ซึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผู้ที่เป็บุคลากรจำเป็นต้องมีหลักการนี้ โดยการเป็นผู้ที่เฝ่ศึกษาหาความรู้ในการเข้ารับการฝึกอบรม การศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาในองค์กร หรือหน่วยงาน ซึ่งสำหรับการพัฒนาที่ดีจำเป็นต้องเริ่มที่ตัวบุคคลโดยเฉพาะบุคลากรที่อยู่ในองค์กรนี้ เป็นส่วนสำคัญที่สุดในการที่ต้องมีการพัฒนา การเป็นผู้ที่หมั่นศึกษา เรียนมาก ทำให้ได้รับความรู้มากขึ้น ทั้งการเข้าร่วม

กิจกรรมต่าง ๆ ของบริษัท เพราะการเป็นผู้ที่ชอบขยันเรียนรู้นั้น เป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้ตนเอง เพราะเมื่อเรียนรู้มากแล้วเป็นการหาประสบการณ์ให้ตนในการใช้ชีวิตที่ดีในสังคม ซึ่งเป็นการส่งสมควมรู้นั้นไว้เพื่อช่วยพัฒนาตนเอง(มีเดียโลบาร์, 2560) เพราะในปัจจุบันนี้ สังคมมีการแข่งขันที่สูงมากขึ้น ทำให้หน่วยงานหรือบุคลากรต้องการที่จะมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นการแข่งขันกัน แต่การแข่งขันนี้ต้องแข่งขันในการใช้หลักคุณธรรม เพื่อไม่ให้ส่งผลเสียต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุดเมื่อมีหลักธรรมนี้ ในการปฏิบัติก็ย่อมทำให้มีสติที่จะศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ มีสติในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจในการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความสามารถนั้นได้อย่างบริสุทธิ์ และมีความ ยุติธรรมในการใช้ชีวิต

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลัก “ธตา” ซึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการใช้หลักการจดจำ หรือการจำสาระสำคัญให้ได้ว่าสิ่งไหนที่ควรจะนำมาพัฒนาองค์กร หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2561) โดยในสิ่งต่าง ๆ ที่เราจะพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีการทบทวนความรู้ความสามารถ ของบุคลากรภายในองค์กรว่ามีความรู้ความสามารถแค่ไหน เพราะเมื่อมีการเข้าใจสาระสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เพื่อเป็นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร ให้เกิดความเข้าใจต่อกัน เพื่อเป็นการกำหนดให้บุคลากรเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมความรู้ เพิ่มเติมภายในองค์กร โดยจำเป็นต้องมีการจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของตน ซึ่งจะช่วยให้ บุคลากรในองค์กรไม่ปฏิบัติหน้าที่เกินขอบเขตของตน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามที่ได้รับ มอบหมายอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อบุคลากรนั้นได้ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาองค์กร หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปในทางที่ดีขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคลากร มีการพิจารณาอย่างรอบคอบ และจดจำสิ่ง ต่าง ๆ ของผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนี้ ได้อย่างดี

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลัก “วจสา ปริจิตา” สำหรับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักพุทธรธรรมข้อนี้ ซึ่งบ่งบอกถึงการใช้หลักของความชัดเจน โดย “วจสา ปริจิตา” คือ การที่มนุษย์คนหนึ่งนั้นเป็นผู้ที่สื่อสารชัดเจน หรือการใช้ถ้อยคำที่มีความ เข้าใจง่าย ซึ่งสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร(นางปาลิตา สอนขังและ นางสาวนันทิชา เรืองวินตวงศ์, 2552) สิ่งที่มีความต้องการที่สุด คือ บุคลากรที่มีความเข้าใจใน คำสั่ง มีการสื่อสารอย่างชัดเจนเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย หากบุคคลที่ไม่

มีหลักธรรมนี้ในจิตใจ หรือการขัดเกลาฝึกฝน ยากที่จะมีผู้ที่มีความเข้าใจในการอยู่ร่วมสังคมได้ เพราะในปัจจุบันนี้ การสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ ทั้งในชีวิตจริง หรือการสื่อสารโดยเทคโนโลยี สิ่งที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงาน คือการสื่อสารให้มีความเข้าใจทั้งในรูปแบบองค์กร หรือการสื่อสารทั่วไป สิ่งเหล่านี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่องค์กรจะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า มีคุณภาพ สิ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาตัวบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ในหลากหลายด้าน ทั้งความคิด ทักษะ การศึกษาจากภาพรวมจำเป็นต้องศึกษาอย่างละเอียดที่สุด เพราะถ้ามีการคัดเลือกในจำนวนบุคลากร สิ่งจำเป็น คือ การสื่อสารให้มีความชัดเจน คล่องแคล่ว เด่นชัด ย่อมเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลัก “มนสาธุเปกขิตา” สำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักในการ “คิดพิจารณา” ย่อมทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล(พระมหาดำรงค์ ปชโชตชโย (สัมพะวงศ์) และคณะ, 2563) เพราะว่าการจะพัฒนาบุคคล หรือพัฒนาบุคลากรภายในองค์กร หรือหน่วยงาน สิ่งแรกต้องมีการคิด และพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อเป็นการกำหนดทิศทางของการควบคุมคนจำนวนมาก โดยเฉพาะการควบคุมดูแลทรัพยากรที่เป็นมนุษย์ให้ได้รับโอกาส หรือการพัฒนาความรู้ความสามารถต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาฝึกฝน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อพัฒนาองค์กรควบคู่กันไป โดยใช้หลักพุทธธรรม หรือพระสูตรนี้ เพื่อให้เกิดการคิดอย่างไตร่ตรอง และพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบันอย่างมีความรู้ มีความคิด เพื่อความมั่นคงในอนาคตของการเป็นมนุษย์คนหนึ่ง

5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลัก “ทัญญูยา สุปฏิวิธา” เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการใช้ปัญญา ในการวิเคราะห์เหตุและผล(พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2560) ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับการใช้เหตุและผลเป็นกระบวนการในการพัฒนาบุคลากรของตนนี้นี้เป็นการใช้กรอบของคุณธรรม และความชอบธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และมีความเหมาะสม โดยเมื่อจะพัฒนาหรือฝึกบุคลากร สิ่งสำคัญ จำเป็นต้องมีเหตุผลรองรับในการควบคุมพนักงาน ซึ่งการใช้เหตุและผลเข้าไปดูแลนั้นถือเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปอย่างมีความชอบธรรม โดยไม่บังคับหรือใช้กฎหมายที่เข้าไปละเมิดบุคคลนั้นได้ เพราะกฎหมายในทางที่ดีจะมีใช้เหตุและผลรองรับด้วย

เพื่อเป็นกระบวนการควบคุมการพัฒนาบุคคลให้อยู่ปฏิบัติงาน และมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีความเหมาะสม และมีคุณธรรมโดยปราศจากอคติ

ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้เขียนได้ใช้หลักพุทธสูตรองค์ 5 มาประยุกต์ใช้และเป็นหลักธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมดังนี้ เมื่อมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแรกที่องค์กรนั้นต้องการจากบุคลากร คือ ความรู้ความสามารถของบุคลากรภายในองค์กร เพราะการพัฒนาองค์กรสิ่งแรกที่ผู้บริหารนั้นต้องการนั้น คือ ความรู้ ความสามารถ ความขยัน ต้องการที่จะเรียนรู้งานอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้ามีบุคลากรที่ปฏิบัติงานภายในองค์กรโดยไม่มีความต้องการเรียนรู้ ย่อมทำให้องค์กรเกิดความไร้ประสิทธิภาพ โดยสิ่งที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีความขยัน มีความรู้ความสามารถ แต่องค์กรก็ไม่ตัดโอกาสกับผู้ที่ไร้ความสามารถ แต่มีความต้องการเรียนรู้ ที่จะพัฒนาตนเองในองค์กร โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาบุคลากรขององค์กรนั้นให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อจะได้มาปฏิบัติหน้าที่ภายในองค์กร ซึ่งเมื่อนำหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นพุทธ มาเป็นหลักธรรมนำไปสู่การพัฒนาแล้ว ย่อมได้ผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังนี้ คือ ได้บุคลากรที่มี ความใฝ่รู้ และตั้งใจศึกษาหาประสบการณ์โดย เป็นผู้ “พัฒนาความรู้อย่างมีหลักการ พัฒนางานโดยวิเคราะหฺ์ประเด็นสำคัญ พัฒนารังสรรค์ว่าจาให้น่าติดตาม พัฒนาความผิดพลาดด้วยเหตุผล พัฒนาบุคคลด้วยหลักปัญญา” แล้วการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีคุณธรรม นำปัญญา มาใช้ตัดสินใจและพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญและมั่นคงในอนาคต รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สังเคราะห์โดยผู้เขียน : พระมหาวิเศษ กนตธมโม

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ และอธิบายไว้ ดังนี้

1. **พัฒนาความรู้อย่างมีหลักการ** คือ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจโดยมีหลักการในการพัฒนาโดยการหมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อเป็นการพัฒนาตนเองให้มีความรู้เพิ่มพูนทั้งการศึกษา หาสิ่งใหม่ ๆ ให้กับตน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพร้อมกับแนวทางโดยมีหลักคุณธรรมนำไปสู่ประสบความสำเร็จ

2. **พัฒนางานโดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ** คือ การพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักการจดจำ หรือประเด็นสาระสำคัญเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนางานอันนำไปสู่การพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถที่จะนำไปวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากการจดจำประเด็นที่สำคัญนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. **พัฒนารังสรรค์จากใจนำติดตาม** คือ มีการใช้วาจาในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในระหว่างองค์กร ซึ่งมีความชัดเจนในการสื่อสารต่อกัน โดยมีการพัฒนาและประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความชัดเจน ซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญในการสื่อสารครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ให้มีความน่าติดตาม

4. **พัฒนาความผิดพลาดด้วยเหตุผล** คือ มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้การคิดพิจารณาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการของการพัฒนาบุคลากร หรือทรัพยากรมนุษย์ เมื่อเกิดความผิดพลาด สิ่งสำคัญจำเป็นต้องมีการแก้ไข โดยใช้การคิดวิเคราะห์ ปัญหาต่าง ๆ และร่วมกันแก้ปัญหา

5. **พัฒนาบุคคลโดยใช้ปัญญา** คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาบุคลากร จำเป็นต้องใช้หลักการและเหตุผลเข้าพัฒนา เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบุคลากรภายในองค์กรให้ได้รับประโยชน์ต่าง ๆ โดยใช้ปัญญาเป็นกระบวนการ และมีเหตุผลในการควบคุมดูแล เพื่อจะได้ไม่เกิดความขัดแย้งกันในพื้นที่องค์กร

สรุป

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้เขียนได้ใช้หลักพุทธสูตร องค์ 5 มาประยุกต์ใช้และเป็นหลักธรรมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตามหลักพุทธธรรมดังนี้ เมื่อมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือการจากบุคลากร คือ ความรู้ ความสามารถ ความขยัน ต้องการที่จะเรียนรู้จนอยู่ตลอดเวลา ต่อมาคือการจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหา มีการใช้คำพูด หรือการสื่อสารโดยมีความชัดเจนและเข้าใจในหลักการสำคัญต่าง ๆ มีการใช้การคิด พิจารณาในการตัดสินใจ หรือแก้ปัญหานั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และสุดท้ายคือการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีความชัดเจน และตรงประเด็นสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แล้วการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีความรู้ นำปัญญา มาใช้ตัดสินใจและพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญและมั่นคงในอนาคต รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสำหรับแนวทางในการนำหลักพุทธไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การเป็นผู้พัฒนาความรู้อย่างมีหลักการ โดยสามารถที่จะพัฒนางานโดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ รวมทั้งมีการพัฒนารังสรรค์ว่าจาให้น่าติดตาม มีการวิเคราะห์พัฒนาความผิดพลาดด้วยเหตุผล และมีการพัฒนาบุคคลโดยใช้ปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- ชมรมธรรมธรา. (2555). พุทฺธสุตฺต (บาลีวันละคำ 66). จาก <https://dhamtara.com/?p=1112>
- เทศบาลเมืองทุ่งสง. (2560). ประยุคต์พุทธธรรมมาใช้กับการบริหาร (พหุสุต 5 ระดับ). เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก https://www.tungsong.com/Read/prayuak/p_8.htm
- ธีรวิ ทองเจือ และปรีดี ทุมเมธ. (2560). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในศตวรรษที่ 21: มิติด้านการศึกษา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(3), 389-403.
- นางปาลิดา สอนซังและนางสาวนันทิชา เรืองวินิตวงศ์. (2552). มงคลที่ 7 เป็นพหุสุต. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <http://old.thaigoodview.com/node/44458>
- บริษัท ฟิวชั่น โซลูชั่น จำกัด. (2564). หลักการในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.optimistic-app.com/hrd/>
- บริษัท เอฟ ดี ไอ กรุ๊ป. (2566). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD). เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <https://fdi.co.th/th/blog/การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์>

- บริษัท ฮิวแมนซอฟท์ จำกัด. (2565). HRM VS HRD ต่างกันอย่างไร. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.humansoft.co.th/th/blog/hrm-vs-hrd>
- พระมหาดำรงค์ ปุชิตชโย (สัมพะวงศ์) สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย พระมหาสมบัติ ธนปัญญา และ สมหมาย จันทรเรือง. (2563). การเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 88-97.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2560). มงคลชีวิต 38 ประการ เป็นพหุสูตร. เข้าถึงได้จาก https://www.kalyanamitra.org/th/mngkhlchiwit38_detail.php?page=96
- มีเดียไลบารี. (2560). ศึกษาให้เป็นพหุสูตร. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2567 จาก http://media.mcu.ac.th/e-content/sathon/_9.html
- ไลฟ์สตูดิโอเน็ต. (2559). ธรรมะในการสื่อสาร (ลักษณะของสารที่ดีควรเป็นอย่างไร). เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก https://www.lifestudies.net/Article_202_14_10.html
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2566). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธรรมกุลลจิต.
- สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2545). การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิเจ พรินติ้ง.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2561). พหุสูตร 5 ระดับ. เข้าถึงได้จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_149784
- เอกสิทธิ์ สนามทอง. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : แนวทางพัฒนาสู่ความสำเร็จขององค์กร. วารสารเกษมบัณฑิต, 20(1), 64-77.
- MISS NAN CHO CHO NAING. (2020). An Application for Bahusacca for LivingContemporarySociety Available: <http://www.grad.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2020/05/7.MISS-NAN-CHO-.pdf>
- Nadler & Wiggs. (1989). Managing human resources development. SanFrancisco, California:Jossey-Bass

การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา*

MISSION MANAGEMENT IN ACCORDANCE WITH THE BUDDHIST AFFAIRS REFORM PLAN

พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง)¹, พระสมุห์วีระ สุนทรโร (โสธร)² และ วาริญา ม่วงเกลี้ยง³

Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang)¹, Phrasamuweera Sontaro (Soton)²

and Wareeya Muangkliang³

¹⁻³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: mahawiset08@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 10 February 2025; Accepted 11 February 2025

บทคัดย่อ

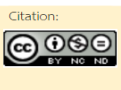
บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พบว่า การบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งแต่เดิมมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามรูปแบบทั่วไปคือ การเผยแผ่ในเรื่องของพระพุทธศาสนาโดยมีลักษณะทั่วไป โดยผู้เผยแผ่นั้นใช้ความรู้ของตนเอง แต่เมื่อมีการบริหารจัดการโดยใช้แผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเข้ามาควบคุม ทำให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย “การมีแผนสร้างความมั่นคง โดยเน้นจุดประสงค์ภายในองค์กร พัฒนาแหล่งการสอนทางพุทธศาสนา และเพื่อสืบทอดศาสนทายาทที่มีคุณธรรม” ซึ่งทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นมีความกว้างไกลมากขึ้น โดยทำให้ประชาชนนั้นมีความศรัทธาต่อผู้เผยแผ่ และพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น

* พระมหาวิเศษ กนตธมโม (มั่งคั่ง), พระสมุห์วีระ สุนทรโร (โสธร) และ วาริญา ม่วงเกลี้ยง. (2568). การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 120-136.

Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang), Phrasamuweera SontaroZ (Soton) and Wareeya Muangkliang. (2025). Mission Management In Accordance With The Buddhist Affairs Reform Plan. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 120-136.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, การเผยแผ่, การปฏิรูป, พระพุทธศาสนา

Abstracts

This academic article is a study on mission management according to the Buddhist Affairs Reform Plan. It was found that the management of Buddhist missions, which was originally spread in a general way, is the propagation of Buddhism in a general manner by the missionaries using their own knowledge. This consists of "having a plan to build stability with an emphasis on internal objectives, developing Buddhist teaching resources, and to inherit virtuous heirs." This will increase the people's faith in the missionaries and Buddhism

Keywords: Management, Mission, Reform, Buddhism

บทนำ

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ไม่มีขอบเขต หรือกรอบ ซึ่งในลักษณะนี้ อาจมีความกว้างขวาง โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเผยแผ่เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ หรือง่ายขึ้น โดยในการเผยแผ่นี้ จะไม่มีรูปแบบหรือข้อกำหนดในการเผยแผ่ เพื่อให้บุคคลหรือประชาชน ที่เกิดความสนใจ ในพระพุทธศาสนา นั้น สามารถเข้าถึงได้ด้วยการศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับพระพุทธศาสนา โดยในสื่อต่าง ๆ ล้วนมีความกว้างขวาง กว่าในอดีต ซึ่งในปัจจุบันนี้ “พระ หรือ คฤหัสถ์” ก็สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ แต่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นี้ จะมีกรอบ หรือกระบวนการที่เหมาะสมหรือไม่ ล้วนขึ้นอยู่กับผู้เผยแผ่นั้น ๆ ตามความรู้ความเข้าใจของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงกัน โดย บทความนี้ ผู้เขียน ได้ นำแผนในการปฏิรูปกิจการพุทธศาสนา เข้ามาบริหารจัดการ เพื่อให้เหมาะสมต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้อยู่ในกรอบของการเผยแผ่ ในด้านต่างๆ ที่ เป็นไปตามแผน และสามารถ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการเผยแผ่นี้ให้ดียิ่งขึ้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีต

สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตซึ่งในช่วงในยุคพุทธกาล ในสมัยที่พระพุทธศาสนากำลังรุ่งเรืองนั้นมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้าเป็นผู้เริ่มต้นในการประกาศพระพุทธศาสนาไปในแคว้นต่าง ๆ และมีพุทธสาวกเป็นกำลังที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ได้มีการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้สามารถกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ โดยการใช้การแสดงธรรม หรือในการออกโปรดเวไนยสัตว์ของพระพุทธเจ้าที่ทรงได้ตรวจดูสัตว์โลก ซึ่งในระยะแรกเริ่มหลังจากที่พระพุทธเจ้านั้นได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์แล้วนั้น ก็ได้ทรงเสด็จไปโปรดเหล่าปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ได้ทรงแสดงปฐมเทศนา คือ “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ซึ่งเป็นหลักคำสอนแรกหลังจากที่พระองค์ทรงตรัสรู้ โดยผู้ที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์คือ “พระโกณฑัญญะ” และกลุ่มปัญจวัคคีย์ก็ได้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า และได้ออกประกาศพระศาสนาไปในพื้นที่ต่าง ๆ หรือในแคว้นต่าง ๆ ตามบริบทของพื้นที่รวมทั้งมีพระสาวกมากมายหลายท่านที่เข้ามาในพระพุทธศาสนา(ฤชอร บล็อก, 2556) แต่ในการเข้ามาในพระพุทธศาสนาของพุทธสาวกส่วนใหญ่ล้วนได้รับการอุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้าเป็นผู้บวชให้และได้ฟังพระธรรมเทศนาต่าง ๆ ตามโอกาสที่พระพุทธเจ้านั้นได้ตรัสสั่งสอนหรือหลักธรรมคำสอน ตามความเข้าใจในหลักธรรมของแต่ละองค์ในสมัยพุทธกาล () ส่วนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น มีมาตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นอาณาจักร ซึ่งเกิดขึ้นในพุทธศักราช 236 ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระสมณทูตทั้ง 2 รูป คือ พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในขณะนั้น โดยหลักจากที่พระพุทธศาสนาเข้ามาในประเทศไทยแล้วก็มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่ตอนนั้น และมีการนับถือเพิ่มมากขึ้น แต่ต่อมาพุทธศักราช 1800 สมัยอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งได้มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาโดยมีนิกายเถรวาทเป็นหลัก ไปจนถึงสมัยอาณาจักรอยุธยาพระพุทธศาสนานั้นก็ได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่มีความเจริญรุ่งเรืองตามยุคสมัย(คนพศ ภูวบริรักษ์, 2564) ก็ล้วนแล้วแต่การปกครองของพระมหากษัตริย์ในรัชสมัยต่าง ๆ ที่มีการปกครองตามรูปแบบจารีตประเพณีของโบราณตามยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแล้วแต่บริบทของสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ เพราะว่าการที่พระพุทธศาสนานั้นจะคงอยู่ได้ล้วนขึ้นอยู่กับประชาชนที่มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา หรือคำสอนที่สร้างให้ประชาชนในยุคนั้นเป็นคนดีมีศีลธรรมต่อสังคมรวมทั้งเป็นศาสนาที่มีหลักการ และมีหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งประกอบไปด้วย หลักฐานทางวัตถุ

หลักฐานทางวัฒนธรรม หลักธรรมคำสอนที่มีความสอดคล้องในเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้นุชนุชเกิด ความหลุดพ้น รวมทั้งเป็นศาสนาที่สร้างสันติภาพให้สังคมโลกเกิดความสามัคคีกัน ไม่ทำร้ายซึ่ง การและกัน ตามหลักศีลธรรมของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาให้คง อยู่กับมนุษย์ต่อไป(ถาปนกรณ์ กำเนิดศิริ, 2564) ตามยุคสมัยที่พระพุทธศาสนายังคงอยู่

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตรวมทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีการสืบต่อกันมาระหว่างพระพุทธเจ้า พระสงฆ์สาวก ของพระพุทธเจ้าโดยได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ตั้งแต่ในสมัยพุทธกาลส่งต่อไปในทุก ยุคสมัยซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนา และมีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการ เชื่อมโยงหลักคำสอนต่าง ๆ โดยเน้นการส่งต่อเป็นสิ่งที่สำคัญ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นยุคสมัยที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยี เพิ่มมากขึ้น โดยทุกคนนั้นสามารถเข้าถึงสื่อธรรมะ หรือหลักพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ง่ายขึ้น เพราะทุกคนมีเครื่องมือที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยไม่ จำเป็นต้องเดินทางไกลหรือไปถึงดินแดนพุทธภูมิ เพราะแหล่งธรรมะของพระพุทธเจ้าสามารถ เข้าถึงหรือสามารถค้นคว้าได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม ซึ่งแตกต่างจากสมัยพุทธกาลที่พระสงฆ์สาวกต้อง เดินทางไกลไปหลายโยชน์เพื่อไปประกาศพระศาสนาหรือพระธรรมคำสอน แต่ในสมัยปัจจุบัน นี้สามารถเผยแผ่ทางออนไลน์ (Online) ได้ง่ายขึ้น โดยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน นี้มีการเผยแผ่ทั้งเชิงรุก และเชิงรับ คือ การออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการเทศนาสอน ประชาชนในพื้นที่ และการออกไปเทศนาโปรดญาติโยมนอกพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ ในหลักการพระพุทธศาสนา และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้ถึงประชาชน เข้าถึงหลัก พระรัตนตรัยได้อย่างถูกต้อง ถ่องแท้ แล้วสามารถนำหลักธรรมนั้นไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม (พระครูสังฆรักษ์สาร บุญเอก, 2558) ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่นั้นล้วนจะมี กระบวนการทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ คือ กระบวนการด้านศาสนธรรม ด้านศาสน บุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และสุดท้ายเป็นศาสนพิธี เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาก็ล้วนจะมีสิ่งเหล่านี้เข้ามาเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องเสมอ(พระศรีพัชโรดม (ลักษณ์ กิตติญาโณ) และชยุต ภวานันท์กุล, 2560) ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ ในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น โดยต้องเริ่มจากการสร้างความสนใจในประวัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ

พระพุทธศาสนา แล้วมีการเชื่อมโยงให้เกิดความตระหนักรู้ถึงการเกิดของพระพุทธศาสนา นำไปสู่หลักธรรมที่มีความน่าสนใจ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติตามคำสอน หรือหลักธรรมที่ได้รับการปฏิบัติ ให้เป็นไปโดยมีหลักการทางพระพุทธศาสนา (พระมหาจักรพล สิริโร, 2563) เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาคุณภาพของประชากรในสังคม รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม เพราะในการปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงเปรียบเสมือนเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นผู้เผยแผ่จึงมีแนวคิด มีรูปแบบการเผยแผ่ที่มีความแตกต่างกันออกไปตาม ความรู้ความสามารถที่จะนำมาเผยแผ่ โดยในปัจจุบันนี้มีหลากหลายท่าน หลากหลายกลุ่ม ซึ่งผู้เขียนสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. กลุ่มพระสงฆ์ ประกอบด้วย(สำนักข้าวเดอะบูต, 2561) ดังนี้
 - 1.1. พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ)
 - 1.2. พระเทพปฏิภาณวาที (เจ้าคุณพิพิธ)
 - 1.3. พระราชธรรมวาที (เจ้าคุณชัยวัฒน์ วัดประยูรวงศาวาสรวมหาวิหาร)
 - 1.4. พระเมธีวชิโรดม (ว.วชิรเมธี)
 - 1.5. พระสุธีวรปฏิภาณ (พระมหาวิมล แห่งธรรมอารมณ์ดี)
 - 1.6. พระปัญญานันทมุนี (สง่า สุภโร)
 - 1.6. พระครูสังฆรักษ์ศักดา สุนทโร
 - 1.7. พระครูวินัยธรกิตติศักดิ์ โคตมสิสุโส
2. กลุ่มคฤหัสถ์ ประกอบด้วย ดังนี้
 - 2.1. นางสุจินต์ บริหารวนเขต
 - 2.2. นายमितชูโอะ ชีบาฮาชิ
 - 2.3. นายอุดร สอนกัมมัญฐาน
 - 2.4. ดร.วรภัทร ภูเจริญ
 - 2.5. นายประสาน พุทธกุลสมศิริ

โดยในการสอนธรรมะ หรือการเผยแผ่ธรรมะของแต่ละรูปหรือคนนั้น มักจะมีการเผยแผ่ที่แตกต่างกันออกไปตามความรู้ความสามารถที่ได้รับการปลูกฝังมา เพราะว่าทั้งพระและคฤหัสถ์ล้วนมีมุมมองของแต่ละท่าน ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกัน โดยการเผยแผ่หรือการสอนธรรมของ แต่ละท่านบางครั้งก็อาจทำให้ผิดแปลกไปบ้าง แต่เป้าหมายที่แท้จริงคือ การเข้าใจ

ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยถึงแก่นแท้ของการปฏิบัติธรรมเพื่อนำไปสู่ความเจริญในสมาธิ และปัญญาอย่างแท้จริง

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันจึงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีการเปิดกว้างเพิ่มมากขึ้น ความแนวคิด หรือแนวปฏิบัติของบุคคลที่มีความสนใจในหลักการ หรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจให้ผู้ที่ได้รับการเผยแผ่ หรือประชาชนนั้นได้รับฟังคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยความเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาโดยใช้หลักของความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะมีกระบวนการหรือแนวคิดที่มีความแตกต่างกันอย่างไรรันั้น แต่เป้าหมายคือ การพันทุกข์ หรือการดับทุกข์ในทางพระพุทธศาสนาที่มีการเผยแผ่กันอย่างเหมาะสม ถูกต้อง ไม่บิดเบือนคำสอนที่มีการส่งต่อกัน ซึ่งทำให้เกิดความไม่เข้าใจในหลักคำสอนเพิ่มมากขึ้น และเป็นการเพิ่มมิฉาภิภูติ ต่อหลักคำสอนด้วยนั้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีการจัดการให้ถูกต้อง หรือมีกรอบของการเผยแผ่ที่ดีขึ้นตามหลักคำสอนที่มีในพระไตรปิฎกเท่านั้น

การบริหารจัดการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

สำหรับในการบริหารจัดการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นสิ่งสำคัญต้องเริ่มที่ผู้เผยแผ่ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะว่าการเผยแผ่ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีมีแนวทางสำหรับการบูรณาการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการใช้หลักทฤษฎีทางการบริหารเข้ามาบูรณาการร่วมด้วย เช่น หลักการบริหาร POCCC กับหลัก 4 ส. เพื่อให้เกิดการเผยแผ่ที่มีคุณภาพ (พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), 2563) ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักการหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาด้วย เช่น หลักการเผยแผ่ในสมัยพุทธกาลเป็นอย่างไร หลักธรรมคำสอนมีอะไรบ้าง โดยเฉพาะในพระไตรปิฎกซึ่งเป็นแหล่งรวมความรู้ที่ดีมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือเป็นสิ่งที่จุดประกายให้เกิดผู้ต้องการเผยแผ่ธรรมต่อ โดยมีหลักการในการบริหารการเผยแผ่คือ (รุ่งนิภา เหลียง และชันทอง วิชาเดช, 2564) เผยแผ่โดยมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมในการเผยแผ่ และรักษาหลักการให้มั่นคง รวมถึงธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบไป โดยเฉพาะการใช้หลักทฤษฎี SWOT ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็อาจให้เข้าใจในหลักการความเป็นจริงของจุดเด่น จุดด้อย โอกาส หรือ

อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเผยแผ่ว่าเจอกับปัญหาอย่างไร ควรแก้ไขอย่างไรบ้าง ตามความรู้ความสามารถของผู้เผยแผ่เองนั้น จำเป็นต้องมีหลักการบริหารที่ชัดเจน

ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีหลักของการบริหารเข้ามามีบูรณาการร่วมด้วยนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจในหลักการของการเผยแผ่เพิ่มขึ้น โดยผู้เผยแผ่ในลักษณะใดหรือมีขอบเขตในการใช้ความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดความกระชับเพื่อเป็นการไม่สร้างความสับสนต่อผู้ที่เข้ารับการเผยแผ่ มีจุดสำคัญของการเผยแผ่ที่แน่ชัด (พระณพวร โทวาท, 2560) โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด ค่านิยม เป้าหมาย รวมทั้งการปฏิบัติงาน ในการสร้างความเข้าใจให้บุคคลหรือประชาชนทุกชนชั้นให้เกิดการยอมรับและมีส่วนร่วม โดยมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุนด้านข้อมูลเพื่อช่วยให้เกิดการตรวจสอบ ประเมินผล ในการเผยแผ่อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งปรับปรุงระบบการบริหารเพื่อพัฒนาให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความทันสมัยมากขึ้น รวมทั้งมีความยั่งยืนต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การบริหารจัดการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้เผยแผ่เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริหารในการเผยแผ่ข้อมูลอย่างตรงประเด็น มีความกระชับ มีสัดส่วนในการส่งต่อข้อมูลในการเผยแผ่ของผู้เผยแผ่และมีหลักการบริหารจัดการที่ดี มีการวิเคราะห์รูปแบบในการเผยแผ่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาว่าสิ่งนี้ควรเผยแผ่ต่อประชาชนหรือไม่ มีการบริหารเรื่องกรอบแนวคิด เวลา ไม่เผยแผ่ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เหมาะสมของการเป็นผู้เผยแผ่อันทำให้เกิดการตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพระพุทธศาสนาได้ และจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน และมีความยั่งยืนต่อไป

แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

สำหรับแผนในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้นถือเป็นแผนที่มีความสำคัญในการกำหนดกรอบการบริหารจัดการพระพุทธศาสนาให้อยู่ในกรอบของการบริหารองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีแนวทางในการบริหารจัดการให้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันขององค์กรพระพุทธศาสนา หรือ องค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ “มหาเถรสมาคม” ที่มีจุดมุ่งหมายคือ “พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายในการนำไปสู่ปลายทางที่คณะสงฆ์มีความต้องการให้ถึงที่สุด(พระราชวร

เมธี และคณะ, 2560) ซึ่งเป็นแผนกำหนดการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาให้เกิดความมีระเบียบของคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรพระพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการดังกล่าวนี้ขึ้น เพราะว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีการควบคุมดูแลในพื้นที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมายในหน้าที่เจ้าพนักงานของรัฐในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความจำเป็นต้องเข้าใจในกรอบหรือแผนนี้มากขึ้น โดยเฉพาะงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน แต่ด้านที่มีความสำคัญที่สุด คือ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นเป็นแนวทางที่จะทำให้พระพุทธศาสนาคงอยู่ตลอดไปในทุกยุคทุกสมัยตามกาลเวลา ซึ่งในการกำหนดแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้นมีการกำหนดแผนไว้ 7 ด้าน แต่เรียกว่า “6 ด้าน + 1” ตามด้านที่มีการแบ่งงานรับผิดชอบ โดยได้แก่ 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านศาสนศึกษา 3. ด้านเผยแผ่ 4. ด้านสาธารณูปการ 5. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7. ด้านการพัฒนาพุทธมณฑลสู่ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก (พระเทพเวที (พล อาภากร), 2564) และในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานทางคณะสงฆ์เฉพาะ ซึ่งการจะขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้เกิดความเจริญได้นั้นสิ่งสำคัญพระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาต้องร่วมกันขับเคลื่อนให้เป็นไปอย่างมั่นคงสำหรับการปฏิรูปที่ดี โดยสิ่งที่สำคัญคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านที่ 3 ของแผนปฏิรูปนั้น ควรมีลักษณะอย่างไรเพื่อให้อยู่ในกรอบของการจะรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาอย่างมีความยั่งยืนตามเจตนารมณ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้เป็นผู้ที่สร้างพระพุทธศาสนาขึ้นเพื่อให้ชาวโลกนั้นได้ตระหนักถึงการใช้ชีวิต และเกิดความพึงพอใจของการดำรงอยู่ (ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม, 2565) โดยเป็นเป้าหมายของการเติบโตของพระพุทธศาสนาสู่ความยั่งยืน ซึ่งในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการสื่อพุทธธรรมสู่สังคมให้เกิดสันติสุข สำหรับการปฏิรูปนี้ล้วนมีส่วนช่วยให้มีแผนพัฒนาในการสร้างคณะสงฆ์ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปในสังคมพระพุทธศาสนา โดยในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อเป็นการขับเคลื่อนและสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งได้แก่ 1. การสร้างความมั่นคงด้านพระพุทธศาสนา 2. การยกระดับการบริหารจัดการภายใน 3. การพัฒนาสู่องค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธ และสุดท้าย 4. การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา(พระครูวิสุทธิสาวิวัฒน์ (เมธาวิวัฒน์ จิตฺติโก) และคณะ, 2563) โดยแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์ในอยู่ใน

กรอบรวมทั้งแผนงานที่จะมีการปฏิบัติงานในปัจจุบันไปจนถึงอนาคตเพื่อให้พระพุทธศาสนามีหลักการ มีเป้าหมายของเหล่าชาวพุทธที่ช่วยกันขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาดังกล่าวได้อย่างดียิ่งขึ้น

ดังนั้น แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเป็นแผนการพัฒนากิจการคณะสงฆ์เพื่อให้ปฏิบัติงานในกรอบของการเป็นพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการในพระพุทธศาสนาของวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการพระพุทธศาสนา โดยแผนนี้เป็นเป้าหมาย และยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนากิจการของคณะสงฆ์เพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยมีการแบ่งเป็น 6 ด้าน บวก 1 เป็นรูปแบบที่หน่วยงานสูงสุดขององค์กรปกครองคณะสงฆ์ได้มีการจัดทำ และประชุมเพื่อเป็นการแบ่งงาน หรือขอบเขตหน้าที่ต่างในแต่ละด้านเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยในหน่วยงานคณะสงฆ์ และนำไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืนต่อไป

การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา

ในการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้นเป็นการนำหลักการในการบริหารจัดการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนามาวิเคราะห์ตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาซึ่งในแผนนั้นมีการกำหนดกรอบหน้าที่ในด้านดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนได้นำมาเขียนวิเคราะห์ให้เข้าใจในหลักการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปดังนี้

โดยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสิ่งสำคัญที่สุดคือการบริหารจัดการความรู้ในการศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาเผยแผ่ในด้านที่ผู้เผยแผ่ถนัด มีการใช้เทคนิคหรือวิธีการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังได้เข้าใจในหลักการที่ผู้เผยแผ่นั้นได้สื่อสารออกไปอย่างเข้าใจง่าย มีความกระชับ ในการสื่อสารออกไปอย่างเหมาะสม ซึ่งในแผนการปฏิรูปพระพุทธศาสนานี้มีการกำหนดกรอบและแนวทางในด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา มีการยกระดับในการบริหารจัดการภายใน มีการพัฒนาองค์กรในการเรียนรู้เชิงพุทธ และมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาต่อไป (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีในการปฏิรูปกิจการที่ต้นต้นต้องมีหลักการและเหตุผลสำหรับการนำความรู้ที่จะมาเผยแผ่นั้นมาวิเคราะห์ พิจารณาเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ มีกรอบของการปฏิบัติโดยเป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อให้พุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนานั้นได้เห็นความสำคัญขององค์กรพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งประเพณีที่ดีงามอันเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยสำหรับการบริหารจัดการเผยแผ่

พระพุทธศาสนาตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้น ต้องมีหลักการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม คือใช้หลัก PDCA มาบูรณาการกับแผนการปฏิรูปเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดังนี้

1. การวางแผน (P-Plan) = การสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา สำหรับการสร้างความมั่นคงในทางพระพุทธศาสนา เป็นการวางกลยุทธ์เพื่อการเผยแผ่ มีการวางแผนเกี่ยวกับหลักฐาน หรือข้อมูลของความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นข้อมูลเมื่อมีผู้ที่ต้องการทราบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของพระพุทธศาสนาว่ามีข้อมูลความเป็นมาอย่างไรบ้าง ซึ่งในส่วนประเด็นดังกล่าวนี้จำเป็นต้องมีการวางแผน มีการทำการบ้านที่ดี มีแนวทางที่มีความชัดเจน เป็นการรักษา หรือเป็นการป้องกันในการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาเพื่อไม่ให้เกิดผู้ที่ไม่หวังดีเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในพระพุทธศาสนาโดยไม่จำเป็น ซึ่งการวางแผนที่ดีในการเผยแผ่คือ การสื่อสารให้พุทธศาสนิกชนได้รู้และเข้าใจ หลักคำสอนที่มีในพระพุทธศาสนาโดยไม่มีการบิดเบ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำคัญเพื่อเป็นการสร้างความศรัทธาให้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา มีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้พุทธศาสนิกชนนั้นได้ตระหนักรู้ถึงภัยอันจะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาว่ามีอะไรบ้าง โดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรมีการรักษากฎระเบียบ หรือรักษาพระธรรมวินัยให้เกิดขึ้นในตนเพื่อเป็นการช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา สำหรับกระบวนการในการรักษาความมั่นคงในพระพุทธศาสนานั้นควรเป็นการรักษาในเชิงสื่อสารให้เหล่าชาวพุทธได้มีความเข้าใจ มีการเผยแผ่ตามแผนงานที่องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนานั้นได้วางไว้ เพื่อช่วยให้เกิดความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยเรียกว่า “เผยแผ่ให้มั่นคง จรรโลงพระพุทธศาสนา สร้างปัญญาสู่สังคม” ซึ่งเป็นสิ่งที่เหล่าพุทธศาสนิกชนนั้นควรมีต่อกัน ไม่จำเป็นว่าการเผยแผ่จะต้องเป็นหน้าที่พระสงฆ์ในส่วนเดียว แต่พุทธศาสนิกชนนั้นควรมีการช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนาให้อย่างมั่นคง มีความสถาพร เพื่อเป็นการรักษาให้เกิดขึ้นต่อการสืบสานปณิธานของเหล่าชาวพุทธ (ประสิทธิ์ กุลบุญญา และคณะ, 2561) คือ หน้าที่ในการปฏิบัติด้วยตนเองในเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การเป็นตัวอย่างและเอื้อประโยชน์แก่สาธารณชน โดยพุทธบริษัทจำเป็นต้องช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทางที่พระพุทธองค์ทรงได้กำหนดแนวทางไว้ให้ ตามหลักคำสอนนั้น ๆ ไม่มีการบิดเบือน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเหล่าชาวพุทธนั้นต้องช่วยกัน ไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกว่าใครสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ หรือไม่ได้ แต่ประชาชนผู้เป็น

พุทธศาสนิกชนนั้นสามารถร่วมกันปกป้องดูแลรักษาพระพุทธศาสนาได้ทุกคน และสำหรับการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปนี้ควรมีการเชื่อมโยงความรู้ ความเข้าใจในหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และมีความตรงประเด็นในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หมั่นหาความรู้ รวมทั้งศึกษาเพิ่มเติมในหลักการเผยแผ่ เพื่อเป็นการปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นการสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนาที่ถาวร

2. การปฏิบัติตามแผน = การยกระดับการบริหารจัดการภายใน สำหรับการบริหารจัดการการบริหารจัดการภายใน เป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เผยแผ่ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญมากขึ้น โดยจำเป็นต้องมีการปฏิบัติตามแผนการปฏิรูปเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับหน่วยงานหรือองค์กรพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการเพิ่มความสามารถของบุคลากรในหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาโดยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสิ่งสำคัญ คือ การที่ศาสนบุคคล ได้แก่ พระนักเผยแผ่ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต และพระวิปัสสนาจารย์ (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) มีโอกาสได้เข้ากับการฝึกอบรม หรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในด้านที่ตนเกิดความสนใจเพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ให้กับศาสนบุคคลเหล่านี้เพื่อที่จะได้นำไปใช้สื่อสารต่อ ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามแผนการในการพัฒนาศักยภาพหรือการพัฒนาศาสนบุคคลของในองค์กรพระพุทธศาสนาจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทางหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องรวมทั้งการมีเครือข่ายสำหรับการอบรมหรือการพัฒนาศักยภาพโดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ในด้านหลักคำสอนในพระไตรปิฎกอย่างจริงจังจำเป็นที่จะต้องให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมศาสนบุคคลเหล่านี้ให้สามารถนำความรู้ไปเผยแผ่ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม ไม่เกิดการนำไปบิดเบือนสำหรับหลักการพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยผู้เผยแผ่จำเป็นจะต้องให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาศักยภาพนี้ต่อไป

3. การตรวจสอบ = การพัฒนาสู่องค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธ ในการพัฒนาสู่องค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธเป็นการพัฒนาสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นการอบรมหรือเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เผยแผ่โดยใช้การตรวจสอบเข้ามาร่วมในการจัดการโดยมีการพัฒนาศักยภาพหรือการตรวจสอบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขององค์กรในทางพระพุทธศาสนาสำหรับเป็นแหล่งในการเรียนรู้เชิงพุทธซึ่งในเชิงพุทธดังกล่าวนี้ควรเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลในการที่จะนำไปเผยแผ่หรือนำไปสื่อสารต่อพุทธศาสนิกชนหรือประชาชนผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในการพัฒนาสู่องค์กร

การเรียนรู้ของผู้ที่มีการพัฒนามากที่สุดคือพระสงฆ์ผู้เป็นพระสังฆาธิการและพระนักเผยแผ่ พระวิปัสสนาจารย์พระอุปัชฌาย์พระสอนศีลธรรมหรือพระธรรมทูตผู้ที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปเผยแผ่ต่อพุทธศาสนิกชนของตนในพื้นที่เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดด้านการใช้ชีวิตด้านการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ในการเผยแผ่แหล่งเรียนรู้เชิงพุทธซึ่งเป็นพื้นฐานของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความรู้ ความคิดให้กับผู้ที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดการเข้าถึงแก่นแท้ทางหลักคำสอนอย่างชัดเจน(พระครูสังฆรักษ์ วุฒิพงษ์ วุฑฒิวิโส และคณะ, 2561) ตามแนวทางแห่งการพัฒนางานโครงการเรียนรู้เชิงพุทธ เพื่อสร้างเป็นแหล่งสำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา โดยใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม และเพื่อเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานในรูปแบบการเผยแผ่แนวคิดที่กับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งปรับปรุงสถานที่หรือจัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ใช้เผยแผ่(สุจิตตรา สวาทยานนท์, 2566) ซึ่งในกระบวนการนี้เป็นแนวทางสำหรับนำไปวิเคราะห์เพื่อเป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งศึกษาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเป็นไปตามแผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาอันเป็นแหล่งหรือศูนย์รวมใจของชาวพุทธนั่นเอง

4. การปรับปรุง = การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา สำหรับการมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา นี้ โดยเป็นการหาแหล่งทรัพยากรเพื่อสนับสนุนในกิจการพระพุทธศาสนาเพื่อใช้ในกิจกรรมการเผยแผ่(พระราชมารดา และคณะ, 2560) โดยภาครัฐอาจจะมีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว แต่โดยส่วนใหญ่แล้วล้วนมาจากพุทธศาสนิกชนผู้เป็นเนื่อนาบุญในพระพุทธศาสนาสำหรับอุปถัมภ์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีผู้ที่จะต้องมีผู้สนับสนุนในการเผยแผ่ เช่น การอุปถัมภ์ในเรื่องของปัจจัย 4 หรือการจัดกิจกรรม แต่การสนับสนุนทรัพยากรไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน หรือทรัพย์สินเท่านั้น โดยทรัพยากรนี้ล้วนเป็นทรัพยากรที่เป็น คน เวลา สถานที่ หรือสิ่งที่อยู่รอบตัว(จิ๊บส์ดีบี, 2566) แต่สิ่งสำคัญล้วนเป็นทรัพยากรที่เป็นคนโดย การมีบุคลากรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้วมีความสำคัญต่อวงการพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง โดยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังความคิดในสิ่งที่มีการสืบทอดกันมา โดยรวมไปถึงการสนับสนุนการศึกษาเพื่อเป็นจุดของการสร้างผู้เผยแผ่ที่ดี มีคุณธรรม

โดยการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาส่วนสำคัญที่สุดคือการพัฒนามูลฐานทางพระพุทธศาสนา หรือพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เพื่อเป็นการสร้างบุคลากรสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมดูแลกิจการพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสร้างนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความศรัทธามากยิ่งขึ้น เช่น การสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยเหล่าพุทธบริษัท 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา หรือกลุ่มพุทธศาสนิกชนด้วยกันเองในการปกป้องดูแลเพื่อไม่ให้เกิดการสร้างความเสี่ยงต่อสังคมพระพุทธศาสนาเหล่าชาวพุทธจำเป็นต้องช่วยกันดูแลโดยต้องปกป้องเพื่อให้เกิดความมั่นคงต่อพระพุทธศาสนา คือ “มีแผนสร้างความมั่นคง” และการยกระดับการบริหารจัดการภายใน โดยเฉพาะการควบคุมดูแลพระสงฆ์ให้อยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย มีการฝึกอบรมความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต และสุดท้ายคือพระวิปัสสนาจารย์ โดยพระสงฆ์เหล่านี้ผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถ มีการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด โดยไม่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสถาบันอันเป็นที่เคารพของประชาชนชาวพุทธ จำเป็นจะต้อง “เน้นจุดประสงค์ภายในองค์กร” ส่วนการพัฒนาสู่องค์กรการเรียนรู้เชิงพุทธนั้น สิ่งสำคัญที่สุด จำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเผยแผ่ในทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เพราะในปัจจุบันนี้ถ้ามีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การแสดงให้เห็นในสิ่งที่กำลังเผยแผ่ได้เข้าใจในหลักการ คำสอน ประวัติความเป็นมามีที่มาอย่างไร โดยเป็นต้นแบบที่สำคัญ เพื่อสร้างให้ประชาชนนั้นมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา คือ “พัฒนาแหล่งการสอนทางพุทธศาสน์” และในส่วนสำคัญในการบริหารจัดการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ขาดไม่ได้คือ การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยเพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีทรัพยากรที่มีความพร้อมในการเผยแผ่ โดยเฉพาะทรัพยากรที่เป็นในด้านของมนุษย์ ก็ล้วนมีความสำคัญที่สุด เพราะต้องมีการออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะยังมีผู้เผยแผ่มาก การมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาก็ล้วนมีมากขึ้นตาม โดยในประการสุดท้ายคือ “เพื่อสืบทอดศาสนทายาทที่มีคุณธรรม”

ดังนั้น การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนานั้น ซึ่งจากเดิมมีการเผยแผ่ตามความรู้ หรือเท่าที่มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้แล้วต้องการที่จะมีการเผยแผ่แต่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีกระบวนการที่เป็นการสร้างความศรัทธา แต่ในปัจจุบันนี้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นอาจจะไม่เป็นไปในรูปแบบสมัยพุทธกาล แต่การเผยแผ่ทุกวันนี้เกิดจากตัวพระสงฆ์ หรือการศึกษาในลักษณะทำทางของผู้เผยแผ่ ซึ่งในบางครั้งการเผยแผ่ล้วนจะมีแตกต่างกันออกไปในหลากหลายรูปแบบ หลายหน้าที่ ทั้งพระสงฆ์ที่เป็น

พระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต และพระวิปัสสนาจารย์ ซึ่งล้วนแล้วมีหน้าที่เผยแผ่ แต่การเผยแผ่ที่จะให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาต้องมีรูปแบบ 4 ประการ ดังนี้ คือ 1. มีแผนสร้างความมั่นคง 2. เน้นจุดประสงค์ภายในองค์กร 3. พัฒนาแหล่งการสอนทางพุทธศาสนา และ 4. เพื่อสืบทอดศาสนทายาทที่มีคุณธรรมตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สังเคราะห์โดยผู้เขียน : พระมหาวิเศษ กนตมโม

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้เขียนได้ทำการสังเคราะห์ และอธิบายไว้ ดังนี้

1. มีแผนสร้างความมั่นคง คือ การสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยเหล่าพุทธบริษัท 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา หรือกลุ่มพุทธศาสนิกชนด้วยกันเองในการปกป้องดูแลเพื่อไม่ให้เกิดการสร้างความเสื่อมเสียต่อสังคมพระพุทธศาสนาเหล่าชาวพุทธจำเป็นต้องช่วยกันดูแล

2. เน้นจุดประสงค์ภายในองค์กร คือ การฝึกอบรมความรู้ความสามารถพระสังฆาธิการผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น พระนักเทศน์ พระสอนศีลธรรม พระธรรมทูต และ

สุดท้ายคือพระวิปัสสนาจารย์ โดยพระสงฆ์เหล่านี้ผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถ

3. พัฒนาแหล่งการสอนทางพุทธศาสน์ คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเผยแผ่ในทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เพราะในปัจจุบันนี้ถ้ามีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสิ่งที่ขาดไม่ได้คือ การแสดงให้ประชาชนเห็นในสิ่งที่กำลังเผยแผ่ได้เข้าใจในหลักการ คำสอน ประวัติความเป็นมาว่ามีที่มาอย่างไร โดยเป็นต้นแบบที่สำคัญ เพื่อสร้างให้ประชาชนนั้นมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา

4. เพื่อสืบทอดศาสนทายาทที่มีคุณธรรม คือ การมีทรัพยากรเพียงพอในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา โดยเพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา ซึ่งจำเป็นจะต้องมีทรัพยากรที่มีความพร้อมในการเผยแผ่ โดยเฉพาะทรัพยากรที่เป็นในด้านของมนุษย์ ก็ล้วนมีความสำคัญที่สุด เพราะต้องมีการออกเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะยังมีผู้เผยแผ่มาก การมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาก็ล้วนมีมากขึ้น

สรุป

สำหรับการบริหารจัดการเผยแผ่ตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคง รวมทั้งเป็นไปในทางที่มีประสิทธิภาพได้ โดยเหล่าพุทธศาสนิกชนนั้นจำเป็นต้องร่วมมือกันในการขับเคลื่อนในกิจการพระพุทธศาสนาไปพร้อมกัน โดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ไม่จำเป็นต้องเฉพาะพระสงฆ์อย่างเดียว แต่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในองค์กรพระพุทธศาสนาที่ร่วมกันในฐานะพุทธศาสนิกชน ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาปัจจุบันนี้มีการเผยแผ่ที่มีลักษณะทั่วไป หรือให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา หรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยทั่วไป แต่เมื่อมีการนำมาบริหารจัดการเผยแผ่ให้ เป็นไปตามแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในด้านเผยแผ่แล้ว ซึ่งมีหลักการในการบริหารจัดการ คือ “มีแผนสร้างความมั่นคง เน้นจุดประสงค์ภายในองค์กร พัฒนาแหล่งการสอนทางพุทธศาสน์ เพื่อสืบทอดศาสนทายาทที่มีคุณธรรม” ทำให้เกิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีแนวทาง มีกรอบ หรือกฎระเบียบเพื่อให้ประชาชนนั้นเกิดความเลื่อมใส หรือศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามากขึ้น เพราะผู้เผยแผ่มีการประพฤติ ปฏิบัติตามแนวทางในการเผยแผ่อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- คณพศ ภูวบริรักษ์. (2564). ประวัติศาสตร์การเผยแผ่พุทธศาสนาในอาเซียนโดยสังเขป. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก <https://researchcafe.tsri.or.th/asean/>
- จ๊อบส์ดีบี. (2566). ลักษณะและขอบเขตของงานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human ResourceManagement). จาก <https://th.jobsdb.com/th/careeradvice/article/hrm-การบริหารทรัพยากรมนุษย์>
- ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ. (2564). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก <https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/34907>
- ประสิทธิ์ กุลบุญญา สุชาติ บุษยชยานนท์ สุนทร ชัยปายาง และรัตน์ะ ปัญญาภา. (2561). พุทธปณิธาน : ความคาดหวังของพระพุทธเจ้า ต่อการทำหน้าที่ของพุทธบริษัท. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มจร, 6(2), 600-615.
- ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม. (2565). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก <https://pasangha.com/ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม>.
- พระครูวิสุทธิสืลาภวัฒน์ (เมธาภรณ์ ฐิตโก) พระอุดมสิทธินายก และพระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2563). การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดสระบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1), 69-81.
- พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฑฒิวโส อินถา ศิริวรรณ สีน งามประโคน และวีระ สุทะ. (2561). การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 6(4), 1594-1606.
- พระครูสังฆรักษ์สาธ บัญเอก. (2558). พุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในสมัยปัจจุบัน. วารสารเสียงธรรมจากมหายาน, 1(1), 1-14.
- พระณปวร ไทวาท. (2560). ต้นแบบการบริหารจัดการเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดในประเทศไทย. ใน ปริญญานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.

- พระเทพเวที (พล อากาศโร). (2564). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา : ความสำเร็จด้านศาสนศึกษาของคณะสงฆ์. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจักรพล สิริธโร. (2563). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(1), 80-90.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 -2565 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก <http://www.buddhism4.com/web/download/book%201.pdf>
- พระศรีพัชรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ) และชยุต ภวานันท์กุล. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ในสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 13(2), 335-346.
- พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงโร). (2563). การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์, 3(2), 60-66.
- รุ่งนิภา เหลียง และชันทอง วิชาเดช. (2564). พุทธวิธีการบริหารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธรรมกายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 17(2), 111-124.
- ฤชอร บล็อก. (2556). การเผยแผ่พระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก http://www.digitalschool.club/digitalschool/social1_1_1/social1_1/more/page3_6.php
- สำนักข่าวเดอะบู๊ต. (2561). ตามไปดู 10 อันดับพระนักเทศน์คิดเทพ พร้อมเงื่อนไขนิมิต. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก <https://thebuddh.com/?p=38176>
- สุจิตตรา สวาทยานนท์. (2566). การจัดการแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาแนวใหม่โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการปริทรรศน์, 6(1), 153-158.

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์*

PARTICIPATION IN PRESERVING LOCAL ARTS AND CULTURE OF MONKS

พระอธิการอินทร์นุช สุวรรณโณ¹, พระครูสุตถัทธบัณฑิต², พระครูศรีปริยัตยารักษ์³, พระครูวิสุทธิขยากร⁴
และ พระมหาธงชัย สุนทรจาโร⁵

Phra Athikan Innut Suwanno¹, Phrakhru Suthaphatbandit², Phrakhrusri Pariyattayarak³,
Phrakhru Wisutthichayakorn⁴ and Phramaha Thongchai Sundaracaro⁵

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: neung1976@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 12 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2568

Received 5 February 2025; Revised 12 February 2025; Accepted 13 February 2025

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และ ศิลปกรรมของคนไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่การเป็นหลักคำสอนที่กำหนดแนวทางการดำเนิน ชีวิต การสร้างสรรค์ศิลปะและสถาปัตยกรรมในวัดวาอาราม ไปจนถึงการเป็นศูนย์กลางของ การศึกษาและจริยธรรม ประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา และทอดกฐิน ล้วนสะท้อน ถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังช่วยสร้าง เอกลักษณ์และความเข้มแข็งให้สังคมไทย ผ่านการปลูกฝังคุณธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรม ท้องถิ่น และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสังคม ทำให้วัฒนธรรม

Citation:

* พระอธิการอินทร์นุช สุวรรณโณ, พระครูสุตถัทธบัณฑิต, พระครูศรีปริยัตยารักษ์, พระครูวิสุทธิขยากร และ พระมหาธงชัย สุนทรจาโร. (2568). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม, 3(1), 137-157.

Phra Athikan Innut Suwanno, Phrakhru Suthaphatbandit, Phrakhrusri Pariyattayarak, Phrakhru Wisutthichayakorn, and Phramaha Thongchai Sundaracaro. (2025). Participation In Preserving Local Arts And Culture Of Monks. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 137-157.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ไทยมีความสมดุลและยั่งยืน พระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือ แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตวิญญาณที่หล่อหลอมให้สังคมไทยมีความเข้มแข็ง มีเอกลักษณ์ และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอด เพื่อสร้างความตระหนักและวางแผนการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ผู้นำชุมชน เช่น พระสงฆ์ ครู หรือผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น งานบุญ ประเพณีท้องถิ่น หรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่สังคมไทย

การอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกผ่านหลักทศพิธราชธรรม ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์และชื่อเสียง การคบหามิตรที่ดี และการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง นอกจากนี้ การใช้หลักการบริหาร POSDC ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการกำกับดูแล ช่วยให้การดำเนินงานด้านอนุรักษ์เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนผ่านการสร้างเครือข่ายทางสังคม การใช้เทคโนโลยีเผยแพร่วัฒนธรรม และการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้ศิลปะและวัฒนธรรมคงอยู่ได้อย่างมั่นคงและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์, พระสงฆ์

Abstract

Buddhism has long been a fundamental foundation shaping the way of life, values, traditions, and artistic expressions of the Thai people. It serves as a guiding principle for life, inspires the creation of art and architecture in temples, and acts as a center for education and ethics. Various traditions, such as Songkran, Buddhist Lent, and the Kathina ceremony, reflect the deep

connection between religion and culture. Furthermore, Buddhism plays a crucial role in strengthening Thai society by instilling moral values, preserving local traditions, and fostering harmony between humans, nature, and society, ensuring cultural balance and sustainability. It is not merely a religion practiced by Thais but an integral part of life and spirituality, shaping a strong, unique, and culturally rich society that is worth preserving and passing on. To promote awareness and develop conservation plans that align with community contexts, local leaders such as monks, teachers, and village heads play a vital role in organizing communal activities, including merit-making ceremonies, local traditions, and environmental conservation projects. These initiatives help build strong relationships and instill a sense of cultural and artistic preservation within Thai society.

The preservation of local arts and culture is essential in maintaining community identity, with Buddhist monks playing a key role in instilling awareness through the principles of *Ditthadhammikattha-samvattanika-dhamma*, which include diligence, financial and reputational integrity, association with good companions, and a life of sufficiency. Additionally, applying the POSDC management principles-planning, organizing, staffing, directing, and controlling-ensures that conservation efforts are systematic and effective.

In conclusion, sustainable development of local arts and culture requires collaboration from all sectors through social networking, the use of technology to promote culture, and the integration of the creative economy with local traditions. A structured and continuous approach will help preserve arts and culture securely, benefiting communities in the long term.

Keywords: Participation, Conservation, Monks

บทนำ

ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งที่สมาชิกในชุมชนต่างยึดถือปฏิบัติร่วมกัน วัฒนธรรมถือเป็นวิถีชีวิตและทุนทางสังคมที่สำคัญของชุมชนท้องถิ่นและสังคมไทย โดยแสดงออกผ่านรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในด้านการขนบธรรมเนียม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ความเชื่อ แหล่งวัฒนธรรม ตลอดจนศิลปวัตถุและโบราณสถาน สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทั้งศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชุมชนและสังคมไทย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566) การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นของพระสงฆ์เป็นบทบาทสำคัญที่พระสงฆ์ในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่นับถือพุทธศาสนามีต่อสังคม พระสงฆ์ยังไม่เพียงแต่ผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนาเท่านั้น แต่พระสงฆ์ช่วยรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปะและวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง พระสงฆ์ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชนแล้ว ยังเป็นผู้รักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชนไปด้วยกัน (ตะวัน ชัยรัตน์, 2563)

ศาสนาจึงมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลในสังคม ดังนี้

1. ศาสนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตของบุคคลและคนในสังคม เช่น การบวชในพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว รวมถึงการจัดพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น พิธีแต่งงาน นอกจากนี้ ศาสนายังเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตตั้งแต่บรรพบุรุษในครอบครัวต่างนับถือศาสนาสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน

2. ศาสนามีบทบาทสำคัญในระดับสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมชาวพุทธ ชาวคริสต์ หรือชาวมุสลิม ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาโดยรอบที่ตนเองอาศัยอยู่ในสังคมนั้น ๆ ด้วย

3. ศาสนายังมีความเชื่อมโยงในระดับชาติหรือประเทศ ไม่ว่าบุคคลจะอาศัยอยู่ในประเทศใด ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาประจำชาตินั้น ๆ ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม และได้รับอิทธิพลจากศาสนานั้นไม่มากนักน้อย

4. ศาสนามีความสำคัญในระดับโลก เนื่องจากศาสนามีหลากหลายศาสนามีผู้นับถือกระจายอยู่ทั่วโลก เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม มีการประชุมระหว่างศาสนาเพื่อหารือและนำหลักธรรมทางศาสนามาแก้ไขปัญหาในระดับโลกอีกด้วย (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2550)

ดังนั้น การอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุก็เป็นอีกหนึ่งบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ วัดมักเป็นแหล่งรวมของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น พระสงฆ์มีบทบาทในการดูแลและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและศิลปวัตถุในวัด เช่น การดูแลรักษาวัดโบราณ การบูรณะพระพุทธรูป และการเก็บรักษาศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์เหล่านี้ช่วยให้ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นยังคงอยู่และสามารถศึกษาได้ในอนาคตการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นบทบาทที่สำคัญและจำเป็น พระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ แต่ยังเป็นผู้รักษาและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป การอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยพระสงฆ์ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไป (ธีระ ธีรเวคิน, 2562)

ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่สะท้อนถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านี้ควบคู่ไปกับการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ศาสนามีความเชื่อมโยงกับบุคคล สังคม และประเทศ โดยส่งอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์รวมของศิลปะและวัฒนธรรม พระสงฆ์ช่วยดูแลและบูรณะศิลปวัตถุและโบราณสถานทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นคงอยู่เป็นมรดกให้คนรุ่นหลัง

ความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

พระบรมราชาบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ พระราชทานในพิธีในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2507 ความตอนหนึ่งว่า “ชาติไทยเรานั้นได้มีเอกราช มีภาษา ศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นของตนเอง มาช้านานหลายศตวรรษแล้ว ทั้งนี้เพราะบรรพบุรุษของเราได้เสียสละอุทิศชีวิต กำลังทั้งกายและใจ สะสมสิ่งเหล่านี้ไว้ให้เพื่อพวกเรา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องรักษา สิ่งเหล่านี้ไว้ให้คงทนถาวร เป็นมรดกของอนุชนรุ่นหลังต่อไป ข้าพเจ้าเห็นว่าโบราณวัตถุและ ศิลปวัตถุทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ชี้ให้เห็นอดีตอันรุ่งโรจน์ของชาติไทยเรา เป็นประโยชน์ แก่การศึกษาทั้งในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม จึงควรที่ทุกฝ่ายจะได้ ช่วยกันทะนุถนอมบำรุงรักษาอย่าให้สูญสลายไป” (กรมศิลปากร, 2568)

การอนุรักษ์ (Conservation) เป็นกระบวนการที่มุ่งรักษาและปกป้องวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่กำลังจะสูญหายหรือหาได้ยาก ซึ่งไม่สามารถฟื้นฟูหรือพัฒนาให้กลับคืนมาได้ อีก การอนุรักษ์จึงมีเป้าหมายเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ค้นคว้า และเรียนรู้ถึงร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต โดยการอนุรักษ์ไม่เพียงแต่เป็นการเก็บ รักษาไว้เท่านั้น แต่ยังต้องใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและ สังคมในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งสามารถใช้ทรัพยากรเหล่านั้นได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว โดยสูญเสีย ประโยชน์ให้น้อยที่สุด การอนุรักษ์ยังต้องคำนึงถึงการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้รับประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้ การอนุรักษ์ยังต้องคำนึงถึงบริบทของเวลาและสถานที่ (Time and Space) กล่าวคือต้องเข้าใจ ว่าการอนุรักษ์ไม่ใช่การเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ โดยไม่ทำอะไรเลย แต่ต้องมีการจัดการ อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่องานแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุด การอนุรักษ์จึงเป็น กระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ดั้งเดิม ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยมุ่งหวังให้มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ยังคงอยู่เป็นแหล่ง เรียนรู้และสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นต่อไปในอนาคต (คณะกรรมการดำเนินงานและ ประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย, 2541)

คำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งแผลงมาจากคำว่า “Culture” ในภาษาอังกฤษ มีการให้ความหมายและการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ การให้ความหมายและการนำมาใช้นั้นล้วนมีส่วนถูกต้องด้วยกันทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับมุมมองและแนวคิดของบุคคลที่ให้ความหมายหรือนำมาใช้ ด้วยเหตุนี้ การพยายามหาข้อสรุปที่ตายตัวเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก และอาจไม่ใช่สิ่งที่สมควรทำเพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่กว้างขวางและมีความหลากหลาย ทั้งยังสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและเวลา ซึ่งทำให้การตีความหรือให้ความหมายอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และมุมมองของผู้ให้ความหมาย วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้น ๆ โดยเกิดจากการเรียนรู้ การปรับตัว และการพัฒนาร่วมกันของคนในสังคมอย่างต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมไม่เพียงแต่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงศิลปะ ภาษา วรรณกรรม ดนตรี การแต่งกาย อาหาร ตลอดจนเทคโนโลยีและวิธีการจัดการกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่คนในสังคมสร้างสรรค์ขึ้น วัฒนธรรมเป็นเสมือนกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของกลุ่มคนหรือสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งถูกหล่อหลอมขึ้นจากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งรอบตัว วัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างคนในสังคมเดียวกันหรือต่างสังคมกัน โดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การสั่งสมและถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นผ่านกระบวนการต่าง ๆ ทั้งทางการศึกษา การเล่าเรื่อง การปฏิบัติตามประเพณี และการแลกเปลี่ยนทางสังคม ซึ่งทำให้วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตามยุคสมัย อย่างไรก็ตาม แม้วัฒนธรรมจะปรับตัวไปตามบริบทใหม่ ๆ แต่แก่นแท้หรือคุณค่าหลักของวัฒนธรรมมักยังคงอยู่ เพื่อเป็นรากฐานที่แข็งแรงให้กับสังคมในการก้าวไปข้างหน้าอย่างมีเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงไม่เพียงเป็นมรดกทางปัญญาที่ควรค่าแก่การรักษาและสืบทอด แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญในการสร้างสรรค์สังคมให้ก้าวไกล โดยไม่ละทิ้งรากเหง้าและอดีตที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน (กัญญารัตน์ เวชศาสตร์, 2550)

วัฒนธรรมมีความหมายที่ครอบคลุมถึงแบบแผนในความคิดและการกระทำที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมกลุ่มเล็กหรือสังคมใหญ่ มนุษย์ได้สร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการปฏิบัติ ตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ รวมทั้งสร้างความเจริญงอกงามให้กับชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านวัตถุ โดยมีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ วัฒนธรรมก่อให้เกิดทั้งผลกระทบและผลิตผล ทั้งในรูปแบบรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งล้วนมีคุณค่าควรแก่การศึกษา วิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้าง และแลกเปลี่ยน กระบวนการเหล่านี้ช่วยสร้างดุลยภาพในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข สันติสุข และอิสรภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้คือรากฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติที่สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับวัฒนธรรมไทย โดยเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และศิลปกรรมของคนไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่การเป็นหลักคำสอนที่กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ศิลปะและสถาปัตยกรรมในวัดวาอาราม ไปจนถึงการเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและจริยธรรม ประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา และทอดกฐิน ล้วนสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังช่วยสร้างเอกลักษณ์และความเข้มแข็งให้สังคมไทย ผ่านการปลูกฝังคุณธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสังคม ทำให้วัฒนธรรมไทยมีความสมดุลและยั่งยืน และยังเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของคนไทยมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในดินแดนสุวรรณภูมิเมื่อหลายศตวรรษก่อน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์และจิตวิญญาณของชาติไทย (ศิริมา ทองสว่าง, 2567)

พระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางของวัฒนธรรมไทยพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นแกนกลางของวัฒนธรรมไทยในหลายด้าน เริ่มตั้งแต่การเป็นหลักคำสอนที่กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความกตัญญู ความเมตตา การให้อภัย และการทำบุญทำทาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ถูกถ่ายทอดและสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย ผ่านการปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมไทยล้วนมีความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ตัวอย่างเช่น ประเพณีสงกรานต์ ซึ่งนอกจากจะเป็นเทศกาลเฉลิมฉลองปีใหม่ไทย ยังมีกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การสรงน้ำพระ และการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีเข้าพรรษาที่เน้นการทำความดีและละเว้นการทำบาป ประเพณีทอดกฐินซึ่งเป็นการทำบุญใหญ่ประจำปี พิธีกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การทำบุญวันเกิด การบวชพระ การแต่งงาน และการทำบุญงานศพ (สุนทร เพชรทอง, 2548)

ศิลปะและสถาปัตยกรรม พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อศิลปะและสถาปัตยกรรมไทยอย่างมาก วัดวาอารามต่าง ๆ ในประเทศไทยล้วนเป็นศูนย์รวมของศิลปะชั้นสูง ทั้งทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม เช่น พระพุทธรูป ที่มีรูปแบบศิลปะเฉพาะตัว เช่น พระพุทธรูปสุโขทัย พระพุทธรูปเชียงแสน และพระพุทธรูปรัตนโกสินทร์ วัดและโบสถ์ ที่มีสถาปัตยกรรมอันงดงาม เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดเบญจมบพิตร และวัดอรุณราชวราราม จิตรกรรมฝาผนัง ที่เล่าเรื่องราวทางพุทธศาสนาและวรรณคดีไทย พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภาษาและวรรณกรรมไทย ภาษาบาลีและสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในคัมภีร์พุทธศาสนาได้ถูกนำมาใช้ในภาษาไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาไทย ในปัจจุบัน วรรณกรรมไทยหลายเรื่องยังได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก ชาดก และวรรณกรรมสอนธรรมะต่าง ๆ วัดในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางของการศึกษา โดยพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน ทั้งด้านวิชาการและหลักธรรม จนกระทั่งปัจจุบัน หลักธรรมทางพุทธศาสนายังถูกนำมาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับคนในสังคม พระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมวิถีชีวิตและค่านิยมของคนไทย เช่น การให้ความสำคัญกับการทำบุญ การเคารพผู้ใหญ่ การรู้จักพอเพียง และการดำรงชีวิตอย่างสมณะ หลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ยังเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและสร้างความสุขให้กับชีวิต ในการอนุรักษ์และสืบทอด พระพุทธศาสนายังเป็นพลังสำคัญในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย

วัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งด้านศิลปะ ประเพณี และภาษารวมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่นและเกื้อกูลกันพระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือ แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตวิญญาณที่หล่อหลอมให้สังคมไทยมีความเข้มแข็ง มีเอกลักษณ์ และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551)

พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมวัฒนธรรมไทย ทั้งในด้านวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี ศิลปกรรม และภาษา ศาสนาพุทธเป็นแกนกลางของสังคมไทย โดยกำหนดแนวทางจริยธรรมผ่านหลักธรรมที่แฝงอยู่ในประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา และทอดกฐิน อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อศิลปะและสถาปัตยกรรม เช่น พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนัง และวัดวาอารามต่าง ๆ นอกจากนี้ ศาสนาพุทธยังเป็นศูนย์กลางการศึกษาในอดีตและมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ทำให้สังคมไทยมีความมั่นคงและยั่งยืน

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ร่วมกับชุมชน

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ร่วมกับชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่คู่กับสังคมอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของการอนุรักษ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม การเสวนา หรือการจัดนิทรรศการ เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นและประโยชน์ของการอนุรักษ์ และมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมอนุรักษ์ต่าง ๆ โดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทาง ซึ่งจะช่วยให้การอนุรักษ์สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนมากขึ้น การร่วมมือกันปฏิบัติจากทุกฝ่ายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม หรือการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม จะช่วยสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งให้กับชุมชน ผู้นำชุมชน เช่น พระสงฆ์ ครู หรือผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างและผู้นำทางความคิด การส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์จะช่วย

สร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้คนในชุมชนปฏิบัติตาม การจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น งานบุญ ประเพณีท้องถิ่น หรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ชุมชนควรเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในชุมชนและกับชุมชนอื่น ๆ เพื่อนำแนวคิดใหม่ ๆ และวิธีการที่เหมาะสมมาปรับใช้ในการอนุรักษ์ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนองค์กรท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและทรัพยากรในการอนุรักษ์ การประเมินผลและปรับปรุงโครงการอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ โดยการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน จะช่วยให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนา เพื่อให้การอนุรักษ์มีประสิทธิภาพมากขึ้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ร่วมกับชุมชนจึงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างความตระหนัก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการปฏิบัติร่วมกันจะช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง และสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติให้คงอยู่คู่กับสังคมได้อย่างยาวนานการมีส่วนร่วมเป็นสถานการณ์ที่คนส่วนหนึ่งมารวมตัวกันด้วยความสมัครใจ ด้วยการมีสำนึกร่วมกัน มีอัตลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นและความห่วงใย ความสนใจ และการกระทำต่าง ๆ เพื่อสนับสนุน กัดดัน เรียกร้อง และตรวจสอบภาครัฐและภาคธุรกิจให้ทำงานด้วยความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ เพื่อการอยู่ดีกินดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำว่า "ส่วนร่วม" หมายถึง การเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ดี เช่น การบำเพ็ญกุศล หรือการลงทุนในธุรกิจ หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ไม่ดี เช่น การทุจริต การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการกระทำเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งการเกี่ยวข้อนี้นี้จะกระตุ้นให้บุคคลมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ (Contribution) เพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย และยังทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบต่อกันอีกด้วย กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ส่วนใหญ่มีกออาศัยการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะในการบริหารงาน การมีส่วนร่วมถือเป็นทั้งเครื่องมือและกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้กิจการต่าง ๆ ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ การที่บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น หมายถึงบุคคลนั้น

ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) กับการดำเนินกิจกรรมหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ขององค์กรอย่างแท้จริง เมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร ย่อมทำให้เกิดความผูกพันต่อกิจการนั้น ๆ และในที่สุดก็จะนำไปสู่ความผูกพันต่อองค์กรโดยรวม ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงไม่เพียงสร้างความเกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความผูกพัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรหรือกลุ่มสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์, 2563)

ส่วนคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่บุคคลเข้ามามีบทบาทหรือร่วมทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกับผู้อื่น ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) จึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ โดยเน้นการร่วมมือกันทำงานอย่างประสานสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน และใช้ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาทางการบริหาร การบริหารแบบมีส่วนร่วมตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดการแบ่งอำนาจหน้าที่ (Delegation of Authority) ซึ่งผู้บริหารจะมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา โดยไม่เพียงแต่ให้พวกเขาได้สัมผัสกับปัญหาหรือแสดงความห่วงใยเท่านั้น แต่ยังให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง เพื่อให้การทำงานมุ่งไปสู่เป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จร่วมกัน

การมีส่วนร่วมเป็นทฤษฎีที่ส่งเสริมการเปิดโอกาสให้บุคลากรหรือคนในองค์กรได้มีส่วนในการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ร่วมตัดสินใจ ร่วมสนับสนุน รวมทั้งร่วมติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ โดยทฤษฎีที่ได้ยกมาแสดง คือ 1. ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำ ในฐานะที่ผู้นำเป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมของกลุ่ม 2. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อม (ชักจูงใจ) มวลชน เป็นทฤษฎีที่ต้องการสร้างความสนใจในเรื่องนั้นให้เข้าใจ แจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาและตรงกับความต้องการของเขา 3. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร เป็นทฤษฎีของการใช้กฎหมาย ระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยการกระจายอำนาจการบริหารงานไปยังท้องถิ่น และใช้วิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ รวมทั้งประเมินผลด้วย และ 4. ทฤษฎีการสื่อสาร เป็นทฤษฎีที่เน้นกระบวนการในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างมนุษย์ภายใต้

สภาพแวดล้อม โดยทฤษฎีการสื่อสารนี้มีทฤษฎีย่อยเป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการจูงใจโดยสิ่งแลกเปลี่ยน และทฤษฎีการพิจารณาทางสังคม เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการจูงใจด้วยการพูด และทฤษฎีสุดท้ายคือ ทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม เป็นทฤษฎีที่มองสังคมว่ามีลักษณะคล้ายเป็นบ้ำหลอมขนาดใหญ่ สำหรับหล่อหลอมแนวคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์

พระสงฆ์มีบทบาทในการสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการเทศนาและการสอน สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่าคือ “หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกรมม” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ 54 : 340-342) ซึ่งหมายถึง หลักธรรมอันเป็นไปด้วยการหมั่น ประกอบการงาน การรักษาทรัพย์ที่ตนหามาได้ การมีเพื่อนเป็นคนดีเลือกคบหา การเรียนรู้เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีของตน และการอยู่อย่างพอเพียงประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. อุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) การถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงาน ประกอบด้วยการมีสติ สมาธิ ปัญญา เพื่อให้การทำงานทุกอย่าง ประสบผลสำเร็จ ความขยันหมั่นเพียร หรือ อุฏฐานสัมปทา เป็นคุณธรรมสำคัญที่นำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การศึกษา หรือการสร้างฐานะให้กับตนเองและครอบครัว การจะได้มาซึ่งสิ่งของเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศ หรือแม้แต่ความก้าวหน้าในชีวิตนั้น ย่อมต้องอาศัยความพยายาม ความอดทน และการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไม่ย่อท้อ เช่น ข้าราชการผู้ต้องการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง ซึ่งนอกจากจะนำมาซึ่งเกียรติยศให้ตนเองแล้วยังเป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูลด้วย ย่อมต้องขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ส่วนนักเรียนนักศึกษาที่ปรารถนาความสำเร็จด้านการเรียน ก็ต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนด้วยความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง แม้แต่การประกอบอาชีพเพื่อสร้างฐานะและเลี้ยงดูครอบครัว ก็จำเป็นต้องอาศัยความมานะอดุสาหะและความขยันหมั่นเพียรเช่นกัน

ดังนั้น ความสำเร็จในทุกด้านของชีวิต ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยปราศจากความเพียรพยายาม ความขยันหมั่นเพียรจึงเป็นคุณธรรมที่ทุกคนควรยึดถือและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำพาชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จที่ยั่งยืน

2. อารักขสัมปทา (การรักษาดี) การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด หมายถึง การที่เราต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการสร้างฐานะ ชื่อเสียง และอนาคตให้มั่นคง แต่หากไม่รู้จักรักษาสິงที่หามาได้ ก็อาจสูญเสียไปอย่างรวดเร็ว การรักษาชื่อเสียงนั้น หมายถึง การหลีกเลี่ยงการกระทำความชั่วหรือการมัวเมาในอบายมุข เช่น การไม่ดื่มสุรา ไม่เสพยาเสพติด และไม่เล่นการพนันทุกรูปแบบ ส่วนการรักษาทรัพย์นั้น หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายอย่างมีสติ ไม่ฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออม และวางแผนการใช้เงินอย่างเหมาะสม ในขณะที่การประหยัด คือ การใช้จ่ายเงินทองอย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัดยังช่วยสร้างความมั่นคงในชีวิตในระยะยาว การรู้จักวางแผนทางการเงิน เช่น การออมเงินเพื่อใช้ในยามจำเป็น การลงทุนอย่างชาญฉลาด หรือการสร้างแหล่งรายได้เสริม ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เรามีชีวิตที่มั่นคงและปลอดภัยจากความเสี่ยงต่าง ๆ การรู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ไม่เพียงแต่ช่วยให้เรามีเงินเก็บมากขึ้น แต่ยังช่วยลดความเครียดและความกังวลเกี่ยวกับปัญหาการเงินในอนาคต การประหยัดยังเป็นพื้นฐานของการสร้างวินัยในชีวิต การรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักความพอดี และไม่ตามใจความต้องการที่เกินจำเป็น จะช่วยให้เรามีความสุขกับสิ่งที่มีอยู่ได้โดยไม่ต้องดิ้นรนหาสิ่งอื่นเพิ่มเติม การรู้จักพอเพียงและใช้ชีวิตอย่างสมดุลจึงเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่สงบสุขและยั่งยืน

3. กัลป์ยาณมิตรตตา (ความมีกัลยาณมิตร) การที่เลือกคบคนดี ไม่คบคบชั่ว การประพฤติตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา การคบคนดีเป็นมิตร หรือที่เรียกว่า "กัลยาณมิตรตตา" นั้น เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในชีวิต เพราะมนุษย์เรามีอายอยู่เพียงลำพังได้ในสังคม ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน บุคคลที่เราสามารถไว้วางใจและมีความปรารถนาดีต่อเรานั้นหาได้ไม่ถ้อยนัก ดังนั้น การเลือกคบหาสมาคมกับคนดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะมิตรภาพนั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตเราอย่างมาก หากเราคบคนดีเป็นมิตร ก็จะได้รับทั้งคำแนะนำที่ดี การสนับสนุนในทางที่ถูกต้อง และแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ในทางตรงกันข้าม หากเราคบคนชั่วเป็นมิตร

ย่อมมีโอกาสถูกชักนำไปในทางที่ผิด อาจทำให้เราตกอยู่ในความชั่วหรือพบกับความหายนะได้ โดยไม่รู้ตัว คนดีนั้นจะช่วยชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม ช่วยเตือนสติเมื่อเราหลงทาง และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี ดังนั้น การเลือกคบคนดีจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เรามีชีวิตที่ปลอดภัยและมั่นคงเท่านั้น แต่ยังช่วยให้เราเติบโตทั้งทางปัญญาและจิตใจ อันจะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในชีวิตได้อย่างแท้จริง

ลักษณะของมิตรที่ดี คือ 1. มิตรอุปการะ ได้แก่ เพื่อนที่คอยช่วยเหลือเตือนสติมิให้ประมาท ช่วยป้องกันมิให้ทำชั่ว ช่วยป้องกันรักษาทรัพย์ และชื่อเสียงของเพื่อน สามารถพึ่งพาอาศัยได้ในยามทุกข์ยาก 2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ได้แก่ มิตรที่ไม่ละทิ้งเพื่อนในยามวิบัติ ปกปิดความลับของเพื่อน 3. มิตรแนะนำประโยชน์ ได้แก่ คอยห้ามมิให้เพื่อนทำชั่ว แนะนำหนทางแห่งความดี ความเจริญให้แก่เพื่อน และ 4. มิตรมีความรักใคร่ คือ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข ทุกข์ก็ทุกข์ด้วยไม่ทิ้งเพื่อน โด่เยียดคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน

4. สมชีวิตา (การดำรงชีพอย่างเพียงพอ) หมายถึง การดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดี รู้จักทางเจริญและทางเสื่อมของโภคทรัพย์ รู้จักเลี้ยงชีพอย่างเหมาะสม ไม่ฟุ่มเฟือยจนเกินไป และไม่ตระหนี่ถี่เหนียวจนฝืดเคือง โดยยึดหลักที่ว่า รายได้ของเราต้องเหนือกว่ารายจ่าย และรายจ่ายของเราต้องไม่เกินกว่ารายได้ การดำรงชีวิตอย่างพอเพียงนั้น เริ่มจากการรู้จักตนเอง รู้ว่าอะไรจำเป็นหรือไม่จำเป็น รู้จักวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และรู้จักเก็บออมเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคต การไม่สุรุ่ยสุร่ายช่วยให้เราหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ และการไม่ตระหนี่จนเกินไปก็ช่วยให้ชีวิตไม่ฝืดเคืองหรือขาดแคลนจนทำให้เกิดความทุกข์ นอกจากนี้ สมชีวิตายังสอนให้เรารู้จักความพอดีในการใช้ชีวิต รู้จักแบ่งปันเมื่อมีโอกาส และรู้จักขยันหมั่นเพียรเพื่อสร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ การรู้จักประมาณตนเช่นนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ชีวิตมีความสุขสงบ แต่ยังช่วยสร้างสมดุลระหว่างการทำงาน การพักผ่อน และการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การยึดหลักสมชีวิตาจึงไม่เพียงเป็นแนวทางการใช้ชีวิตที่ช่วยให้เราอยู่รอดในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน แต่ยังเป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความสุขที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมเป็นหลักพุทธธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น) การมีความ

ขยันหมั่นเพียรในการทำงานหรือในหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือปฏิบัติอยู่ โดยไม่มีความย่อท้อ

2. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา) การรู้จักคุ้มครอง รักษาให้คงอยู่ มิให้ลดน้อยถอยลง มิให้อันตรธานสูญหาย และมีให้เสื่อมสลายไป
3. กัลยาณมิตตตา (ถึงพร้อมด้วยมิตรที่ดี) การมี เครือข่ายหรือแนวร่วมในการทำงานตามแบบกัลยาณมิตร และ
4. สมชีวิตา (ถึงพร้อมด้วย ความพอดี) ความเหมาะสม ความมีเหตุผล ความพอประมาณ มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีความ สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจิตสำนึกของชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการเทศนาและการสอนตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถสังวัตตนิกรมม ซึ่งเน้น การดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม 4 ด้าน ได้แก่ ความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) การรักษา ทรัพย์และความประหยัด (อารักขสัมปทา) การคบหามิตรที่ดี (กัลยาณมิตตตา) และการดำรง ชีพอย่างพอเพียง (สมชีวิตา) โดยหลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการรักษา วัฒนธรรมและใช้ชีวิตอย่างมั่นคงและสมดุล

พุทธวิธีในการบริหาร

พุทธวิธีในการบริหาร เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบันและคณะสงฆ์ยังคงดำเนินการบริหารคณะสงฆ์ตามพุทธวิธีในการบริหาร ซึ่งสามารถเปรียบเทียบทฤษฎีในการบริหารจัดการทางตะวันตกของนักบริหาร ได้แก่ หลัก POSDC ประกอบด้วย

1. P คือ Plan หมายถึง การวางแผน เป็นกระบวนการสำคัญในการกำหนดแนวทาง หรือขั้นตอนการดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จที่ตั้งไว้ในอนาคต การวางแผนไม่เพียงช่วยให้การทำงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยลดความเสี่ยง และความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้

ขั้นตอนการวางแผน 1. การกำหนดเป้าหมายเป้าหมายต้องชัดเจน วัดผลได้ และ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2. วิเคราะห์ปัจจัยภายในและ ภายนอกที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงาน เช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) 3. การกำหนดกลยุทธ์ กำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย

โดยพิจารณาจากทรัพยากรที่มีอยู่ 4. การดำเนินการตามแผนนำแผนที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และมอบหมายหน้าที่ให้กับผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม 5. การติดตามและประเมินผลตรวจสอบความคืบหน้าและประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามแผน หากพบปัญหาให้ปรับปรุงแผนให้เหมาะสม (สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์, 2564)

2. O คือ Organization หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายการบังคับบัญชาภายในองค์กร เป็นกระบวนการสำคัญในการออกแบบระบบการทำงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในองค์กร และกำหนดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

องค์ประกอบสำคัญในการกำหนดโครงสร้างองค์กร 1. การแบ่งงานกันทำหมายถึง เป็นการกระจายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับสมาชิกในองค์กรตามความเชี่ยวชาญและทักษะของแต่ละคน การแบ่งงานอย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะด้าน 2. การกระจายอำนาจ เป็นการมอบหมายอำนาจในการตัดสินใจและความรับผิดชอบให้กับบุคคลหรือทีมงานในระดับต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การกระจายอำนาจช่วยลดความล่าช้าในการตัดสินใจ และส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น 3. สายการบังคับบัญชาเป็นเส้นทางการรายงานและความรับผิดชอบภายในองค์กร ที่กำหนดว่าใครเป็นผู้บังคับบัญชาและใครเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา สายการบังคับบัญชาที่ชัดเจนช่วยให้การตัดสินใจและการสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 4. การประสานงาน เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานหรือทีมงานต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (สมคิด บางโม, 2563)

3. S คือ Staff หมายถึง งานบุคลากร เป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับงาน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การรักษาบุคลากรที่ดีไว้ในองค์กร ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการเติบโตและประสิทธิภาพของพนักงาน

งานบุคลากรเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร เริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาศักยภาพของพนักงาน การประเมินผลการทำงาน และการรักษาบุคลากรที่ดีไว้ในองค์กร การดำเนินงานบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้องค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนในระยะยาว (เบญจมาศ เปาะทอง, 2562)

4. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการสื่อสารและการประสานงาน เพื่อให้การดำเนินการตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้บริหารหรือผู้นำต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำที่แข็งแกร่ง เพื่อสร้างแรงจูงใจและนำทีมงานไปสู่ความสำเร็จ

การอำนวยการเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำที่แข็งแกร่ง เพื่อสร้างแรงจูงใจและนำทีมงานไปสู่ความสำเร็จ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานที่ดี และการแก้ไขปัญหาอย่างทันทั่วทั้งที่ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การอำนวยการประสบความสำเร็จ และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (เบญจมาศ เปาะทอง, 2562)

5. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร และเป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐาน และกฎระเบียบขององค์กร

การกำกับดูแลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาภายในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแล โดยต้องเป็นผู้นำที่สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่มีคุณภาพ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น การกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความมั่นคงและความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร และนำไปสู่ความสำเร็จในระยะยาว (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2564)

สรุป

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และศิลปกรรมของคนไทยมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่การเป็นหลักคำสอนที่กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ศิลปะและสถาปัตยกรรมในวัดวาอาราม ไปจนถึงการเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและจริยธรรม ประเพณีต่าง ๆ เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา และทอดกฐิน ล้วนสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังช่วยสร้างเอกลักษณ์และความเข้มแข็งให้สังคมไทย ผ่านการปลูกฝังคุณธรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสังคม ทำให้วัฒนธรรมไทยมีความสมดุลและยั่งยืน พระพุทธศาสนาไม่เพียงเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือ แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและจิตวิญญาณที่หล่อหลอมให้สังคมไทยมีความเข้มแข็ง มีเอกลักษณ์ และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอบรม การเสวนา หรือการจัดนิทรรศการ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชนมากขึ้น การร่วมมือกันปฏิบัติจากทุกฝ่ายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน เช่น พระสงฆ์ ครู หรือผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น งานบุญ ประเพณีท้องถิ่น หรือโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะวัฒนธรรมให้คงอยู่คู่สังคมไทย

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้หลักธรรมที่พุทธธรรมมีกตธสังวัตตนิคธรรม ได้แก่ 1. อุฏฐานสัมปทา หรือความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน 2. อารักขสัมปทา หรือการรู้จักรักษาทรัพย์สินและชื่อเสียง 3. กัลยาณมิตตตา หรือการคบคนดีเป็นมิตร ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาตนเองและหลีกเลี่ยงทางเสื่อม และ 4. สมชีวิตา หรือการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักประมาณตน และการใช้หลักพุทธวิธีในการบริหารในการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น หลัก POSDC ได้แก่ 1. การวางแผน (Plan) ซึ่งเน้นการกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และกำหนด

กลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ 2. การจัดองค์กร (Organization) ที่มุ่งจัดโครงสร้างความสัมพันธ์และสายการบังคับบัญชาให้ชัดเจน เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 3. งานบุคลากร (Staff) ซึ่งครอบคลุมการสรรหา พัฒนา และรักษามูลค่าบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน 4. การอำนวยการ (Directing) ที่เน้นการสื่อสาร การสร้างแรงจูงใจ และการนำทีมงานให้บรรลุเป้าหมาย และ 5. การกำกับดูแล (Controlling) เพื่อควบคุมคุณภาพการทำงานและแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลักการเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้การบริหารงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (24 มกราคม 2568). พระราชดำรัสในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2568 จาก กรมศิลปากร: [https://www.finearts.go.th/ayutthayahistoricalpark/view/รัชกาลที่ 9 กับการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดสุโขทัย](https://www.finearts.go.th/ayutthayahistoricalpark/view/รัชกาลที่9กับการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดสุโขทัย)
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กัญญารัตน์ เวชศาสตร์. (2550). การศึกษาเรื่องหงส์จากศิลปกรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- คณะกรรมการดำเนินงานและประสานงานวันอนุรักษ์มรดกไทย. (2541). แผนแม่บทวันอนุรักษ์มรดกไทย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). วัฒนธรรมไทยกรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2550). กรุงเทพมหานคร: หจก. อิลลาส กราฟฟิค & พรินติ้ง.
- ตะวัน ชัยรัตน์. (2563). ชีวิตกับสังคมไทย. เชียงใหม่: วิทยาลัยสารพัดช่างเชียงใหม่.
- ธีระ ธีรเวคิน. (2562). ตัวตนบุคคลและความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. (2563). เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการบริหารงานนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบญจมาศ เปาะทอง. (2562). การจัดการเชิงกลยุทธ์. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ศิริมา ทองสว่าง. (2567). สังคมและวัฒนธรรม : ปริทัศน์ประเด็นร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2563). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2564). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- สุนทร เพชรทอง. (2548). มาตรการทางกฎหมายในการรักษาคຸ້ມครองโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจ คลินิกเสริมความงามในประเทศไทย*

MANAGEMENT MODELS FOR THE GROWTH OF BEAUTY CLINIC ENTREPRENEURS IN THAILAND

ปิยตา จตุเทน¹, สุชาติ ปรัชญานนท์², บุรพร กำบุญ³ และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล⁴

Peeyata Jatuten¹, Suchart Prakhayanon², Buraporn Kumboon³ and Tiplawan Kaewnin⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

¹⁻⁴Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: peeyata.jatuten@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 5 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 11 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2568

Received 5 February 2025; Revised 11 February 2025; Accepted 12 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย 2. วิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยที่มีอิทธิพลการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ในประเทศไทย และ 3. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการ จำนวน 440 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสเรล

* ปิยตา จตุเทน, สุชาติ ปรัชญานนท์, บุรพร กำบุญ และ ทิพย์ลาวัลย์ แก้วนิล. (2568). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาศังคม, 3(1), 158-172.

Peeyata Jatuten, Suchart Prakhayanon, Buraporn Kumboon, and Tiplawan Kaewnin. (2025). Management Models For The Growth Of Beauty Clinic Entrepreneurs In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 158-172.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออิทธิพลต่อรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยได้แก่ การบริหารงานบริการ การบริหารการตลาด การจัดการเพื่อความภักดี สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน และการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ 2. การบริหารงานบริการ การบริหารการตลาด การจัดการเพื่อความภักดี สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน และการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อการเติบโตของธุรกิจเสริมความงามในประเทศไทย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดล ผลการวิเคราะห์มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) มีค่าทดสอบคือ Chi-square เท่ากับ 775.64 χ^2/df เท่ากับ 4.43 ค่า p value เท่ากับ 0.00 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.088 ค่า CFI เท่ากับ 1.00 ค่า RMR เท่ากับ 0.041 ค่า GFI เท่ากับ 0.97 และ AGFI เท่ากับ 0.92 และ (3) รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันเมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการปรับโมเดล

คำสำคัญ: การเติบโตของธุรกิจ, การบริหารจัดการ, ธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

Abstract

The objectives of this research were: (1) to study the direct, indirect and total influences of factors influencing beauty clinic business growth in Thailand, (2) to analyze variables influencing the growth of online market players in Thailand, and (3) to develop causal relationships between factors influencing the growth of online market players in Thailand. This research methodology was a quantitative. The sample size was determined 440 Data collection tools were questionnaires. The statistics used in this study were average percentage. Standard deviation and structural equation model analysis by Lisrel program.

The research findings were found that: (1) factors influencing the growth management of beauty clinics in Thailand include service management, marketing management, business environment, e-business use, (2) service management, marketing management, business environment. e-commerce has a direct influence, indirect influence, and total influence on beauty growth in

Thailand.(3) The model consistency index is consistent with empirical data. The Chi-square test is 775.64 χ^2/df is 4.43 pvalue is 0.00 RMSEA is 0.088 CFI is 1. 00 RMR is 0.041, GFI is 0.97 and AGFI is 0.92 and (3) the growth management model of beauty clinic operators in Thailand is related when considering the correlation between model adjustment variables.

Keywords: Business Growth, Business Management, Beauty Clinic Business

บทนำ

ประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการพัฒนาด้านศัลยกรรมอย่างก้าวหน้าและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของเทคนิคการรักษา เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือมาตรฐานการให้บริการที่เทียบเท่าประเทศชั้นนำในโลก ด้วยความก้าวหน้าทางการแพทย์และความต้องการที่เพิ่มขึ้น ประเทศไทยได้มีการพัฒนาความเชี่ยวชาญของศัลยแพทย์และการจัดตั้งคลินิกศัลยกรรมที่มีมาตรฐานสูง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมุมมองของผู้คนที่มีต่อการศัลยกรรม โดยมองว่าเป็นวิธีหนึ่งในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความมั่นใจ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรม ปัจจุบัน คลินิกศัลยกรรมในประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ที่ต้องการศัลยกรรม การพัฒนาศัลยกรรมในประเทศไทยไม่เพียงแต่เป็นตัวชี้วัดความก้าวหน้าทางการแพทย์ แต่ยังสะท้อนถึงศักยภาพของประเทศในการเป็นผู้นำด้านการแพทย์ในเวทีโลกอีกด้วย ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ และ ธุรกิจ ของธนาคารไทยพาณิชย์ Economic Intelligence Center (EIC) (2024) ได้ให้ข้อมูลว่า วงการธุรกิจเสริมความงามของประเทศไทย ที่มีการเติบโตภายในประเทศที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องมาหลายปี และ ยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันยังมีนักลงทุนรายใหม่ ทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ ที่ให้ความสนใจในการเข้ามาทำธุรกิจมากยิ่งขึ้น โดยส่วนมากจะมีเครื่องมือและรูปแบบการให้บริการที่คล้ายคลึงกัน จึงส่งผลให้มีการแข่งขันด้านธุรกิจเสริมความงามที่รุนแรงขึ้น

จากรายงานสถิติของ จำนวนคลินิกเสริมความงามในปี พ.ศ. 2561 พบว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 2,736,744 ราย เมื่อเทียบกับในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,716,038 ราย มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 0.6 ซึ่งคลินิกเสริมความงามนี้ เป็นส่วนหนึ่งในด้านธุรกิจบริการ

และเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญ ที่มีบทบาทและมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง ธุรกิจบริการจัดเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจแขนงหนึ่งที่ใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม และยังใช้เป็นตัวขับเคลื่อนในการพัฒนามาตรฐานด้านการครองชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงและกระจายสินค้าจากผู้ผลิตและนำไปสู่ผู้บริโภค ในสภาวะการแข่งขันทางธุรกิจการค้าทุกวันนี้ คงไม่มีธุรกิจใดที่สามารถหยุดนิ่งได้ เนื่องจากสินค้าและบริการต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว จุดประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นช่องทางในการเข้าถึงสินค้าหรือบริการที่มีความหลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้ทุกวันนี้ผู้บริโภคมีช่องทางในการเข้าถึงสินค้ามากขึ้นทั้งในแง่ของสินค้าหรือบริการเหล่านั้น (DOCTOR COSMETICS, 2018) ดังนั้น ธุรกิจใดที่หยุดนิ่งไม่มีการพัฒนาแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงใด ๆ คงเป็นการยากที่จะอยู่รอดในระยะยาว ธุรกิจคลินิกเสริมความงามเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ดังนั้นเพิ่มความเข้มแข็งในการประกอบธุรกิจ และเป็นการช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น กลยุทธ์ของผู้ประกอบการ ในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ซึ่งก็จะนำไปสู่การเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ในประเทศไทย
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย

สมมติฐานการวิจัย

1. สมมติฐานที่ 1 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม
2. สมมติฐานที่ 2 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์
3. สมมติฐานที่ 3 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน
4. สมมติฐานที่ 4 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม
5. สมมติฐานที่ 5 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์
6. สมมติฐานที่ 6 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน
7. สมมติฐานที่ 7 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม
8. สมมติฐานที่ 8 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโต ของธุรกิจคลินิกเสริมความงามส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์
9. สมมติฐานที่ 9 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโต ของธุรกิจคลินิกเสริมความงามส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีการกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ในประเทศไทย ที่ขึ้นทะเบียนการค้า (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2566) จำนวนทั้งสิ้น 2,561 กิจการ หลังจากนั้น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Hair, et al. (2010) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 440 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น แบ่งออกเป็น

กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก

2. เครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) ดำเนินงานเก็บข้อมูลในตัวแปรการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม การบริหารการตลาด การบริหารงานบริการ การจัดการเพื่อสร้างความภักดีสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน และการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ด้วยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และดำเนินงานเก็บข้อมูลในตัวแปรการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ในประเทศไทย

นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิคการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจ ซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในการวิจัย มีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ปี ค่าที่ได้เท่ากับ 0.83 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ดำเนินการแก้ไข และมีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.85

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้ดำเนินการพัฒนาแบบสอบถามแบบแล้ว เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ในตัวแปรการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ในประเทศไทยดำเนินการเก็บข้อมูลใน 3 ประเด็น ได้แก่ อัตราการเติบโตของกำไรสุทธิ อัตราการเติบโตของทุน อัตราการเติบโตของสินทรัพย์รวม หลังจากนั้นดำเนินการตรวจสอบการตอบแบบสอบถามแต่ละฉบับแล้วคัดเลือกแบบสอบถามที่ตอบทุกข้อ และวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของการตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ การหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การตรวจสอบค่าเฉลี่ย (Means) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจากตัวอย่างจำนวน 440 ราย พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 137 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.14 และส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 304 ราย คิดเป็นร้อยละ 68.86 โดยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 218 ราย คิดเป็นร้อยละ 49.55 รองลงมาได้แก่ผู้ที่มีอายุ 30-40 ปี จำนวน 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.00 อายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.91 และอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 4.55 ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาตรี จำนวน 337 ราย คิดเป็นร้อยละ 76.59 รองลงมา คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.82 และต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 29 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.59 ประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 161 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.59 รองลงมาประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 137 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.14 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี จำนวน 115 ราย คิดเป็นร้อยละ 26.14 และ ประสบการณ์ในการทำงาน 1-5 ปี จำนวน 27 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.14 ประเภทธุรกิจส่วนใหญ่ คือ บริษัทจำกัด จำนวน 347 ราย คิดเป็นร้อยละ 78.86 รองลงมาคือ ห้างหุ้นส่วนจำนวน 67 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.28 และกิจการเจ้าของคนเดียว จำนวน 26 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.9 ทุนจดทะเบียนส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 1-20 ล้านบาท จำนวน 379 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.13 รองลงมา คือ ทุนจดทะเบียนน้อยกว่า 1 ล้านบาท และมากกว่า 40 ล้านบาท จำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.45 ทุนจดทะเบียน และทุนจดทะเบียนอยู่ระหว่าง 21-40 ล้านบาท จำนวน 23 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.28 บริษัทมีจำนวนพนักงานส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1-15 คนจำนวน 256 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.18 จำนวนพนักงานอยู่ระหว่าง 16-30 คนจำนวน 160 ราย คิดเป็นร้อยละ 36.36 และจำนวนพนักงาน มากกว่า 30 คนจำนวน 24 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.45

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการการบริหารงานบริการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย

2.1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารงานบริการ พบว่า ระดับความไว้วางใจได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.60, S.D. = 0.538) รองลงมา ได้แก่ ความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.53, S.D. = 0.555) การเข้าถึงลูกค้า มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.48, S.D. = 0.597) การตอบสนองของลูกค้ามีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.581)

และการเข้าใจและรู้จักลูกค้า มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.45, S.D. = 0.612) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยด้านการบริหารงานบริการ (ค่าเฉลี่ย = 4.506, S.D. = 0.576) ตามลำดับ

2.2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.53, S.D. = 0.597) รองลงมา ได้แก่ ด้านกระบวนการ มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.49, S.D. = 0.605) ด้านลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.45, S.D. = 0.579) ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.43, S.D. = 0.559) ด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.41, S.D. = 0.583) และด้านราคามีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.38, S.D. = 0.697) มีค่าเฉลี่ยรวมด้านการบริหารการตลาดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยด้านการจัดการองค์กร (ค่าเฉลี่ย = 4.448, S.D. = 0.608) ตามลำดับ

2.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการจัดการเพื่อความภาคี พบว่า พฤติกรรมของลูกค้ามีค่ามากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.51, S.D. = 0.581) รองลงมา ได้แก่ ทัศนคติของลูกค้า มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.49, S.D. = 0.597) และค่าเฉลี่ยรวมด้านการจัดการเพื่อความภาคีอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.43, S.D. = 0.586) ตามลำดับ

2.4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีค่ามากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.584) รองลงมา ได้แก่ ด้านการตอบสนองความต้องการของลูกค้า มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.20, S.D. = 0.576) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมด้านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.31, S.D. = 0.599) ตามลำดับ

2.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน พบว่า เงื่อนไขความต้องการตลาด มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.47, S.D. = 0.628) รองลงมา ได้แก่ การดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.42, S.D. = 0.558) อุทสาหกรรรมที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.30, S.D. = 0.595) กลยุทธ์ โครงสร้าง การแข่งขัน มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.29 S.D. = 0.615) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมด้านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.37, S.D. = 0.608) ตามลำดับ

2.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเติบโตของธุรกิจ พบว่า ด้านการเติบโตของผลกำไรสุทธิ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.28, S.D. = 0.629) รองลงมา ด้านการเติบโตของสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.11, S.D. = 0.722) ด้านการเติบโต

ของทุน มีค่าเฉลี่ย (ค่าเฉลี่ย = 4.01, S.D. = 0.665) มีเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมด้านความเติบโตของธุรกิจ (ค่าเฉลี่ย = 4.13, S.D. = 0.682) ตามลำดับ

3. สรุปผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ของรูปแบบการการบริหารงานบริการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ดังนี้

3.1 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.14

3.2 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ 0.144

3.3 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน ความงาม 0.144

3.4 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 1.38

3.5 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ 1.664

3.6 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน 1.426

3.7 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ 0.05

3.8 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ 0.094

3.9 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยโดยมีค่าอิทธิพลโดยรวมเท่ากับ ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน 0.234 ดังตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตารางที่ 1 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
สมมติฐานที่ 1 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 2 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 3 การบริหารงานบริการที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 4 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 5 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 6 การบริหารการตลาดที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริม ความงาม ส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 7 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 8 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามส่งผ่านการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์	สนับสนุน
สมมติฐานที่ 9 การจัดการเพื่อสร้างความภักดีของลูกค้าที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตของธุรกิจคลินิกเสริมความงามส่งผ่านสภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน	สนับสนุน

อภิปรายผล

การทบทวนวรรณกรรมด้านการการบริหารงานบริการที่กล่าวมาข้างต้นนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปตัวแปรการบริหารงานบริการ ในการนำเอาทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การ เช่น คน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์ มาประสานเข้าด้วยกัน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญด้วยกัน 4 ส่วน ได้แก่ 1. การวางแผน (Planning) 2. การจัดองค์การ (Organizing) 3. การชี้นำและสั่งการ (Leading and directing) และ 4. การควบคุม (Controlling) เพื่อนำมาบูรณาการร่วมกันในการบริหารงานบริการให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ โดยมี

องค์ประกอบของ ดัชนีชี้วัดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ 1. การวางแผน 2. การจัดองค์การ 3. การชั้นนำและสั่งการ และ 4. การควบคุม ทั้งนี้เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด นำพาองค์การให้สามารถอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

แสดงให้เห็นว่า องค์การยุคใหม่สามารถอยู่รอดอย่างยั่งยืนได้นั้น นวัตกรรมและการจัดการเพื่อความภาคีเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อองค์กรที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการต่าง ๆ และสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (เสนห์ จุ้ยโต, 2558) ส่งผลให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น (ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2560) ดังงานวิจัยของ Tajeddini (2011) พบว่า ผลกระทบความสามารถทางนวัตกรรมมีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Banbury and Mitchell (2010) พบว่า การเพิ่มนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในความอยู่รอดของธุรกิจ รวมถึงการแข่งขันของอุตสาหกรรมบริษัทที่เป็นผู้นำในอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่จะมาจากการเพิ่มนวัตกรรม (Fruhling & Siau, 2007; Ren et al., 2006)

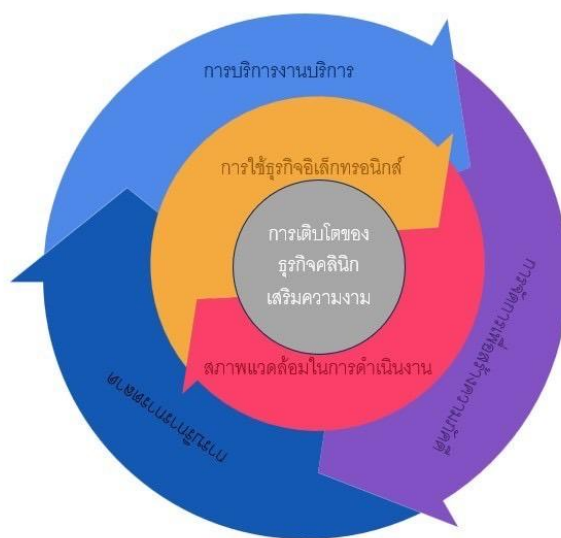
สำหรับตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ซึ่งองค์กรสามารถอยู่ได้ด้วยการบริหารงานบริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การสร้างความแตกต่างและการสร้างต้นทุนต่ำ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ส่งผลต่อผลการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิผล ดังนั้น การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร จึงเป็นบทบาทที่สำคัญต่อการดำเนินการทางธุรกิจในตลาดแข่งขัน องค์กรใดสามารถใช้ทรัพยากรของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ย่อมสร้างความได้เปรียบที่มากกว่าคู่แข่ง ดังนั้น ความได้เปรียบทางการแข่งขัน (competitive advantage) จึงเป็นความสามารถขององค์กรในการสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเหนือกว่าองค์กรอื่นในการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Majeed (2011) พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันของบริษัทมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ซึ่งองค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันโดยสร้างความได้เปรียบด้านราคาถูก (cost) หรือการสร้างความแตกต่าง (differentiation) ของตัวสินค้า (Kreiser & Davis 2010) ปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ โดยผ่านตัวแปรการจัดการเพื่อความภาคีการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ และสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Norarat Runkawee and Chanongkorn Kuntanbutr (2016) ที่พบว่า การมุ่งเน้นการเรียนรู้ (learning

orientation) ไม่ส่งผลต่อผลการดำเนินงาน (firm performance) เนื่องจากการเรียนรู้จะต้องใช้ ระยะเวลาในการส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร และในอนาคตก็มีความเป็นไปได้ที่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ

ดังนั้น การที่ปัจจัยองค์กรแห่งการเรียนรู้ ไม่แสดงผลกระทบหรือไม่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพขององค์กร แสดงให้เห็นว่า การที่จะสร้างองค์ความรู้ภายในองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้นั้น อาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ปัจจัยการสร้างวัฒนธรรมการสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง เพราะการสร้างวัฒนธรรมสนับสนุนในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นภายในองค์กร เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นค่อนข้างยาก ตลอดจนการนำภาวะผู้นำ และแนวคิดด้านวัฒนธรรมองค์กร มาบูรณาการกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ภายในองค์กร ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยค้นพบว่า มีปัจจัยด้านการการบริหารงานบริการ ด้านการบริหารการตลาด ด้านการจัดการเพื่อความภาคภูมิใจการใช้ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ และสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยต้องเน้นการแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากการนำโมเดลในการวิจัยครั้งนี้มาประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำมาสร้างกลยุทธ์การตลาดที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าเดิมและลูกค้าใหม่ รวมทั้งริเริ่มแนวทางดำเนินธุรกิจให้แตกต่างจากคู่แข่ง โดยการรวบรวมข้อมูลข่าวสารมาใช้ในรูปแบบการบริหารงานบริการ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งสามารถสรุปออกมาเป็นตัวแบบหรือโมเดลของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยในรูปแบบกระบวนการทัศน์ใหม่ที่แสดงให้เห็นถึงผลการวิจัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อการเติบโตของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ก่อนที่องค์กรดังกล่าวจะเป็นองค์กรที่มีนวัตกรรม การขับเคลื่อนภายในองค์กร พื้นฐานเบื้องต้น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ควรเป็นพื้นฐานแรก ก่อนที่จะทำการขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีนวัตกรรม เนื่องจากการการบริหารงานบริการองค์กรจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพ (efficiency) เพื่อให้เกิดประสิทธิผล (effectiveness) บุคคลที่มีคุณภาพจึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่ง โดยการเป็นบุคคลเรียนรู้ (learning people) เพื่อมุ่งสู่องค์กรเรียนรู้ (learning organization) ที่จะส่งผลให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ดังนั้น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นต่อการการบริหารงานบริการในปัจจุบัน เน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล โดยการสร้างฐานความรู้จากบุคคลไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1. ผู้ประกอบการมีการการบริหารงานบริการที่ดี สามารถคิดค้นรูปแบบการทำงานใหม่ๆ อาทิ เช่น การพัฒนาคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยอยู่เสมอ หรือการ

พัฒนาการบริการหลังการขาย ให้มีความสะดวกรวดเร็วและตอบสนองความต้องการของลูกค้า

2. การการบริหารงานบริการ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การจัดการเพื่อความภาคภูมิใจ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ผ่านความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การวิจัยนี้มีความเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริงทางธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ได้ต่อไป 3. ผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ควรติดตามแนวโน้มทางคลินิกเสริมความงาม ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และผลักดันผลการวิจัยเพื่อพัฒนาให้สามารถถ่ายทอดไปสู่ภาคอุตสาหกรรมหรือเชิงพาณิชย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 1. ควรมุ่งเน้นการศึกษาทดสอบกับกลุ่มประชากรประเภทอื่นๆ ของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย เพื่อทำการปรับโมเดลหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม 2. ควรศึกษาตัวแปรปัจจัยภายนอกขององค์กรอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย เช่น ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เป็นต้น 3. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม อาทิ เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์. (2566). สถิติการจดทะเบียนนิติบุคคลคงอยู่ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2566 จาก <http://datawarehouse.dbd.go.th/bdw/menu/est/1.html>.
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา. (2555). มุมมองภายในและภายนอกเพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เสนห์ จุ้ยโต. (2558). การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- DOCTOR COSMETICS. (2018). โอกาสทางธุรกิจของคลินิกเสริมความงาม โดยศูนย์วิจัยกสิกร. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <https://doctorcosmetics.com>

Economic Intelligence Center (EIC). (2024). เปิดตัวมุมมองความสวยยุคใหม่ โอกาสเติบโตของเวชศาสตร์ความงาม. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2566 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/9466>

Banbury, M. C., & Mitchell, W. (2010). The effect of introducing important incremental innovations on market share and business survival. Retrieved January 10, 2010, from <http://www3.interscience.wiley.com/journal/11412426/abstract>>January2010

Fruhling, A. L., & Siau, K. (2007). Assessing organizational innovation capability and its effect on e-commerce initiatives. *Journal of Computer Information Systems*, 48(1), 133-145.

Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate dataanalysis* (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Kreiser, P. M., & Davis, J. (2010). Entrepreneurial orientation and firm performance: The unique impact of innovativeness, proactiveness and risk-taking. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 23(1), 39-51.

Majeed, S. (2011). The impact of competitive advantage on organizational performance. *European Journal of Business and Management*, 3(4), 191-196.

Norarat Runkawee & Chanongkorn Kuntonbutr. (2016). The effect of innovativeness and learning orientation on firms performance. *Suthiparithat Journal*, 30(94), 68-82.

Tajeddini, K. (2011). The effects of innovativeness on effectiveness and efficiency. *Education, Business, and Society: Contemporary Middle Eastern Issues*, 4(1), 6-18.

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความคิดเห็นในการจัดการศึกษาปฐมวัย ของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้

5 พลัง*

PARENTAL, FAMILY, AND COMMUNITY PARTICIPATION AND OPINIONS ON EARLY CHILDHOOD EDUCATION MANAGEMENT THROUGH THE FIVE POWER LEARNING BASE ACTIVITIES

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์¹, ชัชวีร์ แก้วมณี², ฉัตรชยา รอดระหงส์³ และ อาภากร ราชสงฆ์⁴

Aphinant Sirirattanajitt¹, Chatchawi Kaeomani², Chatchaya Rodrahong³ and Arphakorn Rachsong⁴

¹⁻⁴คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹⁻⁴Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

Corresponding Author's Email: chatchawi.k@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 10 February 2025; Accepted 11 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาระดับพฤติกรรม
การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง
ครอบครัวและชุมชน ของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 2. ศึกษาความ
คิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนที่มีต่อกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ได้แก่ ฐานพลัง
ตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญาฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน

Citation:

* อภินันท์ สิริรัตนจิตต์, ชัชวีร์ แก้วมณี, ฉัตรชยา รอดระหงส์, และ อาภากร ราชสงฆ์. (2568). พฤติกรรมการมีส่วนร่วมและ
ความคิดเห็นในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 5 พลัง. วารสารสห
ศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 173-192.

Aphinant Sirirattanajitt, Chatchawi Kaeomani, Chatchaya Rodrahong and Arphakorn Rachsong.
(2025). Parental, Family, And Community Participation And Opinions On Early Childhood Education
Management Through The Five Power Learning Base Activities. Journal of Interdisciplinary Social
Development, 3(1), 173-192.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน จำนวน 20 คน ซึ่งมีบุตรหลานที่ศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2567 โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่องพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี 2 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามและตอนที่ 2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ได้ค่าอำนาจจำแนกที่ ระหว่าง 40.102-52.739 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.86 และใช้แบบสัมภาษณ์ ส่วนวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์สถิติหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และผลการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (4.65) และ 2. ผลการสัมภาษณ์พบว่า ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน มีความคิดเห็นว่า กิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดีมาก มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัย รวมทั้งได้รับความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของลูกหลานในความดูแลรับผิดชอบ

คำสำคัญ: การศึกษาปฐมวัย, กิจกรรมฐานการเรียนรู้, ผู้ปกครอง, ครอบครัว, ชุมชน

Abstract

This mixed-methods research aimed to 1) study the level of participatory behavior in early childhood education management through 5 - Power Learning Base activities of parents, families and communities at Chaeng Wittaya School in Mueang District of Songkhla Province and 2) examine the opinions of parents, families and communities towards the 5-Power Learning Base activities, consisting of Self-Power Base, Family-Power Base, Wisdom-

Building Power Base, Friend and Activity Power Base, and Community Power Base for participation in early childhood education management. The target group comprised 20 representatives from parents, families, and community members whose children were studying at the early childhood level at Chaeng Wittaya School, Mueang District, Songkhla Province in 2024. The researcher collected data using a questionnaire on participatory behavior in early childhood education management, which was a 5-level rating scale consisting of 2 parts: Part 1 covered general information of respondents and Part 2 focused on participatory behavior in early childhood education management. The questionnaire had a content validity of 1.00 with t-values ranging between 40.102-52.739 and a reliability coefficient of .86. An interview form was also used. The data analysis employed statistical analysis to determine mean and standard deviation, while interview results were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that the overall level of participatory behavior in educational management through 5-Power Learning Base activities among parents, families, and communities in early childhood education at Chaeng Wittaya School in Mueang District of Songkhla Province was at the highest level (4.65). The interview results showed that representatives from parents, families, and community members viewed the 5-Power Learning Base activities, which include Self-Power Base, Family-Power Base, Wisdom-Building Power Base, Friend and Activity Power Base, and Community Power Base, as excellent activities that were highly valuable and beneficial for parents, families, and communities in participating in early childhood learners' development enhancement. Additionally, they gained more knowledge and understanding about participation in early childhood education management to promote proper development of the children under their care and responsibility.

Keywords: Early Childhood Education, Learning Base Activities, Parents, Family, Community

บทนำ

การศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ของเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็กจึงไม่ใช่หน้าที่เฉพาะของโรงเรียนและครูเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดสงขลา จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการนิเทศการเรียนการสอนในสถานศึกษายังมีข้อจำกัดของผู้ปกครองด้านเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เนื่องจากภาระงานและการประกอบอาชีพ และผู้ปกครองบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาปฐมวัย รวมถึงการสื่อสารระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว แต่ยังทำให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างครอบคลุมและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (สุชาติ ศรีวิชัย, 2564) ซึ่งนักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากชุมชน ครอบครัว และผู้ปกครองในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กในระดับปฐมวัย โดยมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการใหม่ ๆ ในการมีส่วนร่วมเหล่านี้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะสำคัญต่าง ๆ ของเด็ก โดยสุรศักดิ์ แสงทอง (2563) ได้มีแนวคิดว่าการสื่อสารที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก โดยผู้ปกครองสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการพิเศษของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนยังช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ตามทีนภาวดี อาริรัตน์ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ไม่จำกัดเพียงในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในชุมชนและครอบครัว ดังนั้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของทุกฝ่ายจะทำให้การศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของเด็ก รวมทั้งแนวคิดของศุภชัย รัตนศรี (2566) ที่ได้เสนอแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ

ผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประเมินพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ทำให้ตรวจสอบและปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของเด็กมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของธีรวัฒน์ เพชรชัย (2567) ที่พบว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยในระยะยาว โดยชุมชนสามารถมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นที่ทราบดีว่า การศึกษาในระดับปฐมวัยถือเป็นช่วงเวลาสำคัญในการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็ก การที่เด็กในช่วงวัยนี้ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างเหมาะสม จะช่วยให้พวกเขามีพัฒนาการที่ดีและสามารถเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีความสามารถในอนาคต ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกระบวนการศึกษาปฐมวัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของเด็กอย่างแท้จริง ผู้ปกครองสามารถมีบทบาทในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับนิสัย ความสนใจ และพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถช่วยให้ครูออกแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับเด็กได้ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีสำหรับเด็ก โดยครอบครัวนับเป็นสถาบันสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะในด้านการสร้างความสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่มั่นคงและการสนับสนุนทางด้านจิตใจ การที่เด็กได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และการสนับสนุนจากครอบครัวจะช่วยให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ครอบครัวยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในชีวิตของเด็ก การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่บ้าน เช่น การอ่านหนังสือร่วมกัน การทำกิจกรรมเสริมพัฒนาการ หรือการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กสนใจ จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีทักษะการคิดและการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากครอบครัวแล้ว ชุมชนก็มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในระดับปฐมวัย ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่หลากหลายในการเรียนรู้ โดยเด็กสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน หรือได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายในท้องถิ่นของตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดการ

ศึกษาเชิงปฏิบัติในชุมชน การจัดนิทรรศการ หรือ การร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน จะช่วยสร้างโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ นอกจากนี้ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาปฐมวัยยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและชีวิตประจำวันของเด็ก ทำให้เด็กสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนจะทำให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพ ทุกภาคส่วนสามารถมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ให้มีความครอบคลุมและหลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือในการจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก หรือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่จากทุกภาคส่วนยังช่วยสร้างสังคมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับเด็ก ทำให้พวกเขาเติบโตขึ้นมาเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีความสามารถในการเผชิญกับความท้าทายในอนาคต (สุรศักดิ์ แสงทอง, 2563) อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัย ยังคงมีความท้าทายหลายประการ ทั้งในเรื่องของการจัดสรรเวลา ความเข้าใจในบทบาทของตนเอง รวมถึงความสามารถในการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน การส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาอย่างเต็มที่จึงต้องอาศัยการสร้างความรู้ความตระหนักรู้และการให้ความรู้ในบทบาทและความสำคัญของการมีส่วนร่วมนี้

ดังนั้น การพัฒนาระบบการศึกษาในระดับปฐมวัย จึงไม่สามารถทำได้โดยมีประสิทธิภาพหากปราศจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างการศึกษาแห่งอนาคตที่เอื้อต่อพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน โดยประโยชน์ของการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมืองสงขลา ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน และทำให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เรียนรู้และเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้านได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ที่มีต่อกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อน และกิจกรรม และฐานพลังชุมชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 (2) ที่ให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และในมาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

แนวคิดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 พลัง โดยสุริยเดว ทรีปาตี (2552) เป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างพลังให้กับเด็กในระดับปฐมวัยผ่าน การมีส่วนร่วมของ ผู้ปกครอง ครู และชุมชน โดยประกอบด้วย 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1. กิจกรรมพลังตัวตน เป็นการสร้างความมั่นใจในตัวเองให้กับเด็ก การเรียนรู้ผ่านการค้นหาความสามารถของตนเองและการมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ 2. กิจกรรมพลังครอบครัว โดยครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่มีความรัก ความเข้าใจ และการสนับสนุน จะมีพื้นฐาน ที่ดีในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่าง ๆ 3. กิจกรรมพลังสร้างปัญญา เป็นการสร้างทักษะการ คิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหมาย ซึ่งการ สนับสนุนจากครูและผู้ปกครองในด้านนี้มีความสำคัญมาก 4. กิจกรรมพลังเพื่อน เป็นการเรียนรู้ ผ่านปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนช่วยให้เด็กได้พัฒนาทักษะทางสังคม การแบ่งปัน การแก้ปัญหาร่วมกัน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และ 5. กิจกรรมพลังชุมชน ผ่านการเรียนรู้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับ ชุมชนทำให้เด็กมีโอกาสเข้าใจและเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริงในชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการศึกษาช่วยเสริมสร้างความรู้และทักษะทางสังคมให้กับเด็ก

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ควรมีการเชื่อมต่อระหว่าง ผู้ปกครอง ครู และชุมชน จะช่วยสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ผ่านการ สนับสนุนของผู้ปกครองในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจและพัฒนา ความสามารถในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการ สนับสนุนด้านการเรียนรู้ที่บ้านหรือการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการ สํารวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายเป็นตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน จำนวน 20 คน ซึ่งอาสาสมัครร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยมีบุตรหลานที่ศึกษาอยู่ใน ระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่องพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถามและตอนที่ 2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาปฐมวัยผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน และใช้ แบบสัมภาษณ์

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นที่ 1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามและแนวคิดการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ในระดับ การศึกษาปฐมวัย ตามแนวคิดของสุริยเดว ทรีปาตี (2552)

ขั้นที่ 2 สร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยเพศ สถานภาพ และชั้นปีของบุตรหลานระดับปฐมวัย และส่วนที่ 2 ข้อคำถาม เกี่ยวกับระดับพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและ

ชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัยชั้นที่ 3 นำแบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงโดยทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับ ข้อคำถาม ซึ่งผลการพิจารณาพบว่า ข้อคำถามในแบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาปรับปรุงเกี่ยวกับเนื้อหาและการใช้ภาษา ให้มีความกระชับและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วทดลองใช้กับผู้ปกครอง ระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 20 คน ในระหว่างวันที่ 20-22 สิงหาคม 2567 เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามตามกระบวนการ โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 1.00 ได้ค่าอำนาจจำแนกที่ ระหว่าง 40.102-52.739

ขั้นที่ 6 นำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลแล้ว มาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นใช้วิธีการของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .86

ขั้นที่ 7 นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทน ครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน จำนวน 20 คน ซึ่งอาสาสมัครร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่องพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยเก็บแบบสอบถาม ครบจำนวน 20 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนแบบสัมภาษณ์ ใช้สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ระบุไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายพฤติกรรมไว้ ว่า 5 ระดับ ได้แก่ คะแนน 5 หมายถึง พฤติกรรมที่มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คะแนน 3 หมายถึง พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และคะแนน 1 หมายถึง พฤติกรรมที่มีส่วนร่วม อยู่ใน

ระดับน้อยที่สุด ในส่วนของการใช้เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยด้วยเกณฑ์สัมบูรณ์ตามแนวทางของเบสต์ (Best, 1981) ซึ่งกำหนดไว้ว่า ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด ส่วนวิเคราะห์ข้อมูลผลการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ของโรงเรียนแจ้งวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ที่มีต่อกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน เพื่อการส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 คน จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	1	5.00
หญิง	19	95.00
รวม	20	100
สถานภาพ		
ผู้ปกครอง (พ่อแม่)	17	85.0
ตัวแทนครอบครัว (ผู้ที่ไม่ใช่พ่อแม่)	2	10.0
ตัวแทนชุมชน	1	5.0
รวม	20	100

ชั้นปีที่บุตรหลานศึกษากำลังศึกษาในระดับปฐมวัย

บุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1	6	30.0
บุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 2	7	35.0
บุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 3	7	35.0
รวม	20	100

จากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป จำนวน 20 คน ประกอบด้วย จำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างเพศชาย ร้อยละ 5 และเพศหญิง ร้อยละ 95 รวม คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตามสถานภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครอง ร้อยละ 85 รองลงมา ครอบครัวร้อยละ 10 และตัวแทนชุมชน ร้อยละ 5 คิดเป็นร้อยละ 100 และจำแนกตามชั้นปีที่บุตรหลานศึกษากำลังศึกษาในระดับปฐมวัย โดยมีตัวแทนผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ที่มีบุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ร้อยละ 30 และตัวแทนผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ที่มีบุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 2 และ ตัวแทนผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนที่มีบุตรหลานศึกษาในชั้นอนุบาลปีที่ 3 ร้อยละ 35 เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมการส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยผ่านกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลังของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน

รายการประเมิน	ระดับพฤติกรรม การมีส่วนร่วม		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ฐานพลังตัวตน			
1. ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็กที่บ้าน (เช่น การใช้เวลาทำการบ้าน การสอนเรื่องต่าง ๆ)	4.60	0.78	มากที่สุด
2. ผู้ปกครองมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูเกี่ยวกับพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก	4.75	0.77	มากที่สุด
3. ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการให้โอกาสเด็กเข้าร่วมกิจกรรมนอกห้องเรียนที่เสริมทักษะชีวิต	4.68	0.76	มากที่สุด
รวม	4.67	0.77	มากที่สุด

ฐานพลังครอบครัว			
4. ครอบครัวสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบ้าน เช่น การจัดมุมอ่านหนังสือ การจัดการสื่อการเรียนรู้	4.76	0.75	มากที่สุด
5. สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการช่วยเด็กทำ กิจกรรมการเรียนรู้ เช่นการทำงานกลุ่มภายใน ครอบครัว	4.85	0.84	มากที่สุด
6. ครอบครัวสนับสนุนและให้กำลังใจเด็กในการพัฒนา ตนเองด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์ การเข้าสังคม	4.71	0.87	มากที่สุด
รวม	4.77	0.82	มากที่สุด
ฐานพลังสร้างปัญญา			
7. ผู้ปกครองมีการใช้สื่อการเรียนรู้ เช่นหนังสือและสื่อ ดิจิทัล เพื่อเสริมการเรียนรู้ของเด็ก	4.56	0.69	มากที่สุด
8. ผู้ปกครองจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้าน สติปัญญาให้กับเด็ก เช่น การเล่นเกมที่พัฒนาความคิด	4.61	0.65	มากที่สุด
9. ผู้ปกครองส่งเสริมการแก้ปัญหาและการคิดอย่าง สร้างสรรค์ผ่านการตั้งคำถามและการหาคำตอบร่วมกับเด็ก	4.51	0.73	มากที่สุด
รวม	4.56	0.69	มากที่สุด
ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม			
10. ผู้ปกครองส่งเสริมให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมที่พัฒนา ทักษะการทำงานร่วมกับเพื่อน	4.54	0.89	มากที่สุด
11. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดหรือสนับสนุน กิจกรรมกลุ่มที่โรงเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มของ ผู้ปกครองและเด็ก	4.60	0.90	มากที่สุด
12. ผู้ปกครองสังเกตและให้คำแนะนำเด็กเกี่ยวกับการ เข้าสังคมและการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ	4.64	0.80	มากที่สุด
รวม	4.59	0.86	มากที่สุด
ฐานพลังชุมชน			
13. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของ	4.77	0.87	มากที่สุด

ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม อาสาในโรงเรียน			
14. ผู้ปกครองสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการนำเด็กไป สำรวจและเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ท้องถิ่น	4.59	0.78	มากที่สุด
15. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายความ ร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้ของเด็ก	4.62	0.90	มากที่สุด
รวม	4.66	0.85	มากที่สุด
ภาพรวมกิจกรรม 5 ฐานพลัง			
ฐานพลังตัวตน	4.67	0.77	มากที่สุด
ฐานพลังครอบครัว	4.77	0.82	มากที่สุด
ฐานพลังสร้างปัญญา	4.56	0.69	มากที่สุด
ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม	4.59	0.86	มากที่สุด
ฐานพลังชุมชน	4.66	0.85	มากที่สุด
รวม	4.65	0.79	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรม ฐานเรียนรู้ 5 พลัง ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65 และเมื่อจำแนกรายฐาน พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุดทุกฐานเช่นกัน โดยฐานพลังครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ฐานพลังตัวตน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ฐานพลังชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และ ฐานพลังสร้างปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัว และ ชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

ในส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัย เห็นว่า การมีส่วนร่วมนี้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะและคุณภาพการเรียนรู้ของ

เด็กในช่วงวัยนี้ โดยมีฐานกิจกรรมที่สำคัญ 5 ฐาน ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน ซึ่งความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนร่วมในแต่ละฐาน ได้แก่

ฐานพลังตัวตน มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองในฐานพลังตัวตนสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้าน ผู้ปกครองหลายคนรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในการทำการบ้านและการพูดคุยกับครูเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กช่วยให้เด็กมีความมั่นใจและปรับตัวได้ดีขึ้นในห้องเรียน “การพูดคุยกับครูและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่บ้านทำให้เราสามารถติดตามพัฒนาการของลูกได้ดีขึ้น” กล่าวโดยหนึ่งในผู้ปกครอง “เรารู้สึกว่าการที่เราให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่บ้านช่วยให้ลูกมีทักษะการคิดที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

ฐานพลังครอบครัว มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองในฐานพลังครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน หลายครอบครัวรายงานว่าการจัดมุมอ่านหนังสือและการทำกิจกรรมร่วมกันช่วยให้เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ “การที่เรามีมุมอ่านหนังสือที่บ้านและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์ง่าย ๆ ทำให้เด็กมีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น” กล่าวโดยแม่ของเด็กปฐมวัย “สมาชิกในครอบครัวทั้งหมดมีส่วนร่วมในการช่วยกันทำการบ้านและพูดคุยเรื่องการเรียนรู้ ทำให้เด็กมีการพัฒนาที่ดีในทุกด้าน”

ฐานพลังสร้างปัญญา มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองในฐานพลังสร้างปัญญาเน้นถึงการใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อเสริมพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองรู้สึกว่าการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น หนังสือและเกมพัฒนาทักษะ เป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหาที่ดี “การใช้สื่อการเรียนรู้ ที่หลากหลายทำให้เด็กมีโอกาพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น” กล่าวโดยผู้ปกครองที่สนับสนุนการใช้สื่อการเรียนรู้ที่บ้าน “เราพบว่าการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบที่สนุกสนานช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น”

ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรมมีความคิดเห็นจากผู้ปกครองในฐานพลังเพื่อนและกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างทักษะทางสังคมผ่านการทำงานกลุ่มและกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ ผู้ปกครองเชื่อว่าการส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาเด็กในด้านทักษะสังคมและการทำงานร่วมกัน “การที่เด็กได้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มและเล่นกับเพื่อน ๆ ทำให้เขาเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นและพัฒนาทักษะการสื่อสาร” กล่าวโดยพ่อแม่ของเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ

ฐานพลังชุมชน มีความคิดเห็นจากผู้ปกครองในฐานพลังชุมชนแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนรู้สึว่าการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาในด้านต่าง ๆ “การจัดกิจกรรมที่ชุมชนร่วมมือกับโรงเรียนช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและทำความรู้จักกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว” กล่าวโดยสมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย และช่วยให้พวกเขามีการพัฒนาอย่างครบถ้วนทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม สรุปได้ว่า ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน มีความคิดเห็นว่าการมีฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดีมาก มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัย รวมทั้งได้รับความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของลูกหลานในความดูแลรับผิดชอบ

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 5 ฐาน ของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ในระดับการศึกษาปฐมวัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชน ตามระดับพฤติกรรมมีผลต่อการพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ร่างกายของเด็กในวัยปฐมวัยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ฐาน โดยจำแนกพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ฐานพลังตัวตน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน ซึ่งพบว่าผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำการบ้านและการพูดคุยกับครูเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กนั้น มีผลดีต่อพัฒนาการของเด็กทั้งในด้านการเรียนรู้และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าการสนับสนุนการเรียนรู้ที่บ้านช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองและมีผลการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่ง Bronfenbrenner, U. (1979) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบนิเวศน์การพัฒนาของมนุษย์ พบว่า ปัจจัยในสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิด

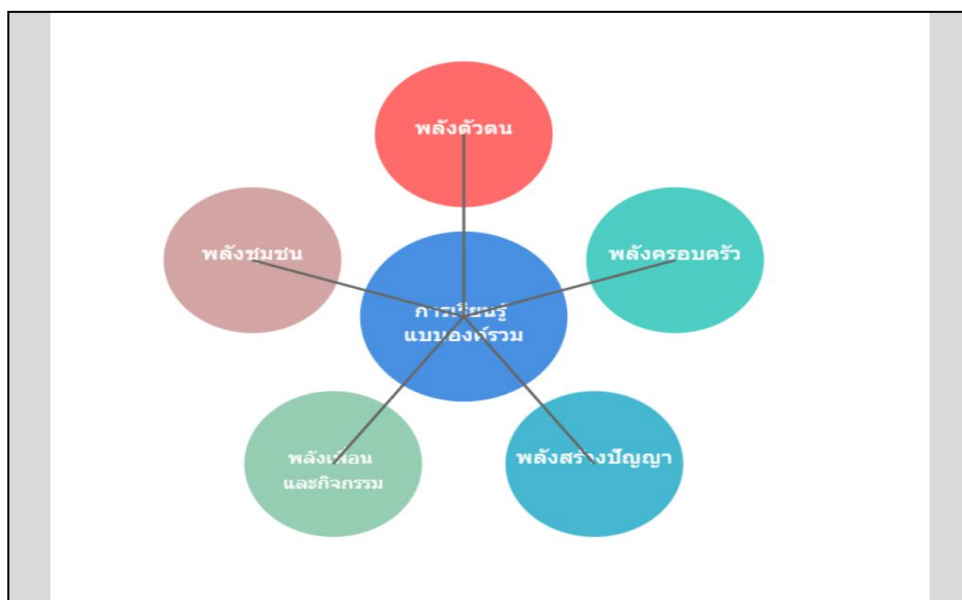
กับเด็ก เช่น ครอบครัวและผู้ปกครอง มีอิทธิพลโดยตรงต่อการพัฒนาในระยะยาว ฐานพลังครอบครัว มีการเน้นถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบ้านและการมีส่วนร่วมของสมาชิกครอบครัวในการทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ผลการวิจัยพบว่าครอบครัวที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นบวกจะช่วยให้เด็กมีการพัฒนาการที่ดีในทุกมิติ โดยงานวิจัยของวรภรณ์ รัตนวงศ์ (2563) ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวที่มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้สามารถช่วยให้เด็กมีทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่ดีขึ้น ขณะที่ Epstein (2001) พบว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทางวิชาการและสังคมของเด็ก ฐานพลังสร้างปัญญา ซึ่งเน้นการใช้สื่อการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมสติปัญญา พบว่าผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมใน การใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือหรือเกมพัฒนาทักษะ ช่วยให้เด็กมีทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาที่ดีขึ้น โดยงานวิจัยของ Smith, A., Brown, L., & Lee, K. (2022) ระบุว่าการใช้ สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายในการสอนเด็กปฐมวัยช่วยให้พวกเขามีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม เน้นถึงการที่ผู้ปกครองสนับสนุนการทำงานร่วมกันของเด็กกับเพื่อนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ผลการวิจัยระบุว่า ผู้ปกครองที่ส่งเสริมให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ช่วยพัฒนาเด็กในด้านทักษะสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณิ ปัญญาวัฒน์ (2566) ที่พบว่า การสนับสนุนเด็กในเรื่องของการสร้างทักษะสังคม ช่วยให้เด็กมีความมั่นใจและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และฐานพลังชุมชน พบว่าการที่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ในชุมชน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโรงเรียน ส่งผลให้เด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนและสามารถ เชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวัน โดยงานวิจัยของ Johnson (2021) พบว่า การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลและการแก้ปัญหาในชีวิตจริง

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครอบครัว และชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครอบครัว หรือชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาของเด็ก ในวัยปฐมวัย ซึ่งทุกฝ่ายควรได้รับการสนับสนุนและสร้างเครือข่ายร่วมกันในการจัดการศึกษาปฐมวัยร่วมกันโดย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครอบครัวและตัวแทนบุคคลในชุมชน มีความคิดเห็นว่าการกิจกรรมฐานเรียนรู้ 5 พลัง ได้แก่ ฐานพลังตัวตน ฐานพลังครอบครัว ฐานพลังสร้างปัญญา ฐานพลังเพื่อนและกิจกรรม และฐานพลังชุมชน เป็นกิจกรรมที่ดีมาก มีคุณค่าและเป็น

ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างเสริมพัฒนาการของผู้เรียนระดับปฐมวัย รวมทั้งได้รับความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการที่ดีของลูกหลานในคุณค่าและรับผิดชอบ โดยผล การศึกษานี้สอดคล้องกับสุรศักดิ์ แสงทอง (2563) และสมใจ รัตนภักดี (2565) ที่ได้ ผลการวิจัยว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของผู้ปกครอง ครอบครัวและชุมชน ช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ครบทุกด้าน สร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และทำให้เกิดความร่วมมือในการ ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาแนวคิดด้านการเรียนรู้ที่มีพลังหลากหลาย โดยใช้กิจกรรมฐานการเรียนรู้ 5 พลัง (พลังตัวตน พลังครอบครัว พลังสร้างปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรมพลังชุมชน) เป็น การพัฒนาความสามารถในหลากหลายมิติ ทั้งด้านอารมณ์ สังคม, และสติปัญญา ซึ่งเป็น การยกระดับวิธีการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยไม่จำกัดเพียงแค่การเรียนรู้ในห้องเรียน แต่ขยาย ไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตจริงในครอบครัวและชุมชน ดังภาพ 1

ภาพที่ 1 การเรียนรู้แบบองค์รวม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า แนวคิด 5 พลัง เป็นแนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมศักยภาพของเด็กในทุกมิติ โดยอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบองค์รวม โดยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ได้แก่

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กที่บ้านส่งผลดีต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนการเรียนรู้ในบ้าน

2. สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะในชีวิตประจำวันร่วมกับชุมชน
3. จัดทำสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับครอบครัว เพื่อสนับสนุนพัฒนาการของเด็กในด้านสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ โรงเรียนและครอบครัวควรร่วมกันจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น หนังสือและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กได้ที่บ้าน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยให้มีการวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับผลกระทบระยะยาวของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา เช่น การติดตามผลการพัฒนาในด้านวิชาการและพฤติกรรมของเด็กในช่วงวัยต่าง ๆ เพื่อประเมินประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมดังกล่าว

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียน โดยมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและโรงเรียนอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนมีบทบาทที่มากขึ้นในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

3. ควรศึกษาความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในระดับภูมิภาค โดยการวิจัยเพื่อศึกษาความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น เขตเมืองและชนบท เพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ธีรวัฒน์ เพชรชัย. (2567). การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษาปฐมวัย. วารสารการศึกษาและการพัฒนา. 12(2), 72-89.
- นภาพดี อารีรัตน์. (2565). การเรียนรู้แบบบูรณาการในครอบครัวและชุมชน. วารสารวิชาการศึกษาปฐมวัย. 10(3), 88-101.
- วรารณ รัตนวงศ์. (2563). ครอบครัวและการพัฒนาการเด็กปฐมวัยในสังคมไทย. วารสารวิชาการครอบครัวศึกษา, 13(1), 45-59.
- ศุภชัย รัตนศรี. (2566). การพัฒนาเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครอง. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 11(1), 45-60.
- สุชาติ ศรีวิชัย. (2564). การพัฒนาระบบการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง. วารสารการศึกษาปฐมวัย, 9(1), 55-67.
- สุพรรณิ ปัญญาวัฒน์. (2566). การพัฒนาทักษะสังคมของเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมกลุ่ม. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 24(4), 178-195.
- สุรศักดิ์ แสงทอง. (2563). บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้เด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์. 8(2), 123-140.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2552). สร้างต้นทุน(ชีวิต) คุณทำได้. กรุงเทพมหานคร: รวมทวิผลการพิมพ์.
- สมใจ รัตนภักดี. (2565). บทบาทของผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนรู้ในวัยปฐมวัย. วารสารการศึกษา, 19(2), 110-125.
- Best, J. W. (1981). Research in education Engle Wood Cliff. New Jersey: Prentice Hall.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.
- Epstein, J. L. (2021). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools. Westview Press.
- Johnson, R. (2021). Community involvement in early childhood education: Building bridges between schools and communities. Early Childhood Research Journal, 45(3), 215-228.

Smith, A., Brown, L., & Lee, K. (2022). Media and learning in early childhood education: A cognitive development approach. *Journal of Early Childhood Learning*, 35(1), 92-110.

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา
กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน
กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2*

A STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE USE OF POWER BY
SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS' MOTIVATION TO
WORK. PHA NOI EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT GROUP
UNDER THE JURISDICTION OF THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE, AREA 2

ไวยโชค พลศรี¹ และ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์²

Waichok Ponsri¹ and Noppong Boonchithardul²

¹⁻²มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻²Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: nongkw00@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2568

Received 12 February 2025; Revised 21 February 2025; Accepted 22 February 2025

Citation:

* ไวยโชค พลศรี, และ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2568). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา
กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเลย เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 193-207.

Waichok Ponsri and Noppong Boonchithardul.(2025). A Study Of The Relationship Between The Use Of
Power By School Administrators And Teachers' Motivation To Work. Pha Noi Educational Quality
Development Group Under The Jurisdiction Of The Loei Primary Educational Service Area Office, Area 2.
Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 193-207.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา 2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 86 คนกลุ่มตัวอย่าง สุ่มแบบชั้นภูมิจากประชากร แบ่งตามโรงเรียน จำนวน 8 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 83 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลอย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .02) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านอำนาจบังคับ และด้านอำนาจตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .06) รองลงมา คือ ด้านอำนาจการให้รางวัล ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .06) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอำนาจบารมี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .13)

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความต้องการความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .08)รองลงมา คือ ด้านความต้องการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .09) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .06)

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านทั้ง 7 ด้านความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการ

เจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับระดับสูง ($r = 0.931, 0.918, 0.907$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การใช้อำนาจ, แรงจูงใจ, กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย

Abstract

This research study The objectives are to 1) study the use of power by educational institution administrators. 2) Teachers' work motivation 3) Study the relationship between the use of authority by school administrators and the motivation for the performance of teachers in the Pha Noi Educational Quality Development Group. The population consisted of 86 teachers from the Phanoi Education Quality Development Group, under the Loei Primary Educational Service Area Office 2, in the academic year 2024. A stratified random sampling method was used to select the sample, dividing them by schools. Using Krejcie and Morgan's (1970) sample size determination table, a sample of 83 teachers was selected. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire divided into three sections. Section 1 is a questionnaire about the respondents. Section 2 is a questionnaire about the use of power by school administrators. Section 3 is a questionnaire about teachers' motivation for their work. Statistics used in the analysis include frequency, percentage, average, and standard deviation. The research results found that

The findings of this research were as follows :

1. The overall use of power by school administrators in the Phanoi Education Quality Development Group was at a high level ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.02). The highest-rated aspects were coercive power and legitimate power ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.06), followed by reward power ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.06). The lowest-rated aspect was referent power, which was still at a high level ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.13)

2. Teachers' work motivation was also at a high level overall ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.03). The highest-rated aspect was the need for affiliation ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.08), followed by the need for existence ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.09). The lowest-rated aspect was the need for growth, which remained at a high level ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.06)

3. The school administrators' use of power, as perceived by teachers, showed a positive correlation with teachers' work motivation in all seven aspects. The highest correlations were found with the need for growth, the need for existence, and the need for affiliation, at high levels ($r = 0.931, 0.918, 0.907$, respectively) with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: The Use of power, Motivation of work, Pha Noi Educational Quality Development Group

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างให้คนมีการพัฒนาตลอดชีวิต สถานศึกษาต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ รู้จักการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา เป็นมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม ดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554)

ในทางปฏิบัติ ลำพังผู้บริหารสถานศึกษาเพียงคนเดียวไม่สามารถปฏิบัติงานในโรงเรียนให้ลุล่วงไปด้วยดี ได้ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยผู้ร่วมงานเป็นกำลังคอยช่วยเหลือต้องรู้เทคนิควิธีการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคล เพราะบุคคลเป็นทรัพยากรสำคัญที่สุดในโรงเรียน ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (2550) กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรพื้นฐานสำหรับการบริหารคือ คน เงิน วัสดุสิ่งของและวิธีการจัดการ ปัจจัยเหล่านี้ “คน” มีความสำคัญที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องควบคุมคนในองค์กรให้ได้ บัญชา อิงสกุล (2545)

ในโรงเรียน ผู้มีอำนาจสูงสุดคือผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ใช้อำนาจให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานเพื่อควบคุมบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ ถ้าผู้บริหารใช้อำนาจไปในทางบวก สร้างแรงจูงใจในการทำงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะส่งผลให้ทุกคนปฏิบัติงานเต็มความสามารถด้วยความพึงพอใจ (รสสุคนธ์ พหลเทพ, 2527) ดังนั้น

ผู้บริหารจึงต้องใช้กฎระเบียบข้อบังคับ เทคนิค ตลอดจนต้องมีอำนาจเป็นเครื่องมือ ในการ บังคับบัญชาหรือสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ในส่วนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะ โรงเรียนทุกแห่งในสังกัดฯ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริม ให้มีการบริหารโรงเรียนด้วยความโปร่งใส มีเป้าประสงค์ให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการ ศึกษา เป็นบุคคลที่มีความรู้และมีจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2, 2563) ดังนั้นผู้บริหารจึงมีความจำเป็นที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ธรรมชาติ รวมถึงอำนาจในการสั่งการและต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ให้แก่ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้เรียนเกิด ประสิทธิภาพสูงสุด

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้อำนาจ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนา คุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 นี้ขึ้นมา โดยอาศัย แนวคิดและทฤษฎีการใช้อำนาจตามแนวคิดเฮอร์เชย์ และ บลันชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1993) 7 ประเภท ประกอบด้วย อำนาจการบังคับ อำนาจความเชี่ยวชาญ อำนาจ ตามกฎหมาย อำนาจการให้รางวัล อำนาจบารมี อำนาจข่าวสาร อำนาจการเชื่อมโยง และทฤษฎีแรงจูงใจ ERG ของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer, 1972) 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการ ดำรงชีวิต (E) ความต้องการความสัมพันธ์ (R) และความต้องการเจริญก้าวหน้า (G) เพื่อเป็น แนวทางปรับปรุงและพัฒนาการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน และนำไป เป็นแนวทางเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ปฏิบัติการสอนให้เกิดการพัฒนา การปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผาน้อยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผาน้อยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 86 คน

กลุ่มตัวอย่าง สุ่มแบบชั้นภูมิจากประชากร แบ่งตามโรงเรียน จำนวน 8 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 76 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นรายโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ตามแนวคิดของเฮอร์เชย์ และ บลันชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1993) ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ อำนาจการบังคับ (Coercive Power) อำนาจความเชี่ยวชาญ (Expert Power) อำนาจตามกฎหมาย (Legitimate Power) อำนาจการให้รางวัล (Reward Power) อำนาจบารมี (Referent Power) อำนาจข่าวสาร (Information Power) และอำนาจการเชื่อมโยง

(Connection Power) ลักษณะเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert, 1967)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ตามแนวคิดของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer, 1972) ประกอบด้วยความต้องการของมนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่ ความต้องการดำรงชีวิต ความต้องการความสัมพันธ์ และความต้องการเจริญก้าวหน้า ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรฐานประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert, 1967)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชธานี ถึงโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย ที่เป็นกลุ่มประชากร

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชธานี ไปยังกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 83 ชุด

4. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และจำนวนของแบบสอบถามทุกชุด ภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล

5. นำแบบสอบถามที่ได้คืนทั้งหมด 83 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ที่ได้รับกลับคืนมา ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

2. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

4. การวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยคำตอบเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) สร้างคำตอบตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ

5. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ครั้งนี้ สรุปผล ได้ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .02) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านอำนาจบังคับ และด้านอำนาจตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .06) รองลงมา คือ ด้านอำนาจการให้รางวัล ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .06) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอำนาจบารมี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .13) เมื่อพิจารณารายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านอำนาจการบังคับ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารลงโทษครูที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับโดยไม่มีการยกเว้น ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .71) รองลงมา คือ ผู้บริหารแจ้งให้

ทราบถึงระเบียบและข้อบังคับของทางโรงเรียน ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .81) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารเร่งรัด กำกับติดตาม ให้ครูปฏิบัติงานให้ทันตามกำหนดเวลา ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = .92)

1.2 ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ผู้บริหารเสนอองค์ความรู้ในวิชาชีพแก่ครู ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .77) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดทำโครงการใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .82) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารแสดงความรอบรู้ทางวิชาการเป็นที่ยอมรับแก่ครูและบุคคลทั่วไป เมื่ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 1.01)

1.3 ด้านอำนาจตามกฎหมาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้อำนาจของผู้บริหารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .76) รองลงมา คือ ผู้บริหารพิจารณาการปฏิบัติงานของครูตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .77) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารใช้อำนาจตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตที่มี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .87)

1.4 ด้านอำนาจการให้รางวัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารเลื่อนเงินเดือนให้ครูที่มีผลงานดีเด่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .72) รองลงมา คือ ผู้บริหารพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .88) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้รางวัลแก่ครูตามโอกาสที่จะอำนวยให้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = .85)

1.5 ด้านอำนาจบารมี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .13) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารกำหนดวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานให้เป็นที่ยอมรับของครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .74) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครู ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .86) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = .94)

1.6 ด้านอำนาจข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้บริหารให้ข่าวสารที่ทันเหตุการณ์ แก่ครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .73) รองลงมา คือ ผู้บริหารใช้ข้อมูลสารสนเทศในการบริหารจัดการโรงเรียน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .76) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีระบบแจ้งข้อมูลและเผยแพร่ข่าวสารให้ครูได้รับรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = .91)

1.7 ด้านอำนาจการเชื่อมโยง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ย ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = .81) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างเครือข่ายทางการศึกษา ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = .85) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในการติดต่อกับผู้ปฏิบัติงานในระดับเดียวกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .95)

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ความต้องการความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = .08) รองลงมา คือ ด้านความต้องการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .09) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณารายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านความต้องการดำรงชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านได้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .87) รองลงมา คือ ท่านได้รับอนุญาตให้ลาหยุดงานเมื่อมีเหตุจำเป็น ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .85) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านได้รับการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมขณะที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .85)

2.2 ด้านความต้องการความสัมพันธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .08) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านและเพื่อนร่วมงานให้ความ

ร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีในเรื่องการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = .78) รองลงมา คือ ท่านมีการสังสรรค์กับเพื่อนร่วมงานตามโอกาสอันสมควร ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .82) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .89)

2.3 ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .06) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ท่านได้ปฏิบัติงานที่ทำหาความรู้ความสามารถ ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = .84) รองลงมา คือ ท่านได้เป็นผู้นำในบางโอกาส เมื่อได้ปฏิบัติงานของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .85) และ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือได้รับผิดชอบงานเพิ่มขึ้นตามผลงานที่ ทำ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .92)

3. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงเส้นระดับสูง ($r = 0.924$) ในทิศทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

4. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจการบังคับ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้าในระดับระดับสูง ($r = 0.756, 0.731$ ตามลำดับ) ด้านความต้องการความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r = 0.695$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการดำรงชีพในระดับระดับสูง ($r = 0.794, 0.747, 0.725$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจตามกฎหมาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับระดับสูง ($r = 0.812, 0.778, 0.707$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจการให้รางวัล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการ เจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการดำรงชีพ ในระดับระดับสูง ($r = 0.789, 0.726$ ตามลำดับ) ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับปานกลาง ($r = 0.666$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับระดับสูง ($r = 0.811, 0.756, 0.725$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจข่าวสาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการ เจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ด้านความต้องการดำรงชีพ ในระดับระดับสูง ($r = 0.793, 0.787, 0.766$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านอำนาจการเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า ในระดับระดับสูง ($r = 0.829, 0.750$ ตามลำดับ) ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับปานกลาง ($r = 0.693$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้านทั้ง 7 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านความต้องการ เจริญก้าวหน้า ด้านความต้องการดำรงชีพ ด้านความต้องการความสัมพันธ์ ในระดับระดับสูง ($r = 0.931, 0.918, 0.907$ ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ตามการรับรู้ของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จากผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = .02) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านอำนาจบังคับ และด้านอำนาจตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = .06) รองลงมา คือ ด้านอำนาจการให้รางวัล ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = .06) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านอำนาจบารมี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = .13) ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก ผู้บริหารโรงเรียนต้องการที่จะทำให้เกิดการยอมรับจากผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะอำนาจตามกฎหมายเป็นอำนาจที่เกิดจากกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สถาบัน ขนบธรรมเนียม ค่านิยม หรือวัฒนธรรม ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ยอมรับว่าถูกต้องควรเชื่อฟัง และผลการวิจัยของ สุขชัย ชันอัสวะ (2541:74) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนมากมักจะใช้ อำนาจตามกฎหมาย ในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ มากกว่าการใช้ อำนาจอื่น ๆ ที่เกิดจากการสั่งสมด้านความเพียรพยายามเป็นเวลานาน ซึ่งทำให้เห็นผลช้า หรือถ้าใช้ฐานอำนาจการบังคับอาจจะทำให้บรรยากาศในการทำงานเลวร้ายลง

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนกลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 รายด้าน 3 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความต้องการความสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความต้องการดำรงชีวิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการเจริญก้าวหน้า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สุพิชชา มากะเต (2558) ศึกษา การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศึกษาการใช้ อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ปฏิบัติการสอน โรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอน รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย จากผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=0.924$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีนิยาพร วงษ์จันทร์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ 4 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กัน ($r = 0.894$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษาผาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 ด้านที่ต่ำที่สุด คือ ด้าน อำนาจบารมี ในผู้บริหารสร้างความสัมพันธ์ที่ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ทำให้ครูรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นแบบกัลยาณมิตรในโรงเรียน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความต้องการเจริญก้าวหน้า ในหัวข้อท่านได้รับการส่งเสริมให้ทำผลงานทางวิชาการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควร จัดอบรมพัฒนาการแนวทาง วิธีการในการทำผลงานวิชาการ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน 4 ฝ่ายในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู

2.3 ควรศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของครู

2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัย หรืออิทธิพล ด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

เอกสารอ้างอิง

- บัญชา อึ้งสกุล. (2545). ประสิทธิภาพของผู้บริหารการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา วิชาการ. 5(3), 22-23.
- รสสุคนธ์ พหลเทพ. (2527). ภูมิศาสตร์อำนาจในการบริหารงานมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินยาพร วงษ์จันทร์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ 4. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 22(1), 179-193
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2550). การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต2. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ.2563. เลย: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุพิชชา มากะเต. (2558). การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Alderfer, C. P. (1972). Existence relatedness and growth : Human needs in organizational setting. New York: Free Press.
- Hersey, P., & Blanchard, K.H. (1993). Management of organizational behavior: Utilizing human resources (6th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Likert, R. (1967). The human organization. New York: McGraw-Hill.

ความเปลี่ยนแปลงตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท*

CHANGE ACCORDING TO THE THERAVADA BUDDHIST PERSPECTIVE

พระมหานักรบ อรินทโม (ศรีโพธิ์ทอง)

PhramahaNakrob Arinthamo (Sriphothong)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: nakrob25118@gmail.com

วันที่รับบทความ : 15 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 19 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2568

Received 15 February 2025; Revised 19 February 2025; Accepted 21 February 2025

แปลจากหนังสือ : ความเปลี่ยนแปลงตามทรรศนะ
พุทธปรัชญาเถรวาท

ผู้เขียน : พระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ตีสุรวาที/
นักการศึกษา)

ผู้แปล : พระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ตีสุรวาที/
นักการศึกษา)

สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : 2560

จำนวนหน้า : 117 หน้า

Citation:

* พระมหานักรบ อรินทโม (ศรีโพธิ์ทอง). (2568). ความเปลี่ยนแปลงตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารสหศาสตร์การ
พัฒนาสังคม, 3(1), 208-220.

PhramahaNakrob Arinthamo (Sriphothong). (2025). Change According To The Theravada Buddhist
Perspective. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 208-220.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทนำ

ในพุทธปรัชญาความเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะที่เสมอเหมือนกันของสรรพสิ่งสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความสมบูรณ์พร้อมในตัวเอง เกิดจากส่วนประกอบต่าง ๆ มารวมกัน มีความสัมพันธ์ อาศัยกันเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กันและกัน มีอยู่ในรูปของกระแสการเกิดดับสืบทอดกันไปเรื่อย ๆ ไม่ขาดสาย ความเป็นแบบนี้เป็นปรากฏการณ์ ซึ่งไม่เกี่ยวกับผู้สร้างหรือเทพเจ้าใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นไปตามธรรมดา ถึงกระนั้นก็ไม่ใช่ว่าเกิดขึ้นโดยบังเอิญแต่อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น มีระเบียบ กฎเกณฑ์ และทิศทางที่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้เป็นธรรมชาติแบบอภิปรัชญา เมื่อมาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในด้าน การปฏิบัติจัดเป็นจริยศาสตร์ ความเปลี่ยนแปลงนี้ก่อให้เกิดคุณค่าทางจริยธรรม 2 ประการ คือ 1. เมื่อประสบความเปลี่ยนแปลงมนุษย์ ก็สามารถทำได้ เพราะรู้เท่าทันกฎธรรมดา มีจิตเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำกดดันจากภายนอกและภายใน เป็นคุณค่าด้านจิตใจ และ 2. ก่อให้เกิดความไม่ประมาท เร่งทำกิจที่ควรทำต่อไปให้ดีที่สุดด้วยใจที่เป็นอิสระ เพราะรู้ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย เป็นคุณค่าด้านการทำกิจต่าง ๆ ดังนั้น หนังสือที่นำมาวิจารณ์ในครั้งนี้ชื่อว่า “ความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติพุทธปรัชญาเถรวาท” ของพระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ติสฺสรวาทิ/นักการศึกษา) จึงจะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจ ไม่ว่าจะเชื่อศาสนาใด มีความเข้าใจในหนังสือเล่มนี้ และอำนวยให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาเล่าเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและปรัชญาแก่ผู้สนใจสืบไป เป็นการจรรโลงสืบทอดพระพุทธศาสนาเพื่อให้อยู่คู่โลกาไปตราบนานเท่านาน

สำหรับหนังสือเล่มนี้ พิมพ์ครั้งแรก รูปเล่มหนังสือมีขนาด 145X210X10 มม. น้ำหนัก 300 กรัม ชนิดกระดาษเป็นกระดาษถนอมสายตา จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดจำหน่ายโดย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. 2560 จำนวน 1,000 เล่ม เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้มีจำนวนทั้งหมด 6 บท จำนวน 117 หน้า มีลักษณะรูปเล่ม ใช้โทนปกสีน้ำเงินเข้ม สีเทาอ่อน และสีฟ้าอ่อน ทำให้ดูเด่น ตรงบริเวณหน้าปกจะเป็นวงกลมสีฟ้ามีรูปต้นโพธิ์ รูปวงซึ่งบริเวณตรงตัวจะเป็นรูปธรรมจักร และรูปนาฬิกา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา หน้าปกมีข้อความชื่อหนังสือเขียนเป็นอักษรตัวหนังสือ สีขาวว่า “ความเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติพุทธปรัชญาเถรวาท” และด้านล่างของปกหน้า จะมีข้อความตัวหนังสือสีขาวเขียนในกรอบสีดำอ่อน เป็นชื่อผู้แต่งหนังสือ พระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ติสฺสรวาทิ/นักการศึกษา) ส่วนปกด้านหลัง

จะเป็นโน้ตสีเทา มีรูปวงกลมอยู่ 8 วง เป็นวงกลมสีขาวอยู่ 3 วง และมีวงกลมที่มีรูปต่าง ๆ ของแต่ละวงกลมอยู่ 5 วงกลม ด้านมุมซ้ายล่างเป็นชื่อหนังสือเขียนเป็นตัวหนังสือ สีขาวอยู่ในกรอบสีน้ำเงินเข้ม มีรูปกว้างอยู่ด้วย และมีชื่อผู้เขียนเป็นตัวหนังสือสีดำตัวเล็กอยู่ด้านล่าง ส่วนด้านมุมขวาล่างมีรูปเป็นบาร์โค้ดของ ISBN และราคาหนังสือ สำหรับข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ คือ พระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ติสสุรвати/นักการเรียน), ความเปลี่ยนแปลงตามพระคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท, พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560. ISBN : 978-616-300-338-6

ความเปลี่ยนแปลงตามพระคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาท

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ความเปลี่ยนแปลง” ในเชิงพุทธปรัชญาเถรวาทและปรัชญาตะวันตก โดยกล่าวถึงธรรมชาติของสรรพสิ่งที่ไม่คงที่ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 บท ซึ่งครอบคลุมทั้งแนวคิดเชิงปรัชญา หลักธรรมในพระพุทธศาสนาตลอดจน การวิเคราะห์คุณค่าของแนวคิดดังกล่าว หนังสืออธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงกับหลักธรรมสำคัญ เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจสมุปบาท อริยสัจ และกรรม อีกทั้งยังเสนอแนวทางสายกลางที่ปฏิเสธแนวคิดสุดโต่งสองด้าน เนื้อหาในแต่ละบทสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับสังขธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในด้านปัญญาและจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วย

บทที่ 1 แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงเป็นหัวข้อสำคัญในปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญาเถรวาท เฮอร์คลิตุสกล่าวว่าไม่มีสิ่งใดคงที่ ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในปรัชญา มี 3 ทัศนะหลักคือ อันตินิยมเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงมีเป้าหมาย เช่น เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ จักรกลนิยมมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ไม่มีเป้าหมายใหม่นวนิยมเห็นว่า มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพและก้าวกระโดดสู่สิ่งใหม่ พุทธปรัชญานับความไม่เที่ยง (อนิจจตา) ซึ่งเป็นหลักสำคัญในไตรลักษณ์ และเชื่อว่าทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงตามกฎธรรมชาติ ไม่ใช่แนวคิดสุดโต่งแบบสัสสตทิฐิหรืออุจเฉททิฐิ แต่เน้นการเข้าใจธรรมชาติเพื่อบรรลุดุริยธรรม

บทที่ 2 ในพุทธปรัชญาเถรวาท “ความเปลี่ยนแปลง” หมายถึงธรรมชาติที่ไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง เรียกว่า “อนิจจตา” ซึ่งประกอบด้วยการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดับไป ทุกสิ่งในโลก

ทั้งวัตถุและจิตใจล้วนไม่ถาวร เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามเหตุปัจจัยที่มาประชุมกัน สรรพสิ่งแบ่งออกเป็น “สังขตธรรม” คือสิ่งที่เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง เช่น ร่างกายและจิต และ “อสังขตธรรม” คือสภาพที่ไม่เกิดจากปัจจัย เช่น นิพพาน การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมชาติ (นิยาม 5) ซึ่งครอบคลุมความสัมพันธ์ของเหตุและผล การสืบพันธุ์ และการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง จิตซึ่งเป็นธรรมชาติรู้ก็ไม่คงที่ เกิดดับทุกขณะ เปรียบเสมือนกระแสน้ำที่ต่อเนื่องกัน สรรพสิ่งจึงไม่เที่ยงและเปลี่ยนแปลงไปตามกฎแห่งเหตุปัจจัยโดยไม่มีผู้สร้าง คำสอนนี้เน้นให้เห็นความจริงของธรรมชาติ เพื่อปลดปล่อยจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่างๆ

บทที่ 3 ความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงกับหลักธรรมสำคัญ อธิบายถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในพุทธศาสนา เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ และกรรม โดยความเปลี่ยนแปลง (อนิจจตา) เป็นส่วนหนึ่งของไตรลักษณ์ที่บ่งบอกว่าสรรพสิ่งไม่เที่ยงต้องแปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย การเกิดและดับนี้สัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับหลักปฏิจจสมุปบาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกระบวนการของการเกิดดับของสิ่งต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงยังสะท้อนในอริยสัจที่ชี้ให้เห็นถึงทุกข์และแนวทางดับทุกข์ ส่วนเรื่องกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่เปลี่ยนแปลงได้ตามเจตนาของผู้กระทำ ทั้งหมดนี้แสดงถึงความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งในระบบธรรมชาติและปัญญาที่มนุษย์ใช้เพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์

บทที่ 4 การปฏิเสธแนวคิดสุดโต่งสองด้าน ได้แก่ สัสสตทิฐิ (ความเชื่อว่าอัตตาและโลกเที่ยงแท้) และ อจณาทิฐิ (ความเชื่อว่าอัตตาและโลกขาดสูญ) โดยพระพุทธศาสนาเน้น “ทางสายกลาง” ซึ่งยอมรับการเปลี่ยนแปลง (อนิจจตา) เป็นหลักสำคัญ แนวคิดสัสสตทิฐิ มองว่าทุกสิ่งเที่ยงแท้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งขัดแย้งกับธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ส่วนอจณาทิฐิเห็นว่าทุกสิ่งขาดสูญเมื่อสิ้นชีวิต พุทธปรัชญาแสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ไม่มีจุดเริ่มต้นหรือสิ้นสุดโดยสมบูรณ์ อัตตาและโลกไม่ใช่สิ่งคงที่หรือขาดสูญทั้งหมดแต่เป็นกระแสของการเกิด ดับตามเหตุปัจจัย การเข้าใจความเปลี่ยนแปลงช่วยให้มนุษย์ละวางจากการยึดมั่นในตัวตนหรือแนวคิดที่สุดโต่งทั้งสองนี้ นำไปสู่ความสมดุลในชีวิตตามแนวทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้

บทที่ 5 คุณค่าของการเปลี่ยนแปลงในเชิงจริยธรรม การเปลี่ยนแปลงหรืออนิจจตาเป็นกฎธรรมชาติที่ไม่มีสิ่งใดคงอยู่ถาวร ไม่ว่ามีชีวิตหรือไม่มีชีวิต เมื่อเข้าใจในความจริงนี้มนุษย์สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางจริยธรรมได้ การเปลี่ยนแปลงมีคุณค่าต่อการ

ดำเนินชีวิต โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1. เมื่อเผชิญความเปลี่ยนแปลงที่ไม่น่าปรารถนา สามารถบรรเทาทุกข์ได้ และเมื่อพบความเปลี่ยนแปลงที่ดี ก็ไม่หลงมัวเมา 2. เร่งทำกิจที่ควรทำอย่างดีที่สุด เพราะเข้าใจว่าทุกสิ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัย

บทที่ 6 พุทธปรัชญาเถรวาทกล่าวถึง “อนิจจตา” หรือความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าสิ่งทั้งปวงล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้ถาวร ทุกสิ่งดำรงอยู่ได้ด้วยปัจจัยและเงื่อนไข เมื่อปัจจัยเปลี่ยนแปลง สิ่งนั้นก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย อนิจจตาปฏิเสธทั้งแนวคิดที่ว่าโลกเป็นนิรันดร์ (สัสสตทิฐิ) และแนวคิดที่ว่าโลกขาดสูญ (อจุณทิฐิ) โดยเสนอแนวทางสายกลางว่า สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย แต่ไม่ได้สูญสิ้นโดยสมบูรณ์ ความเข้าใจเรื่องอนิจจตาช่วยให้เข้าใจหลักธรรมอื่น เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจสมุปบาท อริยสัจ และกรรม นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าในเชิงจริยธรรม โดยช่วยให้มนุษย์รู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต ทำให้สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสงบ และกระตุ้นให้เร่งทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ในขณะที่ยังมีโอกาส เมื่อพิจารณาตรศนะเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงในปรัชญาต่าง ๆ พบว่าแนวคิดอนิจจตาในพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่สมบูรณ์ที่สุด เพราะยืนยันว่าทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง ไม่มีแก่นแท้ที่เที่ยงแท้ แต่ก็ไม่สูญสิ้นโดยสมบูรณ์ ปรากฏการณ์ทั้งหลายเกิดขึ้นและดับไปตามเหตุปัจจัย โดยไม่มีผู้สร้างหรือสิ่งสูงสุดที่ควบคุมทุกสิ่ง สิ่งนี้ทำให้พุทธปรัชญาแตกต่างจากแนวคิดที่เชื่อในสิ่งคงที่หรือพระเจ้าผู้เป็นนิรันดร์

บทวิจารณ์

จุดเด่น

หนังสือเล่มนี้เป็นงานวรรณกรรมที่มีเนื้อหาลึกซึ้งและมีการนำเสนอแนวคิดทางพุทธปรัชญาในเชิงวิเคราะห์ ผู้เขียนได้ถ่ายทอดแนวคิดผ่านรูปแบบทางวรรณกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจนและภาษาที่เป็นทางการ อีกทั้งยังมีการออกแบบเนื้อหาที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามประเด็นต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงในหนังสือยังสามารถเชื่อมโยงกับสังคมปัจจุบันได้ดี อย่างไรก็ตาม หนังสือยังมีจุดที่อาจพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าถึงผู้อ่านได้กว้างขึ้น การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรมภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหา และความทันสมัย ประกอบด้วย

1. รูปแบบทางวรรณกรรม

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาในลักษณะวรรณกรรมเชิงวิชาการที่มีความลึกซึ้งและเป็นระบบ ผู้เขียนใช้โครงสร้างการวิเคราะห์ที่ชัดเจน โดยอ้างอิงแนวคิดทางปรัชญาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น คัมภีร์พระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก และแนวคิดของนักปรัชญาตะวันตก นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้มีความหนักแน่น กระชับ และมีการใช้ถ้อยคำที่สะท้อนถึงความเป็นวิชาการอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ จุดเด่นของงานเขียนคือการเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ากับปรัชญาสากลได้อย่างลงตัว ทำให้เกิดการเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งและช่วยให้ผู้อ่านเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดจากมุมมองที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ด้วยความที่หนังสือใช้ภาษาที่เป็นทางการและมีเนื้อหาซับซ้อน อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานด้านพุทธปรัชญาเข้าถึงได้ยาก ซึ่งอาจต้องอาศัยความรู้พื้นฐาน หรือการอ่านซ้ำเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถ่องแท้

2. ภาษาและการนำเสนอ

หนังสือ “ความเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎะพุทธปรัชญาเถรวาท” ใช้ภาษาไทยแบบทางการที่มีความเป็นวิชาการสูง โดยเลือกใช้คำศัพท์เชิงปรัชญาและพุทธศาสนาที่เฉพาะเจาะจง เช่น “ไตรลักษณ์”, “ปฏิจจสมุปบาท” และ “อริยสัจ 4” ซึ่งช่วยให้การนำเสนอมีความหนักแน่นและมีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่แม่นยำและชัดเจนช่วยให้เนื้อหาสามารถถ่ายทอดแนวคิดเชิงลึกได้อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ด้วยการใช้ศัพท์เทคนิคและสำนวนเชิงวิชาการที่เข้มข้น อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปหรือผู้ที่ไม่มีพื้นฐานด้านพุทธปรัชญาเกิดความสับสนหรือเข้าใจเนื้อหาได้ยาก โดยเฉพาะในบางส่วนที่มีการอธิบายหลักธรรมอย่างลึกซึ้งและซับซ้อน นอกจากนี้บางประโยคอาจมีความยาวและซับซ้อนเกินไป ทำให้ต้องอ่านทวนหลายรอบเพื่อจับใจความ การปรับปรุงให้บางส่วนของเนื้อหากระชับขึ้น หรือใช้ภาษาที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น อาจช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจแนวคิดสำคัญได้รวดเร็วและชัดเจนมากขึ้น

3. การออกแบบเนื้อหา

หนังสือเล่มนี้ถูกออกแบบให้มีโครงสร้างที่ชัดเจน แบ่งออกเป็น 6 บท โดยเริ่มต้นด้วยบทนำที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงจากมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในเชิงปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญา โครงสร้างของเนื้อหา มีการเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ โดยนำเสนอแนวคิดสำคัญเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามแนวคิดต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ในแต่ละบทมีการแบ่งหัวข้อย่อยที่ช่วยให้การอ่านเป็นระเบียบและง่ายต่อการทำความเข้าใจ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้ตัวอย่างที่เหมาะสมเพื่อช่วยเสริมให้แนวคิดเชิงปรัชญาที่ซับซ้อนสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าเนื้อหาจะมีความเป็นระบบและมีการอธิบายที่ละเอียด แต่อาจมีบางช่วงที่แนวคิดซับซ้อนและมีการกล่าวถึงประเด็นเดิมในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ส่งผลให้เนื้อหาดูยืดเยื้อและอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการซ้ำซ้อน การปรับปรุงให้เนื้อหากระชับขึ้นหรือจัดกลุ่มแนวคิดที่คล้ายกันให้อยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน อาจช่วยให้การอ่านราบรื่นและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

4. ความทันสมัย

แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะอ้างอิงแนวคิดโบราณจากพุทธศาสนาและปรัชญาตะวันตก แต่ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แนวคิดเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลง” เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในเชิงวิทยาศาสตร์ จิตวิทยา หรือแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง ทำให้หนังสือสามารถตอบโจทย์ผู้อ่านที่ต้องการทำความเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงในมิติที่ลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ยังขาดการเชื่อมโยงแนวคิดเข้ากับบริบทของเหตุการณ์ร่วมสมัย เช่น ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อแนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงหรือบทบาทของสังคมดิจิทัลในการหล่อหลอมทัศนคติของผู้คนเกี่ยวกับความไม่เที่ยง หากมีการเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาในยุคปัจจุบัน หรือการเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ร่วมสมัย เช่น การเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ จะช่วยให้หนังสือมีความครอบคลุมและเข้าถึงผู้อ่านยุคใหม่ได้มากขึ้น นอกจากนี้การเชื่อมโยงปรัชญากับประเด็นที่ใกล้ตัว เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม อาจช่วยให้เนื้อหามีความน่าสนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมมากขึ้น

จุดด้อย

ในการวิจารณ์หนังสือความเปลี่ยนแปลงตามทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท แม้จะมีการนำเสนอเนื้อหาที่ครอบคลุมแนวคิดทางปรัชญาและหลักธรรมในพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีจุดด้อยบางประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของการวิจารณ์ เนื้อหายังขาดการเชื่อมโยงกับบริบทสมัยใหม่และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยศัพท์เฉพาะอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานด้านพุทธปรัชญาเข้าใจได้ยาก อีกทั้งขาดการนำเสนอข้อโต้แย้งหรือมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งจะช่วยให้การวิจารณ์มีมิติเพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย

1. ขาดการเชื่อมโยงกับแนวคิดร่วมสมัย บทวิจารณ์มุ่งเน้นการอธิบายแนวคิดเชิง

พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นหลัก แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือแนวคิดร่วมสมัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้อ่านแล้วขาดบริบทที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

2. การใช้ภาษาที่ซับซ้อนและเชิงวิชาการมากเกินไป มีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางปรัชญาและศาสนาโดยไม่มีคำอธิบายเพิ่มเติม อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานด้านพุทธปรัชญาเข้าใจได้ยาก

3. ไม่มีการตั้งข้อสงสัยหรือท้าทายแนวคิด แม้บทวิจารณ์จะนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพุทธปรัชญาได้ดี แต่ยังขาดการตั้งคำถามหรือข้อโต้แย้งที่สามารถช่วยให้เกิดการถกเถียงหรือวิเคราะห์แนวคิดให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. ขาดการยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม การอธิบายแนวคิดส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับทฤษฎีโดยไม่มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมเพียงพอ เช่น กรณีศึกษา หรือเหตุการณ์ในชีวิตจริงที่สามารถทำให้อ่านเข้าใจแนวคิดได้ง่ายขึ้น

วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่นำเสนอแนวคิดทางพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตกเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ยังมีคุณค่าในหลายมิติที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันได้ทั้งในด้านสังคม การศึกษา การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจ เนื้อหาของหนังสือสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเชิงปรัชญาที่สามารถช่วยให้อ่านเข้าใจโลกและการดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิเคราะห์คุณค่าของหนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่

1. คุณค่าด้านสังคม หนังสือเล่มนี้ช่วยให้สังคมเข้าใจเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลง” ตามแนวคิดของพุทธปรัชญา เถรวาท ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต หนังสือช่วยสร้างทัศนคติที่ดี ต่อความเปลี่ยนแปลง และช่วยให้ผู้คนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสนับสนุนให้เกิดความเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และลดความขัดแย้งทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน นอกจากนี้ยังช่วยให้อ่านสามารถใช้แนวคิดเรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถยอมรับและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. คุณค่าด้านการศึกษา หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าเชิงการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านปรัชญาและพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของชีวิตผ่านหลัก ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท นอกจากนี้ หนังสือยังนำเสนอแนวคิดของนักปรัชญาตะวันตก เช่น เฮราคลิตัส ซึ่งช่วยให้เกิดการเปรียบเทียบทางความคิดระหว่างปรัชญาตะวันตกและพุทธปรัชญา นักเรียนและนักวิชาการสามารถใช้หนังสือเล่มนี้ เป็นสื่อกลางในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างปรัชญาอินเดียและแนวคิดเกี่ยวกับ ความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏในศาสนาและวิทยาศาสตร์ การศึกษาหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนด้านศาสนาปรัชญา และจิตวิทยาได้อีกด้วย

3. คุณค่าด้านการเมืองการปกครอง แนวคิดเรื่อง ความเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเมืองการปกครอง เพราะช่วยให้ผู้นำ และประชาชนเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ หนังสือเล่มนี้สามารถช่วยให้ผู้ปกครอง และนักการเมืองนำหลักไตรลักษณ์มาใช้ในการบริหารประเทศ เช่น การยอมรับ ความไม่เที่ยงของอำนาจ และสถานการณ์ทางการเมือง ซึ่งจะช่วยลดความยึดมั่นถือมั่นในอำนาจ นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้เกิดการบริหารที่มีหลักการและเหตุผลมากขึ้น โดยใช้แนวคิดปฏิจจสมุปบาท เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัญหาต่างๆ และนำมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและการพัฒนาเชิงนโยบาย หนังสือยังมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการมีสติและปัญญาในการเลือกผู้นำ และมีส่วนช่วยให้การเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง

4. คุณค่าด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเศรษฐกิจโดยตรง แต่แนวคิดเรื่องความเปลี่ยนแปลงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี หลักไตรลักษณ์ช่วยให้ตระหนักว่าทุกสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง ธุรกิจที่สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดย่อมสามารถดำรงอยู่ได้ หนังสือยังให้แนวคิด ที่สามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจอย่างมีสติ เช่น การบริหารจัดการทรัพยากรที่ไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ระยะสั้น แต่คำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว แนวคิดเรื่องเหตุปัจจัย (ปฏิจจสมุปบาท) ยังสามารถนำมาปรับใช้กับการวิเคราะห์ตลาดและแนวโน้มทางเศรษฐกิจเพื่อวางแผนธุรกิจให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการมีมุมมองที่กว้างขึ้นและเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมดา ทำให้สามารถปรับตัวต่อสภาวะเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนได้ดีขึ้น

หนังสือเล่มนี้ถือเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ ที่นำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชิงลึกและเชื่อมโยงกับปรัชญาตะวันตก แนวคิดหลักที่กล่าวถึงในหนังสือเกี่ยวข้องกับธรรมะที่อธิบายถึงธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลง และความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง หลักธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันเพื่อให้เข้าใจโลกและตนเองได้ดียิ่งขึ้น หลักธรรมที่สำคัญในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย

ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะ 3 อย่าง หมายถึงสามัญลักษณ์ หรือลักษณะที่เสมอกัน หรือข้อกำหนด หรือสิ่งที่มีประจำอยู่ในตัวของสังขารทั้งปวงเป็นแนวคิดที่สำคัญในพุทธธรรมที่กล่าวถึงลักษณะของสรรพสิ่งในโลก 3 อย่าง ได้แก่

1.1 อนิจจตา คือความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป สรรพสิ่งทั้งหลายไม่คงอยู่ในสภาพเดิม แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

1.2 ทุกขตา คือ ความเป็นทุกข์ เป็นภาวะที่ถูกบีบคั้นเนื่องจากการเกิดและการดับสลายของสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สรรพสิ่งไม่สามารถให้ความสุขที่ยั่งยืนได้ เพราะทุกอย่างอยู่ในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงเสมอ

1.3 อนัตตา คือ ความไม่มีตัวตนจริงแท้ ทุกสิ่งไม่มีตัวตนถาวร สิ่งที่เราคิดว่าเป็น “ตัวเรา” หรือ “ของเรา” แท้จริงแล้วไม่มีตัวตนที่แท้จริง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561, น. 63)

ปฏิจสุมุบาทแปลว่า “สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยซึ่งกันและกัน และสามารถก่อเกิดขึ้นพร้อมกัน” เมื่อเรียนรู้และเข้าใจธรรมข้อนี้ ก็จะช่วยให้เราเข้าใจการก่อเกิดของอตฺตาและทุกขได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นและจะช่วยให้เราเข้าใจได้ว่า “การลดละอตฺตาและทุกขไม่ใช่เรื่องง่าย” เพราะแม้เราจะเข้าใจว่า อะไรคือ อตฺตา แล้วเราก็ยังสามารถตกลงอยู่ในโลกของอตฺตาได้เพราะการก่อเกิดอตฺตา (หรือตัวกูของกู) สามารถก่อเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยหลายทางซึ่งอาศัยส่งเสริมซึ่งกันและกัน และทุกเหตุปัจจัยสามารถแสดงออกได้ และเมื่อปัจจัยหนึ่งแสดงออก ปัจจัยอื่น ๆ ก็ขยายตัวไปพร้อม ๆ กัน คำตอบก็คือ การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันของ อวิชชา สังขาร วิญญาน นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา

มรณะ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2545, น. 1) ในพระไตรปิฎก กล่าวว่า คำว่า “ปฏิจจสมุปบาท” มาจากคำว่า “ปฏิจจ” กับ “สมุปบาท” โดยที่ “ปฏิจจ” หมายถึง กิริยา อาการที่อาศัยกัน และสมุปบาท หมายถึง การเกิดขึ้นโดยชอบ เมื่อรวมกันปฏิจจสมุปบาทจึงหมายถึง ปัจจัยที่อาศัยกันเกิดขึ้นโดยชอบ (ม.ม. (ไทย) 13/337/407) หรือปัจจัยทั้งหลายที่อาศัยกันและกัน เป็นเหตุร่วมกัน ยังผลธรรมให้เกิดขึ้นเสมอกัน คือ มิใช่ให้เกิดขึ้นเป็นส่วน ๆ และมีให้เกิดขึ้นก่อนและหลัง (พระพุทธโฆสเถระ, 2546, น. 846)

ทั้ง 12 เหตุปัจจัยดังกล่าว เชื่อมโยงเป็นวงจรที่เสริมสร้างและขยายอัตราให้เพิ่มพูนขึ้น ดังนั้น ทุกเหตุปัจจัยดังกล่าว จึงทั้งเชื่อมโยงกันและส่งเสริมซึ่งกันและกันตลอดเวลา

3. อริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาวะที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสาร และความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ขาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทาน ๒ เป็นทุกข์

3.2 ทุกขสมุทัย คือ เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา

3.3 ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัวตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกยึดอม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน

3.4 ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือ ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับ ทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” มรรคมองค์ 8 นี้สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระพุทธมคฺฌ, 2561, น. 155)

อริยสัจ 4 นี้ เรียกกันสั้นๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค การแสดงอริยสัจ 4 นี้ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สามุกกังสิกาธรรมเทศนา (เช่น อก.อญฺญก.23/102/190) แปลตามอรรถกล่าวว่า พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงหยิบยกขึ้นถือเอาไว้ด้วยพระองค์เอง คือ ทรงเห็นด้วยพระสยัมภูญาณ (ตรัสรู้เอง) ไม่สาธุการแก่ผู้อื่น (แต่ตามที่อธิบายกันมา มักแปลว่า “พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง โดยไม่ต้องปรารภคำถามหรือการทูลขอร้องของ

ผู้ฟัง อย่างการแสดงธรรมเรื่องอื่นๆ” ความจริง จะแปลว่า “พระธรรมเทศนาชั้นสุดยอด” ก็ได้ ซึ่งสมกับเป็นเรื่องที่ทรงแสดงท้ายสุดต่อจาก อนุปัพพิทกา

4. กรรม

กรรม แปลว่า การกระทำ การกระทำที่แสดงออกทางกายเรียกว่า “กายกรรม” การกระทำทางวาจาเรียกว่า “วจีกรรม” การกระทำทางใจคือ ความคิดนึกเรียกว่า “มโนกรรม” การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความตั้งใจ จงใจ จึงจะเป็นกรรม (อง.ฉก. (บาลี) 22/63/395) การกระทำที่ไร้เจตนาประกอบยังไม่เป็นกรรม กรรมเป็นคำกลาง ๆ การจะวินิจฉัยว่ากรรม คือ การกระทำใดดี และการกระทำใดชั่วนั้นสามารถพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ

4.1 พิจารณามูลเหตุของการกระทำว่า กรรมนั้นเกิดจากเจตนา เช่นใด ถ้าเกิดจากเจตนาดีที่มีกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ กรรมนั้นดี จัดเป็นกุศลกรรม ถ้าเกิดจากเจตนาไม่ดี มีอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ กรรมนั้นไม่ดี จัดเป็นอกุศลกรรม (อง.ติก. (บาลี) 20/112/256-257)

4.2 พิจารณาผลลัพธ์หรือวิบากของกรรม คือ กรรมใดทำแล้วก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลังกรรมนั้นไม่ดี (ส.ส. (บาลี) 15/103/68) ส่วนกรรมใดทำไปแล้ว ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจภายหลัง กรรมนั้นดี (ส.ส. (บาลี) 15/103/68)

ในการวินิจฉัยกรรมใดดีหรือไม่ดีนั้นให้ดูทั้ง 2 ส่วนร่วมกัน คือ เจตนา และผลลัพธ์ที่ตามมา

สรุป

หนังสือเรื่อง “ความเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎะพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของความเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เช่น ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ และกรรม ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่ชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง ทั้งยังสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดปัญญาและการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นในด้านการนำเสนอเชิงวิชาการที่มีโครงสร้างชัดเจนและเนื้อหาหลักซึ่ง อย่างไรก็ตาม เนื้อหาบางส่วนมีลักษณะที่ซับซ้อนและใช้ภาษาทางวิชาการสูง อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจได้ยาก

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหนังสือคือ ควรเพิ่มการเชื่อมโยงแนวคิดกับเหตุการณ์ร่วมสมัย เช่น บทบาทของเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัลในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของมนุษย์ นอกจากนี้ ควรปรับภาษาให้กระชับขึ้น และลดการใช้ศัพท์เชิงวิชาการที่ซับซ้อนเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้อ่านที่กว้างขึ้น การเพิ่มตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสังคมปัจจุบันจะช่วยให้หนังสือมีความน่าสนใจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์. (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์ ในเครือบริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด. พระพรหมคุณาภรณ์. (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีศาสนบัณฑิต (สุทัศน์ ตีสรรวาที/นักการเรียน). (2560). ความเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเถรวาท. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรจบ บรรณรุจิ. (2545) ปฏิจักษ์สมุปบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พรบุญการพิมพ์.
- พระพุทธโฆสเถระ.(2546) คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ประยูรวงศพรินตึง.

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน*

SCHOOL MANAGEMENT STRATEGIES TO PROMOTE SUSTAINABLE LEARNING

สาธกา ตาลชัย¹, ธนู วงษ์จินดา² และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี³

Sathaka Tanchai¹, Thanu Wongchinda² and Suwattanapong Romsri³

¹ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

¹Roi Et Provincial Education Office, Thailand

²เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

²Secretary-General of the Basic Education Commission, Thailand

³สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

³Specialist Educational Supervisor, Secondary Education Area Office, Roi Et, Thailand

Corresponding Author's Email: tanu_wongjinda@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มกราคม 2568; วันแก้ไขบทความ 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2568

Received 5 January 2025; Revised 7 February 2025; Accepted 9 February 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีความสำคัญในการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การบริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต้องมุ่งเน้นการพัฒนาครู การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การจัดการทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพยังเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน การใช้กลยุทธ์เหล่านี้จะช่วยให้

Citation:

* สาธกา ตาลชัย, ธนู วงษ์จินดา และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี. (2568). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 221-230.

Sathaka Tanchai, Thanu Wongchinda and Suwattanapong Romsri. (2025). School Management Strategies To Promote Sustainable Learning, Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 221-230.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การศึกษาในโรงเรียนมีคุณภาพและสามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ตอบสนองต่อความท้าทายต่างๆ ของสังคมในอนาคต

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารโรงเรียน, การเรียนรู้ที่ยั่งยืน

Abstract

This article presents strategies for school management to promote sustainable learning. Sustainable learning is essential in preparing students to cope with changes in the modern world by focusing on the development of critical thinking, problem-solving skills, and teamwork. School management that promotes sustainable learning must emphasize teacher development, flexible curriculum design, the use of technology in teaching, and fostering collaboration between schools, parents, and communities. Efficient resource management in education is also crucial in creating an environment that supports continuous and sustainable learning. Implementing these strategies will help improve the quality of education in schools and guide the educational system to meet the challenges of society in the future.

Keywords: Strategy, School Management, Sustainable Learning

บทนำ

การเรียนรู้ที่ยั่งยืนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียน การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนหมายถึงการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต การเรียนรู้ที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่นำมาซึ่งการเรียนรู้เพื่อการสอบ แต่ยังคำนึงถึงการเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างยั่งยืน (UNESCO, 2017)

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การบริหารโรงเรียนไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรภายในโรงเรียน แต่ยังรวมถึง

การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Senge, 1990) การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การเรียนรู้ไม่หยุดนิ่งและสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมและเทคโนโลยี

การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในโรงเรียนต้องเริ่มจากการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ (Sarkar & Pathak, 2015) โรงเรียนจึงต้องพัฒนาและปรับกลยุทธ์การบริหารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการได้หากขาดการอ้างอิง ทฤษฎีและหลักการที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาและการจัดการการศึกษาในรูปแบบที่ยั่งยืน ทฤษฎีการเรียนรู้และการบริหารที่สำคัญเหล่านี้ช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการปรับใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่าทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1. แนวคิดของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

การเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Sustainable Learning) เป็นแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ที่สามารถส่งผลต่อการพัฒนาทักษะและความรู้ที่มีประโยชน์ในระยะยาว โดยไม่เพียงแต่ให้ผลลัพธ์ทางการศึกษาในระยะสั้น แต่ยังมุ่งเน้นการเตรียมพร้อมผู้เรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (UNESCO, 2017) การเรียนรู้ที่ยั่งยืนจึงไม่ใช่แค่การเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่มีคุณธรรมในสังคม

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบ Constructivism (การสร้างความรู้) ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (Vygotsky, 1978) ในบริบทของการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การสร้างความรู้ในรูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการตัดสินใจที่ดีกว่า

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของ UNESCO (2017) แนวทางนี้เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนโดยการรวมปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมในการศึกษา

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเรียนรู้ที่ยั่งยืนจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีการบริหารโรงเรียน

3.1 ทฤษฎีการบริหารการศึกษาของ Senge (1990) Peter Senge ผู้พัฒนาทฤษฎีการบริหารการศึกษาภายใต้แนวคิดของ "องค์กรที่เรียนรู้" (Learning Organization) เน้นการสร้างโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ของการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ โรงเรียนที่เป็นองค์กรเรียนรู้จะส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วน ทั้งนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

3.2 ทฤษฎีการบริหารแบบการมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการตัดสินใจและการจัดการของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนไม่ควรเป็นผู้ตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว แต่ควรสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและการเรียนการสอน (Bass, 1990) การบริหารที่มีส่วนร่วมช่วยสร้างความรับผิดชอบและความร่วมมือระหว่างผู้เรียนและครู ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

4. การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

การบริหารทรัพยากรในโรงเรียนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรการศึกษา เช่น การพัฒนาครูและบุคลากร การจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Robinson, 2007) การพัฒนาความสามารถของครูและการจัดการที่ดีจะทำให้โรงเรียนสามารถให้การศึกษาแก่ผู้เรียนในรูปแบบที่ต่อเนื่องและมีความหมาย

การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในโรงเรียนต้องอาศัยทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว การเรียนรู้ที่ยั่งยืนไม่เพียงแต่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังมุ่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่มีคุณธรรม โดยการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ เช่น การสร้างความรู้ (Constructivism) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ที่ผ่านมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้ที่ยั่งยืนยังเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกที่เปลี่ยนแปลง

ในด้านการบริหารโรงเรียน การสร้างโรงเรียนที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีความหมาย โรงเรียนที่บริหารโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เช่น นักเรียน ครู และผู้ปกครอง จะช่วยส่งเสริมการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรการศึกษา จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาความสามารถของครูและการจัดการทรัพยากรการศึกษาที่ดี เพื่อให้โรงเรียนสามารถให้การศึกษากับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและมีความหมาย

บทบาทของกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนเป็นการบูรณาการกลยุทธ์หลายมิติที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตในอนาคต โดยไม่เพียงแต่เน้นการเรียนรู้เพื่อการสอบ แต่ยังมุ่งพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา และการปรับตัวให้เข้ากับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรทางการศึกษา บุคลากร และสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

1. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการเรียนการสอนในโรงเรียน การฝึกอบรมและการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัยจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Robinson, 2007) การให้ครูมีโอกาสดำเนินการวิจัยและทักษะในการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและสังคมจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. การออกแบบหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

หลักสูตรที่ยั่งยืนควรเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลง เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีในการดำเนินชีวิต การออกแบบหลักสูตรที่สามารถปรับตัวได้ตามความต้องการของผู้เรียนและสังคมจะช่วยให้การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน (Senge, 1990) การเรียนรู้ที่

ยังยืนต้องเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารโรงเรียนและการเรียนการสอนสามารถเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลาจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวกและความต้องการของตนเอง (UNESCO, 2017) นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนยังช่วยให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวตามความต้องการของโลกยุคใหม่ได้

4. การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน

การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การสื่อสารและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองจะช่วยสร้างการสนับสนุนที่ดีในการเรียนรู้ของนักเรียน (Bass, 1990) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาโรงเรียนจะเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรจากชุมชนในการพัฒนาการศึกษาและการเรียนการสอน

5. การบริหารจัดการทรัพยากร

การบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะช่วยให้โรงเรียนสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ (Robinson, 2007) การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับความต้องการของการเรียนการสอนจะช่วยให้การศึกษาของผู้เรียนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยจะช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

การพัฒนาครูเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ครูควรได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนที่เหมาะสม การออกแบบหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาทักษะที่สามารถใช้ในชีวิตจริง เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน จะช่วยให้ผู้เรียนพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่

การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนและการบริหารโรงเรียนทำให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นและสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนยังเป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากร การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว

ผลกระทบและประโยชน์ของการบริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีผลกระทบทั้งในด้านการพัฒนาผู้เรียน ครู และชุมชน โดยช่วยสร้างผลลัพธ์ที่ดีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

1. ผลกระทบต่อผู้เรียน

การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ ผู้เรียนจะมีทักษะในการปรับตัวกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับอนาคตของพวกเขา (Robinson, 2007)

2. ผลกระทบต่อครู

การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนช่วยให้ครูมีโอกาสนในการพัฒนาทักษะและวิธีการสอนที่หลากหลาย การฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่องทำให้ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และสร้างวิธีการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่ยั่งยืนจึงทำให้ครูไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืนได้ (Senge, 1990)

3. ผลกระทบต่อชุมชนและผู้ปกครอง

การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและการศึกษาของเด็ก การทำงานร่วมกันจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณค่าในสังคม (Bass, 1990)

4. ประโยชน์ต่อระบบการศึกษา

การบริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนทำให้เกิดการพัฒนาการศึกษาในภาพรวม เมื่อการเรียนรู้มีความยั่งยืน การศึกษาในระบบก็สามารถตอบสนองต่อความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรที่เรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องทั้งในระดับโรงเรียนและระดับสังคม

5. ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ

การเรียนรู้ที่ยั่งยืนช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานในยุคดิจิทัล การฝึกฝนทักษะในด้านเทคโนโลยี การคิดสร้างสรรค์ และการทำงานเป็นทีมทำให้ผู้เรียนพร้อมสำหรับการทำงานในตลาดแรงงานที่ต้องการบุคลากรที่มีความสามารถในหลากหลายด้าน การบริหารโรงเรียนที่เน้นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนจึงมีส่วนช่วยพัฒนาความสามารถของบุคลากรในภาคเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลดีต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

การบริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีผลกระทบและประโยชน์หลายประการ โดยผลกระทบที่สำคัญคือ การพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในอนาคต

สำหรับครู การส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนช่วยให้ครูพัฒนาทักษะการสอนที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองในการพัฒนาโรงเรียนยังเสริมสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในทุกด้าน

การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่ยั่งยืนยังส่งผลดีต่อระบบการศึกษาโดยรวม เพราะช่วยให้การศึกษาสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกได้ และยังส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการทำงานในโลกยุคดิจิทัลทำให้บุคลากรมีความสามารถในการแข่งขันและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะมีดังนี้

1. การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง ควรมีการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ และวิธีการสอนที่เหมาะสมกับ

ผู้เรียนแต่ละบุคคล รวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

2. การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น หลักสูตรควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในชีวิตจริง เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา ควรออกแบบหลักสูตรให้สามารถปรับตัวได้ตามสถานการณ์และความต้องการของผู้เรียน

3. การสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายจะทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและเป็นประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

4. การใช้เทคโนโลยีในการบริหารและการเรียนการสอน ควรนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารโรงเรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและทำให้การเรียนรู้สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ยังสามารถช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้แบบส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

5. การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านบุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และเทคโนโลยี เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

6. การประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และการทำงานของครูควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงกลยุทธ์และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและโลก

การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และสามารถเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

การบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนมีความสำคัญในการพัฒนาและสร้างทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียนในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ที่ยั่งยืนเน้นการพัฒนา

ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญทั้งในชีวิตประจำวันและในตลาดแรงงาน

การบริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู การออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง โรงเรียนควรบริหารทรัพยากรที่มีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปใช้จะช่วยทำให้การศึกษาในโรงเรียนมีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อความท้าทายต่าง ๆ ในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืนสำหรับผู้เรียนและสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- Bass, B. M. (1990). Bass & Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications. Free Press.
- Robinson, V. M. J. (2007). School Leadership and Student Outcomes: Identifying What Works and Why. Australian Council for Educational Research.
- Sarkar, S., & Pathak, M. (2015). Sustainable education and its impact on educational practices: A study. International Journal of Education and Social Science, 2(3), 42-49.
- Senge, P. M. (1990). The Fifth Discipline: The Art & Practice of the Learning Organization. Doubleday.
- UNESCO. (2017). Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน*

THE ROLE OF TEACHERS IN BUILDING LEARNING COMMUNITIES FOR STUDENT DEVELOPMENT

สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี¹, สาธกา ตาลชัย² และ ธนู วงษ์จินดา³

Suwattanapong Romsri¹, Sathaka Tanchai² and Thanu Wongchinda³

¹สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

¹Trat Provincial Education Office, Thailand

²ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

²Roi Et Provincial Education Office, Thailand

³เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

³Secretary-General of the Basic Education Commission, Thailand

Corresponding Author's Email: tanu_vongjinda@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มกราคม 2568; วันแก้ไขบทความ 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2568

Received 5 January 2025; Revised 7 February 2025; Accepted 9 February 2025

บทคัดย่อ

บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดการทำงานร่วมกัน และการพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ครูมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้จากความผิดพลาดและสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้ยังเน้นถึงการใช้เทคโนโลยีในการเสริมสร้างการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: บทบาทของครู, การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้, การพัฒนาผู้เรียน

Citation:

* สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี, สาธกา ตาลชัย และ ธนู วงษ์จินดา. (2568). บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 231-241. Suwatanapong Romsri, Sathaka Tanchai and Thanu Wongchinda. (2025). The Role Of Teachers In Building Learning Communities For Student Development, Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 231-241.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Abstract

The role of teachers in creating learning communities to develop students is crucial in promoting collaborative learning environments that support the exchange of ideas, teamwork, and the development of social skills necessary for the 21st century. Teachers play a key role in creating a conducive learning atmosphere by encouraging students to engage in questioning and exchanging ideas, while also supporting them in learning from mistakes and working effectively in teams. This article also highlights the use of technology to enhance learning and the assessment of learning within learning communities.

Keywords: The role of teachers, Building a learning community, Developing learners

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบันนี้ไม่เพียงแต่เน้นที่การเรียนรู้เฉพาะเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เป็นหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างและส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

ในแง่ของทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ นักวิชาการไทยและต่างประเทศ ต่างเห็นถึงความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์ของตน ตัวอย่างเช่น Hord (1997) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน

ในขณะที่นักวิชาการไทย เช่น อาจารย์สมใจ ตันติวิทยาพงษ์ (2551) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูในการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความ

คิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในห้องเรียนจึงเป็นกระบวนการที่ครูจะต้องพัฒนาและปรับตัวเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้กลยุทธ์และวิธีการที่หลากหลายในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครูและผู้เรียน

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เป็นกระบวนการที่เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดการทำงานร่วมกัน และการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย โดยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดแค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่สามารถขยายไปสู่การเรียนรู้ภายในชุมชน, ครอบครัว, และสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ครูมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกัน

หลักการและองค์ประกอบของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

1. **การเรียนรู้ร่วมกัน** เป็นการสร้างพื้นที่ที่ผู้เรียนทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเรียนรู้จากกันและกัน ซึ่งช่วยเพิ่มทักษะการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Vygotsky, 1978)

2. **การให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากครู** ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างและดูแลชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ในห้องเรียน โดยการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและมีการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมกลุ่ม (Hord, 1997)

3. **การพัฒนาและส่งเสริมทักษะทางสังคม** ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่นำมาซึ่งการเรียนรู้เนื้อหาวิชาเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสาร การฟัง และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นในสังคมปัจจุบัน (Tinto, 1997)

4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาช่วยเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือเครื่องมือการสื่อสารอื่น ๆ ที่ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกที่ (Green & Hannon, 2007)

ประโยชน์ของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือในสถานศึกษาให้ประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นสมาชิกที่มีบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันในชุมชนยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน รวมทั้งช่วยส่งเสริมบรรยากาศในการเรียนที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้ที่มีคุณค่า

บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

ครูมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมชั้น ครูควรเป็นผู้กระตุ้นการคิด และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากความผิดพลาด การตั้งคำถาม และการอภิปราย ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน (Hord, 1997)

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและพัฒนาทักษะต่าง ๆ โดยไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถขยายไปสู่การเรียนรู้ในชุมชนและสังคมได้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งครูมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

หลักการสำคัญของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วยการเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสนับสนุนจากครูเพื่อสร้างบรรยากาศที่มั่นใจในการแสดงความคิดเห็น การพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียน

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งช่วยเตรียมพร้อมผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่มีบทบาทในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุรุมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยการกระตุ้นการคิดและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์และการอภิปรายในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน

ผลกระทบของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) มีผลกระทบต่อผู้เรียนและสังคมในหลายด้าน ทั้งในแง่ของการพัฒนาทักษะทางการศึกษาและทักษะทางสังคม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะวิชาการ แต่ยังส่งผลให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะการสื่อสาร และการคิดวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ

1. การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกัน การสนับสนุนจากครูในการตั้งคำถามและอภิปรายช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (Hord, 1997) นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันในกลุ่มยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน (Johnson & Johnson, 1994)

2. การพัฒนาทักษะทางสังคม

การทำงานในชุมชนแห่งการเรียนรู้มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารและการฟัง ซึ่งมีความสำคัญในชีวิตประจำวันและในสังคมการทำงาน การที่ผู้เรียนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและเสริมทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Tinto, 1997)

3. การเสริมสร้างความมั่นใจและการมีส่วนร่วม

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนจากครูและเพื่อนร่วมกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาาร่วมกัน ความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจึงเพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้และสามารถพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์ (Vygotsky, 1978)

4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียน

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ครูและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดียิ่งขึ้น เนื่องจากครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การที่ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นการคิดช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการเรียนรู้และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนร่วมกลุ่ม (Hord, 1997)

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มีผลกระทบต่อผู้เรียนและสังคมในหลายด้าน โดยเฉพาะในแง่ของการพัฒนาทักษะทางการศึกษาและทักษะทางสังคม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

การเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ซึ่งช่วยให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ การทำงานร่วมในกลุ่มยังช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญในการทำงานและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน โดยการสนับสนุนจากครูและเพื่อนร่วมกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนกล้าคิดและพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนที่ได้รับการเสริมสร้างเนื่องจากครูมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจและเกิดความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในด้านการเรียนรู้และในเชิงสังคม

ความท้าทายในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 แต่ในทางปฏิบัติการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็มีความท้าทายหลายประการที่ต้องเผชิญ ซึ่งรวมถึงการปรับทัศนคติของผู้เรียนและครู การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน และการนำเทคโนโลยีมาช่วยเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1. การปรับทัศนคติของผู้เรียนและครู

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติของทั้งผู้เรียนและครู ซึ่งบางครั้งอาจพบว่าผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการเรียนรู้ร่วมกันหรือไม่สามารถเปิดใจให้กับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ นอกจากนี้ ครูบางคนอาจมีความยากลำบากในการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้สอนที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ไปสู่การเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้นการเรียนรู้ร่วมกัน (Fullan, 2001) ความท้าทายนี้จะต้องใช้เวลาและกระบวนการในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการยอมรับและการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจากทั้งครูและผู้เรียน

2. การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน

ชุมชนแห่งการเรียนรู้มักมีผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งด้านความสามารถ การเรียนรู้ และทักษะทางสังคม การที่ผู้เรียนมีพื้นฐานทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันอาจทำให้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เกิดความยากลำบาก โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนบางคนอาจรู้สึกว่าจะไม่สามารถมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Vygotsky, 1978) การจัดการกับความหลากหลายนี้จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญที่ครูต้องคำนึงถึง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียม

3. การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้

การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงผู้เรียนเข้าด้วยกันและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็อาจมีความท้าทายในการจัดการระบบการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน หรือความยากลำบากในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยในบางพื้นที่ (Green & Hannon, 2007) การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสม

และการฝึกอบรมให้ผู้เรียนและครูสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. การประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

การประเมินผลในชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่นับการประเมินผลทางวิชาการ แต่ยังต้องพิจารณาในการประเมินทักษะทางสังคม การทำงานเป็นทีม และการคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งการประเมินในลักษณะนี้มักจะยากในการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาระบบการประเมินที่ครอบคลุมและสามารถวัดผลในหลายมิติของการเรียนรู้จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญ (Stiggins, 2002)

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้มีความท้าทายในหลายด้านที่ต้องเผชิญ ทั้งในแง่ของการปรับทัศนคติของผู้เรียนและครู การจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุม

หนึ่งในความท้าทายหลักคือการปรับทัศนคติของผู้เรียนและครูให้เข้ากับแนวคิดของการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนบางคนอาจไม่คุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ครูบางท่านอาจมีความยากลำบากในการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน การเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน ซึ่งการปรับเปลี่ยนนี้ต้องการเวลาและความพยายามจากทั้งสองฝ่าย

อีกความท้าทายที่สำคัญคือการจัดการกับความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งอาจมีพื้นฐานการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การทำงานร่วมกันในกลุ่มอาจเกิดความยากลำบากเมื่อผู้เรียนบางคนไม่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ การสร้างบรรยากาศที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้ก็เป็นอีกความท้าทายหนึ่ง แม้ว่าเทคโนโลยีจะสามารถช่วยเชื่อมโยงผู้เรียนและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดเวลา แต่การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังคงเป็นปัญหาที่บางพื้นที่ต้องเผชิญ

สุดท้าย การประเมินผลการเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ก็เป็นความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากการประเมินไม่เพียงแต่นับที่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ แต่ยังต้องพิจารณาทักษะทางสังคมและการทำงานเป็นทีม การพัฒนาระบบการประเมินที่สามารถวัดผลได้ในหลากหลายมิติ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำควบคู่กับกระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสามารถสรุปได้หลายประการ ดังนี้

1. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนและครูเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ทุกคนรู้สึกมั่นใจและไม่กลัวที่จะพูดหรือแสดงความคิดเห็น การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการตั้งคำถามช่วยให้พวกเขามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

2. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน

การทำงานร่วมกันในกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกันและพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การสื่อสาร การฟัง และการแก้ปัญหาด้วยกัน การจัดกิจกรรมที่ต้องการการร่วมมือจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน

3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางสังคม

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ไม่เพียงแต่นำมาซึ่งการเรียนรู้ด้านวิชาการ แต่ยังควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแสดงออกอย่างเหมาะสม การฝึกฝนทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการดำเนินชีวิตในสังคม

5. ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้

การใช้เทคโนโลยีสามารถเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ โดยการใช้เครื่องมือออนไลน์หรือแพลตฟอร์มที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยียังช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาเข้าถึงข้อมูลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

6. พัฒนาและสนับสนุนบทบาทของครูในฐานะผู้นำการเรียนรู้

ครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการสนับสนุนผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการตั้งคำถาม พร้อมทั้งเป็นผู้กระตุ้นและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกสบายใจและมีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

7. ประเมินผลการเรียนรู้แบบองค์รวม

การประเมินผลควรพิจารณาทั้งด้านวิชาการและทักษะทางสังคมของผู้เรียน โดยไม่เพียงแต่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังต้องประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินที่ครอบคลุมจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาในทุกด้านอย่างสมบูรณ์

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการร่วมมือจากทั้งครูและผู้เรียน รวมถึงการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

สรุป

บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูมีหน้าที่ในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ครูควรเป็นผู้นำในการกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงการช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคม เช่น การทำงานร่วมกัน การฟัง และการสื่อสาร

ครูยังมีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการทำงานเป็นทีมและการคิดเชิงวิพากษ์ โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้จากชีวิตจริงมาใช้ในการเรียนการสอน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ครูต้องใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้คอยสังเกตและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการพัฒนาเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- Fullan, M. (2001). *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press.
- Green, H., & Hannon, C. (2007). *Their Space: Education for a Digital Generation*. Demos.

- Green, H., & Hannon, C. (2007). *Their Space: Education for a Digital Generation.* Demos.
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement.* Southwest Educational Development Laboratory.
- Hord, S. M. (1997). *Professional Learning Communities: Communities of Continuous Inquiry and Improvement.* Southwest Educational Development Laboratory.
- Johnson, D. W., & Johnson, F. P. (1994). *Joining Together: Group Theory and Group Skills.* Prentice Hall.
- Stiggins, R. J. (2002). Assessment Crisis: The Absence of Assessment for Learning. *Phi Delta Kappan*, 83(10), 758-765.
- Tinto, V. (1997). Classrooms as Communities: Exploring the Educational Character of Student Persistence. *The Journal of Higher Education*, 68(6), 599-623.
- Tinto, V. (1997). Classrooms as Communities: Exploring the Educational Character of Student Persistence. *The Journal of Higher Education*, 68(6), 599-623.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes.* Harvard University Press

ผลกระทบของการศึกษารสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล*

THE IMPACT OF CREATIVE EDUCATION ON LIFE SKILLS DEVELOPMENT IN THE DIGITAL ERA

ธนุ วงษ์จินดา¹, สาธกา ตาลชัย² และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี³

Thanu Wongchinda¹, Sathaka Tanchai² and Suwattanapong Romsri³

¹เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

¹Secretary-General of the Basic Education Commission, Thailand

²ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด

²Roi Et Provincial Education Office, Thailand

³สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดตราด

³Trat Provincial Education Office, Thailand

Corresponding Author's Email: tanu_vongjinda@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มกราคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2568

Received 5 January 2025; Revised 7 February 2025; Accepted 9 February 2025

บทคัดย่อ

การศึกษารสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งสามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดวิพากษ์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประยุกต์ใช้การศึกษารสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิตเน้นการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง โดยการศึกษารสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะในการปรับตัวและการทำงาน

* ธนุ วงษ์จินดา, สาธกา ตาลชัย และ สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี. (2568). ผลกระทบของการศึกษารสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 242-251. Thanu Wongchinda, Sathaka Tanchai and Suwattanapong Romsri. (2025). The Impact Of Creative Education On Life Skills Development In The Digital

Era, Journal of Interdisciplinary Social Development 3(1), 242-251.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ร่วมกันในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาในรูปแบบนี้จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมมีความรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง

คำสำคัญ: ผลกระทบของการศึกษาสร้างสรรค์, การพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

Abstract

Creative education is a key tool in developing life skills in the digital age, which can enhance the ability to think critically, solve complex problems, collaborate with others, and adapt in a rapidly changing society. The application of creative education in the context of life skills development emphasizes the use of technology for creativity, experiential learning, collaboration, and problem-solving through real-world situations. Creative education not only helps develop critical thinking and problem-solving skills related to technology use but also strengthens the ability to adapt and collaborate effectively in a digital society. This approach to education is crucial for the development of life skills in an era where technological and societal changes are swift and constant

Keywords: Impact of Creative Education, Life Skills Development in the Digital Age

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการทำงานของมนุษย์ การศึกษาเป็นเครื่องมือหลักในการเตรียมความพร้อมให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อที่จะสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็น การศึกษาสร้างสรรค์ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่ได้รับ越来越多的ความสนใจมากขึ้นในช่วงหลัง เนื่องจากสามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่สำคัญในยุคที่เทคโนโลยีและข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การศึกษาสร้างสรรค์นั้นหมายถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดนอกกรอบและการสร้างสิ่งใหม่ ๆ โดยการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน (Sawyer, 2006) นักวิจัยหลายคนได้เน้นย้ำว่า การศึกษาสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่การพัฒนาไอเดียใหม่ ๆ แต่รวมถึงการพัฒนาทักษะชีวิตที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นในสังคมดิจิทัลได้ (Miller, 2018) สำหรับในประเทศไทย การศึกษาสร้างสรรค์มีการบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนในหลายระดับ ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตในเชิงการคิดสร้างสรรค์และการทำงานเป็นทีมในบริบทของยุคดิจิทัล

การศึกษาสร้างสรรค์มีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน รวมถึงการมีทัศนคติที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง (Anderson & Krathwohl, 2001) การศึกษาในยุคดิจิทัลจึงไม่เพียงแต่เน้นการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี

บทความนี้จะมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของการศึกษาสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล เพื่อให้เข้าใจถึงการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการพัฒนาทักษะชีวิตในบริบทของโลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลนั้นมีแนวคิดและทฤษฎีหลายประการที่ช่วยในการอธิบายและเข้าใจการเชื่อมโยงระหว่างสองสิ่งนี้ได้อย่างชัดเจน โดยเน้นการสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะที่สำคัญในสังคมยุคดิจิทัล ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Creative Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ถูกเสนอโดยนักวิจัยหลายคน เช่น Sawyer (2006) ซึ่งมองว่าการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ไม่ใช่เพียงแต่การพัฒนาความคิดใหม่ ๆ แต่ยังเป็นกระบวนการที่รวมการคิดวิพากษ์ การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี การสร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมทักษะในหลายมิติ ทั้งการแก้ปัญหา การคิด วิพากษ์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นในสังคมที่มีเทคโนโลยีเป็นส่วนสำคัญของชีวิตประจำวัน (Sawyer, 2006)

2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสังคมของ Albert Bandura (1977) เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านการสังเกตและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน การสื่อสารและการใช้ทักษะในการแก้ปัญหาผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

ในบริบทของการศึกษาสร้างสรรค์ การเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร แต่ยังเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม การแสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการทำงานในโลกดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Bandura, 1977)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านปัญหา (Problem-Based Learning: PBL)

ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง โดยผู้เรียนต้องหาคำตอบและสร้างความรู้ด้วยตัวเองผ่านการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้ PBL ในการศึกษาเชื่อมโยงกับการศึกษาสร้างสรรค์ เพราะการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการวิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง (Barrows, 1996)

การใช้ PBL ในการศึกษาช่วยพัฒนาทักษะชีวิตหลายด้าน เช่น การคิดวิพากษ์ การตัดสินใจที่ดีขึ้น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งในสังคมยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยปัญหาที่ต้องการการคิดสร้างสรรค์และวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม

4. ทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skills Development Theory)

ทฤษฎีการพัฒนาทักษะชีวิตเน้นการสร้างความสามารถในการปรับตัวและรับมือกับความท้าทายในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาทักษะชีวิตสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การรับมือกับความเครียด และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาที่นำเทคโนโลยีมาใช้ (World Health Organization, 1999)

การพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัลไม่เพียงแต่เน้นการเรียนรู้ทักษะทางวิชาการ แต่ยังต้องพัฒนาความสามารถในการใช้ชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลดิจิทัล การคิดสร้างสรรค์ใน

บริบทนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญในการปรับตัวและพัฒนาทักษะในการจัดการชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลกระทบของการศึกษาสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล

การศึกษาสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านเทคโนโลยีและสังคม การนำการศึกษาสร้างสรรค์เข้ามาใช้ในการเรียนการสอนสามารถช่วยพัฒนาทักษะหลายด้านที่จำเป็นสำหรับการเผชิญหน้ากับความท้าทายในสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคที่ข้อมูลและเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1. การส่งเสริมการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน

การศึกษาสร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นการคิดวิพากษ์ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยข้อมูลที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่เน้นการสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจที่มีเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเลือกข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมในการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (Sawyer, 2006)

การศึกษาสร้างสรรค์ยังช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Problem Solving) ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง เช่น การตัดสินใจในการใช้เทคโนโลยีหรือการจัดการกับข้อมูลที่มีจำนวนมาก การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์จะทำให้ผู้เรียนสามารถคิดในมุมมองใหม่ ๆ และหาทางออกที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีเดิม (Miller, 2018)

2. การพัฒนาทักษะการสื่อสารในสังคมดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล การสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญมาก ผู้เรียนจำเป็นต้องสามารถสื่อสารทั้งในรูปแบบดิจิทัลและในสภาพแวดล้อมที่เป็นสังคมออนไลน์ การศึกษาสร้างสรรค์ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ไม่เพียงแต่การใช้คำพูดหรือข้อความที่ชัดเจน แต่ยังรวมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น การสร้างเนื้อหาดิจิทัล หรือการแสดงออกผ่านช่องทางออนไลน์ การมีทักษะการสื่อสารที่ดีช่วยให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้นและสร้างความเข้าใจในสภาพแวดล้อมที่มีข้อมูลจำนวนมากและหลากหลาย (Bandura, 1977)

นอกจากนี้ การศึกษาสร้างสรรค์ยังช่วยส่งเสริมการคิดอย่างสร้างสรรค์ในการสื่อสาร โดยเฉพาะในการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบใหม่ ๆ เช่น การใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การเสริมสร้างทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) เป็นทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล เนื่องจากการทำงานในโลกดิจิทัลมักจะเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมและการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการประสานงาน การศึกษาสร้างสรรค์ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกันผ่านเครื่องมือออนไลน์ เช่น การสร้างโครงการร่วมกันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการแชร์ความคิดผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ (Anderson & Krathwohl, 2001)

การทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีพื้นฐานทางความคิดและทักษะที่แตกต่างกันช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการหาทางออกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การศึกษาสร้างสรรค์ยังเสริมสร้างทักษะในการรับฟังและการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ ซึ่งมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

4. การปรับตัวในสังคมดิจิทัล

การศึกษาสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นในสังคมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ ๆ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หรือการศึกษา การศึกษาสร้างสรรค์ยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ และปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ (World Health Organization, 1999)

การศึกษาสร้างสรรค์มีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล โดยช่วยส่งเสริมการคิดวิพากษ์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับความท้าทายในยุคดิจิทัลได้ แต่ยังช่วยเสริมสร้างความพร้อมในการใช้ชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลและเทคโนโลยี

การประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิต

การศึกษาสร้างสรรค์ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการเผชิญหน้ากับโลกในยุคดิจิทัลที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิตจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิพากษ์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกัน และการปรับตัวต่อความท้าทายในสังคมดิจิทัล ดังนี้:

1. การใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ (Creative Use of Technology)

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในวิธีที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Sawyer, 2006) ตัวอย่างเช่น การใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น ซอฟต์แวร์การออกแบบกราฟิก โปรแกรมการสร้างวิดีโอ หรือแพลตฟอร์มการเขียนโค้ด เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีช่วยให้ผู้เรียนสามารถทดลองสร้างสิ่งใหม่ ๆ และใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในโลกดิจิทัล

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แต่ยังส่งเสริมทักษะในการปรับตัวให้เข้ากับเครื่องมือและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมดิจิทัล เช่น การเรียนรู้การใช้งานแอปพลิเคชันใหม่ ๆ การทำงานร่วมกันผ่านเครื่องมือออนไลน์ และการสร้างเนื้อหาดิจิทัลที่มีความสร้างสรรค์

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะชีวิตที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การศึกษาสร้างสรรค์มักจะมีการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือทำและการทดลอง ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและทักษะในการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Kolb, 1984) เช่น การให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกิจกรรมการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับโลกดิจิทัล เช่น การทำโปรเจกต์สร้างเว็บไซต์ การจัดทำแอปพลิเคชัน หรือการผลิตเนื้อหาดิจิทัลที่ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม

การเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและความสำเร็จ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่มีค่าที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (Collaborative Learning)

การศึกษาสร้างสรรค์มักจะเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะในการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันในการหาทางออกที่ดีที่สุด (Anderson & Krathwohl, 2001) การใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ในการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การจัดการกับความแตกต่างของมุมมองและความคิดของผู้อื่น รวมถึงการทำงานร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การทำโปรเจกต์ร่วมกันผ่านเครื่องมือออนไลน์หรือการสร้างเนื้อหาทางดิจิทัลร่วมกัน

การทำงานร่วมกับผู้อื่นในบริบทของการศึกษาสร้างสรรค์ช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสาร การรับฟัง และการปรับตัวในการทำงานในสังคมที่มีความหลากหลายและมีการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและทำงานร่วมกัน

4. การเรียนรู้ในลักษณะ Problem-Based Learning (PBL)

การเรียนรู้ที่เน้นการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงหรือปัญหาที่ซับซ้อน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิต การใช้ PBL ในการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิพากษ์ การวิเคราะห์ปัญหา และการตัดสินใจที่ดีขึ้น (Barrows, 1996) การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาและสามารถหาทางออกที่สร้างสรรค์ได้

ในยุคดิจิทัล การนำแนวทาง PBL มาใช้ในการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลจำนวนมาก

5. การพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัล (Digital Life Skills)

การศึกษาสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัล ซึ่งรวมถึงการจัดการข้อมูล การใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในโลกออนไลน์ (World Health Organization, 1999) การพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลต้องการการฝึกฝนและการเรียนรู้ผ่านการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การศึกษาสร้างสรรค์สามารถเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิตช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะที่สำคัญในยุคดิจิทัล เช่น การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การ

ทำงานร่วมกับผู้อื่น การปรับตัวในสังคมดิจิทัล และการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในโลกที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและข้อมูล การใช้เทคโนโลยีในการศึกษาสร้างสรรค์และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยเสริมสร้างทักษะเหล่านี้ และช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

สรุป

การศึกษาสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคดิจิทัล ที่ต้องการความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปรับตัวในสังคมที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในบริบทของการพัฒนาทักษะชีวิตสามารถส่งเสริมทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านหลายวิธีการ

หนึ่งในวิธีการสำคัญคือการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ (Creative Use of Technology) ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิพากษ์และการแก้ปัญหาผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาช่วยให้ผู้เรียนสามารถทดลองสร้างสิ่งใหม่ ๆ และหาทางออกที่เหมาะสมในสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (Experiential Learning) ยังช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เช่น การทำโปรเจกต์สร้างเว็บไซต์หรือการผลิตเนื้อหาดิจิทัล ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

การเรียนรู้ในลักษณะการทำงานร่วมกัน (Collaborative Learning) ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สำคัญ การศึกษาสร้างสรรค์ช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสภาพแวดล้อมที่มีเทคโนโลยี การทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบออนไลน์หรือในโปรเจกต์ร่วมกันช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้การศึกษาสร้างสรรค์ในรูปแบบ Problem-Based Learning (PBL) ยังช่วยส่งเสริมการคิดวิพากษ์ การวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อน และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ทักษะเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและปรับตัวในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สุดท้าย การศึกษารังสรรค์ยังช่วยพัฒนาทักษะชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัล เช่น การจัดการข้อมูล การใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหา และการปรับตัวในโลกออนไลน์ ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังช่วยส่งเสริมการปรับตัวและการพัฒนาอย่างยั่งยืนในอนาคต

การประยุกต์ใช้การศึกษารังสรรค์จึงเป็นวิธีที่สำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญในยุคดิจิทัล โดยการใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหาที่ซับซ้อน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น ทั้งนี้ช่วยให้พวกเขาสามารถปรับตัวและประสบความสำเร็จในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. Longman.
- Bandura, A. (1977). Social learning theory. Prentice-Hall.
- Barrows, H. S. (1996). Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. *New Directions for Teaching and Learning*, 1996(68), 3-12.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
- Miller, C. (2018). The importance of creative education in a digital world. *Journal of Digital Learning*, 22(4), 12-21.
- Sawyer, R. K. (2006). *Explaining creativity: The science of human innovation*. Oxford University Press.
- World Health Organization (1999). *Life skills education for children and adolescents in schools*. WHO.

GUIDELINES FOR DEVELOPING INNOVATIVE LEADERSHIP IN RESPONSE TO SUDDEN CHANGES AT RAJABHAT UNIVERSITIES IN BANGKOK*

Ntapat Worapongpat

Center for Knowledge Transfer, Technology, Community Innovation, Entrepreneurship, Tourism and
Education Eastern Institute of Technology Suvarnabhumi (EITS), Thailand

Corresponding Author's Email: dr.thiwat@gmail.com

Received 9 June 2024; Revised 7 November 2024; Accepted 28 February 2025

Abstract

In the rapidly evolving landscape of higher education, Rajabhat Universities in Bangkok face critical challenges that demand innovative and adaptive leadership. As educational institutions navigate unprecedented changes, effective leadership development becomes essential to fostering resilience and driving transformation. This research aims to examine the characteristics and components essential to innovative leadership and to propose a framework for developing such leadership to respond effectively to immediate and unforeseen changes. Through a comprehensive study of documents and empirical data, including in-depth interviews with administrators from nine successful vocational education institutions, the research constructs a framework encompassing three dimensions of adaptive leadership: personal characteristics, academic and research development, and personnel development.

Citation:

*

Ntapat Worapongpat. (2025). Guidelines for Developing Innovative Leadership in Response to Sudden Changes at Rajabhat Universities in Bangkok. *Journal of Interdisciplinary Social Development* 3(1), 252-286.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

The study further refines these insights by developing a questionnaire based on a rating scale, which was distributed to 285 administrators and personnel from three Rajabhat University institutions in Bangkok. Employing a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research, the study utilized exploratory factor analysis, data triangulation, and expert discussions to validate the proposed guidelines. Findings identified nine key components of adaptive leadership for Rajabhat University administrators: (1) influence through ideological prestige, (2) inspirational motivation, (3) strategic agility and opportunity-seeking, (4) establishment of an educational innovation ecosystem, (5) consideration of individual needs, (6) cultivation of a positive organizational culture, (7) fostering a creative and values-driven atmosphere, (8) development of innovative leadership skills, (9) intellectual stimulation, and (10) advancement of digital career skills.

These findings provide actionable guidelines for enhancing the competencies of Rajabhat University administrators in Bangkok, equipping them with adaptive leadership skills necessary to navigate the "new normal" and future challenges. Implementing these guidelines can help Rajabhat Universities in Bangkok uphold quality standards for higher education qualifications and sustain institutional excellence.

Background and Aim

In the context of higher education, Rajabhat Universities in Bangkok are increasingly confronted with multifaceted challenges driven by rapid technological advancements, evolving societal expectations, and unprecedented global events. These pressures necessitate a paradigm shift in leadership practices, where traditional models of governance are no longer sufficient to address the dynamic nature of contemporary educational environments. The purpose of this research is to identify and elucidate the characteristics and components that constitute innovative leadership within

Rajabhat Universities, thereby establishing a comprehensive framework for the development of adaptive leadership. This framework aims to empower university administrators to navigate immediate and unforeseen challenges effectively, ensuring institutional resilience and sustainability in a volatile educational landscape. By investigating these dimensions, the study seeks to contribute to the ongoing discourse on leadership in higher education, providing actionable insights that enhance the overall effectiveness of Rajabhat Universities in meeting their strategic goals.

Materials and Methods

This research employs a mixed-methods approach to gather a comprehensive understanding of innovative leadership within Rajabhat Universities. Initially, a thorough review of relevant literature was conducted to establish a theoretical foundation and identify the key characteristics of adaptive leadership. Subsequently, qualitative data were collected through in-depth interviews with administrators from nine successful vocational education institutions, enabling the exploration of lived experiences and practical insights regarding leadership challenges and practices. The findings from the qualitative phase informed the development of a structured questionnaire, which was then administered to a sample of 285 administrators and personnel from three Rajabhat Universities in Bangkok. The questionnaire utilized a rating scale to quantitatively assess perceptions of leadership characteristics. Data analysis included exploratory factor analysis to identify underlying structures within the collected data, complemented by data triangulation and discussions with experts to validate the findings. This robust methodological framework ensures a comprehensive examination of the characteristics and components of innovative leadership within the unique context of Rajabhat Universities.

Results

The analysis revealed nine critical components of adaptive leadership pertinent to administrators at Rajabhat Universities. These components include:

(1) Influence through Ideological Prestige – the capacity to inspire trust and credibility; (2) Inspirational Motivation – the ability to foster enthusiasm and a shared vision; (3) Strategic Agility and Opportunity-Seeking – the knack for identifying and leveraging emerging opportunities; (4) Establishment of an Educational Innovation Ecosystem – the creation of an environment conducive to innovative practices; (5) Consideration of Individual Needs – addressing the diverse needs of stakeholders; (6) Cultivation of a Positive Organizational Culture – fostering a supportive and collaborative atmosphere; (7) Fostering a Creative and Values-Driven Atmosphere – promoting creativity aligned with institutional values; (8) Development of Innovative Leadership Skills – enhancing personal capabilities in innovative practices; and (9) Advancement of Digital Career Skills – equipping administrators with the necessary digital competencies. These findings not only elucidate the essential attributes of adaptive leadership but also provide a structured approach for enhancing the capabilities of Rajabhat University administrators

This research underscores the imperative for Rajabhat Universities in Bangkok to cultivate innovative leadership that is responsive to the evolving landscape of higher education. By identifying and articulating the key components of adaptive leadership, this study offers a strategic framework that equips university administrators with the necessary skills and competencies to navigate the complexities of the "new normal." Implementing the proposed guidelines can significantly enhance the leadership capacities of Rajabhat University administrators, thereby facilitating the maintenance of quality standards in higher education and sustaining institutional excellence. Ultimately, fostering adaptive leadership is not merely a response to current challenges but a proactive investment in the future of educational institutions, ensuring they remain at the forefront of transformative change and societal impact.

Keywords: Agility and Adaptability, Collaboration and Empowerment, Visionary Leadership

Introduction

Innovative leaders prioritize and understand the importance of innovation. The drive for innovation, often arising from organizational necessity, is critical for survival. Innovation serves as a primary engine for organizational growth, (Pitchapo & Worapongpat, 2024; Udom, Sajdey & Trangwattana, 2018). achieved by implementing changes that differ from conventional methods, focusing on continuous improvement and development. (Rungrachana & Worapongpat, 2023).

Innovation may take various forms, including products, services, and processes, particularly by evolving conceptual approaches, strategic thinking, and operational methods in diverse fields (Pitchapo & Worapongpat, 2024; Udom, Sajdey & Trangwattana, 2018). Information technology and creativity also play a vital role in fostering organizational innovation (Rungrachana & Worapongpat, 2023).

Currently, innovation is a critical factor driving organizational success across all sectors, especially in an era of rapid and unpredictable changes. Innovative leaders play a crucial role in understanding and driving creative processes that differ from traditional methods, focusing on continuous and sustainable development.

These leaders recognize that innovation is not merely about introducing new technologies or products, but about fundamentally transforming organizational approaches to problem-solving, strategic planning, and value creation. By embracing a dynamic and adaptive mindset, innovative leaders can help their organizations navigate complex and challenging environments, ensuring resilience and competitive advantage. At its core, innovation

encompasses new elements such as services, production processes, management techniques, organizational structures, and labor skills that leverage knowledge and creativity to benefit the economy and society (Nilsaengrat, Khajorn & Sakun, 2021; Phosri & Worapongpat, 2024).

Organizations must sustain innovation through both operational results and process-driven advancements, including problem-solving and interaction processes fostered through networks of key stakeholders (Tasanakit & Silalai, 2023; Kulchatdilok, Phan-ngam & Suebsao, 2023). The continuous flow of knowledge within an organization stimulates creative thinking and the advancement of innovations (Srimora, Nirundorn & Thassopon, 2022).

An organization's ability to develop innovations faster or more effectively can lead to excellence. Consequently, organizations strive to cultivate innovation, establishing dedicated innovation departments to select appropriate creation methods tailored to their structure and purpose (Xunan & Worapongpat, 2023).

Moreover, innovative leaders play a pivotal role in analyzing the elements of innovative leadership among vocational education administrators, aligning roles, behaviors, and characteristics to support goal attainment and student academic achievement (Min & Worapongpat, 2023; Zi Yun & Worapongpat, 2023).

Innovation, in essence, encompasses new elements, such as services, production processes, management techniques, organizational structures, and labor skills that leverage knowledge and creativity to benefit the economy and society (Nilsaengrat, Khajorn & Sakun, 2021; Phosri & Worapongpat, 2024).

Organizations must sustain innovation through both operational results and process-driven advancements, including problem-solving and interaction processes fostered through networks of key stakeholders (Tasanakit & Silalai, 2023; Kulchatdilok, Phan-ngam & Suebsao, 2023). The continuous flow of

knowledge within an organization stimulates creative thinking and the advancement of innovations (Srimora, Nirundorn & Thassopon, 2022).

An organization's ability to develop innovations faster or more effectively can lead to excellence. Consequently, organizations strive to cultivate innovation, establishing dedicated innovation departments to select appropriate creation methods tailored to their structure and purpose (Xunan & Worapongpat, 2023). Moreover, innovative leaders play a pivotal role in analyzing the elements of innovative leadership among vocational education administrators, aligning roles, behaviors, and characteristics to support goal attainment and student academic achievement (Min & Worapongpat, 2023; Zi Yun & Worapongpat, 2023).

In today's education landscape, administrators are increasingly expected to lead changes that enhance educational quality, reflecting a commitment to reform in response to the pressures of digital transformation (TianShu & Worapongpat, 2022; Dongling & Worapongpat, 2023). As leaders adopt adaptive strategies, they help their organizations survive and thrive amidst intense competition by using leadership skills to inspire collective goals, instill confidence, and cultivate cooperation (Baojanraya, Chotiwongso & Saikham, 2023).

The COVID-19 pandemic has underscored the need for adaptive leadership, particularly in vocational education, where both students and teachers have had to transition to online learning and skill development (Phakamat, 2023). This shift presents an opportunity to reimagine vocational education, with adaptive leaders guiding the transformation through the use of systematic strategies and emergency preparedness (Phunahha & Worapongpat, 2023; Siriwat No et al., 2023).

Ultimately, educational institution administrators are urged to develop academic innovation leadership, which will enable them to guide their organizations toward becoming learning-focused and innovation-driven. Leaders

who exhibit the qualities of academic innovation are better equipped to motivate teachers and support collaborative work that fosters high-quality educational administration (Yuwaree, Rujongsaw & Bovorn, 2023; Muensai, 2023).

In conclusion, the approach to developing innovative leadership in response to immediate and unforeseen changes is essential for enhancing teaching and learning quality at Rajabhat University in Bangkok. This study seeks to explore the factors of academic innovation leadership that contribute to creating innovative learning organizations within the following institutions: 1) Rajabhat University Thonburi, 2) Rajabhat University Bansomdej, and 3) Rajabhat University Phranakhon. Findings will provide a framework for educational administrators to develop academic leadership that supports the evolution of their institutions into effective, innovation-driven learning organizations.

Objectives

1 .To examine the characteristics of innovative leadership and the dynamics of sudden changes at Rajabhat University in Bangkok.

2 .To analyze the components of leadership in the context of rapid changes at Rajabhat University in Bangkok.

3 .To identify the factors influencing the development of innovative leadership amid sudden changes at Rajabhat University in Bangkok.

Literature review

For the literature review on innovative leadership and sudden organizational change at Rajabhat University in Bangkok, several key areas are relevant:

1. Innovative Leadership

Definition and Characteristics: Innovative leadership involves the capacity to foster creativity, drive change, and effectively implement new ideas within an organization. It requires a combination of vision, strategic planning, and flexibility. Leaders must be able to inspire others, adapt to unforeseen challenges, and maintain resilience under pressure. Studies highlight that innovative leaders possess qualities like open-mindedness, risk-taking, and a focus on long-term growth (Anderson & Sun, 2017).

Role in Educational Institutions: In universities, innovative leadership is particularly crucial as it directly impacts teaching quality, learning environments, and institutional development. Research by Fullan (2011) emphasizes that leaders in educational institutions who adopt an innovative approach are better equipped to handle the rapid technological and pedagogical shifts impacting education.

Strategies and Approaches: Leaders in academia are often advised to embrace transformational leadership models that support continuous improvement and learning. These models encourage leaders to create supportive environments where staff and faculty feel empowered to contribute to change (Bass & Riggio, 2006).

2. Sudden Organizational Change

Concept and Implications: Sudden changes refer to unexpected shifts that require immediate response, often resulting from external pressures such as policy reforms, technological advancements, or socio-economic disruptions. Such changes can affect organizational structure, processes, and personnel roles (Kotter, 1996).

Impact on Higher Education: In higher education, sudden changes may arise from shifts in government policies, changes in student demographics, or disruptions due to global events like the COVID-19 pandemic. These shifts

challenge institutions to quickly adapt their curricula, administrative processes, and delivery methods (Sullivan et al., 2020).

Managing Rapid Change: Research emphasizes the importance of agility and strategic flexibility in responding to change. Kotter's (1996) eight-step process for leading change remains widely referenced, underscoring the need for clear communication, fostering a sense of urgency, and building coalitions to support the change initiative.

3. Interplay Between Innovative Leadership and Sudden Change

Adaptive Leadership in Crisis: Adaptive leadership, a concept introduced by Heifetz and Linsky (2002), is particularly relevant as it highlights how leaders can adjust their strategies in response to evolving circumstances. In a university context, adaptive leaders can leverage both innovation and resilience to guide their institutions through disruptive events.

Organizational Learning and Knowledge Creation: Senge (1990) argues that organizations capable of learning and adapting are better positioned to innovate and thrive amidst change. This view is reinforced by studies that show how universities that adopt a learning-oriented culture are better able to sustain long-term innovation.

Challenges in Higher Education: The literature notes several challenges specific to higher education, including resistance to change among faculty, budget constraints, and the complexity of coordinating across departments. Studies indicate that innovative leaders who communicate effectively, involve stakeholders, and support professional development are more successful in overcoming these challenges (Fullan & Scott, 2009).

4. Case Studies and Models Relevant to Rajabhat University Context

Examples from Rajabhat and Other Universities: Case studies from Thai educational institutions, including Rajabhat University, show that innovative leadership can play a critical role in addressing educational reform

requirements and meeting community needs. Studies on Rajabhat University highlight the institution's ongoing efforts to align with national educational goals, which often involve significant changes in curricula, teaching methodologies, and community engagement initiatives (Yamkajorn, 2020).

Frameworks and Models for Educational Innovation: Models like the 4IR (Fourth Industrial Revolution) framework encourage universities to incorporate digital technologies and develop skills in innovation among students and faculty. These frameworks, when applied effectively, can support Rajabhat University's goals of being competitive and relevant in a rapidly changing educational landscape (Schwab, 2016).

5. Factors Affecting the Development of Innovative Leadership

Internal Factors: Key internal factors include organizational culture, resource availability, and the level of support from university administration. Leaders with a proactive and supportive approach to innovation can foster a more adaptable organizational culture (Cameron & Quinn, 2011).

External Influences: External factors such as government policy, community needs, and socio-economic conditions also play a significant role. For instance, policies from the Thai Ministry of Education encouraging digital transformation in education are likely to push universities toward innovation (Office of the Education Council, 2019).

The literature underscores that innovative leadership is essential for universities navigating sudden change, as it enables leaders to implement strategies that sustain academic quality and institutional growth. For Rajabhat University, fostering innovative leadership could prove pivotal in adapting to evolving educational standards, embracing digital transformation, and meeting the diverse needs of students and communities.

Conceptual Framework

This conceptual framework helps to understand the characteristics of developing innovative leadership necessary for coping with changes in the current era. This framework focuses on the key factors affecting the development of innovative leadership and the strategies that can lead to effective adaptation to changes. The elements are divided as follows:

Support from Senior Management Support from management in terms of resources, budget, and promoting innovative learning has a significant impact on effectively fostering innovative leadership within the organization.

Organizational Culture that Promotes Learning and Innovation Creating a culture that allows faculty and staff to express opinions and experiment with new methods without fear of making mistakes fosters an environment conducive to development and adaptation.

Leaders' Ability to Adapt Quickly Innovative leaders should possess flexibility and the ability to respond to new situations promptly, focusing on rapid problem-solving and effective change management.

Development of Creativity and Innovation Among Leaders Encouraging leaders to identify opportunities and new ways to develop the organization requires creativity and systems thinking to create innovations that address changes.

Learning from Past Changes Synthesizing and learning from past changes and challenges enables the application of those lessons in the future, enhancing preparedness for managing emerging changes.

Building Networks and Collaboration Both Internally and Externally Connecting with networks inside and outside the university provides broader sources of information and innovation support, facilitating quicker and more effective changes.

Utilizing Technology and Digital Transformation Technology acts as a catalyst for change; innovative leaders must be able to apply technology in management and improve work processes for greater efficiency.

Assessing and Analyzing Risks of Change Anticipating and evaluating risks that may arise from changes, along with preparing solutions for potential issues, ensures a smooth transition and reduces uncertainty.

Supporting the Development of New Knowledge and Skills Leaders must develop and enhance new skills for themselves and their staff to accommodate changes and evolve alongside rapidly changing trends.

Strategic Planning for Future Change Management Clear and flexible planning is essential for coping with changes. Leaders must establish sustainable and continuous strategies that support adaptability.

Summary of the Conceptual Framework This framework emphasizes the development of innovative leadership to be prepared for sudden changes, relying on cooperation and support across all dimensions of the organization, including the ongoing promotion of learning and innovation to enhance adaptability.

Methodology

This study employs a mixed-methods research approach, integrating both quantitative and qualitative methods as follows:

Populations and Sampling The study population comprises educational staff and administrators from Rajabhat Universities in Bangkok for the academic year 2023, including Dhonburi Rajabhat University, Phranakhon Rajabhat University, and Bansomdejchaopraya Rajabhat University. The sample is divided as follows:

Qualitative Sample: Consists of 9 university administrators from three Rajabhat Universities in Bangkok. The sample size is determined by the

snowball sampling method, specifically targeting administrators with a record of exemplary administration and who have previously received awards for quality management in their institutions.

Quantitative Sample: Consists of 285 senior administrators and faculty members from three Rajabhat Universities in Bangkok, selected through multistage sampling.

Research Instruments The instruments used in this research include:

Questionnaire: A 5 -point Likert scale questionnaire covering three areas: personal characteristics, academic and research development, and personnel development. The questionnaire's validity was tested for construct and content validity, with a consistency index (IOC) of .88. It was further tested for reliability using Cronbach's Alpha, achieving a coefficient of .944.

Semi-Structured Interview Guide: Used for in-depth interviews with key university administrators.

Data Collection Qualitative data were collected through online interviews with 9 experts. Quantitative data were gathered via an online questionnaire, with a total of 285 responses collected, achieving a 100% response rate. Data collection was conducted from January to March 2024.

Data Analysis and Synthesis

Qualitative Data: Analyzed using content analysis to identify core themes, with narrative interpretation.

Quantitative Data: Analyzed using statistical software for social sciences, calculating percentage distributions, mean, and standard deviation. The data were verified for completeness and accuracy to support the final conclusions and discussions.

Research Procedure The study was conducted in four stages:

Stage 1 : Studying the adaptive leadership characteristics of Rajabhat University administrators in Bangkok by reviewing relevant theories and

analyzing documentation to summarize key aspects of innovative leadership and sudden change adaptation.

Stage 2: Analyzing the components of adaptive leadership among these administrators through the use of questionnaires and exploratory factor analysis.

Stage 3: Verifying the leadership components through data triangulation, comparing findings from stages 1 and 2 to confirm the consistency and coherence of the adaptive leadership characteristics.

Stage 4: Presenting development guidelines for innovative leadership to handle sudden changes in Rajabhat Universities in Bangkok, involving a connoisseurship seminar with 9 selected experts, analyzed using content analysis to derive suitable recommendations.

Results

This research aimed to explore the characteristics and guidelines for developing innovative leadership to address immediate change at Rajabhat Universities in the Bangkok area. The analysis was conducted based on the research objectives as follows:

1. Characteristics of Innovative Leadership at Rajabhat Universities

The study identified three key areas that characterize innovative leadership:

1.1 Personal Attributes

Innovative leaders demonstrate proactive work habits and high expectations for performance. They are committed to achieving goals, possess problem-solving skills, and are flexible in adapting to situations. They have a broad vision, are not confined to rigid frameworks, and exhibit creativity. Furthermore, they show respect for personnel, do not wield power autocratically, practice democratic decision-making, and allow team members to participate in the process, providing opportunities for leadership in specific

contexts. They communicate openly and directly, maintain good interpersonal relationships, act judiciously, uphold fairness, and adhere to ethical standards. Additionally, they possess academic and professional knowledge, effectively design curricula, and utilize appropriate educational media, technology, and innovations. They are engaged in inventing and experimenting with new teaching techniques, providing academic guidance, and continuously seeking knowledge to stay updated with changes.

1.2 Development of Academic Work and Research

Innovative leaders focus on setting educational goals aligned with 21st-century educational development, emphasizing the involvement of all stakeholders. They prioritize student development to meet standards, analyze the current situation, identify opportunities and obstacles, and develop clear systems and structures for work. They assign tasks suited to faculty capabilities and monitor implementation according to plans. They lead the collaborative curriculum development process that meets the needs of students, the community, and national strategies. They continuously evaluate and monitor progress based on real conditions, using developmental outcomes for performance assessments, and foster teamwork by encouraging participation and accountability among all stakeholders.

1.3 Development of Personnel

Leaders should enhance the knowledge and capabilities of instructors through various methods, such as seminars and self-directed learning, inviting external speakers, and organizing study visits to exemplary educational institutions. They should encourage teachers to improve their teaching practices, conduct classroom research, and innovate. Leaders should model new teaching methods and create opportunities for faculty to showcase their academic work in various formats, including annual competitions with awards. This promotes recognition for exemplary teaching practices and encourages

instructors to become academic and professional leaders capable of mentoring others while supporting career advancement and promotion in academia.

2. Components of the Guidelines for Developing Innovative Leadership and Immediate Change at Rajabhat Universities in Bangkok

The analysis of the components of innovative leadership and immediate change at Rajabhat Universities in Bangkok yielded the following findings. The exploratory factor analysis based on empirical data revealed the components outlined Support from Senior Management: This component underscores the critical role of higher administration in fostering an environment conducive to innovation and rapid adaptation.

1 . Organizational Culture that Promotes Learning and Innovation: A culture that encourages continuous learning and innovative practices is essential for effective leadership.

2. Leaders' Ability to Adapt Quickly: The capacity of leaders to respond swiftly to changes is vital for organizational resilience.

3. Development of Creativity and Innovation among Leaders: Fostering creativity and innovative thinking is crucial for leadership effectiveness in dynamic environments.

4 . Learning from Past Changes: Utilizing experiences from previous changes can guide future decisions and strategies.

5 . Building Networks and Collaborations Internally and Externally: Collaborative efforts within and outside the institution enhance the capacity for innovation and adaptation.

6. Use of Technology and Digital Transformation: Leaders must leverage technology to facilitate change and improve organizational processes.

7. Risk Assessment and Analysis during Changes: Understanding potential risks associated with changes is essential for effective decision-making.

8 .Support for Developing New Knowledge and Skills: Continuous professional development and skill enhancement are crucial for leaders to remain effective.

9 .Strategic Planning for Future Change: Forward-thinking and strategic planning are necessary to navigate future challenges and opportunities.

These components collectively inform the guidelines for developing innovative leadership that can effectively manage immediate changes within Rajabhat Universities in Bangkok.

3 . Guidelines for Developing Innovative Leadership and Immediate Change at Rajabhat Universities in Bangkok

To foster innovative leadership and effectively manage immediate changes at Rajabhat Universities in Bangkok, the following guidelines are proposed:

Enhance Executive Support:

Leadership Training Programs: Implement ongoing training programs focused on leadership development, emphasizing innovative practices and decision-making skills.

Mentorship Initiatives: Establish mentorship programs where experienced leaders guide emerging leaders in navigating challenges and fostering innovation.

Cultivate a Learning and Innovative Organizational Culture:

Promote Open Communication: Encourage a culture of transparency and open dialogue, where ideas and feedback can flow freely among all staff levels.

Recognition and Rewards: Create incentive programs that recognize and reward innovative contributions and collaborative efforts within the institution.

Develop Adaptive Leadership Skills:

Simulation and Scenario Planning: Utilize simulation exercises that allow leaders to practice decision-making in various scenarios, enhancing their ability to adapt quickly to changing circumstances.

Regular Assessment: Conduct regular assessments of leaders' adaptability and responsiveness to change, providing constructive feedback for continuous improvement.

Foster Creativity and Innovation:

Innovation Workshops: Organize workshops and brainstorming sessions focused on creative problem-solving and innovative teaching methods.

Encourage Experimentation: Allow faculty and staff to experiment with new ideas and teaching techniques without the fear of failure.

Leverage Past Experiences:

Reflection Sessions: Hold regular reflection sessions to discuss past changes, their outcomes, and lessons learned, ensuring that these insights inform future strategies.

Documentation of Case Studies: Create a repository of case studies highlighting successful and unsuccessful changes, serving as a learning resource for all staff.

Build Internal and External Networks:

Collaboration with Other Institutions: Foster partnerships with other educational institutions and organizations to share best practices and resources.

Engagement with the Community: Actively engage with local communities to identify their needs and incorporate their feedback into the university's strategic planning.

Utilize Technology and Digital Tools:

Digital Training Programs: Provide training for staff on the latest educational technologies and digital tools that can enhance teaching and learning.

Data-Driven Decision Making: Implement data analytics to monitor progress and evaluate the effectiveness of initiatives, enabling informed decision-making.

Conduct Risk Assessments:

Establish Risk Management Frameworks: Develop comprehensive frameworks for assessing potential risks associated with changes, ensuring proactive measures are in place.

Regular Risk Analysis: Conduct regular risk assessments to identify new challenges and opportunities, adjusting strategies accordingly.

Support Professional Development:

Continuous Learning Opportunities: Offer ongoing professional development programs that encourage faculty and staff to enhance their skills and knowledge.

Funding for Research and Innovation: Allocate resources for faculty to pursue research and innovative projects that contribute to the institution's goals.

Strategic Planning for Future Changes:

Involvement of Stakeholders: Engage various stakeholders, including faculty, students, and community members, in the strategic planning process to ensure diverse perspectives are considered.

Long-term Vision and Flexibility: Develop a long-term vision that remains flexible to adapt to future changes in the educational landscape.

By implementing these guidelines, Rajabhat Universities in Bangkok can enhance their innovative leadership capabilities and effectively manage immediate changes, ultimately leading to improved educational outcomes and greater institutional resilience.

Discussion

This research presents several key points that can be discussed in alignment with previous studies and academic works as follows:

Influential Leadership: The element of ideologically-driven influence, or charisma, is identified as a key component of adaptive leadership. Leaders who model exemplary behavior inspire followers to trust and respect them, believing in their integrity and willingness to act ethically. Importantly, the ability to influence followers is also crucial. Hence, the cultivation of a leader's charisma in their followers is not an attainable goal for every leader. This aligns with the research by [10], which indicates that a leader's behavior in establishing influence or charisma focuses on achieving results and fostering positive relationships with teachers and staff, thus creating a cooperative and amicable environment that fosters sincere devotion from followers.

Inspirational Motivation: Another component of adaptive leadership is the capacity to inspire followers, motivating them to exert effort in their work by recognizing value and challenge, thereby encouraging teamwork. This is consistent with the findings of [11], which suggest that innovation within organizations can be readily achieved, as leaders are responsible for facilitating this among personnel. According to the transformational leadership theory, leaders must inspire and invigorate their teams, instilling enthusiasm, positive attitudes, self-efficacy, and the capacity to achieve goals, even amidst challenging conditions such as the current COVID-19 pandemic.

Strategic Adaptability: The ability to formulate strategies and seek opportunities for adaptability is another aspect of adaptive leadership. Leaders can integrate knowledge, skills, and creative thinking with management capabilities to enhance the quality and efficiency of organizational processes. This is supported by the research of [12], which notes that amid rapid technological advancements and elevated management strategies, those who

aim to lead fulfilling and happy lives must adapt to changes. An effective strategic management model for higher education includes components such as institutional strategic planning, strategy evaluation, direction setting, strategy formulation, strategy implementation, and ongoing strategy refinement.

Innovation in Education: The element of fostering an innovative educational organization is another dimension of adaptive leadership. Leaders are expected to consistently generate new ideas and practices to facilitate innovation. This is corroborated by the studies of [10, 13], which found that innovative leaders should proactively promote and develop innovation within their organizations. This entails building collaborative networks among stakeholders, nurturing talent, and recognizing team contributions, all of which are essential for cultivating an effective educational innovation environment.

Individual Consideration: This component emphasizes the importance of leaders acknowledging the individuality of their followers, reflecting a strong relationship between leaders and followers. This approach encourages collaborative work and addresses followers' career advancement aspirations. It involves personalized attention and support for less experienced individuals. Research by [10, 14] highlights that educational leaders share similarities with high-level executives in business organizations, requiring decision-making skills in planning, budgeting, personnel development, and fostering collaboration based on an understanding of societal realities.

Positive Organizational Culture: The process of cultivating a positive organizational culture is a fundamental factor for leaders aiming to guide their organizations toward achieving goals. Research by [10, 15] shows that during transformative educational changes, leaders must work effectively under pressure and foster a strong organizational culture that is adaptable to change, supported by transparent and fair evaluation systems that align personnel with operational objectives.

Creative Atmosphere and Shared Values: Successful leaders create a positive atmosphere and foster shared values within the organization. They exemplify qualities that promote knowledge and skills development aligned with organizational goals. This aligns with research by [16-17], which emphasizes the importance of harnessing talent within organizations to achieve objectives, employing strategic management, and utilizing technology effectively to enhance teamwork and productivity.

Innovative Leadership: Innovative leadership entails exhibiting qualities that reflect vision and commitment to change for organizational benefit. This is consistent with findings from [10, 18-19], which state that innovative leaders synthesize skills, knowledge, and diverse ideas across the organization to foster innovation, establishing a unique competitive advantage through ongoing improvement and adaptation, particularly in ICT systems and educational innovation.

Intellectual Stimulation: Encouraging followers to approach problems and challenges with new strategies reflects the essence of adaptive leadership. Research by [20] indicates that intellectual stimulation allows leaders to help followers develop critical thinking skills through practical experiences, fostering a creative mindset that can propel the organization toward achieving its goals.

Digital Skill Development: Finally, the development of digital skills is critical for providing experiential learning opportunities for personnel and imparting these skills to vocational learners. Research by [21-22] suggests that leaders must offer essential knowledge and skills that enhance individuals' capacities to collaborate effectively in various contexts, ensuring organizational sustainability amidst digital transformation.

Knowledge Contribution

This research study titled “Guidelines for Developing Innovative Leadership with Immediate Change at Rajabhat Universities in Bangkok” has led to significant findings regarding the characteristics, components, and methods of developing innovative leadership. The following is a summary of the research outcomes and a discussion of their implications:

1. Summary of Research Findings

The study identifies three key areas that characterize the development of innovative leadership and immediate change at Rajabhat Universities in Bangkok:

Personal Characteristics: This emphasizes the importance of individual traits in fostering innovative leadership capable of adapting to rapid changes.

Academic and Research Development: It focuses on the necessity of creating knowledge and innovations within the educational framework to meet societal demands.

Personnel Development: This involves enhancing the skills and capabilities of staff to encourage collaboration and foster new innovations.

The components of innovative leadership development include ten crucial elements, totaling 104 items. These components are as follows:

- Ideological Influence and Charisma
- Inspiration and Motivation
- Strategic Adaptability and Opportunity Seeking
- Creation of an Innovative Educational Organization
- Consideration of Individual Needs
- Cultivation of a Positive Organizational Culture
- Development of a Creative Organizational Atmosphere and Shared Values
- Maturity in Innovative Leadership

- Intellectual Stimulation
- Development of Digital Professional Skills
- These elements are visually represented in Figure 1.

2. Approaches to Developing Innovative Leadership

The research outlines several methods for developing adaptive leadership, which include: Continuous personal growth efforts.

Self-development: Continuous personal growth efforts.

Modeling Behavior: Leading by example to inspire others.

Case Studies: Learning from real-world experiences.

Job Instruction: Providing guidance and mentoring in specific roles.

Training Programs: Organizing workshops to enhance knowledge and skills.

Additionally, the development activities encompass mindfulness practices, meditation, knowledge exchange, the use of modern educational technologies and innovations, studying from role models, and experiential learning.

The research further recommends a structured process for developing innovative leadership using the PIER framework, which comprises:

Planning (P): Establishing clear policies and annual plans for leadership development.

Implementation (I): Executing the planned strategies within the organization.

Evaluation (E): Assessing the outcomes and effectiveness of the leadership development initiatives.

Reflection (R): Reflecting on the results to inform future improvements.

By utilizing this PIER process, Rajabhat Universities in Bangkok can systematically create leaders who are equipped to handle immediate changes effectively, ensuring sustainable leadership development over the long term.

The findings of this study underscore the critical role of innovative leadership in adapting to rapid changes within educational institutions. By implementing the identified characteristics, components, and methods, Rajabhat Universities can cultivate capable leaders who not only drive innovation but also respond proactively to the evolving educational landscape. This research contributes valuable insights into enhancing leadership effectiveness and organizational adaptability in the context of higher education.

Recommendation

Based on the findings from the study “Guidelines for Developing Innovative Leadership with Immediate Change at Rajabhat Universities in Bangkok,” the following recommendations are proposed to enhance innovative leadership and organizational adaptability:

Implement Comprehensive Training Programs: Establish regular training sessions focusing on innovative leadership skills, emphasizing the ten components identified in the research. This will ensure that all staff members are equipped with the necessary skills to adapt to rapid changes.

Encourage Self-Development Initiatives: Create a culture of continuous self-improvement among staff and faculty, promoting individual responsibility for personal growth through workshops, online courses, and mentorship programs.

Establish Mentorship Systems: Pair experienced leaders with emerging leaders to facilitate knowledge transfer and experiential learning, enhancing the leadership capabilities of new administrators.

Foster a Collaborative Environment: Develop initiatives that encourage collaboration across departments, promoting teamwork and the sharing of innovative ideas. This can be achieved through interdisciplinary projects and joint research initiatives.

Utilize Technology and Innovation: Invest in modern educational technologies and digital tools that can facilitate learning and communication, allowing staff to explore innovative methods of teaching and administration.

Cultivate a Positive Organizational Culture: Promote values and practices that contribute to a supportive and inclusive organizational culture. This includes recognizing and rewarding innovative contributions and fostering open communication.

Create Feedback Mechanisms: Establish channels for regular feedback from staff and students regarding leadership effectiveness and organizational changes. This feedback should be used to inform future leadership development initiatives.

Integrate the PIER Framework: Adopt the PIER process as a standard practice for planning, implementing, evaluating, and reflecting on leadership development initiatives. This structured approach will help maintain consistency and accountability.

Promote Research and Innovation: Encourage faculty and staff to engage in research that addresses current educational challenges and explores innovative practices, thereby contributing to the body of knowledge in the field.

Develop Clear Policies and Strategies: Ensure that leadership development is aligned with the university's strategic goals by establishing clear policies and long-term plans that support innovative leadership initiatives.

Engage Stakeholders: Involve external stakeholders, including industry partners and community organizations, in leadership development programs to ensure that the training is relevant and meets the needs of the wider community.

These recommendations aim to foster an environment conducive to innovative leadership and adaptability, ultimately enhancing the effectiveness

of Rajabhat Universities in responding to immediate changes and challenges in higher education.

References

- Yun, H. Z., & Worapongpat, N. (2023). The Impacts of New Media on Classroom Teaching Management of Administrators in Educational Management Taking Guangdong University of Education as an Example. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 6(1), 22-39.
- Worapongpat, N., Phakamat, P., & Panjarattanakorn, D. (2020). Components of innovative leadership for administrators of vocational education institutions in the northeastern region of Thailand. *Journal of Administrative Studies, Ubon Ratchathani University*, 9(2), 128-143.
- Worapongpat, N., & Chuthong, R. (2020). Innovation in higher education institutions. *Phranakhon Rajabhat University Academic Journal Humanities and Social Sciences*, 4(1), 103-125.
- Worapongpat, N., Phakamat, P., Chuthong, R., Boonrattanakittipoom, C., & Bunmee, K. (2021). Characteristics of administrators of higher education institutions that influence the dedication to work of educational personnel in the Thailand 4.0 era. *Graduate Journal Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage*, 15(1), 53-65.
- Worapongpat, N., Wachirawongpaisarn, S., & Phakamat, P. (2021). Factors affecting the strategic management process of administrators at Rajamangala University of Technology in Thailand. *Journal of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*, 3(3), 211-225.

- Worapongpat, N., Wachirawongpaisan, S., Phakamat, P., & Chaisirithanya, K. (2021). A study of the components of the organization of educational innovation in the digital age for suitable vocational institutions in Thailand. *Journal of Social Sciences, Rajamangala University of Technology Tawan-Ok*, 10(2), 20-35.
- Worapongpat, N., & Phakamas, P. (2022). Development of a learning management platform using constructivist concepts regarding theories and innovations in educational administration for graduate students. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University*, 14(2), 81-106.
- Worapongpat, N., Wachirawongpaisan, S., Phakamat, P., & Yai Lamyong, J. (2022). Guidelines for developing adaptive leadership of executives of professional vocational education institutions under the situation of the new normal and the next normal in the eastern part of Thailand. *Buddhamak Journal Dhamma Studies Research Center*, 7(1), 193-207.
- Worapongpat, N. (2022). Management model for excellence of vocational education institutions in the eastern region of Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences Suratthani Rajabhat University*, 15(1), 86-106.
- Worapongpat, N., Pensiri, W., & Promsorn, K. (2022). Developing lessons through social media about the pottery making of the Mon people of Koh Kret Pak Kret District Nonthaburi Province of primary school students 6 Wat Benchamabophit School. *Journal of Future Educational Innovation*, 1(1), 1-16.
- Worapongpat, N., Phattan, C., Petchmanee, K., Rachokarn, N., & Ruamkla, S. (2022). Academic administration of ready-made lessons for primary school at Ban Nong Lumpuk School, Chaiyaphum Province. *Teachers Journal*, 2(3), 41-52.

- Worapongpat, N., Chandrakhun, C., Lao In, J., Mortham, P., & Yuwadee, M. (2022). Development of computer-assisted instruction lessons in the Thai language subject: Principles of Thai language use for students in Grade 6 of Wat Chaeng Lam Hin School, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province. Graduate Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 15(2), 49-63.
- Worapongpat, N., Charatnoisiri, S., Hiranpot, S., & Pitchamonthon, K. (2022). Innovation and technology in education: M-Learning lessons, together with the self-knowledge creation model on important places and local wisdom sources, for Grade 5 students at Wat Bang Pla School, Samut Sakhon Province. Chaiyaphum Review Journal Chaiyaphum Sangha College, 5(3), 28-40.
- Worapongpat, N., Nirundon, J., Attasara, N., Supunna, P., & Mukda Suphanat, C. (2022). Innovation and technology in education: A study of academic achievement and the use of online social media on behavior according to norms and culture of students in Grade 5 at Wat Phra Khao School (Prachanukroh). MCU Journal of Philosophy Review, 5(2)
- Worapongpat, N., & Nipapon, P. (2024). Administration of the student care and assistance system of schools under the office Kamphaeng Phet Primary Educational Service Area 2. journal of Public and Private Issues, 1(2), 134-144.
- Worapongpat, N., & Praditteera, M. (2024). Innovative Leadership that Influences Becoming an Innovative Learning Organization Private Universities in Bangkok. UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University, 4(2), 29-44.

- Worapongpat, N., & Kumla, S. (2024). Participation in academic administration of educational personnel in education quality development network group 7 under Maha Sarakham Primary Education Service Area Office 2. *Journal of Public and Private Issues*, 1(2), 94-106.
- Worapongpat, N., & Viphoouparakhot, V. (2024). Design and development of integrated training systems to enhance skills Leadership in educational administration and principles of leadership in the relationship of educational institutions with communities in Ratchaburi province for education for graduate students at private universities in the Bangkok area. *Journal of Management and Sustainable Development* ISSN: 2985-2366 (Online), 2(3), 577-590.
- JianFeng, L., & Worapongpat, N. (2024). RURAL HEAD TEACHERS' LEADERSHIP IN LOCAL EDUCATION CURRICULUM UNDER THE PERSPECTIVE OF EDUCATIONAL MODERNIZATION IN XI'AN PROVINCE. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 2(3), 1-25.
- Worapongpat, N., & Praditteera, M. (2024). Innovative Leadership that Influences Becoming an Innovative Learning Organization Private Universities in Bangkok. *UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 4(2), 29-44.
- Chatchai Deepimay, Ntapat Worapongpat. (2023). PARTICIPATION OF PARENTS IN ORGENIZING ACTIVITIES FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH DISABILITIES A CASE STUDY OF THE SARABURI SPECIAL EDUCATION CENTER, *Bua Bundit Journal of Educational Administration*, 23(2), 79-98.
- Liu JianFeng, Ntapat Worapongpat. (2024). RURAL HEAD TEACHERS' LEADERSHIP IN LOCAL EDUCATION CURRICULUM UNDER THE PERSPECTIVE OF EDUCATIONAL MODERNIZATION IN XI'AN PROVINCE. *Journal of Interdisciplinary Social Development*, 2(3), 1-25.

- Xunan, L., & Worapongpat, N. (2023). The Transformation Leadership Administration of Fit Middle School in Anhui Province. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*, 1(1), 14–27.
- Min, Y., & Worapongpat, N. (2023). Creative Leadership and School of Zhonghar Vocational and Technical College. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*, 1(1), 1–13.
- Zi Yun, H., & Worapongpat, N. (2023). The Impacts of New Media on Classroom Teaching Management of Administrators in Educational Management Taking Guangdong University as an Example. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 6(1). 22-39.
- TianShu, M., Worapongpat., N. (2022). The Hybrid Teaching Management System on Art Education Subjects In Haizhou Senior Middle School of Fuxin City. *UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 3(1), 25-37.
- Dongling, Z., & Worapongpat, N. (2023). Academic Leadership of Administrator Influence Learning Organization of Case Study of The University, Hong Kong. *International Journal of Multidisciplinary in Educational & Cultures Studies*, 1(2), 12–20.
- Ning, L, Worapongpat, N ,Wongkumchai, T, Zidi, X, Jiwei, W, Mingyu, Z. (2023). ADMINISTRATION MUSIC COURSES FOR SUSTAINABLE SUCCESS CASE STUDY JIANGLING TOWN CENTRAL HIGH SCHOOL DAZHOU CITY, *UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 3(2), 21-39.
- Worapongpat, N., Wongkumchai, T., Saikham. S., Boonchuay., P., Choti Wongso, Bhasabutr., P., (2023). Educational Innovation Management of Education Administrators under the COVID -19 Pandemic of Liaoning University China, *Journal of MCU Philosophy Review*, 6(1), 1-15.

- Chongwen., G., Worapongpat., N. (2020). The Management of Environmental Design Major at the Undergraduate Level of Shenyang City University in Shenyang, China, *Buddhamak Journal*, 7(2), 63-81
- Jianzh.,X, Worapongpat., N. (2020). ADAPTABILITY OF FRESHMEN IN DALIAN LUXUN ACADEMY OF FINE ARTS. *Buddhamak Journal*, 7(2), 51-62
- Worapongpat., N. (2023). Institutional Strategy Planning To Develop The Marketability of The Doctor of Philosophy Degree Program Universities in Bangkok, *International Journals Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 3(3), 27-39.
- Worapongpat. N, Phakamach., P., Choothong., R., Tuachob.,S. (2020). The Role of Knowledge Management in Digital Education, *Journal of Management Science Udon Thani Rajabhat University*, 6(5), 65-81
- Worapongpat.N. (2023). Marketing Strategies Influencing Decision Making for Private Universities in Bangkok, *UBRU International Journal Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 3(1), 1-7.
- Kulniti Baojanraya , Phrakhru Palad Bunchuay Chotiwam So , Sunthorn Saikham , Worapongpat., N., (2023). Leadership development of educational institution administrators in the 21st century according to the 4 principles of Iddhipada under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office, Area 2, *Journal of the Pimoltham Research Institute* , 10(1), 73-85.
- Ratchawin Phunahha , Worapongpat., N., (2023). Creative academic leadership with vision and school administration . Kalasin Secondary Educational Service Area Office. *Kho Phayom Journal* , 34(1), 67-85.
- Phra Maha Thawee Siriwat No (Promwong) , Phra Khru Palad Bunchuay Chotivam So , Thawee Saengkham , Worapongpat., N. (2023). Leadership according to the principles of the Second Papanika, the Sutta of the Administer Phrapariyattidhamma School General Education Department Kalasin Province , *Journal of Pimontham Research Institute* , 10(1), 43-55.

- Worapongpat., N., Phakamat.P. Darunee Panja Rattanakorn. (2020). Components of innovative leadership for administrators of vocational education institutions in the northeastern region of Thailand. *Journal of Administrative Science Ubon Ratchathani University* , 9(2), 128-143.
- Worapongpat., N., Suriya Wachi Ruang Phaisan , Phakamat.P. , Jira Nan Yai Lamyong. (2 0 2 2). Guidelines for developing adaptive leadership of executives of professional vocational education institutions . Under the situation of the new normal and the next normal in the eastern region of Thailand , *Buddha Thammakha Journal* , 7 (1), 193-207.
- Worapongpat., N., Jirayu.Y , Tirayananamwong.S. (2023). Emotional intelligence of leadership of educational institution administrators in the 2 1 st century between the Kalasin Primary Educational Service Area Office 3 and the Private Education Promotion Office. *Rayong Provincial Education Officer , Bua Bundit Educational Administration Journal* , 23(2), 19-31.
- Worapongpat., N., Muensai.B. (2023). Transformational leadership and skills in the digital age of school administrators under the Educational Service Area Office . *Krung Phet Ranakhon , MCU Kanchanaparitha Journal* , 3(3), 198-206.
- Worapongpat., N, Sopha.B. (2 0 2 3). Leadership of educational institution administrators towards the development of team building of Group of schools: Roi , Phan , Sakhon , Buri , Khrut Rason *Journal* , 3(3), 112-135.
- Worapongpat., N., Rawiporn Yuwaree , Jariya Rujongsaw Jang Bovorn . (2023). Educational administration leadership in the digital age of school administrators in Chan Chon Krung , *Journal Education Panyapat Surin Rajabhat University* , 1(2), 125-148.

- Worapongpat., N., Waranya.T , Sarawut.T, Phrakru Paladbunchuay Chotivam So , Sunthorn Saikham. (2 0 2 3). Creative leadership and management of people. Administering educational institutions of the Saha Campus Group, Pathom Dvaravati, Khanom Talay Ngam, Ong Mangkorn , Rattanakosin Journal of Social Sciences and Humanities , 5(3), 25-40.
- Worapongpat., N., Natthanaree Jutha Wan , Channakarn Se Ta Wuttisuwanan. (2 0 2 3). Transformational leadership of administrators and teachers' performance motivation in educational institutions in Trang, Surat, and Kanchanaburi provinces , ASEAN Buddhist Studies Journal , 8(2), .9-20.
- Worapongpat., N., Supachai Phosri. (2 0 2 4). Transformational leadership of administrators and the use of information and communication technology in educational institutions, Sakon Chum Sin School Group , Pattanasin Academic Journal , 7(2), 39-52.
- Pitchapo.M , Worapongpat., N. (2024). Innovative leadership of administrators of educational institutions under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3, Journal of Education. Laiya Alongkorn Rajabhat University , 6(7), 22-33.
- Rungrachana.V , Worapongpat., N., (2023). Leadership of educational institution administrators. Under the jurisdiction of the Kanchanaburi Secondary Educational Service Area Office , Journal of Future Education Innovation , 2(2), 90-103.
- Pramathikul.A , Worapongpat., N., (2 0 2 3). Ethical leadership of educational institution administrators in Bo Rai District under the Trat Primary Educational Service Area Office. Bua Bundit Educational Administration Journal , 23(2), 65-78.

สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ
อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565*
ECOLOGICAL SYMBOLS CONVEYING CULTURAL MEANINGS IN
LITERARY WORK OF A LAI DURING 2007 – 2022

ซุนซูเหล่ย¹ และ จันทรสุดา ไชยประเสริฐ²

Sun Shulei¹ and Jansuda Chaiprasert²

¹⁻²มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

¹⁻²Huachiew Chalermprakiet University, Thailand

Corresponding author E-mail: 1046810797@qq.com

วันที่รับบทความ : 14 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2568

Received 14 February 2025; Revised 20 February 2025; Accepted 22 February 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565 ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์และนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และเสนอผลการศึกษาดังด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมใน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติความเชื่อ ไฟไหม้เป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพในธรรมชาติ ผีป่าผีดอย และเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ ถังเช่าเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเชื่อที่

Citation:

* ซุนซูเหล่ย และ จันทรสุดา ไชยประเสริฐ. (2568). สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของอาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 287-309.

Sun Shulei and Jansuda Chaiprasert. (2025). Ecological Symbols Conveying Cultural Meanings in Literary Work of A Lai during 2007 – 2022. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 287-309.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เกี่ยวกับผีป่าผีตอ และต้นสนแห่งแม่น้ำหิมาเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับตำนานและศาสนาพุทธ 2) มิติวิถีชีวิตทิเบตแบบดั้งเดิม ที่ดินรกร้างเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวทิเบตจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นการค้าขายทรัพยากรธรรมชาติ และภูเขาว่างเปล่าเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการย้ายถิ่นของกลุ่มวัยรุ่นเพื่อประกอบอาชีพที่ตัวเมือง และ 3) มิติชาติพันธุ์ เห็นเด่นเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับธรรมชาติ และฟาร์ร้องเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า อาไหล (A Lai) ได้ใช้สัญลักษณ์ทางนิเวศเป็นกลวิธีสำคัญในการถ่ายทอดความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งยังสะท้อนถึงบทบาทของวรรณกรรมในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน

คำสำคัญ: สัญลักษณ์ทางนิเวศ, ความหมายทางวัฒนธรรม, วรรณกรรมของ อาไหล (A Lai)

Abstract

This article aims to study ecological symbols that convey cultural meanings in literary work of A Lai, during 2017 to 2022. Concepts of symbols and cultural ecology are applied to analyze the studied works. Research findings are reported as a descriptive analysis.

Three aspects of ecological symbols conveying cultural meanings are found, as follows. 1) An aspect of beliefs, burning fire is the symbol referring to beliefs in gods in the nature, forest and mountain spirits, and Golden Duck, the guardian god; Cordyceps is the symbol of beliefs in forest and mountain spirits; and Pine Tree of Min River is the symbol referring to legends and Buddhism. 2) An aspect of traditional Tibetan ways of life, the deserted land is the symbol conveying the changing of traditional Tibetan ways of life, from farmers to traders of natural resources; and the deforested mountain is the symbol of developing of community tourism and migrating of youths into cities for careers. 3) An aspect of ethnicity, Matsutake is the symbols connoting the

changing relation between Tibetan ethnical groups with the nature; thunder storm is the symbol referring to natural resource conflicts between Tibetan ethnical groups with the Han tribal. From literary work studied of A Lai, it is observed that A Lai applies ecological symbols as key techniques to show complicated relationships between humans, the nature, and culture in the changing social and economic contexts. Also, the role of literature in creating awareness in balancing and sustainable living with the nature is reflected.

Keywords: Economical symbol, Cultural meaning, Literary work of A Lai

บทนำ

ในช่วงศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศและปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งรัฐบาลของหลายประเทศได้เริ่มประกาศนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศ รวมถึงสาธารณรัฐประชาชนจีนได้เสนอนโยบาย “การสร้างอารยธรรมเชิงนิเวศ” เป็นยุทธศาสตร์ของชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลและยั่งยืน (รัฐบาลจีน, 2015) อีกทั้งประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ได้กล่าวในรายงานการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคสมัยที่ 19 ว่าควรผลักดันการสร้างความสำเร็จทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และอารยธรรมเชิงนิเวศควบคู่กันไป โดยเน้นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและการฟื้นฟูวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (รัฐบาลจีน, 2017) จึงทำให้วรรณกรรมเชิงนิเวศที่นำเสนอถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและวรรณกรรมที่ปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและธรรมชาตินั้นได้เติบโตมากยิ่งขึ้นและได้กลายเป็นแนวทางใหม่ในการสร้างสรรค์และศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร่วมสมัย

จากการสำรวจเนื้อหาผลงานวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) นักเขียนชาวจีนในช่วงปี พ.ศ. 2550-2565 พบว่า ผลงานวรรณกรรมของอาไหล (A Lai) มีลักษณะเนื้อหาเชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะวรรณกรรมเรื่องสั้นชุด *The Cordyceps Trilogy* (ไตรภาคเห็ดหลินจือ) และ *The Epic of Ji Village* (มหากาพย์หมู่บ้านจี) ซึ่งได้นำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชาวทิเบต ภาพความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการ

อนุรักษ์ธรรมชาติ และการปรับตัวของชาวทิเบตเพื่อให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของ นักวิชาการ จูเลียน สจ๊วต (อ้างถึงใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2551 : 102) ว่า แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้ อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัวของสังคม ซึ่งสังคมมีลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักที่กำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม

ในผลงานวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ได้ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมของชาวทิเบต ได้แก่ ความเชื่อ วิถีชีวิตทิเบตแบบดั้งเดิม และชาติพันธุ์ ตามทฤษฎีของนักวิชาการ แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2555 : 34-35) ที่ได้แบ่งสัญลักษณ์เป็น 2 ส่วน คือ ตัวหมาย (Signifier) และ ความหมาย (Signified) โดยตัวหมาย (Signifier) คือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัด ขณะที่ความหมาย (Signified) คือ ความคิดหรือความหมายที่เชื่อมโยงกับสิ่งนั้น อย่างเช่น ในนวนิยายเรื่อง *ถั่งเช่าสามตัว* ได้กล่าวถึงถั่งเช่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะในท้องถิ่นทิเบต แต่การตีความหมายของถั่งเช่าในตัวบทนั้นได้มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อ ซึ่งถั่งเช่าถือเป็นของขวัญที่ผีป่าผีดอยมอบให้ตามความเชื่อของชาวทิเบต ดังนั้นในการใช้สัญลักษณ์นี้ จะเป็นการเชื่อมโยงความหมายของถั่งเช่าที่มีอยู่ในโลกแห่งความจริงกับความเชื่อเรื่องผี ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันหรือรหัสที่ได้รับการยอมรับในสังคมนั้น ๆ

ทั้งนี้ จากการศึกษารวบรวมผลงานและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลงานของ อาไหล (A Lai) ได้พบว่า นักวิชาการหลายท่านได้ใช้แนวคิดนิเวศเชิงวิจารณ์ในการวิเคราะห์ผลงานของ อาไหล (A Lai) อาทิ ZHOU XINGQING (2014) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง นิเวศสำนักในผลงานของ อาไหล (A Lai) และปัญหาสมัยใหม่ของประเทศจีน LIN WENXIANG (2016) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิพากษ์มนุษย์กับธรรมชาติโดยใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ และ KONG DEHUAN (2021) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การเขียนเชิงนิเวศในผลงานของ อาไหล (A Lai) นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ใช้มุมมองและแนวคิดอื่นในการวิเคราะห์ตัวละครที่ปรากฏในผลงานของ อาไหล (A Lai) ได้แก่ YANG HUIYUAN (2023) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง ภาพแทนคนชายขอบที่ปรากฏในนวนิยายของ อาไหล (A Lai) และ HAN WEI และ LIAO YUTING (2017) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง สัญลักษณ์และอุปสรรคทางวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่อง The

Cordyceps Trilogy (ไตรภาคเห็ดหลินจือ) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการศึกษาลงานของ อาไหล (A Lai) ในแง่การวิเคราะห์สัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรม ยังคงเป็นพื้นที่ที่ขาดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการวิเคราะห์และตีความสัญญาทางนิเวศที่ปรากฏในผลงานของ อาไหล (A Lai) เพื่อสะท้อนความหมายทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวทิเบตกับธรรมชาติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

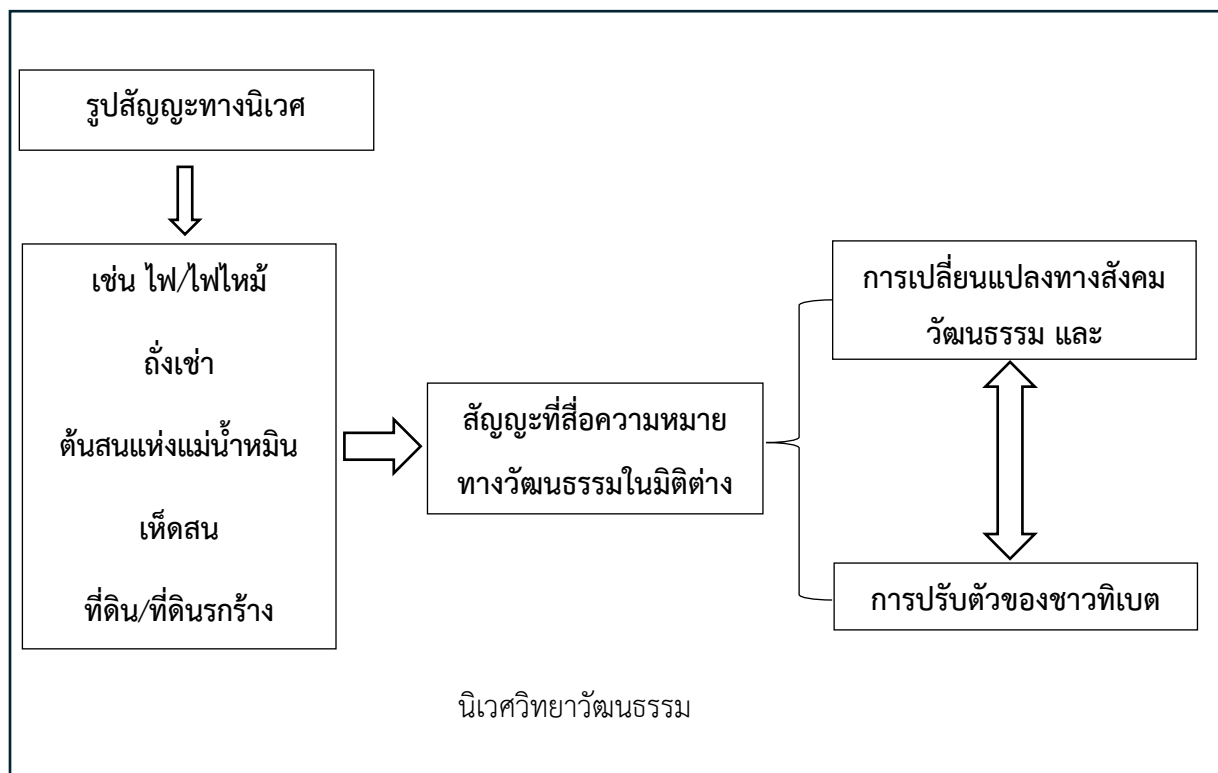
ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565 ซึ่งเป็นช่วงปีที่ผลงานของ อาไหล (A Lai) มีลักษณะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และวัฒนธรรมของชาวทิเบตแบบดั้งเดิมอย่างชัดเจน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างการพัฒนาทางสังคมและการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวทิเบต ความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และยังทำให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญในการรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติให้อยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดที่เกี่ยวกับสัญญามาวិเคราะห์สัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในมิติความเชื่อ มิติวิถีชีวิตของชาวทิเบตแบบดั้งเดิม และมิติชาติพันธุ์ และจะใช้แนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยผ่านสัญญาทางนิเวศ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ถั่งเช่าสามตัว (San Zhi Chong Cao) พ.ศ. 2559 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิน (He Shang Bai Ying) พ.ศ. 2559 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

2. มหาเทพยฐานบ้านจี้ (Ji Cun Shi Shi)

ไฟไหม้บนสวรรค์ (Tian Huo) พ.ศ. 2561 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

ที่ดินรกร้าง (Huang Wu) พ.ศ. 2561 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

ฟ้าร้องเบา (Qing Lei) พ.ศ. 2561 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

ภูเขาว่างเปล่า (Kong Shan) พ.ศ. 2561 (พิมพ์ครั้งที่ 1)

4. วิเคราะห์สัญญาณทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565

5. นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรม หมายถึง รูปสัญญาณที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่ได้รับการตีความหรือให้ความหมายของรูปสัญญาณในมิติทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมของอาไหล (A Lai) มีการใช้สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมใน 3 มิติ ได้แก่ มิติความเชื่อ มิติวิถีชีวิตที่เบ็ดเตล็ดดั้งเดิม และมิติชาติพันธุ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติความเชื่อ

สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติความเชื่อ หมายถึง รูปสัญญาณที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติได้สื่อความหมายทางความเชื่อของชาวทิเบต พบในนวนิยาย 3 เรื่อง ได้แก่ ไฟไหม้บนสวรรค์ ถั่งเช่าสามตัว และเงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ไฟไหม้กับความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพในธรรมชาติ ผีป่าผีตอ และเปิดทองเทพผู้พิทักษ์

ในนวนิยายเรื่อง ไฟไหม้บนสวรรค์ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ ซึ่งได้ปรากฏรูปสัญญาณ 2 อย่าง คือ ไฟกับไฟไหม้ ซึ่งได้สื่อความหมายทางความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพต่าง ๆ ในธรรมชาติ อย่างเช่น เทพเจ้าแห่งลม ผีป่าผีตอ และเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ ในช่วงแรกชาวทิเบตยังคงต้องดำรงชีวิตตามธรรมชาติและเผาป่าเพื่อฟื้นฟูผืนดินให้เหมาะสมต่อการ

เพาะปลูกในปีต่อมาตามขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวทิเบต ตัวละครหมอผี ดอร์เจจึงถือเป็นตัวแทนในการนำพิธีการเผาป่าและการบูชาผีต่าง ๆ ในธรรมชาติ ดังนั้น ไฟในที่นี่จึงเป็นไฟที่เกิดจากพฤติกรรมของตัวละครและเป็นไฟที่สามารถควบคุมโดยมนุษย์ได้ ดังตอนหนึ่งได้กล่าวถึงชาวทิเบตยังคงใช้วิธีการเผาป่าในการฟื้นฟูผืนดินให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูก โดยให้ตัวละครหมอผี ดอร์เจ ทำหน้าที่ในการประกอบพิธีบูชาผีฟ้าและพิธีการเผาป่า ดังความว่า

ดอร์เจร้องเรียกเทพเจ้าแห่งไฟและเทพเจ้าแห่งลมและเรียกชื่อของผีป่าผีดอย เขายังเรียกหาเบ็ดทองคู่หนึ่งที่สถิตอยู่ในทะเลสาบเส้ไม่ชั่ว เขารู้ว่าเทพเหล่านั้นได้ยินคำขอร้องของเขา...เขาคิดในใจว่า

“ทุกคนบอกว่าเป็นยุคใหม่แล้ว ยุคใหม่ได้ต้อนรับพระเจ้าองค์ใหม่ พระเจ้าองค์ใหม่สอนให้เราไปประชุม สอนให้เราอ่านหนังสือพิมพ์ แต่ข้าเชื่อว่าพระเจ้าที่ปกปักรักษาหมู่บ้านจีไม่เคยจากไป พวกท่านเห็นว่า เนินหญ้าที่เลี้ยงสัตว์นั้นเต็มไปด้วยพุ่มไม้ที่เจริญงอกงามจนเกินควบคุม พวกท่านรู้ว่าถึงเวลาที่เราจะต้องจุดไฟเผาพุ่มไม้ให้หมดไปแล้ว”

(ไฟไหม้บนสวรรค์, 2561ก : 4)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เทพเจ้าแห่งไฟเป็นสัญลักษณ์ของพลังอำนาจที่มีบทบาทสำคัญในการชำระล้างสิ่งไม่พึงประสงค์และฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์บนผืนดิน ในขณะเดียวกัน เทพเจ้าแห่งลม ได้เชื่อมโยงกับบทบาทในการกระพือเปลวไฟให้ลุกโชน ซึ่งเสริมสร้างพลังของไฟให้ทำหน้าที่ฟื้นฟูธรรมชาติ ผีป่าผีดอยถือเป็นเจ้าของพื้นที่และผู้พิทักษ์ผืนป่าที่คอยสนับสนุนให้ชาวทิเบตสามารถใช้ไฟเพื่อการเกษตรตามวิถีแบบดั้งเดิมอย่างสมดุล ส่วนเบ็ดทองถือเป็นสัญลักษณ์ของเทพผู้พิทักษ์ที่สถิตอยู่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น ทะเลสาบเส้ไม่ชั่ว โดยมีหน้าที่สร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้น ไฟที่เกิดจากการประกอบพิธีกรรมของหมอผี ดอร์เจ จึงไม่เพียงเป็นไฟแห่งการทำลายล้าง แต่แสดงถึงวัฏจักรแห่งการฟื้นฟูธรรมชาติ ซึ่งผสานเข้ากับความเชื่อของชาวทิเบตที่มีต่อเทพเจ้าและผีในธรรมชาติ ไฟจึงถือเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงการฟื้นคืนชีวิตของผืนดินในการเพาะปลูกของชาวทิเบตและถือเป็นแหล่งที่มาของความอุดมสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตที่ผีฟ้าและผีป่าผีดอยมอบให้กับชาวทิเบต

ต่อมาเนื้อหาในช่วงที่ 2 กล่าวถึง เมื่อการปฏิวัติเข้ามา ชาวบ้านต่างทิ้งนาเพื่อไปพัฒนาประเทศแม้กระทั่งต้องโค่นต้นไม้และทำลายที่อยู่อาศัยของเบ็ดทองเทพผู้พิทักษ์ จึงก่อให้เกิด

ความแห้งแล้งและเกิดเป็นไฟไหม้อย่างรุนแรงที่คุกคามความปลอดภัยในชีวิตของชาวบ้าน ดังความว่า

“หมู่บ้านจืจบสิ้นแล้ว ใครเคยเห็นไฟไหม้ที่ลุกขึ้นมาแล้ว
ดับลงไม่ได้ละ เมื่อก่อนก็เคยเกิดไฟไหม้ แต่เราดับได้หมด”

(ไฟไหม้บนสวรรค์, 2561ก, น. 102)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในช่วงที่ 2 ไฟไหม้กลายเป็นสัญญาณที่สำคัญในการสื่อถึงการทำลายล้างและผลกระทบจากการกระทำของชาวทิเบตที่เกินกว่าควบคุมในอดีตไฟเคยเป็นเครื่องมือที่อยู่ในความควบคุมของชาวทิเบตสำหรับการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม โดยได้รับการสนับสนุนจากฝัป่าผิ่ดอยและเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ แต่เมื่อการปฏิบัติและการพัฒนาประเทศเกิดขึ้น “ไฟแห่งการการปฏิบัติ” ได้ผลักดันให้ชาวบ้านละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเพื่อเข้าร่วมการพัฒนาประเทศจนเกิดไฟไหม้ป่าที่ลุกลามรุนแรง ในขณะที่รัฐบาลกลับให้ความสำคัญกับการสร้างชาติมากกว่าการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและการช่วยเหลือชาวบ้านจากภัยพิบัติ ดังนั้น ไฟไหม้ในที่นี่จึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงการทำลายล้างทั้งในเชิงสภาพแวดล้อมธรรมชาติและความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งชาวทิเบตไม่เพียงแต่สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิต แต่ยังคงเผชิญกับการสูญเสียความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับเทพในธรรมชาติ อย่างเช่น ฝัป่าผิ่ดอยและเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ การสูญเสียเหล่านี้จึงแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับกระบวนการปฏิบัติและการพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

1.2 ถัดจากเชื่อที่เกี่ยวกับฝัป่าผิ่ดอย

ในนวนิยายเรื่อง ถัดจากสามตัว ได้กล่าวถึงชาวทิเบตได้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในการหาเลี้ยงชีพตามนโยบายของภาครัฐ ซึ่งรัฐบาลได้เข้ามาควบคุมและกำหนดระเบียบและเวลาการเก็บถั่วอย่างเข้มงวด แต่ชาวทิเบตยังคงรักษาความเชื่อเกี่ยวกับฝัป่าผิ่ดอย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของชาวทิเบต ก่อนที่จะออกไปเก็บถั่ว พวกเขาจึงต้องขออนุญาตจากฝัป่าผิ่ดอยก่อน การกระทำนี้ถือเป็นการปฏิบัติตามความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวทิเบตที่ได้สืบทอดต่อกันมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถึงฤดูกาลการเก็บถั่วอีกแล้ว รัฐบาลได้จัดพื้นที่ให้กับ
ชาวบ้านและกำหนดเวลาในการขุดถั่วโดยแบ่งชาวบ้านเป็นหลาย
กลุ่ม...แต่แม่บอกว่า ถ้ายังไม่ได้ทำพิธีการบูชาฝัป่าผิ่ดอย ก็ไม่มีใครขึ้น

ไปขุดถ้ำเข้าได้หรอก เพราะท่านมีดวงตานับพันคู่คอยจ้องมองพวกเราอยู่

(ถ้ำเขาสามตัว, 2559ก : 44)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ถ้ำเขาลือเป็นสัญลักษณ์ในพื้นที่ที่เบตที่มีความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ ความเชื่อ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยถ้ำเขาไม่ใช่แค่ทรัพยากรธรรมชาติที่ชาวทิเบตใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและเป็นแหล่งทำมาหากินเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีป่าผีดอยอย่างเคร่งครัด ซึ่งถือเป็นเทพผู้พิทักษ์ธรรมชาติที่ชาวทิเบตเคารพนับถือ ดังนั้นถ้ำเขาในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงแหล่งทำมาหากินของชาวทิเบตและถือเป็นสมบัติที่ผีป่าผีดอยมอบให้กับชาวทิเบตในการหาเลี้ยงชีพ

ต่อมาเนื้อหาในช่วงที่ 2 กล่าวถึง ด้วยการพัฒนาของเศรษฐกิจและกระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาถึงหมู่บ้าน ได้ส่งผลให้การค้าขายถ้ำเขากลายเป็นกิจกรรมที่แสวงหาผลประโยชน์จากหลายกลุ่มคน ตั้งแต่พระลามะ เจ้าหน้าที่รัฐ ไปจนถึงชาวบ้านทั่วไป ซึ่งทุกกลุ่มต่างถูกครอบงำด้วยความโลภและความต้องการผลประโยชน์ส่วนตัว ดังเห็นได้จากพระลามะ ซึ่งควรเป็นผู้ที่มีความเมตตาและปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา กลับใช้ความเชื่อในศาสนามาเรียกร้องถ้ำจากชาวบ้านเพื่อประโยชน์ส่วนตน ส่วนเจ้าหน้าที่ภาครัฐในท้องถิ่นก็แสวงหาผลประโยชน์จากถ้ำผ่านการคอร์รัปชัน เพื่อยกระดับสถานะทางสังคมของตนเอง ดังตัวอย่างการเรียกเก็บถ้ำของพระลามะจากชาวบ้านตอนหนึ่งว่า

พระลามะกล่าวว่า “ในฤดูกาลเก็บถ้ำเข้า ทุกคนจะไปขอสมบัติกับ
ผีป่าผีดอย และท่านไม่ได้ลงโทษพวกเธอ ก็เพราะพวกเราทำพิธีขอพร
แทนพวกคุณ”

(ถ้ำเขาสามตัว, 2559ก : 40)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในช่วงที่ 2 ถ้ำเขาลือเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความศักดิ์สิทธิ์และมีความเชื่อมโยงกับความเชื่อในผีป่าผีดอยและความศรัทธาในศาสนาพุทธ ไปสู่การเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยถ้ำเขากลายเป็นเครื่องมือในการเพิ่มความมั่งคั่งและสถานะทางสังคมของผู้คนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความเสื่อมสลายของความเชื่อในผีป่าผีดอยและความศรัทธาทางศาสนาพุทธ ซึ่งในอดีตพระลามะควรจะเป็นผู้นำทางศาสนาในการประกอบพิธีการบูชาผีป่าผีดอย กลับถูกครอบงำด้วยความโลภและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว จึงแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมทิเบตจากการเคารพธรรมชาติ

และการยึดมั่นในความเชื่อทางศาสนา มาเป็นการมองทรัพยากรธรรมชาติและศาสนาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุและการยกระดับสถานะทางสังคม ดังนั้นถึงเข้าในที่นี้จึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนเป็นสินค้าแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในการยกระดับสถานะทางสังคมและความเสื่อมสลายทางความเชื่อผีป่าผีดอยและความศรัทธาในศาสนาพุทธ

1.3 ต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นกับความเชื่อที่เกี่ยวกับตำนานและศาสนาพุทธ

ในนวนิยายเรื่อง *เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิ่น* ได้สะท้อนให้เห็นกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรกเป็นยุคที่ชาวทิเบตเริ่มต้นพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นได้รับยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อมโยงกับตำนานทางพุทธศาสนาอันสืบทอดมาอย่างยาวนาน ต้นสนดังกล่าวได้รับการเคารพนับถือจากชาวบ้านในท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเช่น ไหว้บูชาต้นสนศักดิ์สิทธิ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชาวบ้านในหมู่บ้านจะมารวบรวมใบไม้ของต้นสนเหล่านี้
เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องหอมในการบูชาพระพุทธรูปเจ้า

(เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิ่น, 2559ข : 22)

ขุนผู้อำนวยการตำบลลงปูพูดว่า “สถานที่ท่องเที่ยวบน
เส้นทางแสวงบุญควรจะมีบรรยากาศทางศาสนาอย่างเข้มข้น
มิฉะนั้นเมื่อมีนักท่องเที่ยวมา เช่น ไหว้บูชาต้นสนเหล่านี้ พวกเขา
จะถ่ายรูปได้ยังไงล่ะ”

(เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิ่น, 2559ข : 127)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในช่วงแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นได้กลายเป็นสัญญาณที่สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนาพุทธและบทบาททางเศรษฐกิจ ซึ่งต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นไม่เพียงถูกมองว่าเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่มีพลังเหนือธรรมชาติและเชื่อมโยงกับตำนานที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน แต่ยังถูกเปลี่ยนบทบาทให้กลายเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน การเปลี่ยนแปลงบทบาทดังกล่าวจึงสื่อให้เห็นถึงการเลือนหายของความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เคยได้รับการสืบทอดและการปรับเปลี่ยนคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ของต้นสนไปสู่การเป็น “จุดขาย

ทางการท่องเที่ยว” ที่ตอบสนองต่อกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติของศาสนาพุทธในชุมชนชาวทิเบตและในฐานะเครื่องมือเชิงเศรษฐกิจที่สะท้อนบทบาทใหม่ของศาสนาในบริบทการพัฒนาการท่องเที่ยว

ต่อมาเนื้อหาในช่วงที่ 2 กล่าวถึง เมื่อต้นสนศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นจุดขายในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้สำเร็จ หน่วยงานภาครัฐจึงส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยการสร้างวัดไปหยุนที่เชื่อมโยงกับต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาบูชาต้นสนและพระพุทธรูป ด้วยการจัดการที่ไม่เหมาะสมและการใช้ประโยชน์จากต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นโดยขาดการอนุรักษ์ จึงทำให้ต้นสนเริ่มเสื่อมสภาพและในที่สุดก็ล้มตายลง หน่วยงานภาครัฐจึงหันไปพัฒนาโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ในพื้นที่เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม้อย่างงือตะกร้าไปเก็บใบไม้ที่ร่วงหล่น แต่ต้นไม้กลับสูญเสียชีวิตชีวา ใบไม้ร่วงลงน้อยลงเรื่อยๆ ยังมีคนมาผูกถุงสารอาหารให้กิ่งไม้ที่ยังไม่ตาย แต่ฝาบปิดคอนกรีตที่ทำให้ต้นไม้ได้รับความเสียหายมากที่สุดยังคงไม่ได้เปิดออก อิทธิพลของวัดไปหยุนเริ่มมีมากขึ้น ก่อนหน้านี้นักท่องเที่ยวจะหยุดพักที่จุดชมวิวด้านสน แต่เมื่อต้นสนตายไป นักท่องเที่ยวก็ไม่แวะมาเที่ยวที่หมู่บ้านแห่งนี้อีก

(เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิ่น, 2559ข : 162)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงลบที่เกิดจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์ ดังเห็นได้จากการตายของต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่น ดังนั้นในช่วงที่ 2 ต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างการรักษาความเชื่อแบบดั้งเดิมกับการพัฒนาสมัยใหม่อย่างเด่นชัด โดยต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นถือเป็นตัวแทนของความเชื่อแบบดั้งเดิมที่ได้ถูกคุกคามและถูกกัดกร่อนจากกระแสวัฒนธรรมใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ต้นสนแห่งแม่น้ำหมิ่นจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความเสื่อมโทรมของตำนานและการเสื่อมถอยทางศาสนาพุทธที่ชาวทิเบตนับถือต่อกันมา

2. สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติวิถีชีวิตทิเบตแบบดั้งเดิม

สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติวิถีชีวิตทิเบตแบบดั้งเดิม หมายถึง รูปสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติได้สื่อความหมายถึงวิถีชีวิตของชาวทิเบตแบบดั้งเดิม พบในนวนิยาย 2 เรื่อง ได้แก่ ที่ดินรกร้าง และ ภูเขาว่างเปล่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ที่ดินรกร้าง: การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นการค้าขาย ทรัพยากรธรรมชาติ

ในนวนิยายเรื่อง ที่ดินรกร้าง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลาที่สำคัญ ซึ่งได้ปรากฏรูปสัญลักษณ์ 2 อย่าง คือ ที่ดินกับที่ดินรกร้าง ซึ่งได้มีความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติ การพัฒนาเศรษฐกิจ และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวทิเบต ในช่วงแรกหลังจากหมู่บ้านจีได้ประสบภัยจากไฟไหม้ป่าอย่างรุนแรง การตัดต้นไม้ทำลายป่ารอบหมู่บ้านนั้น ทำให้เกิดน้ำท่วมและดินโคลนถล่มอีก ซึ่งได้ทำลายพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านและทำให้ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลให้ผลผลิตลดลงและไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน ตัวละครหัวหน้ากลุ่มซอโป จึงขอความช่วยเหลือจากตัวละคร หลินทัวจื่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรและเคन्दำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคสาขาของหมู่บ้านในเมื่อก่อน เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

ชาวบ้านทนไม่ไหวแล้ว พวกเขอยากกินข้าวที่ปลูกจาก
ที่ดินของตนเอง แต่ดินโคลนถล่มได้ทำลายพื้นที่ทำกินของ
เกษตรกร จึงทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านจีจึงต้องกินข้าวที่ได้รับการ
ช่วยเหลือจากรัฐบาล

(ที่ดินรกร้าง, 2561ข : 156)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ภัยดินโคลนถล่มที่เกิดจากการทำลายป่าและการแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติโดยไม่คำนึงถึงการรักษา ได้ทำลายที่ดินซึ่งเคยเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ความพอเพียง และแหล่งทำมาหากินการเกษตรของชาวทิเบตให้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความเสียสมดุลในระบบนิเวศ และชาวทิเบตต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกเพื่อความอยู่รอด ดังนั้นที่ดินในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงการเปลี่ยนแปลงทางความหมายสัญลักษณ์จากความมั่นคงและการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงในอดีตสู่ความสูญเสียทั้งในแง่ทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอันเป็นผลมาจากภัยพิบัติและการพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ต่อมาเนื้อหาในช่วงที่ 2 กล่าวถึง ภายใต้อิทธิพลจากนโยบายของรัฐและการพัฒนาเศรษฐกิจตลาด ชาวบ้านที่เคยเผชิญภัยพิบัติโคลนถล่มและความยากจน ได้หันมาทำการค้าขายต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติแทนการทำเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ที่สูงขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ครอบครัวบอกเขาด้วยความอดทนว่า พวกผู้ชายชายไม้ พวกผู้หญิงและเด็ก ๆ ขึ้นเขาไปเก็บเห็ด สามารถซื้อข้าวและแบ่งได้มากกว่าที่ปลูกในนา ที่สำคัญเราไม่ต้องเก็บเกี่ยวและไม่ต้องแบกไปที่โรงงานให้ยุ่งยาก ซื้อมาแล้วต้มกินก็ได้แล้ว เขาฟังแล้วส่ายหัวและพูดว่า “ขานาไม่ทำนา ไม่เก็บเกี่ยว ทำให้ที่ดินรกร้างไปเปล่า ๆ พวกเธอจะบ้ากันไปแล้ว”

(ที่ดินรกร้าง, 2561ข : 192)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าในช่วงที่ 2 ที่ดินรกร้างกลายเป็นสัญญาณที่สื่อให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมของที่ดินและระบบนิเวศ อันเป็นผลจากการตัดไม้ทำลายป่าและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างขาดสมดุล ในอดีต ที่ดินถือเป็นสัญญาณของความอุดมสมบูรณ์ ความมั่นคงและดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวทิเบตที่พึ่งพาการเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปด้วยผลกระทบจากนโยบายและการพัฒนาเศรษฐกิจตลาด ที่ดินได้ถูกละเลยจนกลายเป็นที่ดินรกร้าง ซึ่งสะท้อนถึงการสูญเสียทั้งในแง่ทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังนั้นที่ดินรกร้างในที่นี้จึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงและความเสื่อมโทรมจากวิถีชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติสู่การพึ่งพาทรัพยากรอย่างขาดความยั่งยืน

2.2 ภูเขาว่างเปล่า: การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนและการย้ายถิ่นออกจากหมู่บ้าน

ในนวนิยายเรื่อง ภูเขาว่างเปล่า ได้ปรากฏรูปสัญญาณภูเขากับภูเขาว่างเปล่า ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวทิเบตในหมู่บ้านจิ โดยสามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ออกเป็น 2 ระยะ ในช่วงแรก รูปสัญญาณภูเขามีความหมายเชิงบวกที่แสดงถึงความมั่นคง ความเชื่อแบบดั้งเดิม และวิถีชีวิตที่พึ่งพาธรรมชาติ ภูเขารอบหมู่บ้านในยุคแรกเป็นพื้นที่ที่ชาวทิเบตดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น การทำเกษตรกรรม เพื่อยังชีพและการฟื้นฟูสถานที่ศักดิ์สิทธิ์บนดอย ดังตอนหนึ่งที่ตัวละคร ผู้ใหญ่บ้าน ลากาเจอร์ซียังพยายามฟื้นฟูป่าไม้อยู่รอบทะเลสาบเสโม่ซัวที่เปิดทองเทพผู้พิทักษ์สถิตอยู่ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับธรรมชาติและการให้เกียรติภูเขาในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้งภูเขาถูกมองว่าเป็นแหล่งที่มาของชีวิตและความมั่นคงของชุมชน ทุกคนจึงมีความผูกพันกับภูเขาทั้งในเชิงจิตใจและวิถีชีวิต ตัวอย่างเช่น กลุ่มวัยรุ่นต่างพากันไปหาเลี้ยงชีพที่ตัวเมือง แต่กลุ่มรุ่นเก่ายังช่วยกันฟื้นฟูป่าไม้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หัวหน้ากลุ่ม ขอปอบอกหนุ่มในหมู่บ้านว่า “ลากา เจอร์ซีจะปลูกป่าให้ทะเลสาบเสโม่ซัวในอดีตกลับมาอีกครั้งนะ”

หนุ่มถามว่า “มีค่าแรงไหมละ”

ขอตอบว่า “การปกป้องภูเขาของพวกเราเอง จะมีค่าแรง
ได้ยังไงหะ”

หนุ่มตอบว่า “คุณลุง ตอนนี้หมู่บ้านกำลังจะสร้างเขื่อนนะ
คนที่ไปช่วยงานจะได้เงินเยอะนะ”

(ภูเขาว่างเปล่า, 2561ง : 152)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในช่วงแรก ภูเขาเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างมั่นคงและความเชื่อแบบดั้งเดิมที่เชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ ซึ่งชาวทิเบตรุ่นเก่ายังคงมุ่งมั่นที่จะปกป้องรักษาและให้ความเคารพต่อภูเขา อันเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมและบ้านเกิดของตนเอง ดังนั้น ภูเขาในที่นี้จึงเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความมั่นคงทางวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและเป็นความผูกพันระหว่างชาวทิเบตกับธรรมชาติ

ต่อมาเนื้อหาในช่วงที่ 2 กล่าวถึง หมู่บ้านได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและนักวิจัยจำนวนมากที่สนใจมาเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวทิเบต ดังตอนหนึ่งที่ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านได้ร่วมกันจัดพิธีห่มห่อด้วยพากฟ้า (เทียนจ้าง) บนยอดดอยตามความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวทิเบต ซึ่งในอดีตนั้น พิธีนี้ห้ามผู้หญิงเข้าร่วมและนักท่องเที่ยวก็ไม่สามารถเข้ามาถ่ายรูปได้ แต่ในปัจจุบัน พิธีดังกล่าวได้กลายเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวที่เปิดให้ผู้คนเข้ามาชมได้ อีกทั้งรัฐบาลต้องการสร้างเขื่อนเพื่อพัฒนาแหล่งพลังงานน้ำและจำเป็นต้องให้ชาวบ้านย้ายออกจากหมู่บ้าน ชาวบ้านต่างเร่งจ้างช่างฝีมือเพื่อสร้างบ้านใหม่โดยหวังจะได้รับค่าชดเชยจากรัฐบาล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ลากา เจอร์ซียกกล่าวว่า “ห้ามถ่ายรูป ขนาดให้ผู้หญิงมา ก็
ถือเป็นการล่วงละเมิดละนะ” พระลามะอื่นก็พยายามห้ามเช่นกัน
แต่ก็ไม่เป็นผล

ลากา เจอร์ซีคิดในใจว่า “ภูเขาว่างเปล่านี่กลับกลายเป็น
จุดขายการท่องเที่ยวสำคัญไปแล้ว เราควรดีใจหรือว่ายังไงนะ”

(ภูเขาว่างเปล่า, 2561ง : 134)

ในทุกคำคืนที่บาร์ ชาวบ้านก็มาคำนวณจำนวนเงินที่พวกเขาจะได้รับเมื่อเขื่อนสร้างเรียบร้อยแล้ว บ้านเรือน คอกหมู คอกวัว

ที่ดิน และต้นไม้ ถูกนำมาคำนวณจำนวนเงินที่รัฐบาลต้องชดเชยให้...ด้วย
เหตุนี้ โครงการปลูกต้นไม้ของลากา เฮอร์ซีย์ จึงไม่สามารถเริ่มได้ตาม
กำหนด

(ภูเขาว่างเปล่า, 2561ง : 158-159)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในช่วงที่ 2 ภูเขาว่างเปล่ากลายเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านภายใต้กระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวและความสูญเสียทางความเชื่อและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ซึ่งเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเทคโนโลยี และการสร้างเขื่อนในพื้นที่ของหมู่บ้าน ซึ่งภูเขาเคยเป็นแหล่งทรัพยากรและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวทิเบต กลักลับกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ ดังเห็นได้จากการจัดพิธีหม้อห่อด้วยฟากฟ้า ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ แต่กลับกลายเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ในพื้นที่หมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านต้องย้ายออกจากพื้นที่ภูเขา อันเป็นบ้านเกิดของพวกเขา ชาวบ้านเริ่มหันไปใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างบ้านใหม่โดยหวังจะได้รับค่าชดเชยจากรัฐบาล ภูเขาว่างเปล่าจึงเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงการสูญเสียวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม

3. สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติชาติพันธุ์

สัญลักษณ์ทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติชาติพันธุ์ หมายถึง รูปสัญลักษณ์ที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติได้สื่อความหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น พบในนวนิยาย 2 เรื่อง ได้แก่ วงเห็ดสน และ ฟาร์ร้องเบา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 เห็ดสนกับวิกฤตความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจตลาด

ในนวนิยายเรื่อง วงเห็ดสน เห็ดสนถูกนำเสนอเป็นรูปสัญลักษณ์ที่สื่อให้เห็นถึงทรัพยากรธรรมชาติอันทรงคุณค่า ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประทังชีวิตของชาวทิเบตในช่วงเวลาของความอดอยาก เห็ดสนถือเป็นของขวัญจากธรรมชาติที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ยากและยังเป็นสิ่งที่ชาวทิเบตยึดถือและให้ความสำคัญในฐานะทรัพยากรที่ช่วยเกื้อกูลกันในยามวิกฤต ตัวละคร อามาซือจง ถือเป็นผู้เชี่ยวชาญในการค้นหาเห็ดสน ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของทรัพยากรเห็ดสนในชีวิตประจำวัน โดยผ่านการช่วยเหลือชีวิตครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้านในช่วงเวลาที่ยากลำบาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในวันนั้น หลังจากรดน้ำเสร็จ เธอคุกเข่าลงบนเนินเขาอย่าง
นุ่มนวล และเก็บเห็ดที่เพิ่งโผล่พ้นพื้นดินที่ละดอกด้วยความระมัดระวัง...

เธอมองดูผืนดินที่อุดมไปด้วยน้ำ ซึ่งกำลังมอบผลผลิตให้เธออย่างต่อเนื่อง พร้อมกับรู้สึกขอบคุณอย่างสุดซึ้ง ในตอนกลางคืน เธอให้ลูกชายช่วยนำเห็ดสนไปวางไว้ที่หน้าประตูบ้านของชาวบ้านแต่ละคนอย่างเงียบ ๆ ซึ่งในเวลานั้นชาวบ้านต่างพูดว่าเธอเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเลี้ยงเห็ดสน

(วงเห็ดสน, 2558 : 56-57)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เห็ดสนถือเป็นของขวัญจากธรรมชาติที่ได้ช่วยบรรเทาความอดอยากและเป็นสิ่งที่ชาวทิเบตให้ความสำคัญในฐานะทรัพยากรที่ช่วยเหลือกันในยามวิกฤต จึงสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่พึ่งพาอาศัยกันและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตที่ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกันในสังคมทิเบต อีกทั้งการเจริญเติบโตของวงเห็ดสนอย่างต่อเนื่องนั้น ไม่เพียงแต่สื่อให้เห็นถึงระบบหมุนเวียนทางนิเวศที่สมบูรณ์แบบในวงเห็ดเอง อีกทั้งสื่อให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตดำรงอยู่อย่างยั่งยืนกันในสังคมทิเบต ดังนั้น เห็ดสนจึงเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและการรู้จักช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกันในกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตเอง

ต่อมาเมื่อกระแสเศรษฐกิจตลาดและเทคโนโลยีสมัยใหม่เริ่มเข้ามามีบทบาทในชุมชนทิเบต เห็ดสนก็เริ่มมีบทบาทใหม่ที่สะท้อนถึงความขัดแย้งระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดั้งเดิมกับการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น ตัวละครแดนยา ถือเป็นตัวแทนของนักธุรกิจสมัยใหม่ ได้นำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการปลูกเห็ดสนเพื่อเร่งการผลิตและตอบสนองความต้องการของตลาด ส่งผลให้วงเห็ดถูกทำลายและทรัพยากรเห็ดสนลดลงอย่างรุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในปี 2016 แดนยาวางแผนจะให้วงเห็ดของซือจงมาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการการเพาะเลี้ยงเห็ดสนและพัฒนาพันธุ์ในระบบควบคุม เมื่อเทคนิคพร้อมแล้ว ก็จะผลิตออกมาจำนวนมากออกตลาดและด้วยวิธีนี้ แดนยาก็น่าจะมีเงินทุนจำนวนมากไปลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ

(วงเห็ดสน, 2558 : 110)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า เหตุสนกลายเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ โดยความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นจากความโลภในการแสวงหาผลประโยชน์จากเหตุสนของชาวบ้านบางกลุ่ม ความเร่งรีบในการขุดเห็ดสนโดยไม่รอให้โตเต็มที่สะท้อนถึงการสูญเสียความเคารพและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่สมดุล อีกทั้งการกระทำของตัวละคร แदनยา ยังเป็นตัวแทนของการนำระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่ระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบดั้งเดิม เหตุสนในที่นี้จึงกลายเป็นตัวแทนของความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชาวทิเบต การหายไปของวงเห็ดสนในตอนสุดท้ายนั้น สะท้อนถึงการสูญเสียวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เคยเกื้อกูลกัน ดังนั้น เหตุสนในที่นี้จึงไม่เพียงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ แต่ยังเป็นสัญญาณของความขัดแย้งระหว่างกระแสการแสวงหาผลประโยชน์กับการอนุรักษ์อัตลักษณ์และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบต

3.2 ฟาร์องกับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

ในนวนิยายเรื่อง ฟาร์องเบา ได้กล่าวถึงในช่วงเริ่มต้นของการปฏิรูปและการเปิดประเทศ ฟาร์องถือเป็นสัญญาณที่สื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบต การที่รัฐบาลจีนอนุญาตให้ซื้อขายทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ได้อย่างเสรี ทำให้วิถีชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อทางพุทธศาสนาและการอนุรักษ์ธรรมชาติถูกทำลาย ชาวบ้านจึงหันมาให้ความสำคัญกับการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยละเลยค่านิยมแบบดั้งเดิมที่เคารพในธรรมชาติ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในอดีต ชาวบ้านต่างไม่พอใจกับการตัดไม้ทำลายป่าอย่างกว้างขวางของโรงเลื่อยไม้ บัดนี้กลับกลายเป็นคนตัดไม้ที่มีทักษะเชี่ยวชาญ เพราะการตัดไม้หนึ่งลูกบาศก์สามารถทำรายได้หลายสิบล้าน...การที่จะคาดหวังให้พวกเขายึดมั่นในธรรมเนียมปฏิบัติของบรรพบุรุษที่เคารพชีวิตทุกชีวิตรวมถึงต้นไม้ ดูเหมือนจะไม่สามารถนำมาใช้ได้อีกต่อไป...ลากาเจอร์ซีย์หลับตาลง รวบรวมว่าได้ยินเสียงฟาร์องที่ตั้งมาจากหุบเขา เมื่อเขาลืมตาขึ้นอีกครั้ง ก็พบว่าทุกสิ่งทุกอย่างกลับมาเหมือนเดิมไม่ได้อีกแล้ว

(ฟาร์องเบา, 2561ค : 25-26)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อยุทธวิธีชีวิตแบบดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบต โดยเฉพาะในด้านการ

ประกอบอาชีพการค้าขายต้นไม้ ซึ่งนำไปสู่การละเลยหลักการอนุรักษ์ธรรมชาติที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและความเชื่อดั้งเดิม ฟาร์มซึ่งเป็นเสียงที่ดังและน่าหวาดกลัว จึงกลายเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงเสียงแห่งการทำลายล้างธรรมชาติที่มาจากมือของชาวทิเบตเอง ชาวบ้านที่เคยปกป้องธรรมชาติกลับกลายมาเป็นผู้ทำลายธรรมชาติเพื่อแลกกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ค่านิยมและวิถีชีวิตของชาวทิเบตแบบดั้งเดิมที่เน้นความเมตตาและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุลนั้นถูกบั่นทอนลง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคล ฟาร์มจึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงการสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ทิเบตที่ยึดมั่นในหลักการ ความเมตตาและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ

ต่อมาภายใต้กระแสการคั่นหาผลประโยชน์ส่วนตัว เงินกลายเป็นปัจจัยหลักในการดำรงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ทิเบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เมื่อได้เกิดปัญหาการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างไม่เท่าเทียมกัน ก็จะมีเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ดังเห็นได้จากพี่น้องเกิงชีวชนหัวหน้าด่านตรวจเสียชีวิต และตัวละคร ลากา เจอร์ชียก็มีส่วนร่วมในการปกปิดอาชญากรรมของเพื่อนบ้านเพื่อปกป้องตัวเองและคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พี่คนโตของครอบครัวเกิงชีวพูดว่า “เงินมาจากไหนนะ
เธอ ก็จากการตัดไม้อย่างผิดกฎหมายแล้วขายออกไปสิ...”

ลากา เจอร์ชียพูดว่า “นั่นก็ไม่ควรจนเขาตายสิ”

พี่คนรองของครอบครัวเกิงชีวตอบว่า “จะโทษก็โทษเขาที่ใจ
ร้ายเกินไป กินของเรา ใช้ของเรา ยังไม่พอใจอีก ถึงขนาดยึด
รถบรรทุกไม้ของเราไปทั้งคัน”

เขาเดินออกจากหมู่บ้านไปได้ไม่กี่ไกล ก็มีคนตามมาทัน พี่
น้องเกิงชีวนำเนื้อ แป้ง และบุหรีมาให้กับเขา ลากา เจอร์ชียก็รับ
ไว้โดยไม่เกรงใจ พร้อมพูดเพียงว่า “ถ้ามีข่าวอะไร ผมจะแจ้งให้
พวกเธอทราบ” ขณะนั้นเอง เสียงฟาร์มดังก้องมาจากหุบเขา ทำให้เขาหันกลับไปมองแวบหนึ่ง ก่อนจะเดินจากไปโดยไม่หันหลัง
กลับมาอีก

(ฟาร์มเบา, 2561ค : 19-21)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ฟาร์ร้องถือเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น อันเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ เสียงฟาร์ร้องที่ก้องมาจากหุบเขาในฉากที่ตัวละคร ลาภา เจอร์ซี่ หันหลังจากหมู่บ้าน เป็นการตอกย้ำถึงความไม่สงบและความรุนแรงที่กำลังก่อตัวขึ้น ได้แก่ การตัดไม้ผิดกฎหมายและการกระทำที่แฝงไปด้วยความเอารัดเอาเปรียบระหว่างสองกลุ่มชาติพันธุ์ ฟาร์ร้องจึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงเสียงแห่งการทำลายทั้งธรรมชาติและความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การที่ตัวละคร ลาภา เจอร์ซี่ เลือกปกปิดความผิดเพื่อปกป้องผลประโยชน์ตนเอง แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบต ซึ่งเคยยึดถือความเมตตา การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ และการเคารพชีวิตทุกชีวิต กลับถูกทำลายลงภายใต้กระแสเศรษฐกิจตลาดและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ฟาร์ร้องจึงเป็นสัญญาณที่สื่อความหมายถึงเสียงแห่งการเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งนำไปสู่การสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และผลกระทบเชิงลบที่มาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ขาดสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาสัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในวรรณกรรมของ อาไล (A Lai) ช่วงปี พ.ศ. 2550-2565 พบว่า สัญญาณทางนิเวศที่ปรากฏในวรรณกรรมของ อาไล (A Lai) ได้สื่อความหมายทางวัฒนธรรมในหลายมิติ ได้แก่ สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติความเชื่อ ซึ่งในนวนิยายเรื่อง ไฟไหม้บนสวรรค์ ได้กล่าวถึงไฟไหม้เป็นรูปสัญญาณที่สื่อความหมายสัญญาณในความเชื่อที่เกี่ยวกับเทพในธรรมชาติ ผีป่าผีดอย และเปิดทองเทพผู้พิทักษ์ ในนวนิยายเรื่อง ถั่งเช่าสามตัว ได้กล่าวถึงถั่งเช่าเป็นรูปสัญญาณที่สื่อความหมายสัญญาณในความเชื่อที่เกี่ยวกับผีป่าผีดอย ส่วนในนวนิยายเรื่อง เงามองต้นสนบนแม่น้ำหมิน ได้กล่าวถึงต้นสนแห่งแม่น้ำหมินเป็นรูปสัญญาณที่สื่อความหมายสัญญาณในความเชื่อที่เกี่ยวกับตำนานและศาสนาพุทธ สัญญาณทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติวิถีชีวิตที่เบตแบบดั้งเดิม ในนวนิยายเรื่อง ที่ดินรกร้าง ได้กล่าวถึงที่ดินรกร้างเป็นรูปสัญญาณที่สื่อความหมายสัญญาณในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวที่เบตจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นการค้าขายทรัพยากรธรรมชาติ และในนวนิยายเรื่อง ภูเขาว่างเปล่า ได้กล่าวถึงภูเขาว่างเปล่าเป็นรูปสัญญาณที่สื่อความหมายสัญญาณถึงการพัฒนาก่อตั้งชุมชนและการย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพที่ตัว

เมือง ส่วนสัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายในมิติชาติพันธุ์ ในนวนิยายเรื่อง วงเห็ดสน ได้กล่าวถึงเห็ดสนเป็นรูปสัญญะที่สื่อความหมายสัญญาในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบตกับธรรมชาติและในนวนิยายเรื่อง *ฟ้าร้องเบา* ได้กล่าวถึงฟ้าร้องเป็นรูปสัญญะที่สื่อความหมายสัญญาในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น

ในวรรณกรรมชุด *The Cordyceps Trilogy* (ไตรภาคเห็ดหลินจือ) และ *The Epic of Ji Village* (มหากาพย์หมู่บ้านจี) ของ อาไหล (A Lai) พบว่า ผู้เขียนได้ใช้สัญญาทางนิเวศในการสะท้อนความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เบต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชาวที่เบตแบบดั้งเดิม แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ธัญญา สังขพัฒน์ (2556, น. 44-45) ที่ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเชิงนิเวศเป็นแนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบบทบาทของธรรมชาติในวัฒนธรรม การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และการศึกษากลวิธีการนำเสนอธรรมชาติในวรรณกรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะที่สมดุล นอกจากนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจตลาดที่เริ่มเข้าสู่พื้นที่ที่เบตตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ยังส่งผลให้ชาวที่เบตต้องปรับตัวในหลายมิติ ทั้งในด้านความเชื่อ วิถีชีวิต และการพยายามรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนถึงความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบตกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น รวมถึงการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงในการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เบต ผลกระทบเหล่านี้สอดคล้องกับการศึกษาของ LIN WENXIANG (2016) ที่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในบริบทของความขัดแย้งทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปะทะกันระหว่างวิทยาศาสตร์สมัยใหม่กับอารยธรรมโบราณ ซึ่งชาวที่เบตได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมยุคใหม่และพยายามสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมถึงการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม เพื่อให้ความสัมพันธ์เหล่านี้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า อาไหล (A Lai) ได้ใช้สัญญาทางนิเวศที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมใน 3 มิติ ได้แก่ มิติความเชื่อ มิติวิถีชีวิตที่เบตแบบดั้งเดิม และมิติชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นกลวิธี

สำคัญในการถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมภายใต้บริบทของ
ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็น
แนวทางในการศึกษาวรรณกรรมจีนร่วมสมัย โดยเน้นการตีความสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต
วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสัญลักษณ์ทางนิเวศใน
วรรณกรรมของ อาไหล (A Lai) และวรรณกรรมของนักเขียนภาคเหนือของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2542). การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพมหานคร: เอดิชั่น เพรสโปรดักส์.

กาญจนา แก้วเทพ. (2555). สื่อเก่า-สื่อใหม่: สัญลักษณ์ อุดมการณ์. กรุงเทพมหานคร:
ภาพพิมพ์.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
ธรรมสภา.

รัฐบาลจีน. (2017). รายงานการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคสมัยที่ 19. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์รัฐบาล.

รัฐบาลจีน. (2015). นโยบายพัฒนาประเทศจีน. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์รัฐบาล.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). วรรณคดีสี่เขียวกระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติใน
วรรณคดีไทย. ปทุมธานี: นาค.

อาไหล (A Lai). (2558). วงเห็ดสน (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุ๋ฮั่น: สำนักพิมพ์วรรณกรรมแยงซี.

อาไหล (A Lai). (2559ก). ถังเช่าสามตัว. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์วรรณกรรมประชาชน.

อาไหล (A Lai). (2559ข). เงาของต้นสนบนแม่น้ำหมิน. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์วรรณกรรมประชาชน.

อาไหล (A Lai). (2561ก). ไฟไหม้บนสวรรค์. หางโจว: สำนักพิมพ์วรรณกรรมเจ้อเจียง.

อาไหล (A Lai). (2561ข). ที่ดินรกร้าง. หางโจว: สำนักพิมพ์วรรณกรรมเจ้อเจียง.

อาไหล (A Lai). (2561ค). ฟาร์้องเบา. หางโจว: สำนักพิมพ์วรรณกรรมเจ้อเจียง.

อาไหล (A Lai). (2561ง). ภูเขาว่างเปล่า. หางโจว: สำนักพิมพ์วรรณกรรมเจ้อเจียง.

HAN WEI & LIAO YUTING. (2017). Symbols and Metaphors: Cultural Codes in
Shanzhen Trilogy by A lai. Literature Review Journal, (12), 95–106.

- KONG DEHUAN. (2021). การวิเคราะห์การเขียนเชิงนิเวศในผลงานของ อาไหล (A Lai). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมจีนร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยครูเหลียวหนิง.
- LIN WENXIANG. (2016). การวิจารณ์มนุษย์กับธรรมชาติโดยใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมจีนร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยมหานิจ.
- YANG HUIYUAN. (2023). ภาพแทนคนชายขอบที่ปรากฏในนวนิยายของ อาไหล (A Lai). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมจีนร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยครูเซี่ยงไฮ้.
- ZHOU XINGQING. (2014). นิเวศสำนักในผลงานของ อาไหล (A Lai) และปัญหาสมัยใหม่ของ ประเทศจีน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณกรรมจีนร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยครูเสฉวน.

สมองแห่งพุทธะ*

BUDDHA' BRAIN

พระครูบุญกิจจาภิรม กตปุญโญ (สารชุม)¹ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต²

Phrakrubhonkitjapirom Kataphonyo (Sarachum)¹ and Phrakru Phisalsarbunthit²

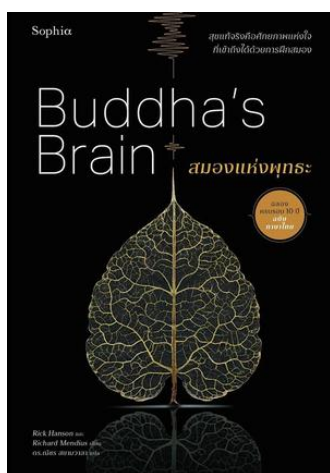
¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105002@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 28 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2568

Received 10 February 2025; Revised 28 February 2025; Accepted 28 February 2025

แปลจากหนังสือ : สมองแห่งพุทธะ

ผู้เขียน : ดร.ริค แฮนสัน และ นพ.ริชาร์ด เมนดิอัส

ผู้แปล : ดร.ณัชร สยามวาลา

สำนักพิมพ์ : บ.อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์

ปีที่พิมพ์ : 2561

จำนวนหน้า : 279 หน้า

บทนำ

ในการวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ศึกษาเนื้อหาทั้งหมดด้วยการอ่านทำความเข้าใจ จับประเด็น วิเคราะห์ สังเคราะห์ เนื้อหา แล้วจึงทำการวิจารณ์ด้วยมุมมองทาง

* พระครูบุญกิจจาภิรม กตปุญโญ (สารชุม) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568). สมองแห่งพุทธะ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 310-323.

Phrakrubhonkitjapirom Kataphonyo (Sarachum) and Phrakru Phisalsarbunthit. (2025). Buddha'brain. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 310-323.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Citation:

พระพุทธศาสนา ร่วมกับปรัชญาที่หลากหลาย โดยในบทวิจารณ์หนังสือนี้ได้จำแนกเนื้อหาออกเป็น ส่วน 6 ส่วน ประกอบด้วย ที่มาของหนังสือ เกี่ยวกับผู้แต่งหนังสือ เนื้อหาโดยสรุปของหนังสือ ทศนวิจารณ์ คุณค่าที่เกิดจากการวิจารณ์หนังสือ และสรุป ดังจะได้ทำการศึกษาวิจารณ์ตามลำดับดังนี้

1. ที่มาของหนังสือ

หนังสือเรื่อง “สมองแห่งพุทธะ (Buddha’s Brain)” เล่มนี้ เป็นหนังสือธรรมะวิทยาศาสตร์ลำดับที่ 6 ที่เผยความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตใจด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบเล่มแรก เป็นวิธีการที่ฝึกสมองกับจิตใจให้ตื่นรู้ เพื่อนำไปสู่ความสุข ความรัก และปัญญา จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จัดจำหน่ายโดยอัมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์ขนาดครึ่งกระดาษเอ 4 จำนวน 279 หน้า ในราคา 265 บาท เลข ISBN: =9786161800277 (ปกอ่อน) ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2557 ตีพิมพ์ซ้ำถึง 12 ครั้ง โดยฉบับที่ผู้วิจารณ์นำมานี้เป็น การตีพิมพ์ครั้งที่ 12 เมื่อเดือน เมษายน 2561 ปกหน้าเป็นภาพพระพักตร์ด้านข้างของพระพุทธรูปที่คงทิ้งร่องรอยของการติดทองเปลวทั่วพระพักตร์ ปกด้านในเป็นภาพวาดจำลองรูปหน้าคนด้านข้างที่เห็นส่วนของสมองอย่างคร่าว ๆ

มีคำนิยมจากผู้ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เช่น ศจ.พิเศษจำนง ทองประเสริฐ ที่กล่าวถึงความสามารถของผู้แปลที่มีผลงานความเก่งและทักษะของการปฏิบัติฝึกสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานที่สามารถแปลและถ่ายทอดได้อย่างดีเยี่ยม ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่เผยความจริงในสากลโลกสามารถพิสูจน์ได้ ไม่สอนให้มกมายแต่สอนให้พิจารณาทุกสิ่งด้วยปัญญานอกนั้นยังมีคำนิยมของ ดร.วรภัทร ภูเจริญ, ทันตแพทย์สม สุจิรา ที่กล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์การแพทย์และวิทยาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะสมองที่สามารถเปลี่ยนได้โดยการเปลี่ยนที่ใจก่อน การเปลี่ยนใจต้องอาศัยการเจริญสติและพัฒนาปัญญา ถือว่าเป็นการพัฒนาสมองขนานควบคู่กับหลักการทางพุทธ เป็นการเชื่อมโยงที่ดีมากเป็นต้น

2. เกี่ยวกับผู้แต่ง

หนังสือเล่มนี้มีผู้แต่ง 2 ท่าน คือ ดร.ริก แชนสัน ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยาและผู้สอนการเจริญภาวนา เป็นผู้ร่วมก่อตั้ง Wellspring Institute for Neuroscience and Contemplative Wisdom และเป็นบรรณาธิการของ “wise Brin Bulletin” และนายแพทย์ ริชาร์ด เมนดิอัส เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางประสาทวิทยาและเป็นผู้ร่วมก่อตั้ง

Wellspring Institute for Neuroscience and Contemplative Wisdom และเป็นอาจารย์สอนคณะแพทยศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนียแห่งลอสแอนเจลิสและมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดที่เมืองพาโลอัลโต รัฐแคลิฟอร์เนีย ส่วนผู้แปลคือ ดร.ณัชร สยามวาลา เป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยหลายแห่ง เป็นนักเขียนและนักแปล โดยมีผลงานเขียน คือวิถีดาบ วิถีเซน เป็นต้น

เป้าประสงค์ของการเขียนหนังสือเล่มนี้ เพื่อให้เข้าใจวิธีการฝึกทางจิตตามหลักทางพุทธศาสนาด้วยวิธีการเจริญภาวนา และการทำอุเบกขาที่ทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับเซลล์และสามารถบรรยายในส่วนต่าง ๆ ของการทำงานของสมองที่เชื่อมโยงกับจิต ซึ่งผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

3. เนื้อหาโดยสรุป

หนังสือเล่มนี้ได้นำศาสตร์การแพทย์และวิทยาศาสตร์ตะวันตก โดยเฉพาะศาสตร์เกี่ยวกับสมองเข้ามาอธิบายถึงกลไกและกระบวนการในการพัฒนาของสมองและใจ โดยขนานไปกับแนวพุทธ ด้วยการยึดหลักว่า “เมื่อสมองเปลี่ยน ชีวิตเปลี่ยน” แต่ในการที่จะทำให้สมองเปลี่ยนได้ต้องทำให้ใจเปลี่ยนก่อน และใช้หลักวิทยาศาสตร์มาอธิบายควบคู่กันไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการมีเมตตาต่อตนเอง วิธีสร้างสุข วิธีผ่อนคลาย และวิธีเจริญภาวนา ที่ยิ่งไปกว่านั้นคือผู้แปลได้ใช้ความเชี่ยวชาญในการอธิบายเสริมในเชิงพุทธและยกตัวอย่างที่ให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจง่าย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 13 บท และรวมภาคผนวกอีกหนึ่ง ดังมีเนื้อหาโดยสรุปในแต่ละบทดังนี้

บทที่ 1 สมองเปลี่ยนตัวเองได้

สมองและจิตทำงานร่วมกันเข้าเป็นระบบ ความรู้สึกนึกคิด สิ่งที่เกิดขึ้นกับจิตใจจะเชื่อมโยงต่อไปไปที่สมองได้ สามารถใช้จิตเปลี่ยนแปลงสมองได้ สมองที่ตื่นรู้ ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้มีความเชื่อว่ามีบางอย่างที่มีในอยู่ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับจิต ความตระหนักรู้และเส้นทางสู่ความตื่นรู้ ในขณะที่สมองมีการพัฒนาจิตก็พัฒนาไปด้วย ถ้าสมองได้มีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อใจด้วย หรือแม้แต่เปลี่ยนสารเคมีในสมองก็มีผลกระทบต่ออารมณ์ สมาธิและความจำ ทั้งจิตและสมองมีความเชื่อมโยงกัน ดังนั้นใจที่ตื่นรู้ ย่อมหมายถึงสมองที่ตื่นรู้ด้วย เหตุแห่งความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากสมองก็สามารถดับทุกข์ได้ด้วยสมอง ความดีงาม การพัฒนาจิตและปัญญาเป็นหลักในการพัฒนาตนเองตามหลักพุทธศาสนา การที่กระทำสิ่งดี ๆ ที่เป็นแง่บวกเล็ก ๆ น้อยสะสมทุกวันจะรวมกันเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงระบบประสาทได้

บทที่ 2 วิวัฒนาการของความทุกข์

การที่เรามองวิวัฒนาการมาเรื่อย ๆ ส่งผลกระทบต่อการปรับตัวได้เช่นกัน ทำให้มนุษย์มีกลยุทธ์การเอาตัวรอดได้ 4 ประการคือ การสร้างความแยกตัวออกมา การรักษาให้มั่นคง การเข้าหาโอกาส และการหลีกเลี่ยงภัยที่คุกคาม ซึ่งถือว่าเป็นวิวัฒนาการที่ส่งต่อรุ่นหลังในการทำให้คนเอาตัวรอดที่เกิดจากความทุกข์ได้ กระบวนการเหล่านี้เชื่อมโยงกับการทำงานของสมองแต่ละส่วนที่ทำหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น ประสบการณ์ที่เป็นความรู้สึกที่เรียกว่า เวทนา ถูกสร้างจากสมอง เมื่อสร้างแล้วจะแผ่กระจายไปทั่ว ทำให้เกิดความพึงพอใจ หรือเป็นอันตรายได้ คนส่วนใหญ่จะหลีกเลี่ยงส่วนที่ไม่พึงพอใจหรือเป็นอันตรายมากกว่าที่จะเข้าหาสิ่งที่พึงพอใจหรือรางวัล ทำให้อยู่รอดมากกว่าการวิ่งเข้าหารางวัลหรือสิ่งพึงพอใจ สมองจะจดจำประสบการณ์ทุกอย่าง ซึ่งบางครั้งจะจดจำและสามารถสร้างแบบจำลองเสมือนจริงทำให้มีอคติไปทางลบ เกิดความทุกข์ได้ การที่มีความเมตตากรุณาต่อตนเองจะทำให้ทุกข์ลดลงได้

บทที่ 3 ลูกดอกลูกแรกและลูกที่สอง

ดอกลูกแรกเป็นความไม่สบายทางกายและใจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยากเมื่อเจอ แต่คนส่วนใหญ่จะเพิ่มดอกลูกที่สองเป็นปฏิกิริยาเข้าไปอีก ได้แก่ตัวโลก โกรธ และหลง ซึ่งเป็นเรื่องที่คนๆ นั้นเพิ่มเข้าไปจะทำให้ร่างกายเกิดปัญหาสุขภาพแน่นอน ก่อให้เกิดทุกข์ ถ้าไม่มีปฏิกิริยามากไปกว่านั้น สามารถตัดห่วงโซ่ความทุกข์ได้ ต้องใช้การฝึกฝนและเปลี่ยนแปลงใจและสมองจะทำให้เพิ่มในสิ่งที่เบบวกลดแรงลบ ทำให้มีความสุขมากขึ้น กระบวนการฝึกฝนสู่การตื่นรู้ เป็นการสอดคล้องในการพัฒนาจิต ความดีงาม (ศีล) และปัญญา กับหน้าที่พื้นฐานของระบบประสาททั้งสาม คือการเรียนรู้ การควบคุม และการเลือก โดยใช้กระบวนการทั้งสามอย่างคือการอยู่กับสิ่งใดก็ตามที่เกิดขึ้น การฝึกพัฒนาแนวโน้มของใจเพื่อเปลี่ยนแปลงมัน และการหาที่พึ่งของการมีชีวิตอยู่

บทที่ 4 รับสิ่งดี ๆ เข้ามา

เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตเป็นประสบการณ์ที่สะสม มีผลต่อจิตและสมองที่เก็บไว้ภายใต้จิตสำนึก มีทั้งในด้านดีที่เป็นประโยชน์ และด้านที่เกิดอันตราย สมองมักจะจดจำเรื่องต่าง ๆ ในด้านลบมากกว่าในด้านบวก ในด้านลบก็มีประโยชน์เช่นกัน ทำให้ต้องระมัดระวังมากขึ้น ในการปรับสมองในทางที่ดีคือเสริมประสบการณ์ด้านบวกให้มากขึ้นเป็นการสร้างโครงเครือข่ายระบบประสาทในสมองเมื่อเข้ามาเรื่อย ๆ จะสามารถเปลี่ยนจุดประสานประสาทในสมองได้

บทที่ 5 ดับไฟในใจให้เย็นลง

ในร่างกายระบบประสาทอัตโนมัติ ด้วยการกระตุ้นพาราซิมพาเทติก ด้วยวิธีการผ่อนคลาย การหายใจด้วยกระบังลมการผ่อนคลายทีละขั้น การหายใจออกยาวๆ การแตะริมฝีปาก การมีสติรู้อยู่กับตัว การจินตนาการภาพสวยงามที่ทำให้มีความสุข ที่สำคัญการเจริญภาวนา เป็นผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สมองส่วนสีเทา ทำให้เกิดความใส่ใจ ความตั้งใจและมีเมตตา เพิ่มเนื้อเยื่อทำให้การทำงานเกี่ยวกับจิตและสมองดีขึ้น สร้างภูมิคุ้มกันต้านทาน ลดความเครียด เกิดความผ่อนคลาย เกิดความรู้สึกปลอดภัย อยู่บนความเป็นจริงและการหาที่คุ้มภัยที่ทำให้รู้สึกปลอดภัยมากขึ้น

บทที่ 6 เจตนาที่มั่นคง

ในบทนี้ผู้เขียนกล่าวถึงหน้าที่ของสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่มีการทำงานร่วมกันเพื่อรักษาภาวะต่างๆ การที่จะดับทุกข์หรือทำให้มีความสุขได้เกิดจากเจตนา ความปรารถนาเป็นเจตนาที่ทำให้เกิดความต้องการแต่ถ้ามีความทะยานอยากหรือค้นหาในทางที่ผิดย่อมก่อให้เกิดทุกข์ได้ สิ่งที่สำคัญคือ จะต้องมีความเจตนาในสิ่งที่ดีงามโดยปราศจากการยึดติดในผลที่ตามมาอย่ามัวเฝ้าทุกข์ การสร้างความเข้มแข็งภายในจะมีหลากหลายรูปแบบรวมทั้งความวิริยะพากเพียร ในการกระทำต่างๆ ให้เรียนรู้ความรู้สึกของการเข้มแข็งในร่างกายของตนเองเมื่อต้องการความเข้มแข็งเมื่อไรก็สามารถที่จะสร้างขึ้นมาใหม่ได้ทันที ให้กระตุ้นความรู้สึกเข้มแข็งด้วยความตั้งใจเพื่อให้ระบบการสื่อสารประสาทมีความแข็งแรงมากขึ้น

บทที่ 7 อุเบกขา

อุเบกขาเป็นภาวะจิตที่สมดุล ไม่หวั่นไหว เมื่อมีสิ่งต่างๆ มากระทบ มองเห็นทุกอย่างเกิดขึ้นตามธรรมชาติของมัน คงสภาพของจิตไม่เสียใจหรือหวั่นไหวมีความตระหนักรู้กับสิ่งที่ผ่านมาในใจ อาการเหล่านี้เชื่อมโยงกับที่สมองส่วนแอนทีเรียซิงกูล่าคอยกำกับงานลดลง การฝึกให้มีอุเบกขาส่งผลต่อระบบที่ตอบสนองต่อความเครียดอ่อนแรงลง อุเบกขามีประโยชน์ทำให้จิตใจมั่นคงอย่างมาก สามารถฝึกพัฒนาการมีอุเบกขาได้ด้วยการตระหนักรู้และเข้าใจกับความไม่เที่ยงของสรรพสิ่งว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นเรื่องธรรมชาติ สิ่งสำคัญอีกประเด็นคือ ฝึกการตั้งเจตนาที่จะมีสติระลึกรู้ความรู้สึกของตน

บทที่ 8 สุนัขจิ้งจอกสองตัวในหัวใจ

ในบทนี้ผู้เขียนได้เล่าเรื่องวิวัฒนาการของสัตว์จนกระทั่งมนุษย์ ว่ามีหลายหลายแสนล้านปีมีทั้งในด้านความสัมพันธ์ที่เป็นความรักความผูกพัน จนกระทั่งในด้านความก้าวร้าวเพื่อ

ความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ในตัวมนุษย์จะมีสองด้านในตัวคนๆเดียวกัน เจ้าจิ้งจอกตัวไหนจะแสดงเด่นชัดออกมาขึ้นอยู่กับเราที่จะส่งเสริมให้เด่นชัดขึ้น

บทที่ 9 ความเมตตากรุณาและการยืนยันความตั้งใจ

การที่มีความรู้สึกร่วมเข้าใจเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นพื้นฐานของความเมตตากรุณาอย่างแท้จริงเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ไปในทิศทางที่ดี ความเมตตากรุณาสามารถฝึกฝนได้โดยการระลึกถึงความรู้สึกของใครสักคนที่รัก ระลึกถึงความรู้สึกที่ซาบซึ้งเปิดรับฟังปัญหาความทุกข์ของผู้อื่นแล้วส่งความปรารถนาดีไปให้คน 5 จำพวกคือ ผู้มีพระคุณ เพื่อนฝูง คนที่รู้สึกเฉย ๆ คนที่มีปัญหาหรือไม่ชอบเรา และตัวเราเอง จากนั้นยืนยันความตั้งใจและสื่อสารที่มีประสิทธิภาพความดีงาม รักษาสมดุลตั้งเป้าหมายในความสัมพันธ์อย่างชัดเจนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพเป็นการกระตุ้นพฤติกรรมที่ดีจากฝ่ายตรงข้ามด้วย การสื่อสารที่ดีหมายถึงการมุ่งประเด็นไปที่ข้อเท็จจริงไม่ไปเปลี่ยนแปลงผู้อื่น มีสติระลึกอยู่กับสิ่งที่เผชิญ ให้ความใส่ใจกับสิ่งที่มีเหตุผลหรือมีความชอบธรรม ทำในสิ่งที่สามารถทำได้ จะทำให้ความสัมพันธ์อยู่ในลักษณะที่สมดุลและคงสภาพความเมตตากรุณาไว้

บทที่ 10 ความรักความเมตตาที่ไม่มีประมาณ

ในบทนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความรักความเมตตาที่หาประมาณไม่ได้ โดยการให้ผู้ศึกษาปฏิบัติได้ฝึกแผ่ความรักความเมตตาไปสู่ทุก ๆ คน ปรารถนาให้เขาเหล่านั้นมีความสุขจะเป็นการหล่อเลี้ยงจิ้งจอกแห่งความรักและปราบเจ้าจิ้งจอกแห่งความเกลียดชังไปพร้อม ๆ กัน ใช้วิธีการฝึกทุก ๆ วัน พยายามรักษาระดับความเมตตากรุณาไว้ในระดับที่คงเดิมถึงแม้จะถูกคน ๆ นั้นประส่งร้ายก็ตาม พยายามแผ่ความรักความเมตตากลับคืน ระวังความคิดของตนเองที่จะไปประส่งร้ายผู้อื่น ให้ขยายความเป็นมิตรต่อผู้อื่น โดยคิดว่าคนอื่นเป็นพรรคพวกของเราเป็นคนที่อยู่ในกลุ่มเรา ความคิด ความเมตตากรุณาจะมีมากขึ้น

บทที่ 11 ฐานที่ตั้งแห่งสติ

ในบทนี้ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายของคำว่าสติหมายถึง การที่สามารถเอาใจไปจดจ่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะส่งผลต่อสมองและใจได้ สมองที่มีสติและสมาธิ จะรักษาสมดุลทั้งสามอย่าง คือ การเก็บรักษาข้อมูล การปรับเนื้อหาและการหาสิ่งกระตุ้น ในการรักษาสมดุลแบบนี้สมองหลายบริเวณทำหน้าที่ช่วยกัน เช่น เบซัลแกงเกลีย ทำหน้าที่คอยวัดสิ่งกระตุ้นที่มาจากภายในใจ เป็นต้น สิ่งแวดล้อมรอบตัวไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประสบการณ์ชีวิต แรงจูงใจ ปัจจัยภายในร่างกายเป็นต้น มีผลต่อความสามารถในสมาธิจดจ่อเป็นอันมาก การฝึกปฏิบัติทางจิตผู้เขียน

แนะนำให้ปรับเข้ากับแต่ละคนเพราะมีความหลากหลายทางด้านประสาทวิทยาโดยเฉพาะทางโลกตะวันตกต้องการรูปแบบการฝึกทางจิตวิญญาณที่แตกต่างกันระหว่างการฝึกจะต้องใช้ความเมตตากรุณาและความคิดบวกเพิ่มเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกฝน นอกนั้นจะตั้งมีเจตนาสมองต้องมีการตื่นตัว การสงบจิตใจ การระลึกตัวตน การที่ส่งคำสั่งของสมองไปที่ส่วนการพูดให้สงบ และผู้เขียนสอนวิธีการอยู่กับตัวรู้ของร่างกาย โดยการทำร่างกายให้สงบ จดจ่อและรู้กับลมหายใจเข้าและออก ดังนั้นการพัฒนาความมีสมาธิมีหลายวิธี มีทั้งการตั้งเจตนาการตื่นตัว การสงบจิตและการอยู่กับตัวรู้

บทที่ 12 สมาธิอันเปี่ยมสุข

ผู้เขียนต้องการสื่อผลดีของการเจริญภาวนาช่วยทำให้มีสติมากขึ้นเพราะสตินำมาซึ่งการหยั่งรู้และปัญญา เป็นการทดสอบสมาธิ หมายถึงการจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ปัจจุบันทั้ง 5 ที่จะช่วยให้มีสมาธิคือ วิตก วิจาร์ ปิติ สุขและเอกัคคตา ผู้เขียนได้สอนถึงวิธีการทำสมาธิและกล่าวถึงส่วนของสมองที่ทำงานคือการทำสมาธิโดยการจินตนาการว่ามีนางฟ้าคือสมองส่วนแอนที่เรียกขิงกุเลตครอ์เท็คส์ ว่าตามดูการทำสมาธิ โดยการตามรู้ลมหายใจ เมื่อมีสิ่งรบกวนให้แค่รู้ แล้วกลับมาตั้งสมาธิใหม่ เมื่อตัดสิ่งรบกวนไม่ได้ก็เปลี่ยนการจดจ่อกับ สิ่งรบกวนนั้นแทนการจัดการกับสิ่งกระตุ้นโดยการจดจ่อตระหนักรู้กับร่างกาย การแบ่งช่วงการหายใจ การเดินจงกรม การรับรู้ความรู้สึกความพอใจเพียงความพอใจ เป็นการช่วยเพิ่มการกระตุ้นและส่งออกความออกไปว่าต้องการสงบนิ่ง กำหนดรู้แบบกลางๆ แล้วเฝ้าดูปฏิกิริยาของใจ ปัจจุบันทั้งสองประการของฉนวนนี้จะช่วยทำให้เกิดสมาธิสูงมากขึ้นคือ ปิติและสุข ความรู้สึกในแง่บวกจะส่งผลต่อการเพิ่มสมาธิ โดยส่งกระแสไปที่สมองเพิ่มสารโดพามีนจำนวนมากเป็นรากฐานทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเพิ่มความรู้สึกทั้งสองนี้โดยวิธีสังเกตดูอาการเหล่านี้ กำหนดในการทำสมาธิ มีสติในการแยกแยะระหว่างปิติ สุข ความพึงพอใจ และความสงบ หากจุดพอดีไม่บังคับร่างกายมากเกินไปไม่ยึดติดกับผลใด ๆ เอกัคคตา ได้แก่การที่ความตระหนักรู้รวมเป็นหนึ่งเดียวโดยวิธีการหยั่งรากลึกลงไปในสมาธิ ใจจดจ่อ และนิ่ง ใจจะสงบและมีความเป็นอุเบกขา ปกติเอกัคคตามักเกิดตามธรรมชาติแต่สามารถกระตุ้นให้เกิดขึ้นได้หลายวิธี เช่น การรู้สึกทั่วตัว การมีจิตอยู่กับปัจจุบัน และการปล่อยวางจากตัวตนของตนเอง การฝึกสมาธิควรฝึกบ่อย ๆ จะทำให้เกิดสมาธิง่ายขึ้น

บทที่ 13 ผ่อนคลายความมีตัวตน

ในบทนี้ผู้เขียนต้องการให้ผ่อนคลายความเป็นตัวตน วางลงไม่ยึดติดจะทำให้ความทุกข์เบาบางลง มีกิจกรรมที่ฝึกในการผ่อนคลาย โดยการตระหนักรู้และตั้งเจตนาปล่อยวางไป

เรื่อย ๆ กับตัวตน ทุกลมหายใจ ลักษณะของตัวตนมีหลายแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นนักวิเคราะห์
เจ้าอารมณ์ เป็นต้นเป็นส่วนหนึ่งของบุคคลเท่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตัวตน
ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข การผ่อนคลายความมีตัวตนโดยการไม่เทียบเคียงกับสิ่งใด ๆ มีความ
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อตนเองผู้อื่น อ่อนน้อมถ่อมตน การทำดีกับตัวเองทุกวัน ไม่จริงจังกับสิ่งที่ผู้อื่น
คิดพยายามทำในสิ่งที่ดีที่สุดในระดับถึงคุณธรรม ความดีงามและปัญญาไม่จำเป็นต้องเป็นคน
พิเศษแต่เป็นคนเป็นที่รักและพิเศษโดยไม่จำเป็นต้องมีอะไรพิเศษ ผสานเป็นหนึ่งในเดียวจากโลก

ภาคผนวก ประสาทเคมีในโภชนาการ

ในบทนี้ได้เขียนโดย แจน แชนสัน ที่เป็นนักฝังเข็มที่ได้ศึกษาโภชนาการคลินิกได้
กล่าวถึงสารอาหารที่ช่วยพัฒนาสมอง แนะนำในเรื่องโภชนาการว่า เป็นสิ่งสำคัญ โดยการลด
น้ำตาลและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์เข้าไป โดยเฉพาะโปรตีนและผักให้อยู่ในปริมาณที่
เพียงพอ หลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้เกิดภูมิแพ้ กล่าวถึงอาหารเสริมที่เป็นพื้นฐานสำหรับร่างกาย
สมอง โดยเฉพาะวิตามินบี 6 บี 12 และกรดโฟลิก ทำให้ร่างกายผลิตสารสื่อประสาท ถ้าขาด
เสี่ยงต่อการบกพร่องการรับรู้และโรคสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ โอมEGA 3 ที่พบในน้ำมันปลา
ส่งเสริมสมองทำให้อารมณ์ดีและชะลอการเสื่อมของสมอง วิตามินอี ทำให้อัตราเสี่ยงต่อโรคอัล
ไซเมอร์และบกพร่องต่อการรับรู้ มีอัตราลดลง เซโรโทนิน ช่วยส่งเสริมอารมณ์ ระบบย่อยและ
การนอนหลับ อาจรับประทานร่วมกับธาตุเหล็ก วิตามินบี 6 และ 5- ไฮโดรคซีทริปโตเฟนและท
ริปโตเฟน นอร์เอปิเนฟรินและพามิน เป็นสารสื่อประสาทที่สร้างความตื่นตัวช่วยเสริมพลัง
อารมณ์และการมีสติและอซิติลโคลีนที่ช่วยส่งเสริมความจำและมีสมาธิ โดยการรับประทาน
ร่วมกับฟอสฟาติดีลเซอรีน(ช่วยความจำ) อะซิติล แอล คาร์นิทีน(ช่วยความจำและป้องกันอัลไซ
เมอร์) และซูเปอร์ซิงเอนส่งเสริมความจำและสมาธิ สารอาหารเสริมดังกล่าวจะต้องรับประทาน
ในปริมาณที่เพียงพอและพอเหมาะถึงจะช่วยส่งเสริมสมอง การเปลี่ยนแปลงของสมองที่
ประกอบด้วยย่นับล้านล้านโมเลกุลก็ย่อมเกิดจากสิ่งที่รับประทานเข้าไปด้วยวันละน้อย ย่อมทำ
ให้สภาพร่างกายและจิตใจดีขึ้นประกอบกับการฝึกทางจิตและวิญญาณประกอบเข้าไปด้วย

ทัศนะวิจารณ์

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจารณ์ได้แสดงให้เห็นมุมมองในเชิงวิจารณ์เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ โดย
จะแสดงให้เห็นจุดเด่นและจุดด้อยของเนื้อหาหนังสือ พร้อมแสดงเหตุผลประกอบในประเด็นที่
เห็นด้วยและประเด็นที่เห็นต่าง ดังต่อไปนี้

จุดเด่นของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นที่น่าสนใจหลาย โดยเริ่มจากการออกแบบหน้าปกนั้นได้สื่อให้เห็นเด่นชัดเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา นั่นคือเป็นรูปเหมือนของพระพุทธเจ้าหรืออาจจะมองอีกแบบคล้ายพุทธรูป ส่วนรูปแบบการนำเสนอ ผู้เขียนได้เกริ่นนำให้ทราบถึงว่าการที่มนุษย์เปลี่ยนใจ มีผลเชื่อมโยงที่สมองทำให้ค่อย ๆ เปลี่ยนไปได้ แสดงให้เห็นว่าทั้งใจและสมองมีการสื่อสารซึ่งกันและกันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นี่แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนสามารถอธิบายส่วนต่าง ๆ ของสมองรวมทั้งการรับข้อมูลทั้งจากภายนอกและการประสานต่อกันภายในสมองได้อย่างคร่าว ๆ ไม่มากเกินไป คนอ่านถึงแม้จะไม่ได้เรียนรู้ทางระบบประสาทก็สามารถเข้าใจได้ไม่มากนักน้อย แต่ถ้าอ่านไม่เข้าใจหรือไม่สนใจก็มีการแนะนำการใช้หนังสือเล่มนี้ว่า ใช้วิธีการอ่านข้ามไปได้ในเนื้อหาส่วนที่สนใจโดยเฉพาะส่วนวิทยาศาสตร์หรือส่วนการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นชื่อเฉพาะของส่วนต่าง ๆ ของสมองรวมทั้งการทำงานร่วมกันทั้งระบบประสาทที่เกิดจากกระบวนการกระตุ้นแล้วทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลง จากนั้นจะแบ่งการเขียนรูปแบบเนื้อหาเป็นภาคจากหนึ่งถึงภาคสี่ มีการสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากเหตุแห่งทุกข์ ความสุข ความรัก สุดท้ายเรื่องปัญญา จนปิดท้ายเล่มด้วยประสาทเคมีในโภชนาการ หมายความว่า นอกจากการปฏิบัติทางใจที่จะเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงสมอง อาหารที่รับประสาทเข้าไปในคุณภาพและปริมาณที่พอดี จะช่วยส่งเสริม ชะลอความเสื่อมของสมอง ส่งเสริม ความจำ ป้องกันโรคอัลไซเมอร์ได้ ในส่วนของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสมองและจิตใจ ผู้เขียนได้อธิบายได้ให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจหลักการการทำงานของสมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องและสำคัญก่อนแล้วถึงกล่าวถึงการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมอง หรือทำให้สมองเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบประสาทได้ รูปแบบการนำเสนอจะนำเสนอเชื่อมโยง ส่วนของสมองกับจิตใจได้อย่างง่าย ๆ เป็นที่น่าสนใจอย่างมากในการอ่าน

ในด้านการนำเสนอเนื้อหา ผู้เขียนได้แบ่งการเขียนรูปแบบเนื้อหาเป็นภาค เริ่มจากหนึ่งถึงภาคสี่ มีการสื่ออย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากเหตุแห่งทุกข์ ความสุข ความรัก ปัญญา จนปิดท้ายเล่มภาคผนวกด้วยประสาทเคมีในโภชนาการ เนื้อหาโดยรวมหลักๆแบ่งเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์คือ ส่วนของระบบประสาทและสมองพร้อมกับการทำหน้าที่ต่าง ๆ ของแต่ละส่วนในสมองและจิตวิทยา เนื้อหาส่วนประสาทวิทยาหรือ ส่วนและหน้าที่การทำงานของสมอง เนื้อหาส่วนนี้ถ้าคนทั่ว ๆ ไปอ่านอาจจะเข้าใจยากเพราะการเงินตนาการส่วนต่าง ๆ ของสมองว่าอยู่ตรงไหนหรือทำหน้าที่อย่างไรเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของใจ ความคิดรวมทั้งการปฏิบัติที่นำความเชื่อมโยงสู่การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทค่อนข้างยาก แต่ก็สามารถ

อ่านข้ามตามคำแนะนำของผู้เขียนได้ในจุดที่สนใจ ผู้เขียนสามารถเขียนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการสื่อได้ดี ว่าสมองส่วนไหนทำหน้าที่อย่างไร และความเชื่อมโยงของการฝึกปฏิบัติทางกายและใจว่ามีความเกี่ยวเนื่องไปเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร จุดนี้เป็นความเด่นของหนังสือเล่มนี้ที่ผู้เขียนมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งสามศาสตร์คือ ประสาทวิทยา จิตวิทยา และ ศาสตร์ในการเปลี่ยนแปลงจิตวิญญาณด้วยวิธีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างดี ผู้เขียนมีความเป็นอัจฉริยะ ในการประสานเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันและเป็นนักปฏิบัติลงมือฝึกฝนจนเกิดการตกผลึกเข้าใจอย่างลึกซึ้งยากยิ่งนักที่ใครจะสามารถทำได้

หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ในกลุ่มคนยุคปัจจุบันที่ต้องการตอบคำถามที่เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป สามารถอธิบายได้อย่างเป็นเหตุผลทางวิทยาศาสตร์มีความเชื่อมโยงกับหลักการทางพุทธศาสนา นับได้ว่าพุทธศาสนาเป็นหลักเหตุและผลที่สามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะหลักการทางระบบประสาทและสมอง ถ้าตีคุณค่านับว่าเป็นคุณค่าทางอภิปรัชญาที่ว่าด้วยความเป็นจริงของชีวิตและโลก ที่สมัยก่อนนับย้อนไปหลายพันปี อาจจะเป็นเรื่องลึกลับว่ากระบวนการนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร จนมาถึงยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนากระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนสามารถมีเครื่องมือทันสมัยที่ช่วยไขข้อสงสัยที่ลึกลับมาเป็นเวลานาน นับได้ว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถที่จะตอบปัญหาที่ยังคลุมเครือได้ดี จนทำให้ผู้คนทางตะวันตก เริ่มเห็นคุณค่าของพุทธศาสนาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายมากขึ้น หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในการอ่านสำหรับคนยุคใหม่ที่ต้องหาแสวงหาความสงบสุข พ้นความทุกข์เกิดปัญญาได้เป็นอย่างดี เพราะมีการอธิบายให้เข้าสู่จนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงและผู้เขียนเป็นนักปฏิบัติการเจริญภาวนามาหลายปี จึงสามารถถ่ายทอดได้ดี ในทางตรงกันข้ามหนังสือเล่มนี้อาจจะอ่านยากสำหรับคนทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐานการเรียนรู้ระบบประสาทหรือสมองหรือไม่ได้เรียนสายทางการแพทย์ เวลาอ่านจะค่อนข้างลำบากในการทำ ความเข้าใจประเด็นเกี่ยวกับบริเวณของสมองต่าง ๆ การทำหน้าที่ของสมองในประเด็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อ จนบางทีอาจจะทำให้วางหนังสือเล่มนี้ไปเลยถ้าไม่ทำความเข้าใจหรือมีเจตนามุ่งมั่นในความใฝ่รู้หรือสนใจเรื่องจริง ๆ

ในด้านภาษานั้น ผู้เขียนใช้ภาษาที่อ่านง่าย ๆ สามารถเข้าใจได้ แม้แต่การปฏิบัติเจริญภาวนาผู้เขียนสามารถสื่อแบบใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนในระดับคนทั่วไปเข้าใจได้ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับทางประสาทวิทยา จะใช้ภาษาและคำเป็นแบบคำศัพท์เฉพาะทางวิชาการ เช่น ชื่อของ

ส่วนสมองต่าง ๆ รวมทั้งสารสื่อประสาทที่ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานแต่ก็อธิบายเพิ่มเติมว่าส่วนนี้ทำหน้าที่อะไรที่สำคัญในการทำงานที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาในหนังสือที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ

ในด้านความเป็นวิชาการ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่อ่านทั่วไปที่กล่าวถึงการทำงานของสมองที่เชื่อมโยงกับจิตใจ และสมองสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการฝึกฝนปฏิบัติอย่างมุ่งมั่น ในเนื้อหา ผสมผสานในด้านวิชาการคือทางประสาทวิทยาแฝงด้วยด้านจิตวิทยา แต่ที่เด่นคือส่วนของสมอง ระบบประสาท การทำงานของสมอง เนื่องจากผู้เขียนเป็นผู้ที่สอนการปฏิบัติภาวนาและปฏิบัติด้วยตนเองมาเป็นเวลานานและเป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยาจึงสามารถเชื่อมโยงในเนื้อหาวิชาการได้ดี

ในด้านการเรียบเรียงและการจัดหมวดหมู่เนื้อหา ผู้เขียนได้จัดลำดับของการเขียนบรรยายและเกริ่นนำได้ดี แบ่งเนื้อหาเป็น 13 บท ทั้งหมด 4 ภาค เริ่มจากบทที่ 1 เกริ่นนำในเรื่องสมองที่เปลี่ยนตนเองได้ แล้วขึ้น ภาคที่หนึ่ง - เหตุแห่งทุกข์ แบ่งเป็น บทที่ 2-3 เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและสาเหตุของความทุกข์ ภาคที่สอง-ความสุข แบ่งเป็น บทที่ 4-7 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะทำให้สมองเปลี่ยนจากการรับความสุขเข้ามาในชีวิตแล้วหาวิธีการดับความทุกข์ ภาคที่สาม-ความรักแบ่งเป็น บทที่ 8-10 เป็นการสร้างความรักความเมตตา และสุดท้าย ภาคที่ 4-ปัญญา แบ่งเป็นบทที่ 11-13 เกี่ยวกับการสร้างพัฒนาปัญญาให้เกิดขึ้นมีวิธีการปฏิบัติเจริญภาวนาที่สามารถทำได้ และมีภาคผนวกที่ผู้เขียนต้องการสื่อในด้านร่างกายว่า สารอาหารที่รับประทานเข้าไปอย่างมีคุณภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทและส่งผลต่อการปฏิบัติภาวนาพัฒนาจิตวิญญาณด้วยเช่นกัน

จุดด้อยของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้ แม้จะมีเนื้อหาที่น่าสนใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของหนังสือนั้น แต่เมื่อศึกษาถึงเนื้อหาในภาพรวมทั้งหมดแล้ว ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ถึงจะมีการอธิบายโดยแทรกเนื้อหาที่เป็นวิทยาศาสตร์และพุทธศาสตร์ก็ตาม แต่เนื้อหายังมีลักษณะการอธิบายที่เป็นคำสอนชวนให้เชื่อและปฏิบัติตามเสียเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่เหมาะกับผู้ที่ต้องการใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ หรือการสังเคราะห์เนื้อหาในมิติทางปรัชญา ผู้วิจารณ์เห็นว่า ควรจะเพิ่มเติมหรือแทรกเนื้อหาในส่วนที่เป็นการวิเคราะห์เชิงปรัชญาเข้าด้วย โดยเฉพาะแนวคิดทางอภิปรัชญา และจริยศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เนื้อหาของหนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้มีส่วนที่เป็นอภิปรัชญาอยู่ นั่นคือส่วนที่ว่าด้วยเรื่องชีวิต รูป และนาม ซึ่งก็คือ สมอง ระบบประสาทกับ จิตใจ ที่มีทั้งเวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ มีเรื่องวิวัฒนาการ

ของสิ่งมีชีวิต การดำรงอยู่ การกำเนิดสิ่งต่าง ๆ หน้าที่การทำงานของสมองที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการกระทำ ความรู้สึกนึกคิด การตั้งสมาธิจดจ่อ เป็นต้น เพราะว่าสรรพสิ่งในโลกนี้เกิดจากเหตุและปัจจัย ธรรมชาติกับมนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งทั้งหลายในโลกนี้ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โลกที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมเป็นส่วนที่เรามองเห็นได้ ขณะที่โลกแห่งธรรมชาตีกมีส่วนที่เป็นนามธรรม แม้เป็นส่วนที่เรามองไม่เห็นด้วยตาแต่สัมผัสได้ด้วยใจ การที่จะฝึกจิตและสมองให้มีการพัฒนาเชื่อมโยงก่อเกิดการพัฒนาจิตวิญญาณเหล่านี้ต้องมีความเข้าใจความเป็นไปตามความเป็นจริงว่าสามารถปรับเปลี่ยนฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ชีวิต จิตวิญญาณในสิ่งที่ได้ ส่วนทางด้านจริยศาสตร์นั้นก็คือนิยามที่ว่าการฝึกปฏิบัติทางพุทธศาสนาแล้วนำมาใช้เพื่อให้มีการบรรลุความดีงามทางจิตไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสมอง การมองโลกในแง่ดี การนำพลังบวกเข้ามาในจิตใจ ความมีเมตตากรุณาต่อตนเองและผู้อื่น อุเบกขาต่อสิ่งต่าง ๆ ให้ความรักต่อบุคคลอื่น การมีสติ การตื่นรู้ แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมสามารถเหนี่ยวนำโครงสร้างของสมองให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การที่สมองจะเปลี่ยนจะต้องเปลี่ยนใจก่อนโดยการเจริญสติและพัฒนาปัญญาและวิธีการต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา

คุณค่าที่เกิดจากการวิจารณ์หนังสือ

จากศึกษาวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ทำให้ผู้วิจารณ์ได้เห็นคุณค่าที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเด็น คือ

1. คุณค่าด้านสังคม

หนังสือเล่มนี้ผู้เขียนต้องการให้เกิดการปฏิบัติตามหลักคำสอนในทางพุทธศาสนาอย่างเข้าใจที่เป็นเหตุและผลทางวิทยาศาสตร์มีหลักการปฏิบัติเจริญภาวนา ฝึกจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข ไม่เบียดเบียนคนอื่น

2. คุณค่าด้านบุคคล

ผู้อ่านจะได้แนวคิดแนวปฏิบัติในการหลุดพ้นจากความทุกข์ วิธีการสร้างความสุขตามหลักทางพุทธศาสนา สร้างความรักให้แผ่ส่งผ่านไปให้คนอื่น การฝึกปฏิบัติระลึกตระหนักรู้ มีเจตนามุ่งมั่น เจริญภาวนาส่งเสริมสมาธิเกิดปัญญาเป็นการพัฒนาทางด้านจิตวิญญาณได้อย่างมั่นคง ผู้อ่านได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการกับความเครียด อาการจิตตก อาการไม่มีสมาธิ ปัญญา ความสัมพันธ์ ความกังวลใจ ความเสีย ความโกรธ เสริมพลังบวก ด้านสุขภาวะหรือ

สภาวะความอยู่เย็นเป็นสุข การพัฒนาเติบโตทางจิตวิทยาและการฝึกปฏิบัติทางด้านจิตวิญญาณ

3. คุณค่าเจตนารมณ์ของผู้เขียนหนังสือ

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าผู้เขียนต้องการให้หนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือในการฝึกปฏิบัติสำหรับสมอง โดยการฝึกปฏิบัติอย่างมุ่งมั่น จึงสื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่สมองโดยการสร้างความสุข ความรักและปัญญาให้มากยิ่งขึ้นโดยนำสามศาสตร์คือ จิตวิทยา ประสาทวิทยาและฝึกฝนจิต ปัญญาหรือการฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณเพื่อเป็นการทำให้สมองมีสภาวะที่เป็นรากฐานของสภาวะจิตที่มีความสุข ความรักและปัญญาและวิธีการใช้ใจกระตุ้นและเสริมสร้างความแข็งแกร่งของสมองในด้านบวก

สรุป

หนังสือเล่มนี้จัดอยู่ในหมวดหนังสือธรรมะ เป็นหนังสือที่เผยความสัมพันธ์ระหว่างสมองกับจิตใจด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการผสมผสานหลายศาสตร์เข้าหากัน อาทิประสาทวิทยา จิตวิทยา พุทธศาสนาที่เป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากผู้ที่เขียนด้วยกัน คือ ดร.ริค แชนสัน เป็นนักจิตวิทยาด้านประสาทวิทยา และเป็นผู้สอนเจริญภาวนากับ นพ.ริชาร์ด เมนดิอัส เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประสาทวิทยาที่สอนการเจริญภาวนา โดยเนื้อหาส่วนรวมจะเกี่ยวเนื่องทั้ง สามศาสตร์ คือ ประสาทวิทยา จิตวิทยาและการพัฒนาจิตวิญญาณ สิ่งที่น่าสนใจสำหรับหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งและสามารถตอบโจทย์กระบวนการทำงานหรือความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างสมองกับจิตใจ เหมาะอย่างยิ่งกับผู้ที่สนใจการพัฒนาจิตวิญญาณ ด้วยการพัฒนาใจสามารถทำให้สมองเปลี่ยนแปลงเป็นจุดประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานสายวิทยาศาสตร์หรือสายทางการแพทย์ที่สนใจหลักการทางพุทธศาสนา สามารถนำหลักการที่ผู้เขียนนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเข้าใจเป็นอย่างดี เมื่อเข้าใจกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่อธิบายเข้าใจแล้วนำไปปฏิบัติอย่างเข้าใจย่อมทำให้เกิดผลเร็วมากขึ้น ความรู้ทางระบบประสาทที่มีการทำงานร่วมทั้งระบบสำหรับผู้ที่เรียนสายวิทยาศาสตร์สามารถทบทวนความรู้ที่เคยเรียนมาได้อย่างง่าย ๆ มีวิธีปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสมองและจิตใจ ความเชื่อมโยงของสิ่งมหัศจรรย์ที่เมื่อก่อนคิดว่าเซลล์สมองไม่สามารถปรับตัวได้ แต่ตอนนี้มีการเรียนรู้ว่า มนุษย์สามารถปรับแต่ง เปลี่ยนแปลงชีวิต สมอง จิตใจ ที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่ารูปและนาม ให้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปในทาง

ที่ดี โดยสร้างใส่ข้อมูลดี ๆ เข้าไปทำให้สมองค่อยๆเปลี่ยนไปอย่างถาวร ดังนั้นหนังสือเล่มนี้ จึงสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ง่าย เพราะผู้เขียนต้องการถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเชื่อมโยงของความมหัศจรรย์ที่เราสามารถนำหลักการทางพุทธศาสนามาปรับเปลี่ยนแปลงเซลล์สมอง ระบบประสาท เปลี่ยนแปลงชีวิตเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณไปในทางที่ดีได้ อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้ถึงจะมีเนื้อหาที่น่าสนใจดังกล่าวแล้ว แต่ในฐานะที่เน้นการอธิบายตามหลักการพุทธศาสนาผสมผสานกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ นี่แสดงว่าเนื้อหาของหนังสือยังต้องอาศัยเหตุผลวิเคราะห์ตามหลักปรัชญา ดังนั้นเนื้อหาจึงควรเพิ่มสาระดีทางปรัชญาเข้าไปด้วย นั่นคือเหตุผลทางอภิปรัชญา และเหตุผลทางจริยศาสตร์ ซึ่งเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ก็มีส่วนที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับแนวความคิดทางอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ได้เป็นอย่างดี ถ้าเสริมแนวคิดดังกล่าวนี้เข้าไปหลักในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพิ่มเติมก็จะทำให้เนื้อหาของหนังสือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะจะให้หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาเหมาะสมกับนักศึกษาทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- แฮนสัน และ ริชาร์ด เมนดิอัส. ผู้แปล ฌัช สยามวา. (2561). สมองแห่งพุทธะ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นนทบุรี: บ.อัมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.

เชื่อกรรม รู้กรรม แก้กรรม*

BELIEVING IN KARMA, UNDERSTANDING KARMA, RESOLVING KARMA

พระมหาชัยเดช อธิปัญโญ (ปัญญสุวรรณ)¹ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต²

Phramaha Chaiyadech Adhipanyo (Pansuwan)¹ and Phrakrupisansalabandit²

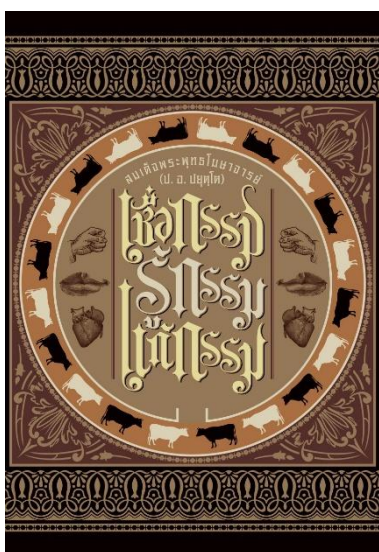
¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105011@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 28 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2568

Received 14 February 2025; Revised 28 February 2025; Accepted 28 February 2025

แปลจากหนังสือ : เชื่อกรรม รู้กรรม แก้กรรม

ผู้เขียน : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ผู้แปล : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

สำนักพิมพ์ : วัดญาณเวศกวัน

ปีที่พิมพ์ : 2566

จำนวนหน้า : 124 หน้า

Citation:

* พระมหาชัยเดช อธิปัญโญ (ปัญญสุวรรณ) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568). เชื่อกรรม รู้กรรม แก้กรรม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 324-332.

Phramaha Chaiyadech Adhipanyo (Pansuwan) and Phrakrupisansalabandit. (2025). Believing In Karma, Understanding Karma, Resolving Karma. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 324-332.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทนำ

มนุษย์ทุกคนล้วนต้องเผชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตที่ทำให้เกิดคำถามว่า "ทำไมสิ่งนี้จึงเกิดขึ้นกับเรา?" หลายคนเชื่อว่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ประสบ ล้วนเป็นผลจาก กรรม ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในพุทธศาสนา คำว่า "กรรม" หมายถึง การกระทำ ซึ่งรวมถึงทั้งการกระทำทางกาย วาจา และใจ อันนำไปสู่ผลที่สอดคล้องกับการกระทำนั้น ๆ กรรมไม่ได้เป็นเพียงโชคชะตาที่กำหนดตายตัว หากแต่เป็นกระบวนการทางเหตุและผลที่ดำเนินไปอย่างมีระบบ เมื่อเข้าใจหลักกรรมอย่างถูกต้อง เราจะสามารถใช้ชีวิตอย่างมีสติและสร้างสรรค์ทางเลือกที่ดีกว่าได้

ในปัจจุบัน ความเชื่อเรื่องกรรมยังคงถูกตีความไปในหลากหลายรูปแบบ บางคนมองว่ากรรมเป็นเพียงการลงโทษจากอดีตชาติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ขณะที่บางคนคิดว่ากรรมคือผลจากการกระทำในปัจจุบันเท่านั้น และไม่ส่งผลต่ออนาคต ความเชื่อผิด ๆ เหล่านี้ทำให้บางคนยอมรับชะตากรรมโดยไม่คิดพยายามเปลี่ยนแปลง หรือมองหาวิธีการแก้กรรมที่ผิดไปจากหลักพุทธศาสนา เช่น การทำพิธีกรรมบางอย่างเพื่อล้างกรรมเก่าโดยไม่พิจารณาถึงเหตุและผลที่แท้จริง

"เชื่อกรรม รู้กรรม แก้กรรม" เป็นหนังสือที่ได้รับการเรียบเรียงขึ้นโดยอาศัยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความกระจ่างเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องกรรมอย่างถูกต้อง หนังสือเล่มนี้จะพาผู้อ่านไปสำรวจแนวทางการเข้าใจกรรม ตั้งแต่พื้นฐานของกรรมและผลของกรรม ไปจนถึงการตระหนักรู้ว่ากรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร การเชื่อเรื่องกรรมอย่างมีเหตุผลเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เราต้องเข้าใจว่ากรรมไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ที่มาจากอดีตเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เรากำลังสร้างอยู่ในปัจจุบัน และจะส่งผลต่ออนาคตของเราเอง

เมื่อเรารู้กรรม เราจะเข้าใจว่า การกระทำของเราในแต่ละช่วงเวลา มีผลต่อทั้งตัวเราเองและผู้อื่น ความคิด คำพูด และการกระทำ ล้วนเป็นเครื่องมือที่ส่งผลต่อชีวิตของเราอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หากเรามีเจตนาดีและกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปในทางที่ดี ในทางกลับกัน หากเรากระทำสิ่งที่ผิด ผลลัพธ์ย่อมสะท้อนกลับมาเช่นเดียวกัน การเข้าใจกรรมในแง่มุมนี้ทำให้เราสามารถปรับปรุงตนเอง และพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักแห่งความจริง

หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงแนวทาง แก้กรรม ซึ่งไม่ได้หมายถึงการล้างกรรมด้วยพิธีกรรมหรือวัตถุมงคล หากแต่เป็นกระบวนการแห่งการพัฒนาตนเอง การแก้กรรมที่แท้จริงคือการตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกต้องตามหลักธรรม การทำความดีเพื่อเสริมสร้าง

กรรมดี การฝึกสติและเจริญปัญญา รวมไปถึงการพัฒนาคุณธรรมในตนเอง ล้วนเป็นวิธีแก้กรรมที่ได้ผลจริงและยั่งยืน การแก้กรรมที่แท้จริงจึงไม่ใช่การหลีกหนีอดีต แต่เป็นการสร้างอนาคตที่ดีขึ้นด้วยการกระทำของเราในปัจจุบัน

ในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน ความเข้าใจเรื่องกรรมเป็นเสมือนแสงสว่างที่ช่วยให้เราเดินไปในทิศทางที่ถูกต้อง ด้วยความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม เราสามารถเป็นนายของชีวิตตนเอง สร้างกรรมดี และพัฒนาชีวิตให้เจริญงอกงามได้ ขอให้หนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางแห่งปัญญา และเป็นเครื่องมือให้ทุกท่านสามารถดำเนินชีวิตด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง นำไปสู่ความสุขและความสงบที่แท้จริง

เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม

1. ความหมายและหลักการของกรรม

บทแรกของหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงรากฐานของหลักกรรมในพุทธศาสนา อธิบายว่า "กรรม" แปลว่า การกระทำ ซึ่งเป็นกฎแห่งเหตุและผลที่ดำเนินไปโดยธรรมชาติ ทุกการกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนา ไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา หรือใจ ล้วนส่งผลที่สอดคล้องกัน กรรมแบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ กรรมดี กรรมชั่ว กรรมหนัก กรรมเบา และกรรมที่ให้ผลในชาตินี้หรือชาติหน้า ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ว่ากรรมไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากเรามีความเข้าใจและปฏิบัติอย่างถูกต้อง

2. การเชื่อกกรรมอย่างมีเหตุผล

การเชื่อเรื่องกรรมไม่ได้หมายความว่าต้องยอมรับทุกสิ่งโดยไม่ตั้งคำถาม ตรงกันข้าม พระพุทธศาสนาสอนให้พิจารณาเหตุและผลของกรรมอย่างมีเหตุผล เราควรเข้าใจว่า กรรมไม่ได้เป็นโชคชะตาที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่เป็นผลจากการกระทำของเราเอง การตระหนักรู้ในข้อนี้ทำให้เราสามารถกำหนดชีวิตของเราได้ และไม่ตกอยู่ในความเชื่อผิด ๆ ที่ทำให้เราหวาดกลัวหรือยอมจำนนต่อสิ่งที่เกิดขึ้น

3. การรู้กรรม: วิธีทำความเข้าใจผลของกรรม

บทนี้กล่าวถึงวิธีสังเกตผลของกรรมในชีวิตประจำวัน ทำไมบางคนเกิดมามีชีวิตที่สุขสบาย ขณะที่บางคนเผชิญกับความยากลำบาก? พระพุทธศาสนาอธิบายว่า สิ่งเหล่านี้เป็นผลจากกรรมที่สั่งสมมาในอดีต อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ที่เราจะต้องยอมรับโดยไม่ทำอะไร เพราะเรา

สามารถเปลี่ยนแปลงกรรมของเราได้ การรู้กรรมทำให้เราเข้าใจว่าทุกการกระทำมีผล และเราควรเลือกกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเพื่อสร้างผลที่ดีในอนาคต

4. การแก้กรรม: แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

การแก้กรรมที่แท้จริงไม่ได้หมายถึงการล้างกรรมด้วยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ แต่เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับหลักธรรม การทำความดีเพื่อเสริมสร้างกรรมดี การฝึกสติและเจริญปัญญา รวมไปถึงการพัฒนาคุณธรรม ล้วนเป็นวิธีแก้กรรมที่มีผลจริงและยั่งยืน หนังสือเล่มนี้เสนอแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การรักษาศีล ฝึกสมาธิ และมีเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงกรรมที่ดีที่สุด

5. นำหลักกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

บทสุดท้ายของหนังสือกล่าวถึงวิธีนำความเข้าใจเรื่องกรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การใช้ชีวิตครอบครัว หรือการตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ เมื่อเรามีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม เราจะสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีสติ มีความรับผิดชอบ และไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น หนังสือเล่มนี้ต้องการให้อ่านมีความมั่นใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง และสามารถใช้หลักกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองไปสู่ความสุขที่แท้จริง

ด้วยหลักธรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม หนังสือ "เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม" จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและนำหลักกรรมไปใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขอให้ทุกท่านได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างกรรมดี และนำพาตนเองไปสู่ความสุขและความเจริญที่แท้จริง

บทวิจารณ์

หนังสือ“เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม” เป็นหนังสือที่ได้รับการเรียบเรียงขึ้นโดยอาศัยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความกระจ่างเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องกรรมอย่างถูกต้อง หนังสือเล่มนี้จะพาผู้อ่านไปสำรวจแนวทางการเข้าใจกรรม ตั้งแต่พื้นฐานของกรรมและผลของกรรม ไปจนถึงการตระหนักรู้ว่ากรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร การเชื่อเรื่องกรรมอย่างมีเหตุผลเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ เราต้องเข้าใจว่ากรรมไม่ได้เป็นเพียงผลลัพธ์ที่มาจากอดีตเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่เรากำลังสร้างอยู่ในปัจจุบัน และจะส่งผลกระทบต่ออนาคตของเราเอง ซึ่งมีประโยชน์คุณค่า และความสำคัญดังนี้

1. ประโยชน์ของหนังสือ 1. ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม หนังสือเล่มนี้ช่วยแก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกรรม โดยให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ผู้อ่านจะ

สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรคือ "กรรม" ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า และอะไรคือความเชื่อผิด ๆ ที่แฝงมาในสังคมปัจจุบัน สิ่งนี้ช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล และไม่หลงเชื่อในพิธีกรรมที่ไม่มีหลักฐานรองรับ 2. เสริมสร้างปัญญาและสติ การเข้าใจเรื่องกรรมไม่ได้เป็นเพียงความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับปัญญาและสติ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านฝึกฝนตนเองให้มีสติในทุกขณะของชีวิต รู้เท่าทันการกระทำของตนเอง และตระหนักว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่กระทำล้วนส่งผลตามมา นอกจากนี้ยังช่วยทำให้เกิดปัญญาในการเลือกทำสิ่งที่ดี เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีในอนาคต 3. แนะนำแนวทางการใช้ชีวิตอย่างมีศีลธรรม เมื่อเข้าใจกรรมอย่างถูกต้อง ผู้อ่านจะสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว หรือการอยู่ร่วมกับสังคม การตระหนักถึงเรื่องกรรมช่วยให้เกิดความเมตตา ความอดทน และความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

2. คุณค่าของหนังสือ 1. เป็นคู่มือในการพัฒนาตนเอง หนังสือ "เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม" เปรียบเสมือนคู่มือที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำหลักกรรมไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความคิด คำพูด และพฤติกรรม การเข้าใจกรรมช่วยให้เราเปลี่ยนแปลงนิสัยที่ไม่ดี และสร้างนิสัยที่นำไปสู่ความสำเร็จและความสุขในชีวิต 2. ช่วยสร้างสังคมที่ดี เมื่อคนในสังคมมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม จะส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบต่อกัน ลดการเบียดเบียน และส่งเสริมความสามัคคี การตระหนักถึงผลของกรรมทำให้เราตระหนักว่า ทุกการกระทำของเรามีผลต่อผู้อื่น การมีสังคมที่ประกอบด้วยคนที่เข้าใจกรรมอย่างถูกต้อง จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข 3. ช่วยให้เกิดความสงบภายในจิตใจ คนที่มีความเข้าใจเรื่องกรรมอย่างถูกต้อง จะมีความสงบภายในจิตใจ ไม่กลัวโชคชะตาหรือสิ่งลี้ลับ เพราะรู้ว่าทุกอย่างเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง ความเข้าใจนี้ช่วยลดความเครียด ความวิตกกังวล และทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีความสุข

3. ความสำคัญของหนังสือ 1. เป็นแหล่งข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้ที่อิงกับหลักธรรมแท้จริงของพระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับการเรียบเรียงโดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ซึ่งเป็นปราชญ์ทางพุทธศาสนา ทำให้ผู้อ่านได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง 2. ตอบคำถามเกี่ยวกับกรรมอย่างกระจ่างชัด หลายคนสงสัยเกี่ยวกับกรรมและวิธีแก้กรรม หนังสือเล่มนี้ให้คำตอบที่ชัดเจน และอธิบายแนวทางปฏิบัติที่สามารถทำได้จริงในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกรรมในอดีตชาติ กรรมในปัจจุบัน และแนวทางการเปลี่ยนแปลงกรรมให้เป็นไปในทางที่ดี 3. ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและปัญญา หนังสือเล่มนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างศรัทธาในเรื่องกรรม แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านใช้ปัญญาในการ

พิจารณา ทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศรัทธาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญานั้นมั่นคงกว่าศรัทธาที่เกิดจากความเชื่อเพียงอย่างเดียว

จุดเด่น

1. ให้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม หนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นการอธิบายหลักกรรมตามแนวทางพุทธศาสนาโดยละเอียด ผู้อ่านจะได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติของกรรมว่ามีใช้เพียงโชคชะตาหรือพรหมลิขิตที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า แต่เป็นผลจากการกระทำของเราเอง หนังสือช่วยให้ตระหนักว่าทุกการกระทำล้วนมีผลของมัน และเปิดโอกาสให้เราสร้างกรรมดีเพื่อนำไปสู่ชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

2. อธิบายกรรมเชิงลึกและเป็นระบบ หนังสือจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการให้ความหมายของกรรมในทางพุทธศาสนา อธิบายประเภทของกรรมว่ามีทั้งกรรมหนักกรรมเบา กรรมปัจจุบัน และกรรมเก่าที่ส่งผลต่อปัจจุบัน ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจถึงกระบวนการของกรรมและเห็นภาพรวมของกฎแห่งเหตุและผลได้อย่างชัดเจน

3. แก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับกรรม ในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับกรรมที่คลาดเคลื่อนอยู่มาก หนังสือเล่มนี้ช่วยปรับแนวคิดที่ไม่ถูกต้อง เช่น ความเชื่อที่ว่าการทำพิธีกรรมสามารถล้างกรรมได้ หรือกรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ผู้อ่านจะได้เรียนรู้ว่ากรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการกระทำที่ดี

4. แนะนำแนวทางการแก้กรรมที่แท้จริง หนังสือไม่ได้เพียงแต่กล่าวถึงผลของกรรม แต่ยังแนะนำแนวทางการแก้กรรมอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา เช่น การทำความดี การฝึกสติ และการเจริญปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถปฏิบัติได้จริงและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตที่ดีขึ้น

5. เหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทุกช่วงวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นที่ต้องการสร้างอนาคตที่ดี ผู้ใหญ่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงตนเอง หรือผู้สูงวัยที่ต้องการเข้าใจเรื่องกรรมเพื่อใช้ชีวิตบั้นปลายอย่างมีสติและสงบสุข

6. ใช้ภาษาเข้าใจง่ายและเป็นกลาง แม้ว่าจะเป็นเนื้อหาธรรมะ แต่หนังสือเล่มนี้ใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้อ่านทุกระดับสามารถเข้าถึงและเข้าใจหลักกรรมได้โดยไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานทางพุทธศาสนามาก่อน การอธิบายเป็นเชิงเหตุผลช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ง่ายขึ้น

7. อ้างอิงหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง หนังสือได้รับการเรียบเรียงจากพระไตรปิฎก และคำสอนของพระพุทธเจ้า ทำให้มั่นใจได้ว่าเนื้อหามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ เป็นการศึกษาธรรมะที่มีพื้นฐานจากคำสอนที่แท้จริงของพุทธศาสนา

8. สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ไม่ใช่แค่แนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับกรรม แต่หนังสือเล่มนี้มีคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวัน เช่น วิธีสร้างกรรมดี วิธีหลีกเลี่ยงกรรมไม่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรรมเก่า ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้จริง

9. ช่วยสร้างความสงบภายในจิตใจ เมื่อเข้าใจเรื่องกรรมอย่างถูกต้อง ผู้อ่านจะสามารถลดความกลัว ลดความกังวลเกี่ยวกับอนาคต และใช้ชีวิตด้วยความมั่นใจและสงบสุขมากขึ้น การมีความเข้าใจในหลักกรรมช่วยให้เกิดการยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น และมุ่งเน้นไปที่การกระทำในปัจจุบันเพื่อสร้างผลที่ดีในอนาคต

10. เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรม นอกจากการให้ความรู้เกี่ยวกับกรรม หนังสือยังส่งเสริมให้อ่านดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม มีเมตตาต่อผู้อื่น และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม การเข้าใจเรื่องกรรมช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และสามารถเป็นแนวทางในการสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณธรรม

จุดด้อย

1. เนื้อหาที่มีความเป็นเชิงวิชาการสูง แม้ว่าหนังสือจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่บางส่วนของเนื้อหา ยังคงมีความลึกซึ้งในเชิงปรัชญาและหลักธรรมะ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานด้านพุทธศาสนาเข้าใจได้ยาก ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับแนวคิดทางพุทธปรัชญาอาจต้องอ่านซ้ำหลายรอบหรือค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง

2. ขาดตัวอย่างหรือกรณีศึกษาจากชีวิตจริง แม้ว่าหนังสือจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับกรรมในเชิงทฤษฎีได้อย่างครบถ้วน แต่กลับขาดกรณีศึกษาหรือเรื่องราวจากชีวิตจริงที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจและเชื่อมโยงเนื้อหา กับประสบการณ์ของตนเองได้ง่ายขึ้น หากมีการยกตัวอย่างบุคคลหรือสถานการณ์จริงที่แสดงให้เห็นถึงผลของกรรมที่ชัดเจน อาจทำให้หนังสือมีความน่าสนใจและเข้าถึงได้มากขึ้น

3. อาจไม่ตอบโจทย์ผู้อ่านที่ต้องการวิธีแก้กรรมแบบรวดเร็ว หนังสือเล่มนี้เน้นการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผ่านการฝึกฝนตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ผู้อ่านที่มองหาวิธีแก้กรรมแบบเร่งด่วนอาจรู้สึกว่าการอ่านนั้นไม่ตอบโจทย์ความต้องการของตนเอง เนื่องจากไม่มีคำตอบที่เป็นทางลัดหรือพิธีกรรมพิเศษเพื่อเปลี่ยนแปลงกรรมในทันที

4. เหมาะกับผู้อ่านที่สนใจพุทธศาสนาเป็นหลัก แม้ว่าหลักการเรื่องกรรมจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกสังคมและวัฒนธรรม แต่หนังสือเล่มนี้เน้นอธิบายผ่านมุมมองของพุทธศาสนาเป็นหลัก ทำให้ผู้อ่านที่ไม่ได้มีพื้นฐานทางศาสนาหรือผู้ที่สนใจแนวคิดเชิงจิตวิทยาและปรัชญาอาจรู้สึกวุ่นวายเนื้อหาเข้าถึงได้ยาก หากมีการนำเสนอกรรมในมุมมองที่เป็นกลางมากขึ้น อาจช่วยให้เข้าถึงผู้อ่านในวงกว้างกว่าเดิม

5. ขาดองค์ประกอบทางกราฟิกหรือการออกแบบที่ดึงดูดสายตา หนังสือเล่มนี้ใช้รูปแบบการนำเสนอที่เน้นเนื้อหาเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก ไม่มีภาพประกอบหรือแผนผังที่ช่วยอธิบายแนวคิดเรื่องกรรมในรูปแบบที่เข้าใจง่ายขึ้น ผู้อ่านบางกลุ่มอาจรู้สึกวุ่นวายหนักเกินไปและต้องใช้ความตั้งใจสูงในการอ่าน หากมีการเพิ่มแผนภาพ แผนผัง หรือกราฟิกที่ช่วยสรุปเนื้อหาหลัก น่าจะช่วยให้การอ่านง่ายขึ้นและช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้เร็วขึ้น

สรุป

หนังสือ "เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม" โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักกรรมในพุทธศาสนา โดยเน้นการทำความเข้าใจกรรมอย่างถูกต้อง แก้ไขความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับกรรม และเสนอแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

โครงสร้างและเนื้อหาหลักของหนังสือ 1. ความหมายของกรรม อธิบายว่า "กรรม" ในพุทธศาสนาคือการกระทำที่มีผล ไม่ใช่เพียงโชคชะตาที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า 2. ประเภทของกรรม แบ่งกรรมออกเป็นหลายประเภท เช่น กรรมหนัก กรรมเบา กรรมปัจจุบัน และกรรมที่ส่งผลในอนาคต 3. การเข้าใจกรรมอย่างถูกต้อง แก้ไขความเข้าใจผิด เช่น ความเชื่อที่ว่าพิธีกรรมสามารถล้างกรรมได้ 4. แนวทางการแก้กรรมที่แท้จริง เน้นการปฏิบัติด้วยการทำความดี ฝึกสติ และเจริญปัญญา เพื่อเปลี่ยนแปลงกรรมให้ดีขึ้น 5. การนำหลักกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอนให้ผู้อ่านมีสติในการกระทำของตนเองและเข้าใจผลของกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งมีจุดเด่นของหนังสือ ให้ความเข้าใจเรื่องกรรมอย่างถูกต้องและเป็นระบบ อธิบายเนื้อหาเชิงลึกและมีหลักฐานจากพุทธศาสนา ช่วยแก้ไขความเชื่อผิดเกี่ยวกับกรรม แนะนำแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เหมาะสำหรับผู้อ่านทุกเพศทุกวัย และจุดด้อยของหนังสือ มีเนื้อหาที่เป็นเชิงวิชาการสูง อาจเข้าใจยากสำหรับบางคน ขาดตัวอย่างหรือกรณีศึกษาจากชีวิตจริง ไม่

ตอบโจทย์ผู้อ่านที่ต้องการวิธีแก้กรรมแบบรวดเร็ว เหมาะกับผู้อ่านที่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา การออกแบบหนังสือไม่มีองค์ประกอบกราฟิกที่ดึงดูด

หนังสือ "เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม" เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาเรื่องกรรมในเชิงลึกและถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาที่ช่วยปรับแนวคิดเกี่ยวกับกรรมให้ถูกต้อง และให้แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่สามารถนำไปใช้ได้จริง อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาอาจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจเนื้อหา

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2566). เชื่อกกรรม รู้กรรม แก้กรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 55).

กรุงเทพมหานคร: วัดญาณเวศกวัน

วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์*

THE WAY OF ENLIGHTENMENT 1-2: COMPLETE EDITION

พระใบฎีกาผาด ผาสุโก(ดาวเรือง)¹ และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต²

Phrabaidikaphat Pasugo (Daorueang)¹ and Phrakrupisansalabandit²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 14 กุมภาพันธ์ 2568; วันแก้ไขบทความ 28 กุมภาพันธ์ 2568; วันตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2568

Received 14 February 2025; Revised 28 February 2025; Accepted 28 February 2025

แปลจากหนังสือ : วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์

ผู้เขียน : พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช

ผู้แปล : พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช

สำนักพิมพ์ : มูลนิธิสื่อธรรมหลวงพ่อพระปราโมทย์
ปาโมชฺโช

ปีที่พิมพ์ : 2546

จำนวนหน้า : 214 หน้า

Citation:

* พระใบฎีกาผาด ผาสุโก(ดาวเรือง) และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต. (2568). วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์. วารสารสห
ศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(1), 333-344.

Phrabaidikaphat pasugo (Daorueang) and Phrakrupisansalabandit. (2025). The Way Of Enlightenment 1-2:
Complete Edition. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 333-344.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทนำ

มนุษย์ทุกคนล้วนแสวงหาความสุข ความสงบ และความสมบูรณ์ในชีวิต บางคนพยายามหาความสุขจากสิ่งภายนอก เช่น ทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียง อำนาจ หรือแม้แต่ความสัมพันธ์กับผู้คนรอบตัว แต่เมื่อเวลาผ่านไป เรากลับพบว่าความสุขเหล่านั้นเป็นเพียงสิ่งชั่วคราว ไม่ยั่งยืน และมักแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ในขณะที่ความทุกข์ยังคงวนเวียนอยู่ในจิตใจของเราไม่จบสิ้น พระพุทธศาสนาสอนว่าทุกข์เกิดจากความยึดมั่นถือมั่น และหนทางแห่งการดับทุกข์นั้นอยู่ที่การรู้แจ้งเห็นจริงตามความเป็นจริงของธรรมชาติ ไม่ใช่การพยายามเปลี่ยนแปลงโลกภายนอกเพื่อให้ตรงกับความปรารถนาของเรา

หนังสือ "วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์" เล่มนี้ เป็นการรวบรวมแนวทางการปฏิบัติธรรมที่ช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงความจริงของชีวิตผ่านการฝึกจิต การเจริญสติ และการพัฒนาปัญญา หลักการสำคัญที่กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคำสอนแห่งพุทธศาสนา โดยเน้นการเจริญสติให้จิตตื่นรู้ และสามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่ เป็นเพียงความปรุงแต่งของจิต กับสิ่งที่ เป็นความจริงแท้ในปัจจุบันขณะ แนวทางของหนังสือเล่มนี้ หนังสือเล่มนี้ถูกเขียนขึ้นเพื่อเป็นแสงสว่างนำทางสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจตนเองและโลกอย่างแท้จริง ไม่ว่าท่านจะเป็นผู้เริ่มต้นฝึกปฏิบัติหรือเคยศึกษาธรรมะมาแล้วก็ตาม เนื้อหาในเล่มจะช่วยให้เข้าใจแนวทางการเจริญสติอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1. แต่เธอผู้มาใหม่ ส่วนนี้เหมาะสำหรับผู้เพิ่งเริ่มต้นศึกษาธรรมะ โดยอธิบายแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสติ การรับรู้ตัวเอง และวิธีการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน 2. แนวทางปฏิบัติธรรมโดยสังเขป นำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถพัฒนาจิตให้เกิดความสงบ และค่อย ๆ เข้าถึงสัจธรรมได้อย่างเป็นธรรมชาติ 3. แนวทางปฏิบัติธรรมของพระราชาครูอาจารย์ (หลวงปู่ดูลย์ อตุโล) ส่วนนี้เป็นการสืบทอดคำสอนของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล พระอริยเจ้าผู้มีชื่อเสียงด้านการสอนการดูจิต โดยแนะนำแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง 4. การดูจิต: ความหมาย วิธีการ และผลของการปฏิบัติ อธิบายการปฏิบัติธรรมในเชิงลึก โดยเน้นไปที่การดูจิตเพื่อให้เข้าใจถึงธรรมชาติของจิตและอารมณ์ที่เกิดขึ้น ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดปัญญาที่แท้จริง และสามารถปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นได้

ความสำคัญของการปฏิบัติธรรม ธรรมะไม่ใช่เพียงแค่ความรู้ทางปรัชญาที่ใช้สำหรับศึกษาเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ต้องนำมาปฏิบัติให้เกิดผลจริงในชีวิต การอ่านหนังสือเล่มนี้อาจช่วยให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรม แต่อย่างไรก็ตาม การเข้าใจเพียงอย่างเดียวไม่อาจนำไปสู่ความ

หลุดพ้นจากทุกข์ได้ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการนำคำสอนเหล่านี้มาปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิต การเจริญสติในทุกขณะจะช่วยให้เราตระหนักถึงความจริงของกายและใจ เห็นการเกิดขึ้นและดับไปของสภาวะธรรมทั้งหลายโดยไม่เข้าไปยึดถือ การฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้เราสามารถปล่อยวางจากความทุกข์ และดำเนินชีวิตด้วยปัญญาและความสงบ

วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์

หนังสือ "วิถีแห่งความรู้แจ้ง" นี้ไม่เพียงแต่เป็นคู่มือสำหรับการปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นเส้นทางสู่การเข้าใจธรรมชาติของจิตใจและกายของตนเอง เนื้อหาในเล่มแบ่งออกเป็นลำดับขั้นที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถพัฒนาไปตามเส้นทางแห่งการรู้แจ้งได้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มต้นจากการฝึกสติ นำไปสู่การเข้าใจธรรมชาติของจิต การพัฒนาปัญญา และสุดท้ายคือการปล่อยวางและการหลุดพ้นจากความทุกข์

1. การเริ่มต้นด้วยสติ

การปฏิบัติธรรมเริ่มต้นจากการฝึกสติให้สามารถรับรู้ปัจจุบันขณะได้อย่างต่อเนื่อง การตื่นรู้ในขณะที่กำลังเดิน นั่ง ยืน นอน หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาปัญญาที่แท้จริง ผู้ปฏิบัติควรเริ่มต้นจากการสังเกตลมหายใจ การเคลื่อนไหวของร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงของจิตใจ เพื่อให้เกิดความรู้ตัวที่มั่นคง และต่อเนื่อง การเจริญสติในระยะเริ่มแรกอาจเผชิญกับความฟุ้งซ่านและความพลอสติ แต่เมื่อฝึกฝนต่อเนื่อง ความสามารถในการตื่นรู้จะเพิ่มขึ้น และจิตจะเริ่มตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบันขณะได้ดีขึ้น

2. การเข้าใจธรรมชาติของจิต

เมื่อเราฝึกสติจนชำนาญแล้ว เราจะเริ่มเห็นว่าจิตมีธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อารมณ์ ความคิด และความรู้สึกล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ไม่สามารถยึดถือเป็นของตนได้ การเข้าใจจุดนี้ช่วยให้เราหลุดพ้นจากความทุกข์ที่เกิดจากการยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ การดูจิตเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้เราเห็นความจริงของจิตว่าเป็นเพียงกระแสของเหตุและปัจจัย ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ความโกรธ ความโลภ ความหลง ล้วนแต่เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นแล้วดับไป

หากเรามองเห็นความจริงข้อนี้ เราจะเริ่มปล่อยวางจากอารมณ์และความยึดมั่นที่ทำให้เกิดทุกข์

3. การพัฒนาปัญญา

เมื่อมีสติและเห็นธรรมชาติของจิตอย่างต่อเนื่อง ปัญญาจะเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติ ปัญหานี้ไม่ใช่เพียงแค่ความรู้ในทางทฤษฎี แต่เป็นการเข้าใจสัจธรรมของชีวิตจริง ๆ ว่าทุกสิ่งล้วนเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา การพัฒนาปัญญาเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการสังเกตและพิจารณาความจริงของชีวิตอย่างต่อเนื่อง จิตที่ได้รับการฝึกฝนให้มีปัญญจะสามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นของจริง สิ่งใดเป็นของปลอม และจะค่อยๆ คลายความยึดมั่นถือมั่นลงไปเอง

4. การปล่อยวางและความหลุดพ้น

จุดสูงสุดของการปฏิบัติธรรมคือการปล่อยวาง ไม่ยึดติดในความคิด อารมณ์ หรือสิ่งภายนอกอีกต่อไป เมื่อจิตหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการของความยึดมั่นถือมั่น จะเกิดความสุขที่แท้จริง และสามารถดำรงอยู่ในโลกโดยไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลส การปล่อยวางไม่ได้หมายถึงการละเลยหรือไม่รับผิดชอบต่อชีวิต แต่หมายถึงการใช้ชีวิตอย่างมีสติและปัญญา โดยไม่ปล่อยให้จิตตกเป็นทาสของอารมณ์และความคิด เมื่อสามารถปล่อยวางได้อย่างแท้จริง ชีวิตจะเต็มไปด้วยความเบาสบายและอิสรภาพ

สรุป การเดินบนเส้นทางแห่งความรู้แจ้งไม่ใช่สิ่งที่ทำได้ในระยะเวลาสั้นๆ แต่เป็นกระบวนการที่ต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง หนังสือเล่มนี้เป็นดั่งแผนที่นำทางให้ผู้ปฏิบัติสามารถก้าวไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างถูกต้อง ขอให้ทุกท่านมีกำลังใจในการปฏิบัติ และขอให้ธรรมะเป็นแสงสว่างนำทางไปสู่ความพ้นทุกข์ที่แท้จริง

บทวิจารณ์

หนังสือ “วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์” เป็นหนังสือธรรมะที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรม เนื่องจากมีเนื้อหาที่ชัดเจน ลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมคำสอนของ พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช ที่เน้นการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 และการเข้าใจธรรมชาติของจิต ซึ่งเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา เนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็นสองเล่ม โดยมีการเรียบเรียงจากพระธรรมเทศนาและการสอนของท่านที่วัดสวนสันติธรรม หนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนแผนที่นำทางสำหรับผู้ที่ต้องการเดินบนเส้นทางแห่งปัญญาและความหลุดพ้น

1. ประโยชน์ของหนังสือ 1. เป็นคู่มือปฏิบัติธรรมที่เข้าใจง่ายและปฏิบัติได้จริง หนึ่งในจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการนำเสนอธรรมะที่ซับซ้อนให้เข้าใจได้ง่าย เหมาะสำหรับผู้ทั้งผู้ที่เพิ่งเริ่มต้นปฏิบัติธรรมและผู้ที่มีการปฏิบัติมาก่อนแล้ว ท่านอธิบายหลักธรรมโดยใช้ภาษาที่เรียบง่าย ตรงไปตรงมา และสามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นธรรมชาติ 2. ช่วยให้เข้าใจการทำงานของจิตและกิเลส หนังสือให้ความสำคัญกับการรู้จักจิตของตนเอง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญของการปฏิบัติธรรม ท่านชี้ให้เห็นว่า "จิตเป็นธรรมชาติที่ไหลไปตามกิเลส ถ้าเรารู้ทัน มันจะหลุดออกจากอำนาจของกิเลสเอง" ดังนั้น การเฝ้าสังเกตจิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของมันจะช่วยให้เราสามารถปล่อยวางและลดทุกข์ลงได้ 3. สอนให้ปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 อย่างถูกต้อง หนังสือเล่มนี้เน้นการปฏิบัติ สติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นแนวทางหลักของพระพุทธศาสนาในการพัฒนา สติและปัญญา ได้แก่ การรู้กายตามความเป็นจริง การรู้เวทนาตามความเป็นจริง การรู้จิตตามความเป็นจริง การรู้ธรรมะตามความเป็นจริง การปฏิบัติสติปัฏฐานจะช่วยให้เราเห็น ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา เมื่อเข้าใจสิ่งเหล่านี้ด้วยปัญญา เราจะสามารถคลายความยึดมั่นถือมั่นและพบกับความสงบภายใน 4. ช่วยให้เห็นทางออกจากทุกข์ หนังสือช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ความทุกข์เกิดขึ้นจากการยึดมั่นถือมั่นในตัวตนและอารมณ์ต่าง ๆ เมื่อเรามีสติรู้ทันความเปลี่ยนแปลงของกายและจิต เราจะเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ล้วนไม่เที่ยง ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยให้เราปล่อยวางและลดความทุกข์ลงได้

2. คุณค่าของหนังสือ 1. ถ่ายทอดหลักธรรมะจากพระพุทธเจ้าสู่ชีวิตประจำวัน หนังสือเล่มนี้มีคุณค่ามากเพราะสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมของพระพุทธเจ้ากับชีวิตประจำวันของทุกคนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ท่านสอนให้เรา รู้ทันกิเลส รู้ทันความคิด และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วดับไป 2. เป็นคู่มือสำคัญในการปฏิบัติธรรมสำหรับทุกคน ไม่ว่าผู้อ่านจะเป็น นักบวชหรือฆราวาส หนังสือเล่มนี้สามารถใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติได้ เพราะอธิบายหลักธรรมะแบบเป็นขั้นเป็นตอน ช่วยให้ผู้อ่านสามารถนำไปฝึกฝนและพัฒนาจิตใจของตนเองได้จริง 3. ส่งเสริมการพัฒนาปัญญาและความเข้าใจในธรรมชาติของจิต หนังสือช่วยให้เรา "เห็นจิต เห็นกิเลส เห็นการหลุดพ้น" โดยอธิบายว่า จิตเป็นกลางตามธรรมชาติ แต่เมื่อมีกิเลสเข้ามาครอบงำ จิตก็จะไหลไปตามอำนาจของมัน หากเรารู้ทัน จิตจะสามารถหลุดออกจากกิเลสได้เอง นี่คือการแก้แค้นของการปฏิบัติธรรมที่หนังสือเล่มนี้มุ่งเน้น

3. ความสำคัญของหนังสือ 1. เป็นหนังสือที่สืบทอดคำสอนของพระอริยเจ้า พระปราโมทย์ ปาโมชโช ได้รับการฝึกฝนจากครูบาอาจารย์สายพระป่าที่มีชื่อเสียง เช่น หลวงปู่ดุลย์ อตุโล และ หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี ดังนั้น คำสอนในหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการสืบทอดแนวทางของพระอริยเจ้าในอดีตที่มุ่งเน้นการปฏิบัติภาวนาเพื่อความหลุดพ้น 2. เป็นแหล่งความรู้ธรรมะที่เหมาะสมสำหรับคนยุคปัจจุบัน ในยุคที่ผู้คนมีความเครียดและต้องเผชิญกับปัญหามากมาย หนังสือเล่มนี้ช่วยให้เรา เรียนรู้วิธีเผชิญกับปัญหาชีวิตด้วยสติและปัญญา การฝึกสติตามแนวทางที่ท่านสอนสามารถช่วยให้เราจัดการกับอารมณ์และความทุกข์ได้ดีขึ้น 3. ช่วยเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงคนทั่วไป หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ ธรรมะไม่ใช่เรื่องไกลตัว อีกต่อไป เนื้อหาที่มีความเป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน ความสัมพันธ์ หรือการพัฒนาตนเอง 4. เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนหันมาปฏิบัติธรรม หนังสือไม่เพียงแต่ให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็น แรงบันดาลใจ ให้ผู้อ่านอยากเริ่มต้นปฏิบัติธรรม เพราะเมื่ออ่านแล้วจะเห็นว่า ธรรมะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ และนำไปสู่ความสุขที่แท้จริงได้

หนังสือ “วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์” เป็นหนังสือธรรมะที่มีประโยชน์และคุณค่ามากสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจธรรมะอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในเรื่อง สติปัฏฐาน 4 และการรู้เท่าทันจิต หนังสือช่วยให้เราเข้าใจสภาวะของจิตและการปล่อยวางกิเลส ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิบัติธรรมหากใครต้องการเดินบนเส้นทางของปัญญาและความหลุดพ้น หนังสือเล่มนี้คือหนึ่งในคู่มือที่ดีที่สุดที่ควรอ่านและปฏิบัติตาม

จุดเด่น

1. ถ่ายทอดธรรมะอย่างเรียบง่าย แต่ลึกซึ้ง ความหมายของข้อนี้ หนังสือเล่มนี้สามารถอธิบายหลักธรรมะที่ลึกซึ้งออกมาในภาษาที่เข้าใจง่าย คนทั่วไปที่ไม่เคยศึกษาธรรมะมาก่อนสามารถอ่านแล้วเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยพื้นฐานทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งมาก่อน สิ่งที่ทำให้ธรรมะของพระพุทธเจ้าถูกมองว่ายากและไกลตัว คือการที่มีศัพท์เฉพาะมากมาย เช่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อริยสัจ 4. ปฏิจจสมุปบาท แต่หนังสือเล่มนี้สามารถสื่อสารคำสอนเหล่านี้ในรูปแบบที่จับต้องได้ เข้าใจได้ง่าย และนำไปใช้ได้จริง ตัวอย่างจากหนังสือ

ในหนังสือเล่มนี้ พระอาจารย์ปราโมทย์ได้อธิบายเรื่อง "ไตรลักษณ์" ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญของพุทธศาสนา โดยเปรียบเทียบให้เห็นภาพง่าย ๆ อนิจจัง (ความไม่เที่ยง) → ทุกสิ่งในโลกเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่มีอะไรอยู่คงที่ เช่น อารมณ์ของเรา วันนี้อารมณ์ดี พรุ่งนี้อาจจะเศร้า นี่คือการไม่เที่ยง ทุกขัง (ความเป็นทุกข์) → เพราะทุกสิ่งเปลี่ยนแปลง คนเราจึง

เป็นทุกข์เมื่อพยายามจะยึดสิ่งต่าง ๆ เอาไว้ เช่น เราอยากให้คนที่เรารักอยู่กับเราตลอดไป แต่เมื่อเขาเปลี่ยนไปหรือจากไป เราก็ทุกข์ อนัตตา (ความไม่มีตัวตน) → จิตใจและความคิดของเราเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ไม่มี "ตัวเรา" ที่แท้จริงให้ยึดถือ

เปรียบเทียบกับการอธิบายแบบยาก ๆ ถ้าเป็นหนังสือธรรมะบางเล่ม อาจจะอธิบายว่า "ไตรลักษณ์เป็นสภาวะที่สรรพสิ่งต้องเป็นไปตามหลักธรรมชาติ ตามหลักปฏิจจสมุปบาท..." ซึ่งเป็นการอธิบายในเชิงปรัชญา แต่ใน วิถีแห่งความรู้แจ้ง พระอาจารย์อาจจะอธิบายว่า: "เรามองเห็นเมฆบนท้องฟ้าใช่ไหม? มันมาแล้วก็ไป ไม่มีเมฆก้อนใดที่อยู่ตลอดไป นั่นคืออนิจจัง เมฆเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราหวังจะเก็บเมฆไว้ให้อยู่กับเรา มันก็เป็นทุกข์ เพราะเมฆไม่สามารถอยู่กับเราได้ถาวร นี่คือลักษณะของทุกข์ และถ้าเราพิจารณาดี ๆ เราจะเห็นว่าเมฆไม่ได้เป็นของใคร ไม่ใช่ของเรา เราสั่งให้มันอยู่หรือไปไม่ได้ นี่คืออนัตตา" ด้วยการอธิบายเช่นนี้ คนอ่านสามารถเข้าใจแนวคิดที่ลึกซึ้งของพุทธศาสนาได้ง่ายขึ้นมาก

2. เน้นการปฏิบัติจริง ไม่ใช่แค่ทฤษฎี หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงตำราธรรมะที่ให้ความรู้เกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธเจ้า แต่เป็นคู่มือที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง พระอาจารย์ปราโมทย์ไม่ได้เพียงแค่สอนให้เรา "เข้าใจ" ธรรมะ แต่สอนให้เราลงมือปฏิบัติเพื่อให้เห็นความจริงของธรรมะด้วยตัวเอง การปฏิบัติที่เน้นในหนังสือ พระอาจารย์สอนให้ "รู้ทันจิต" ซึ่งเป็นการเจริญสติรูปแบบหนึ่ง โดยไม่ต้องนั่งสมาธิเป็นเวลานาน ไม่ต้องเข้าวัด แต่สามารถฝึกปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน การสังเกตจิตของตัวเอง แทนที่จะปล่อยให้จิตไหลไปตามอารมณ์ หนังสือสอนให้ฝึกเฝ้าดูจิตของตัวเองว่าในแต่ละขณะ เรากำลังคิดอะไร รู้สึกอะไร การรู้ทันอารมณ์ เมื่อเกิดอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความโกรธ ความโลภ ความหลง เราไม่ต้องรีบขจัดมัน แต่ให้รู้ว่ามันเกิดขึ้น และดูมันจนมันหายไปเอง การเห็นว่าทุกอย่างเป็นธรรมชาติของจิต ไม่ต้องพยายามเปลี่ยนแปลงจิต เพียงแค่สังเกต แล้วจะเห็นว่าอารมณ์และความคิดมาแล้วก็ไป ตัวอย่างจากชีวิตจริง สมมติว่าเราเจอคนที่พูดจาไม่ดีใส่เรา เรามีแนวโน้มจะโกรธหรือเสียใจตามปกติ แต่หนังสือเล่มนี้สอนว่า ให้รู้ทันว่า "โกรธเกิดขึ้นแล้ว" ไม่ต้องพยายามบังคับให้หายโกรธ แค่เฝ้าดูมัน ไม่นานความโกรธก็จะดับไปเอง การปฏิบัติเช่นนี้ทำให้เราไม่ต้องจมอยู่กับอารมณ์ และสามารถมีชีวิตที่เป็นอิสระจากความทุกข์ได้มากขึ้น

3. อธิบายเรื่อง "จิต" ได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ หัวใจสำคัญของพุทธศาสนาคือการเข้าใจจิตของตัวเอง หนังสือเล่มนี้ให้ความสำคัญกับ "จิต" เป็นพิเศษ และสอนให้เรา รู้จักจิตของตัวเองอย่างเป็นระบบ จิตมี 2 ลักษณะตามที่อาจารย์สอน จิตแท้ (จิตเดิมแท้) – เป็นจิตที่

เป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ใด ๆ จิตปรุงแต่ง – เป็นจิตที่ไหลไปตามอารมณ์และกิเลส พระอาจารย์สอนว่า ถ้าเราสามารถแยกแยะจิตแท้กับจิตปรุงแต่งได้ เราก็จะสามารถปล่อยวาง ความทุกข์ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างจากชีวิตจริง ลองนึกถึงเวลาเราเศร้าเพราะถูกตำหนิ ถ้าเราไม่ฝึกสติ เราจะเชื่อว่า "ฉันคือคนที่ถูกตำหนิ ฉันคือคนไม่มีค่า" แต่ถ้าเราสังเกตจิตตามที่หนังสือสอน เราจะเห็นว่า คำพูดของคนอื่นเป็นเพียงเสียงที่ผ่านเข้ามาในหู จิตของเราคิดไปเองว่า "ฉันไม่มีค่า" ถ้าเราเห็นว่านี่เป็นเพียงความคิด ไม่ใช่ตัวเราจริง ๆ ความทุกข์ก็จะหายไปเอง

4. สอนให้เห็น "ความจริง" ของชีวิต หนังสือช่วยให้ผู้อ่าน เห็นธรรมะผ่านชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องรอให้ไปปฏิบัติธรรมในวัดหรืออยู่ในสภาวะแวดล้อมที่สงบเท่านั้น ท่านสอนให้เราสังเกตจิตของตนเองในทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นเวลาทำงาน เวลาพูดคุยกับผู้อื่น หรือแม้แต่เวลาที่กำลังมีความสุขหรือความทุกข์ สิ่งนี้ช่วยให้ธรรมะเป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้ได้จริงในชีวิต

5. อ้างอิงคำสอนของครูบาอาจารย์สายพระป่า หนังสือ "วิถีแห่งความรู้แจ้ง" ถ่ายทอดคำสอนตามแนวทางของ พระอาจารย์ในสายหลวงปู่มั่น ฐิตัตโต โดยเฉพาะจาก หลวงปู่ดูลย์ อตุโล ซึ่งเป็นครูบาอาจารย์ของพระปราโมทย์เอง ทำให้คำสอนในหนังสือมีความหนักแน่นและสืบทอดมาจากพระอริยเจ้าผู้มีประสบการณ์ในการภาวนาโดยตรง

6. เหมาะสำหรับทุกระดับ ไม่ว่ามือใหม่หรือผู้ปฏิบัติมาก่อนแล้ว หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทั้ง ผู้ที่เริ่มต้นศึกษาธรรมะ เพราะเนื้อหาอธิบายอย่างเป็นระบบและไม่ซับซ้อนจนเกินไป ผู้ที่เคยปฏิบัติธรรมแล้ว จะได้รับแนวทางที่ชัดเจนขึ้น และสามารถนำไปต่อยอดในการภาวนาให้ก้าวหน้าขึ้นได้

7. มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและประสบการณ์ตรงของผู้ปฏิบัติ หนังสือเล่มนี้มีตัวอย่างของประสบการณ์จริงจากทั้งพระปราโมทย์เองและผู้ที่ได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนและเข้าใจว่าการปฏิบัติธรรมสามารถนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทางจิตใจได้จริง

8. ช่วยให้เข้าใจแนวทางการพ้นทุกข์ได้อย่างเป็นขั้นตอน หนังสือได้วางแนวทางการพ้นทุกข์ตามลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ การเริ่มต้นรู้จักจิตของตนเอง การเห็นกิเลสและรู้เท่าทันมัน การฝึกปล่อยวางสิ่งที่ยึดถือ การเข้าถึงสภาวะของความเป็นอิสระภายใน การอธิบายเป็นลำดับเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านสามารถ เข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย กว่าหนังสือธรรมะทั่วไปที่มักเน้นคำสอนในระดับสูงโดยไม่อธิบายพื้นฐานของการปฏิบัติ

9. มีความร่วมสมัย สามารถนำมาใช้ในชีวิตยุคปัจจุบันได้ แม้ว่าจะเป็นหนังสือธรรมะที่อิงหลักคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธเจ้า แต่เนื้อหาในหนังสือถูกปรับให้เหมาะกับวิถีชีวิตของคนยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องเผชิญกับความเครียด การทำงานหนัก และความวุ่นวายในสังคมสมัยใหม่ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถ ผึกจิตและพัฒนาตนเองได้แม้อยู่ท่ามกลางชีวิตที่ยุ่งเหยิง

10. เป็นแรงบันดาลใจให้เริ่มต้นปฏิบัติธรรม นอกจากการให้ความรู้ทางธรรมะแล้ว หนังสือเล่มนี้ยังมีจุดเด่นตรงที่ สามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านอยากเริ่มต้นปฏิบัติธรรม เพราะคำสอนในหนังสือแสดงให้เห็นว่า การภาวนาไม่ใช่เรื่องไกลตัว และสามารถเริ่มต้นได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องละทิ้งชีวิตทางโลก

สรุป “วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์” เป็นหนังสือธรรมะที่โดดเด่นทั้งในแง่ของเนื้อหาที่ลึกซึ้ง การอธิบายที่เข้าใจง่าย และแนวทางการปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริง จุดเด่นหลักของหนังสือคือ การสอนให้เข้าใจธรรมชาติของจิตและการปฏิบัติสติปัฏฐาน ๔ อย่างถูกต้อง รวมถึงการนำเสนอแนวทางพันทุกซ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน หากใครกำลังมองหาหนังสือธรรมะที่ อ่านง่าย ปฏิบัติได้จริง และสามารถช่วยให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของจิตใจได้อย่างชัดเจน หนังสือเล่มนี้ถือเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการศึกษาระยะและการภาวนา

จุดด้อย

แม้ว่าหนังสือ “วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์” จะมีข้อดีมากมาย แต่ก็ยังมีจุดที่อาจเป็นข้อด้อยสำหรับผู้อ่านบางกลุ่ม ขึ้นอยู่กับพื้นฐาน ความเข้าใจ และมุมมองของแต่ละคน นี่คือ 5 ข้อด้อย ที่อาจพบได้ในหนังสือเล่มนี้

1. ภาษาที่เรียบง่าย อาจไม่ลึกซึ้งพอสำหรับบางคน หนังสือเล่มนี้เน้นอธิบายธรรมะให้เข้าใจง่าย โดยใช้ภาษาที่เป็นกันเองและมีอารมณ์ขัน ทำให้เข้าถึงคนทั่วไปได้ดี อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาระยะเชิงลึกในเชิงอภิธรรม หรือพระไตรปิฎกโดยตรง อาจรู้สึกว่าการอธิบายยังไม่ลึกซึ้งเพียงพอ ตัวอย่าง คำสอนเรื่อง ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ในหนังสือเล่มนี้อธิบายในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น การเปรียบเทียบกับสิ่งของในชีวิตประจำวัน แต่หากเทียบกับการอธิบายในเชิงปรัชญาพุทธศาสนา เช่น อภิธรรมปิฎก หรือการวิเคราะห์ผ่านหลักปฏิจจสมุปบาทโดยละเอียด ผู้อ่านที่ต้องการศึกษาในเชิงลึกอาจรู้สึกว่าการอธิบายเบาเกินไป

2. เน้นการดูจิต อาจไม่เหมาะกับผู้ที่ต้องการฝึกสมาธิเชิงลึก หนังสือเล่มนี้เน้นการ "รู้ทันจิต" เป็นหลัก ซึ่งเป็นแนวทางที่ง่ายและสามารถฝึกได้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่ต้องการฝึกสมาธิอย่างเข้มข้น เช่น การเจริญสมณกรรมฐาน (ฝึกสมาธิจนจิตสงบนิ่ง) หนังสือเล่มนี้อาจให้แนวทางไม่ชัดเจนพอ ตัวอย่าง ถ้าผู้ปฏิบัติอยากฝึก "ฌาน" (ระดับสมาธิที่ลึกมาก) หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เน้นวิธีเข้าสู่ฌานโดยตรง ผู้ที่ต้องการปฏิบัติแบบ มหาสติปัฏฐาน 4 อย่างเป็นระบบ อาจรู้สึกหนังสือเล่มนี้เน้นการสังเกตจิตมากกว่าการฝึกสมาธิที่เคร่งครัด

3. ไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมกับทุกคน (บางคนอาจยังต้องการวิธีอื่นควบคู่กันไป) ธรรมะที่สอนในหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับคนที่สามารถ "รู้ทันจิต" ได้เร็วและไม่ติดขัดกับอารมณ์มากเกินไป แต่สำหรับบางคนที่มีปัญหาทางอารมณ์รุนแรง เช่น ภาวะซึมเศร้า ความเครียดสะสม อาจต้องอาศัยวิธีอื่นควบคู่กัน เช่น การทำสมาธิแบบดั้งเดิม หรือการฝึกสติในรูปแบบอื่น ตัวอย่าง คนที่มีอารมณ์รุนแรงมาก เช่น โกรธง่าย เครียดหนัก หรือวิตกกังวล หากยังไม่มีพื้นฐานสติที่แข็งแรง อาจรู้สึกว่าการ "แค่รู้ทันจิต" ไม่ช่วยให้คลายทุกข์ได้เร็วพอ บางคนอาจต้องใช้การฝึกสมณะ (สมาธิเพื่อให้ใจสงบ) หรือแม้แต่แนวทางการปรับความคิดแบบ จิตวิทยาควบคู่กันไป

4. อาจมีความซ้ำซ้อนสำหรับบางคน หนังสือมีการอธิบายหลักการเดิมซ้ำ ๆ ในหลายบท เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหลักอย่างถ่องแท้ อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้อ่านที่เข้าใจแนวคิดเร็ว อาจรู้สึกว่าการซ้ำมีความซ้ำซ้อน และบางช่วงอาจไม่จำเป็นต้องขยายความมากขนาดนั้น ตัวอย่าง แนวคิดเรื่อง "รู้ทันจิต" ถูกอธิบายในหลายบท ซึ่งเป็นข้อดีสำหรับผู้ที่ต้องการย้ำความเข้าใจ แต่สำหรับบางคนอาจรู้สึกว่าการซ้ำมากเกินไป ผู้ที่คุ้นเคยกับคำสอนของพระอาจารย์ปราโมทย์อยู่แล้ว อาจพบว่าหลาย ๆ ส่วนของหนังสือมีเนื้อหาคล้ายกับคำสอนที่เคยฟังมา

5. เนื้อหาเน้นแนวทางของพระอาจารย์ปราโมทย์ อาจแตกต่างจากแนวปฏิบัติของครูบาอาจารย์ท่านอื่น หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวทางที่พระอาจารย์ปราโมทย์สอนเป็นหลัก ซึ่งมีจุดเน้นที่แตกต่างจากแนวทางของครูบาอาจารย์ท่านอื่นในสายปฏิบัติ บางคนอาจเคยชินกับการปฏิบัติแนวอื่น เช่น การเพ่งลมหายใจ การภาวนาโดยใช้คำบริกรรม หรือการปฏิบัติในรูปแบบเคร่งครัดแบบพระป่า อาจรู้สึกแนวทางนี้เบาเกินไป ตัวอย่าง สายของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มักสอนให้ภาวนาด้วยคำบริกรรม (เช่น "พุทโธ") แต่หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เน้นการใช้คำบริกรรม สายของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข เน้นการเคลื่อนไหวกายเพื่อให้เกิดสติ แต่หนังสือเล่มนี้เน้นการสังเกตจิตเป็นหลัก

สรุป แม้ว่าหนังสือ “วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์” จะเป็นหนังสือธรรมะที่ยอดเยี่ยม แต่ก็มีข้อด้อยที่อาจพบได้ในบางมุมมอง ภาษาที่เรียบง่าย อาจไม่ลึกซึ้งพอ ผู้อ่านที่ต้องการศึกษาธรรมะเชิงลึกในเชิงอภิปรัชญา อาจรู้สึกวุ่นวายเกินไป เน้นการดูจิต อาจไม่เหมาะกับผู้ที่ต้องการฝึกสมาธิเชิงลึก ไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึกสมาธิแบบเข้มข้น เช่น ฌาน ไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมกับทุกคน ผู้ที่มีอารมณ์รุนแรงหรือภาวะซึมเศร้า อาจต้องใช้วิธีอื่นควบคู่กันไป อาจมีความซ้ำซ้อนสำหรับบางคน แนวคิดเดิมถูกอธิบายซ้ำในหลายบท อาจทำให้บางคนรู้สึกวุ่นวายวุ่นวายซ้ำซ้อน เนื้อหาเน้นแนวทางของพระอาจารย์ปราโมทย์ อาจแตกต่างจากแนวทางของครูบาอาจารย์ท่านอื่น เช่น หลวงปู่มั่น หรือหลวงพ่อดำ

สรุป

หนังสือ “วิถีแห่งความรู้แจ้ง” เป็นหนังสือธรรมะที่เน้นการ ฝึกสติและพัฒนาปัญญา เพื่อให้เข้าถึงความรู้แจ้งทางพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้เป็นแนวทางการปฏิบัติที่เน้นการ รู้เท่าทันจิต (ดูจิต) ซึ่งเป็นแนวทางของพระอาจารย์ปราโมทย์ ปาโมชโช ที่ได้รับอิทธิพลจากหลวงปู่ดูลย์ อตุโล

แนวทางหลักของหนังสือ 1. สอนให้เฝ้าดูจิตอย่างเป็นกลาง ไม่ต้องพยายามเปลี่ยนแปลงจิต แค่สังเกตว่ามันทำงานอย่างไร 2. สอนให้เข้าใจว่าทุกข์เกิดจากความคิดปรุงแต่ง ไม่ใช่จากเหตุการณ์ภายนอก 3. เน้นการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ไม่จำเป็นต้องนั่งสมาธินาน ๆ แต่ฝึกสติในทุกอิริยาบถ 4. สอนให้เห็นไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ผ่านการสังเกตจิต หนังสือแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก "แต่เธอผู้มาใหม่" – อธิบายพื้นฐานของการปฏิบัติธรรมแบบเรียบง่าย "แนวทางปฏิบัติธรรมโดยสังเขป" – อธิบายการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน "แนวทางปฏิบัติของหลวงปู่ดูลย์ อตุโล" – อธิบายคำสอนของหลวงปู่ดูลย์ "การดูจิต" – อธิบายความหมาย วิธีการ และผลของการดูจิต

แก่นหลักของการปฏิบัติที่สอนในหนังสือ 1. "รู้เท่าทันจิต" แลรู้ทันว่าจิตกำลังคิด กำลังปรุงแต่ง ก็สามารถลดความทุกข์ได้ 2. "ไม่ต้องบังคับจิต" จิตมีธรรมชาติของมันเอง การพยายามบังคับจิตจะทำให้เกิดความทุกข์ 3. "ทุกข์เกิดจากการยึดมั่นถือมั่น" ถ้าเราเห็นว่าการคิดและอารมณ์ไม่ใช่ตัวเรา เราจะปล่อยวางได้ง่ายขึ้น 4. "ฝึกสติในชีวิตประจำวัน" ไม่ต้องรอให้มีเวลาว่างไปปฏิบัติธรรมที่วัด ก็สามารถฝึกสติได้ตลอด ข้อดีของหนังสือ ภาษาง่าย เข้าใจง่าย อธิบายแนวคิดธรรมะผ่านตัวอย่างชีวิตประจำวัน เน้นการปฏิบัติจริง ไม่ใช่แค่ทฤษฎี แต่

สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง ใช้ได้กับทุกคน ไม่ว่าคุณจะมีพื้นฐานธรรมะมาก่อนหรือไม่ก็สามารถอ่านได้ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการฝึกสติในชีวิตประจำวัน ข้อจำกัดของหนังสือ ไม่ได้ลงลึกเรื่องสมาธิ (ฌาน) เน้นการเจริญสติ มากกว่าการเข้าสมาธิแบบลึกซึ้ง อาจมีเนื้อหาซ้ำซ้อนสำหรับบางคน มีการอธิบายหลักการเดิมในหลายบท เหมาะกับแนวทางของพระอาจารย์ปราโมทย์เท่านั้น ไม่ได้รวมแนวปฏิบัติของครูบาอาจารย์สายอื่น "วิถีแห่งความรู้แจ้ง" เป็นหนังสือที่เน้นการ รู้เท่าทันจิต และ ปลดปล่อยวางความทุกข์ผ่านปัญญา โดยแนะนำให้ ฝึกสติอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ต้องเพ่ง ไม่ต้องกดขี่ แค่เฝ้าดูจิตใจของตัวเอง แล้วเราจะเข้าใจธรรมชาติของมัน และพ้นทุกข์ได้เอง "เพียงแค่รู้ทันจิต ก็สามารถพ้นทุกข์ได้"

เอกสารอ้างอิง

พระปราโมทย์ ปาโมชฺโช. (2546). วิถีแห่งความรู้แจ้ง 1-2 ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสื่อธรรมหลวงพ่อพระปราโมทย์ ปาโมชฺโช.

พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า*

BODHI WISDOM... THE BUDDHA

โชติกา ชัยชนะ¹ และ สมเดช นามเกต²

Chotiga Chaichana¹ and Somdet Namket²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: 6702105001@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 23 February 2025; Accepted 25 February 2025

แปลจากหนังสือ : พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า

ผู้เขียน : ดร.สุชีพพัฒน์ อนนทจารย์

ผู้แปล : ดร.สุชีพพัฒน์ อนนทจารย์

สำนักพิมพ์ : ปราชญ์ สำนักพิมพ์

ปีที่พิมพ์ : 2557

จำนวนหน้า : 352 หน้า

Citation:

* นางสาวโชติกา ชัยชนะ และ สมเดช นามเกต. (2568). พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 345-361.

Miss Chotiga Chaichana and Somdet Namket. (2025). Bodhi Wisdom... The Buddha. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 345-361.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

บทนำ

หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" เล่มนี้ เป็นหนังสือ ธรรมะ หนังสือเล่มนี้มีขนาดประมาณครึ่งกระดาษ A 4 พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2557 จัดทำขึ้น โดยสำนักพิมพ์ ปราชญ์สำนักพิมพ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 352 หน้า เนื้อหาภายในประกอบด้วย 10 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นคู่มือติดตามมา ตอนที่ 2 ไม่มีความประมาท ตอนที่ 3 มีจิตใจที่ประเสริฐกว่า ตอนที่ 4 ดอกไม้สวยสอนใจ ตอนที่ 5 คนพาเลขาได้อย่างไร ตอนที่ 6 บัณฑิตบอกขุมทรัพย์ ตอนที่ 7 เข้าถึงอมตะความสุข ตอนที่ 8 เทียบเท่าจำนวนพัน ตอนที่ 9 สิ่งที่ทำให้มีความสุข ตอนที่ 10 เป็นมาตราลงโทษ

หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" เล่มนี้ เป็นผลงานเล่มที่ 2 ของ "ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์" ซึ่งได้แรงบันดาลใจในการเขียนจากการที่ได้อุปสมบทเป็นพระ ณ พระอุโบสถวัดเจติยหลวงวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ สำคัญในหนังสือเล่มนี้ได้ค้นคว้าเชิงวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ มาจากพระไตรปิฎก เน้นในพระไตรปิฎกเล่มที่ 25 ฉบับภาษาไทย โดยคัดเอาเฉพาะเนื้อหาที่เห็นว่าเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สรุปเอาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พระพุทเจ้าจะต้องใช้ปัญญา ถวายทอดด้วยสำนวนภาษาอ่านง่าย ให้ทั้งความเพลิดเพลิน และข้อคิดอันหลากหลาย ซึ่งคุณสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

เนื้อเรื่อง พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า

อธิบายเนื้อหาเบื้องต้นภายในโครงสร้างของหนังสือ

ตอนที่ 1 เป็นคู่มือติดตามมา

ประวัติศาสตร์บอกไว้ว่า จากสถานการณ์ที่พระปาดาบอดรูปหนึ่งชื่อว่า จักขุपाल เมื่อท่านมีโอกาสได้ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทเจ้า แล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทศาสนา จึงออกบวช ปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ได้อิทธิฐานจิตถือปฏิบัติไม่ นอน ทำเช่นนี้ อย่างเคร่งครัดตลอดพรรษาคราวสติ (Srivast) ตั้งอยู่ในรัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย การใช้หลักการสอนของพระพุทเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทฐปัญญา เมื่อนำเสนอหัวธรรมหรือบทธรรมหนึ่งแล้ว จะนำบทธรรมอีกอย่างมาประกบเทียบเคียงด้วย เพื่อจะให้ผู้รับฟังที่มีความแตกต่างระดับสติปัญญาสามารถมีกันให้เข้าใจได้ง่ายเป็นพัฒนาการรู้ธรรมที่พระพุทเจ้าต้องการให้ผู้ฟังได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอันญาณฉลาดของพระพุทเจ้า วาทกรรมทางดีเหล่านั้นจึงถูกพัฒนามาเป็นศาสตร์หนึ่งที่ปรากฏใน

คัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษา ค้นคว้า ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในยุคปัจจุบันเป็นการ ค้นคว้าหลักการพูดเพื่อนำเสนอธรรม หรือการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจการถ่ายทอดธรรมจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่อยเป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบฐานการพูดของพระพุทธเจ้า ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ เช่น นักพูด นัก-เทศน์ นักการพูด นักธุรกิจ นักกฎหมาย นักการเมือง เป็นต้น นอก-จากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็ยังมีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์หลักพูดนี้ด้วย โดยเฉพาะนักเทศน์ หรือผู้นำทางศาสนา มักจะนำรูปแบบการพูดนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจในหลักธรรม อันลึกซึ้งนี้มีตัวอย่าง 14 เรื่อง

ตอนที่ 2 ไม่มีความประมาท

พุทธปฏิภาณปัญญา ที่ได้สั่งสอนให้ผู้คนมีสติรักษาดน มีความรอบคอบ คำว่าไม่ประมาท คือความระมัดระวังไม่ทะนงตัว มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ไม่มีพฤติกรรมดูหมิ่นเหยียดหยามใคร หรือไม่ประมาทฝีมือใครจะต้องมีวิสัย และพฤติ-การณไม่มีความเลินเล่อ ระมัดระวัง และใช้ความ ระวังให้เพียงพอ การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญาที่ได้สั่งสอนให้ผู้คนมีสติรักษาดนมีความรอบคอบคำว่าไม่ประมาท คือความระมัดระวังไม่ทะนงตัว มีสติรู้ตัวอยู่เสมอปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย ไม่มีพฤติกรรมดูหมิ่นเหยียดหยามใครหรือไม่ประมาทฝีมือใคร จะต้องมีวิสัย และพฤติการณไม่มีความเลินเล่อ ระมัดระวังและใช้ความระวังให้เพียงพอ จนไม่ก่อเหตุความเสียหายใด ๆ จึงได้ชื่อว่าความไม่ประมาท เป็นพัฒนาการธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับกล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า วาทกรรมทางดีการไม่ประมาทจึงถูกพัฒนากลายมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควร ศึกษาค้นคว้าซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในยุคปัจจุบันเป็นการค้นคว้าหลักการพูดนำเสนอธรรมหรือการอธิบายให้ผู้อื่น เข้าใจ การถ่ายทอดธรรมจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่อยเป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม นอกจากนี้ยังพบฐานการพูดไม่ให้อประมาทของพระพุทธเจ้า ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษา ค้นคว้าศาสตร์หลักการใช้ปัญญานี้

ด้วย โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจในหลักธรรมอันลึกซึ้ง มีตัวอย่าง 9 เรื่อง

ตอนที่ 3 มีจิตใจที่ประเสริฐกว่า

พุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนมีจิตรักษาดนสถานภาพที่เรียกว่าใจเป็นสิ่งที่มีความรู้และรู้หน้าที่ที่รู้ความคิดและนึก เป็นลักษณะนามว่าดวงเป็น พัฒนาการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติต่อจิตและให้ความ สำคัญต่อจิต เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจตนเองอย่างแจ่มแจ้ง ด้วยว่าจิตเป็นนายกายเป็นเพียงบ่าวมีความสำคัญมากกว่ากาย การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนมีจิตรักษาดน สถานภาพที่เรียกว่า ใจเป็นสิ่งที่มีความรู้และรู้หน้าที่ ที่รู้ความคิดและนึก เป็นลักษณะนามว่า ดวงเป็น พัฒนาการเรียนรู้ที่ได้ปฏิบัติต่อจิตและให้ความสำคัญต่อจิต เป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจตนเองอย่างแจ่มแจ้ง ด้วยว่าจิตเป็นนายกายเป็นเพียงบ่าวมีความสำคัญมากกว่ากาย โดยอาศัยจิตได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับกล่าวได้นั้นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้าเรื่องของจิตจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษาค้นคว้า ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในยุคปัจจุบันเป็นการค้นคว้าหลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการอธิบายเรื่องของจิตเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจการถ่ายทอดสภาวะของจิตจากสิ่งที่ยากให้เป็น สิ่งที่ย่ายเป็นคำสอนแบบง่าย ๆ สามารถที่จะนำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานเรื่องจิตของพระพุทธเจ้า ซึ่ง ปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์หลักการใช้ปัญญานี้ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบ นี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจในหลักธรรมอันลึกซึ้ง มีตัวอย่าง 9 เรื่อง

ตอนที่ 4 ดอกไม้สวยสอนใจ

หลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการอธิบายเรื่องของดอกไม้เทียบกับธรรมความดี เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจการถ่ายทอดสภาวะของดอกไม้กับธรรมจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ง่าย เป็นธรรม คำสอนแบบง่าย ๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมยังพบหลักฐานเรื่องดอกไม้ของพระพุทธเจ้า ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนมีความเข้าใจในธรรมที่ถูกลมอง ว่าเป็นสิ่งที่ง่าย โดยใช้เทคนิคการเปรียบเทียบให้เป็นสิ่งที่ง่ายขึ้น

ด้วยการนำธรรมชาติคือดอกไม้มาเปรียบเทียบ จากสิ่งที่มองด้วยตาสัมผัสได้ด้วยร่างกาย คำว่าดอกไม้ เป็นพืชทางธรรมชาติ ที่ให้ความงามตามธรรมชาติ ผลิดอกออกมามีสีสันสดสวยต่าง ๆ นานา ด้วยว่าดอกไม้ให้ความสุขสดชื่นพอใจแก่ผู้คนที่ได้สัมผัสพระพุทธรูปเจ้าต้องการให้ผู้คนรับรู้เข้าใจสัมผัสได้มีความสุข จึงนำมาเปรียบเทียบธรรมกับสิ่งที่สวยงามของดอกไม้นั้น โดยอาศัยดอกไม้มา พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั้นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธรูปเจ้า เรื่องของดอกไม้กับธรรมจึงถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นศาสตร์หนึ่งที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษา ค้นคว้า ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในยุคปัจจุบัน เป็นการค้นคว้าหลักการพุดนาเสนอธรรม หรือการอธิบายเรื่องของดอกไม้เทียบกับธรรมความดีเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ การถ่ายทอดสภาวะของดอกไม้กับธรรมจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่อย เป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานเรื่องดอกไม้ของพระพุทธรูปเจ้า ซึ่ง ปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินอกจากจะน้อมนำมาประพาศปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์หลักการใช้ปัญญานี้ด้วย โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา มักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจในหลักธรรมอันลึกซึ้ง มีตัวอย่าง 12 เรื่อง

ตอนที่ 5 คนพาลเขาคิดอย่างไร

พุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักคนพาล ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียน รู้เป็นอย่างดี และให้รู้ว่าคนเลวนั้นมีหน้าที่ มีความคิดนี้อย่างไร คำว่า พาล คือ ความชั่วร้าย เกราะเกะ คนพาลก็มักจะหาเรื่องทำให้ผู้อื่นวุ่นวาย ทำให้เดือดร้อน พาลหาเรื่องราว พาลหาเหตุให้มีความ-ทุกข์หากคบคนพาลพาลพาไปหาผิดเสมอ การใช้หลักการสอนของพระพุทธรูปเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักคนพาล ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้เป็นอย่างดี และให้รู้ว่าคนเลวนั้นมีหน้าที่ มีความคิดนี้อย่างไร คำว่า พาล คือ ความชั่วร้ายเกราะ เกะกะ เช่นว่าคนพาลก็มักจะหาเรื่องทำให้ผู้อื่นวุ่นวาย มักหาเรื่องทำให้เดือดร้อน พาลหาเรื่องราวพาลหาเหตุให้มีความทุกข์ เป็นต้นหากคบคนพาลพาลพาไปหาผิดเสมอ เป็นสิ่งหนึ่งที่พระพุทธรูปเจ้า ต้องการให้ผู้คนเข้าใจสิ่งเลวร้ายนี้เพื่อให้รู้เท่าทันจะได้พัฒนาความ ดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั้นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธรูปเจ้า เรื่องของพาลความชั่วร้ายได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นศาสตร์หนึ่งที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควร ศึกษา ค้นคว้า เป็นหลักการพุดนาเสนอธรรม หรือการ

อธิบายเรื่องของพาลเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ การถ่ายทอดสภาวะของความ เป็นพาลจากสิ่งที่ยากให้ เป็นสิ่งที่ย่าย เป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆสามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานเรื่องความเป็นพาลที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความ นิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกันทั้งชาวไทยและ ชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้รู้เท่าทันแล้ว ก็มีการศึกษาค้นคว้า ศาสตร์หลักการใช้ปัญญา เพื่อแก้ปัญหาของพาล โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา มักจะนำรูปแบบนี้ ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่าง 14 เรื่อง

ตอนที่ 6 บัณฑิตบอกขุมทรัพย์

พุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักบัณฑิตว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่า ศึกษา น่าเรียนรู้และให้รู้ว่าคุณคนนั้นมีหน้าที่ มีความคิดนี้อย่างไร คำว่า บัณฑิต คือผู้ทรง ความรู้ ผู้มีปัญญา นักปราชญ์หรือเรียกผู้สำเร็จการศึกษาชั้นต่าง ๆ ผู้มีความสามารถเป็นพิเศษ ก็ถือว่าเป็นบัณฑิต หากคนคนใด มีปัญหาพาไปหาทางที่ดี ๆ เสมอ การใช้หลักการสอนของ พระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักบัณฑิต ว่ามีลักษณะ เป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้ และให้รู้ว่าคุณคนนั้นมีหน้าที่มีความคิดนี้อย่างไร คำว่า บัณฑิต คือผู้ทรงความรู้ ผู้มีปัญญา นักปราชญ์ หรือเรียกผู้สำเร็จการศึกษาชั้นต่าง ๆ ผู้มี ความสามารถเป็นพิเศษหรือว่าคนที่มีความชำนาญด้านต่าง ๆ ก็ถือว่าเป็นบัณฑิตหากคนคนใดมี ปัญหาพาไปหาทางที่ดี ๆ เสมอ เป็นสิ่งหนึ่งที่พระ พุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจสิ่งดีหรือด้าน ความดีนั้น เพื่อให้รู้เท่า ทนจะได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอัน ขาณฉลาดของพระพุทธเจ้า เรื่องของบัณฑิตได้ถูกพัฒนากลายมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏใน คัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษาค้นคว้าเป็นหลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการ อธิบายเรื่องของบัณฑิตเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ การถ่ายทอดสภาวะของความเป็นบัณฑิตจาก สิ่ง ที่ ยากให้ เป็นสิ่งที่ย่าย เป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานเรื่องความเป็นบัณฑิตที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ ซึ่งปัจจุบันก็ ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกันทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้รู้เท่าทันแล้ว ก็มีการศึกษาค้นคว้า ศาสตร์ หลักการ ใช้ปัญญา เพื่อความเป็นบัณฑิต โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนา มักจะนำ รูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่าง 11 เรื่อง

ตอนที่ 7 เข้าถึงอมตะความสุข

พุทธปฏิภาณปัญญาที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักอรหัตต์ว่า มีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้และให้รู้ว่าความเป็นอรหัตต์เป็นอย่างไร คำว่าอรหัตต์เป็นชื่อของพระอริยบุคคลชั้นสูงสุดจำนวน 4 ชั้น คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหัตต์ ซึ่งถือว่าเป็นชื่อสัญลักษณ์แห่งความดีงาม การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักอรหัตต์ว่า มีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้ และให้รู้ว่าความเป็นอรหัตต์เป็นอย่างไร คำว่า อรหัตต์ เป็นชื่อของพระอริยบุคคลชั้นสูงสุดในจำนวน 4 ชั้น คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหัตต์ ที่เรียกศัพท์นี้มักใช้ออกเสียงแบบง่ายๆ เป็น อรหาหรืออรหัง ซึ่งถือว่าเป็นชื่อสัญลักษณ์แห่งความดีงาม เป็นสิ่งหนึ่ง ที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจ และพยายามเข้าถึงให้ได้ จะได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า เรื่องของความดีที่เป็นอรหัตต์ได้ถูกพัฒนากลายมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควร ศึกษาค้นคว้า เป็นหลักการพูดนำเสนอธรรม หรือการอธิบายเรื่องของอรหัตต์เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจ การถ่ายทอดสถานะของความ เป็นอรหัตต์จากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ง่ายเป็นธรรมคำสอนแบบง่ายๆสามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานเรื่องความเป็นอมตะแห่งความ ดีงามที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติก็มีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์ หลักการใช้ปัญญา โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่าง 10 เรื่อง

ตอนที่ 8 เทียบเท่าจำนวนพัน

หลักฐานจำนวนนับที่เป็นพันอันพระพุทธเจ้าแสดงเทียบเอาไว้ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์หลักการใช้ปัญญา เพื่อให้รู้จำนวนพัน โดยเฉพาะ ผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญาที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้ด้วยการเปรียบเทียบจำนวนพัน ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่ง่ายต่อการเรียนรู้ และให้รู้ว่าจำนวนนั้นเป็น

อย่างไร คำว่า พัน คือจำนวนนับเรียกจำนวน 1,000 เป็นสิ่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจในสิ่งที่พระองค์ต้องการให้ทราบและเข้าใจนั้น เพื่อให้รู้เท่าทันกับความเป็นจริงจะได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า เรื่องของจำนวนการนับที่เป็นพันเพื่อเทียบเคียงนั้น ต่อมาได้ถูกพัฒนาလာมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษาค้นคว้า เป็นหลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการอภิปรายเรื่องราวต่าง ๆ ที่จำนวนเป็นพันเพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจ การถ่ายทอดสภาวะของความเป็นธรรมะจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่อย เป็นธรรมคำสอนที่มีการเทียบเคียงแบบง่าย ๆ สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานจำนวนนับที่เป็นพันอันพระพุทธเจ้าแสดงเทียบเอาไว้ ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษา ค้นคว้า ศาสตร์หลักการใช้ปัญญาเพื่อให้รู้จำนวน พัน โดยเฉพาะ ผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจอย่างง่าย มีตัวอย่าง 14 เรื่อง

ตอนที่ 9 สิ่งที่ทำให้มีความทุกข์

สถานการณ์ที่มีชายคนจนชื่อ ว่า จูเพ็กสาฎก เกิดมาเป็นคนที่ยากจนมากคนหนึ่ง มีอาชีพรับจ้าง ใช้แรงงานคนอื่น พอได้ค่าจ้างเป็นเงินหรือเป็นสิ่งที่ของประทังชีวิตพอให้อยู่ได้เท่านั้น อาศัยอยู่กับภรรยาเพียงสองคน พอเป็นเพื่อนพุดคุย และเพื่อนร่วมทุกข์และอยู่กันมาหลายปีด้วยความทุกข์ยากทั้งสองมีผ้าห่มเพียงผืนเดียวเท่านั้น การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญาที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้จักบาปว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าศึกษาน่าเรียนรู้ และให้รู้ว่าความเป็นบาปนั้นเป็นอย่างไร คำว่า บาป เป็นการกระทำผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามใน ศาสนา เป็นชื่อของความชั่ว เกิดความมัวหมองแก่ผู้กระทำ ซึ่ง ถือว่าเป็นชื่อสัญลักษณ์แห่งความชั่วร้าย เป็นสิ่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าต้องการให้ผู้คนเข้าใจ และพยายามให้ละเว้นออกห่างให้ได้จะได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้นตามลำดับ กล่าวได้นั่นคือ ปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า เรื่องของบาปความเลวร้ายได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นศาสตร์หนึ่งที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นองค์ความรู้ที่ควรศึกษาค้นคว้า เป็นหลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการอภิปรายเรื่องของบาปเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจการถ่ายทอดสภาวะของสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์ จากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่อย เป็นธรรมคำสอนแบบง่าย ๆ สามารถ ที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานเรื่องบาปที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายและนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวางเช่นกัน ทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประเพณีปฏิบัติ ก็มีการศึกษาค้นคว้าศาสตร์หลักการใช้ปัญญา โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจได้ง่าย มีตัวอย่าง 12 เรื่อง

ตอนที่ 10 เป็นมตราลงโทษ

พระสงฆ์กลุ่มนั้นเรียกว่า พวกสัตตสวัคคีย์ เมื่อได้เห็นพฤติกรรมอันป่าเถื่อนของพระภิกษุฉัพพัคคีย์ที่มาแย่งเอาวัดไปแบบนั้น ก็พากันตกใจกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ก็พากันร้องขึ้นด้วยเสียงอัน ดังจนได้ยินไปทั่ววัด ฝ่ายญาติโยมบางคน ที่ได้ยินเสียงดังกล่าวนั้นก็พากันแห่กันมาดู จึงพากันกล่าวขวญถึงพระแย่งวัดกันอย่างแพร่หลาย การใช้หลักการสอนของพระพุทธเจ้าที่บ่งบอกได้ว่าเป็นพุทธปฏิภาณปัญญา ที่สั่งสอนให้ผู้คนรู้การถูกลงโทษเป็นการลงทัณฑ์ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรเป็นสิ่งที่ง่ายต่อการเรียนรู้และให้รู้ว่าการลงทัณฑ์นั้นเป็นอย่างไร คำว่า ทัณฑ์ คือโทษที่เนื่องด้วยความ ผิดประพฤติมิชอบ (กฎ) โทษทางวินัยสถานหนึ่ง หรือการถูกลงโทษของคนที่ทำความชั่ว หรือว่าการทำโทษของคนทำความชั่วในโลกหน้า ชีวิตหลังความตายไปแล้ว เพื่อให้รู้เท่าทันกับความเป็นจริงจะได้พัฒนาความดีให้สูงขึ้น กล่าวได้นั้นคือปัญญาอันชาญฉลาดของพระพุทธเจ้า เรื่องของการลงทัณฑ์นั้นต่อมาได้ถูกพัฒนากลายมาเป็นศาสตร์หนึ่ง ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นองค์ความรู้ที่ควร ศึกษาค้นคว้า เป็นหลักการพุดนำเสนอธรรม หรือการอธิบายเรื่องราวการลงโทษต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจ การถ่ายทอดสภาวะการลงทัณฑ์ของความเป็นธรรมะจากสิ่งที่ยากให้เป็นสิ่งที่ย่าง เป็นธรรมคำสอนที่สามารถที่นำไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานการลงโทษที่พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ ซึ่งปัจจุบันก็ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย และนำไปประยุกต์ใช้กันอย่างกว้างขวาง ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากจะน้อมนำมาประเพณีปฏิบัติแล้ว ก็มีการศึกษาศาสตร์หลักการใช้ปัญญาเพื่อให้รู้โทษทัณฑ์ โดยเฉพาะผู้นำทางศาสนามักจะนำรูปแบบนี้ไปใช้ เพื่อจะให้ผู้ฟังรับรู้เข้าใจอย่างง่าย มีตัวอย่าง 9 เรื่อง

บทวิจารณ์

หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" โดย ดร.สุขพัฒน์ อนนทจารย์ มีคุณค่า ความสำคัญและประโยชน์ดังนี้

1. คุณค่าของหนังสือ หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" มีคุณค่าอย่างยิ่งในเชิง วิชาการ ศาสนา และการพัฒนาจิตใจ โดยเฉพาะในแง่ของการถ่ายทอดหลักคำสอนของ พระพุทเจ้าในมุมมองที่เข้าถึงได้ง่ายและนำไปใช้ได้จริง คุณค่าของหนังสือเล่มนี้สามารถ พิจารณาได้จากหลายมิติ ได้แก่ 1. คุณค่าทางปรัชญาและปัญญา หนังสือได้อธิบายแนวคิดเรื่อง "พุทธิปัญญา" หรือ "ปัญญาในทางพุทธศาสนา" ซึ่งหมายถึงปัญญาที่เกิดจากการรู้แจ้งเห็น จริง ไม่ใช่เพียงแค่การมีความรู้หรือข้อมูลทางโลกเท่านั้น ผู้เขียนได้อธิบายถึงพัฒนาการของ ปัญญาตามหลักคำสอนของพระพุทเจ้า เช่น ไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา), อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา 2. คุณค่าทางศาสนาและจิตวิญญาณ หนังสือช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงศาสนาแห่งศรัทธา แต่เป็นศาสนา แห่งปัญญาที่มุ่งเน้นให้มนุษย์พัฒนาตนเองไปสู่ความหลุดพ้น ผู้เขียนเสนอแนวทางที่สามารถ ทำให้ผู้อ่านนำหลักธรรมไปใช้เพื่อพัฒนาชีวิตและจิตใจ เช่น การเจริญสติ, การพัฒนาจิตให้เกิด สมาธิ และการฝึกโยนิโสมนสิการ (การคิดแบบแยกแยะ) และ 3. คุณค่าทางสังคมและ วัฒนธรรม หนังสือสะท้อนให้เห็นว่าปัญญาทางพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่สามารถ นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้ง, ความเครียด, และความทุกข์ใน ชีวิตประจำวันได้

2. ความสำคัญของหนังสือ หนังสือเล่มนี้มีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านสามารถ เข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง โดยเน้นไปที่ "ปัญญา" ซึ่งเป็นหัวใจของพุทธ ศาสนา ความสำคัญของหนังสือเล่มนี้สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา 2. ปัจจุบันมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การ ยึดติดกับพิธีกรรมหรือการอ่อนน้อมขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ความหมายที่แท้จริงของพุทธศาสนาอยู่ที่การฝึกตนเองและการใช้ปัญญาแก้ปัญหาชีวิต 3. เป็น แนวทาง ในการพัฒนาตนเอง ผู้เขียนได้เสนอแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนา ปัญญาเพื่อความก้าวหน้าในชีวิต เช่น การฝึกสมาธิ, การมีสติรู้ตัว และการคิดแบบโยนิโส มนสิการ และ 4. มีความสำคัญในทางวิชาการและปรัชญาหนังสือเล่มนี้ไม่ได้มองพุทธศาสนา

เป็นเพียงศาสนา แต่ยังอธิบายถึงมิติของปรัชญาและจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิด ทำให้เหมาะสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจศึกษาหลักธรรมในเชิงลึก

3. ประโยชน์ของหนังสือ หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" ให้ประโยชน์ในหลายด้าน ได้แก่ 1. ช่วยให้เข้าใจแนวคิดของพุทธิปัญญาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หนังสืออธิบายว่าปัญญาตามแนวพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงการมีความรู้ แต่คือการใช้ความรู้ นั้นให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เช่น การเข้าใจความเป็นจริงของโลก และการลดละกิเลส ที่ทำให้เกิดทุกข์ 2. ช่วยให้เกิดสติและสมาธิในการดำเนินชีวิต ผู้อ่านสามารถนำหลักคำสอน ที่ได้จากหนังสือไปฝึกสติและสมาธิเพื่อให้เกิดความสงบและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่าง มีสติสัมปชัญญะ 3. ช่วยพัฒนากระบวนการคิดให้เป็นระบบมากขึ้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวคิด ของ โยนิโสมนสิการ (การคิดแบบแยกคาย) ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ อย่างถูกต้องและไม่ถูกอารมณ์ครอบงำ 4. เป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทาง จิตใจและอารมณ์ หนังสือช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจกลไกของจิตใจและสามารถจัดการกับ ความทุกข์ทางอารมณ์ เช่น ความเครียด ความโกรธ และความกังวล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 5. เหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย หนังสือเล่มนี้สามารถอ่านได้ทั้งนักศึกษา ผู้ที่สนใจธรรมะ และบุคคลทั่วไปที่ต้องการพัฒนาตนเอง ไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับพุทธศาสนามาก่อนก็ สามารถเข้าใจเนื้อหาได้

สรุป หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทเจ้า" เป็นหนังสือที่มีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการถ่ายทอดหลักธรรมของพระพุทธเจ้าโดยเน้นเรื่อง ปัญญา ซึ่งเป็นหัวใจของ พระพุทธศาสนา หนังสือช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการมีปัญญาคือการรู้เท่าทันความเป็นจริงของ โลกและสามารถใช้ปัญญานี้เพื่อนำไปสู่ความสุขที่แท้จริง ด้วยเนื้อหาที่อธิบายอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา แนวคิดของพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มี สติปัญญาและมีความสุขในชีวิตได้

จุดเด่น

1. การตีความพุทธิปัญญาในเชิงลึก หนังสือเล่มนี้มีการวิเคราะห์และตีความแนวคิด เรื่องพุทธิปัญญาที่มาจากคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างละเอียด ผู้เขียนไม่ได้หยุดอยู่แค่การ ถ่ายทอดข้อมูล แต่ได้ลงลึกในมิติของความหมาย เช่น การเข้าใจถึงธรรมชาติของความเป็นจริง

(อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และความหมายของการรู้แจ้งเห็นจริง แนวทางการวิเคราะห์นี้ช่วยให้ผู้อ่านได้พิจารณาความรู้ในแง่มุมที่มีความลึกซึ้งและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้

2. การนำเสนอหลักธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย แม้เนื้อหาจะมีความซับซ้อนในระดับปรัชญาและจิตวิญญาณ ผู้เขียนใช้ภาษาที่เรียบง่ายและเป็นกันเอง ทำให้แนวคิดที่ยากต่อความเข้าใจอย่าง “อริยสัจ 4” หรือ “มรรคมีองค์ 8” กลายเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ผู้เขียนจึงสามารถสื่อสารหลักธรรมทางพุทธศาสนาในรูปแบบที่ผู้อ่านทั่วไปไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานลึกซึ้งทางศาสนาก็สามารถเข้าถึงและนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. การเน้นการปฏิบัติธรรมและการพัฒนาจิตใจ หนังสือไม่ใช่แค่การบรรยายทฤษฎีแต่ยังชี้แนะให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิ การมีสติและการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ แนวทางนี้ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนว่าการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้สามารถช่วยให้จิตใจสงบและสามารถแก้ไขปัญหาชีวิตได้จริง

4. การเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ชีวิตจริง ผู้เขียนนำแนวคิดและหลักธรรมที่มาจากพระไตรปิฎกมาประยุกต์เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขความทุกข์ในชีวิตประจำวันหรือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การอธิบายด้วยกรณีศึกษาและตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพและนำไปใช้แก้ไขปัญหของตนเองได้

5. การสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา หนังสือเล่มนี้รวบรวมความรู้และภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอดจากคำสอนของพระพุทธเจ้า ผ่านการอ้างอิงจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญต่าง ๆ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการอนุรักษ์และส่งต่อภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นหลัง ทำให้หลักธรรมและแนวทางปฏิบัติของพุทธศาสนายังคงมีชีวิตและความหมายในสังคมปัจจุบัน

6. การจัดระบบเนื้อหาที่ครอบคลุมและเป็นขั้นตอน หนังสือถูกแบ่งออกเป็น 10 ตอน ซึ่งแต่ละตอนมีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่พื้นฐานของพุทธปัญญา ไปจนถึงแนวทางการปฏิบัติและการตีความความหมายในเชิงลึก การจัดลำดับเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามและศึกษาแนวคิดทีละขั้นได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

7. การใช้ภาษาที่นุ่มนวลและเข้าถึงได้ ดร. สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ใช้ภาษาที่ชัดเจนและเป็นมิตรในการสื่อสาร แม้จะมีการอธิบายแนวคิดที่ซับซ้อน แต่ภาษาที่ใช้กลับช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเอง ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าได้รับการแนะนำและแนะแนวอย่างใกล้ชิด

8. การเชื่อมโยงแนวคิดทางจิตวิทยาและการพัฒนาสังคม นอกจากการเน้นพัฒนาตนเองแล้ว หนังสือยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญญาและการพัฒนาสังคม โดยการ

นำเสนอแนวคิดที่สามารถช่วยให้สังคมลดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคี และส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน แนวทางนี้ช่วยให้การศึกษาและการปฏิบัติธรรมมีความหมายที่กว้างไกลมากขึ้นในมิติของสังคม

9. การยกตัวอย่างและการอธิบายที่มีความชัดเจน ผู้เขียนได้นำเสนอกรณีศึกษาตัวอย่างและเหตุการณ์จากประวัติศาสตร์รวมถึงการบรรยายจากคัมภีร์ที่ช่วยให้แนวคิดต่าง ๆ ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย การใช้ตัวอย่างเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพของหลักธรรมและแนวทางการปฏิบัติในสถานการณ์ที่เป็นจริง

10. การส่งเสริมแรงบันดาลใจและการเรียนรู้ตลอดชีวิต หนึ่งในจุดเด่นที่สำคัญของหนังสือเล่มนี้คือการกระตุ้นให้ผู้อ่านมีความคิดเชิงวิพากษ์ ตั้งคำถาม และค้นหาความหมายของชีวิตด้วยตนเอง หนังสือจึงไม่ใช่แค่การให้ข้อมูล แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจที่ช่วยผลักดันให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและสังคม

สรุปโดยรวม หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า" โดย ดร. สุขพัฒน์ อนนทจารย์ นับเป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในหลายมิติ ทั้งทางด้านปรัชญา ศาสนา และการพัฒนาตนเอง จุดเด่นที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่เป็นการถ่ายทอดหลักธรรมที่ลึกซึ้งและเข้าถึงได้ง่ายเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อ่านในการปรับปรุงชีวิตและสังคมให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการนำเสนอในรูปแบบที่เป็นระบบและมีความชัดเจน ทำให้หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาพุทธิปัญญาอย่างจริงจังและนำไปประยุกต์ใช้ในทุกด้านของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดด้อย

ข้อวิจารณ์ในแง่ของจุดด้อยของหนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า" โดย ดร. สุขพัฒน์ อนนทจารย์ พร้อมคำอธิบายอย่างละเอียด

1. ความซับซ้อนของเนื้อหา แม้ว่าหนังสือจะพยายามใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย แต่เนื้อหาที่วิเคราะห์และตีความแนวคิดพุทธิปัญญาในระดับลึกกลับมีความซับซ้อนสูง ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานในปรัชญาหรือพุทธศาสนา รู้สึกว่าการทำความเข้าใจแนวคิดและหลักการต่าง ๆ ยากเกินไป

2. การอ้างอิงแหล่งข้อมูลดั้งเดิมที่เข้มข้น หนังสือเน้นการอ้างอิงจากพระไตรปิฎกและคัมภีร์ดั้งเดิมอย่างมาก ซึ่งแม้ว่าจะเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่า แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจำกัด

มุมมองในการตีความหรือไม่ได้นำเสนอความคิดเห็นวิจารณ์จากมุมมองทางวิชาการสมัยใหม่ที่อาจช่วยให้เห็นภาพรวมที่หลากหลายและลึกซึ้งมากขึ้น

3. ความยาวและความละเอียดของเนื้อหา ด้วยจำนวนหน้าที่มากถึง 352 หน้าและการลงรายละเอียดในแต่ละประเด็นอย่างละเอียด ส่งผลให้เนื้อหามีความเข้มข้นและใช้เวลาในการอ่านและทำความเข้าใจมากเกินไปสำหรับผู้อ่านบางกลุ่มที่อาจมองหาสาระสรุปหรือแนวทางปฏิบัติที่กระชับกว่า

4. การนำเสนอที่เน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ หนังสือมีการวิเคราะห์และเสนอแนวคิดในเชิงปรัชญาอย่างลึกซึ้ง ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ขาดการเชื่อมโยงกับแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ผู้ที่ต้องการคำแนะนำที่เป็นรูปธรรมและชัดเจนในการปรับใช้หลักธรรมในสถานการณ์จริงอาจรู้สึกว่าการตีความเป็นทฤษฎีมากเกินไป

5. การปรับตัวเข้ากับบริบทสังคมยุคใหม่ เนื้อหาของหนังสือส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากแนวคิดดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา ซึ่งอาจไม่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิถีชีวิตในยุคปัจจุบันอย่างชัดเจน บางประเด็นอาจดูขาดการเชื่อมโยงกับปัญหาและความท้าทายในสังคมสมัยใหม่ที่ผู้อ่านต้องเผชิญอยู่ในชีวิตจริง

สรุป ข้อวิจารณ์เหล่านี้ไม่ได้หมายความว่าหนังสือไม่มีคุณค่า แต่เป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นจากแนวทางการนำเสนอและการยึดถือแหล่งความรู้ดั้งเดิม ซึ่งผู้สนใจศึกษาและนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอาจต้องพิจารณา ร่วมกับการหาข้อมูลหรือแนวทางเพิ่มเติมที่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน

สรุป

หนังสือ "พุทธิปัญญา...พระพุทธเจ้า" โดย ดร. สุขพัฒน์ อนนทจารย์ เป็นงานเขียนที่พยายามเจาะลึกแก่นแท้ของคำสอนในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในเรื่องของพุทธิปัญญา ซึ่งหมายถึงความรู้แจ้งเห็นจริงที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง หนังสือเล่มนี้มีการอ้างอิงจากพระไตรปิฎก โดยเฉพาะฉบับภาษาไทยเล่มที่ 25 ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ดั้งเดิมที่สำคัญในการถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธเจ้า

1. โครงสร้างและการจัดลำดับเนื้อหา หนังสือถูกแบ่งออกเป็น 10 ตอนที่มีการเรียงลำดับอย่างเป็นระบบตั้งแต่แนวคิดพื้นฐานไปจนถึงการนำเสนอวิธีการปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ละตอนจะแสดงให้เห็นถึงมิติของพุทธิปัญญาในแง่มุมต่าง ๆ

เช่น การมีสติ การระมัดระวังตัว (ไม่มีความประมาท) การพัฒนาจิตใจให้เป็นเลิศ (มีจิตใจที่ประเสริฐกว่า) รวมไปถึงการใช้ธรรมชาติและสัญลักษณ์ในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องมือสื่อความหมาย เช่น การเปรียบเทียบธรรมะกับดอกไม้ที่สวยงามเพื่อสอนใจ

2. การตีความคำสอนของพระพุทธเจ้า หนึ่งในจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือการตีความและวิเคราะห์คำสอนของพระพุทธเจ้าที่แฝงไปด้วยปัญญาอันลึกซึ้ง ผู้เขียนได้สรุปหลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมและการพัฒนาจิตใจให้ถึงจุดสูงสุด เช่น การรู้แจ้งเห็นจริง การมีสติ และการฝึกโยนิโสมนสิการ แนวคิดเหล่านี้ถูกนำเสนอในรูปแบบที่ไม่ใช่เพียงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้แก้ไขปัญหาชีวิตในแต่ละวันได้

3. การผสมผสานระหว่างปรัชญาและประสบการณ์ส่วนตัว ดร. สุขพัฒน์ อนนทจารย์ ไม่ได้จำกัดการนำเสนอเพียงแค่การอ้างอิงจากคัมภีร์เท่านั้น แต่ยังได้นำประสบการณ์ส่วนตัวจากการอุปสมบทและการปฏิบัติธรรมมาแบ่งปันให้กับผู้อ่านอีกด้วย สิ่งนี้ช่วยเพิ่มมิติของความเป็นจริงและความน่าเชื่อถือให้กับเนื้อหา ทำให้ผู้ที่สนใจธรรมะและการพัฒนาจิตใจได้รับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติตามหลักธรรม

4. การนำเสนอในรูปแบบที่เข้าใจง่าย แม้เนื้อหาจะมีความลึกซึ้งในระดับปรัชญาและจิตวิญญาณ แต่ผู้เขียนได้ใช้ภาษาที่เป็นมิตรและเข้าใจง่าย โดยพยายามลดความซับซ้อนของแนวคิดที่ยากต่อการเข้าถึงให้เหลือเพียงพื้นฐานที่ผู้อ่านทั่วไปสามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ได้ ซึ่งทำให้หนังสือมีความเหมาะสมทั้งสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางศาสนาและผู้ที่ไม่เพิ่งเริ่มสนใจในคำสอนของพระพุทธเจ้า

5. การเชื่อมโยงหลักธรรมกับการปฏิบัติในชีวิตจริง หนังสือเล่มนี้ไม่ใช่เพียงแค่การให้ความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจวิธีการนำหลักธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิ การมีสติรู้ตัว และการพัฒนาจิตใจให้เหนือกว่าความทุกข์ โดยมีการแสดงตัวอย่างและข้อคิดที่สามารถนำไปทดลองปฏิบัติได้จริง สิ่งนี้ช่วยให้ผู้อ่านเกิดแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและการพัฒนาตนเอง

6. การเน้นความสำคัญของการพัฒนาปัญญา ในงานเขียนเล่มนี้ พุทธิปัญญาถูกนำมาเป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้และการพัฒนาจิตใจ พระพุทธเจ้าสอนให้ผู้คนรู้เท่าทันกับความเป็นจริงของโลกและตนเอง และพัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ หนังสือจึงเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้ปัญญาในการทำความเข้าใจธรรมะและนำไปปรับใช้ในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการหลีกเลี่ยงความทุกข์ การแก้ไขปัญหาคือความสัมพันธ หรือการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า

7. การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาทางศาสนา เนื้อหาของหนังสือมีความมุ่งหมายที่จะสืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาของพระพุทธเจ้าต่อคนรุ่นหลัง โดยอาศัยการอ้างอิงจากคัมภีร์ดั้งเดิมและการวิเคราะห์ที่รอบด้าน ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของคำสอนในศาสนาพุทธได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำสอนของพระพุทธเจ้ากับวิถีชีวิตที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบัน

8. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองตลอดชีวิต หนังสือเล่มนี้เป็นเหมือนคู่มือที่ชี้แนะให้ผู้อ่านมีแนวทางในการพัฒนาตนเองผ่านการศึกษาหลักธรรมและการปฏิบัติธรรม โดยให้ข้อคิดและแนวทางที่ชัดเจนสำหรับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในด้านจิตใจและความเป็นอยู่ หนังสือจึงเป็นแรงบันดาลใจที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านไม่หยุดนิ่งในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในทุกช่วงวัย

9. ความหลากหลายของแนวคิดและมุมมอง ด้วยการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 10 ตอน แต่ละตอนมีมุมมองเฉพาะตัว หนังสือเล่มนี้นำเสนอความหลากหลายของแนวคิดและการตีความคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการเน้นเรื่องความสำคัญของสติ การเปรียบเทียบธรรมะกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง หรือการอธิบายแนวคิดเรื่องผลของกรรม หนังสือจึงครอบคลุมและตอบโจทย์ผู้อ่านที่มีความสนใจในมิติที่แตกต่างกันของพุทธปัญญา

10. ความสามารถในการเชื่อมโยงกับสังคมและการพัฒนาชุมชน นอกจากประเด็นส่วนตัวแล้ว หนังสือยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาปัญญาและการปฏิบัติธรรมไม่ใช่เพียงแค่การเปลี่ยนแปลงภายในตนเองเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ในสังคมและการสร้างความสามัคคีในชุมชนอีกด้วย แนวคิดของการมีสติและการแก้ไขปัญหาผ่านการพัฒนาจิตใจ สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมและช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น

หนังสือ "พุทธปัญญา...พระพุทธเจ้า" เป็นงานเขียนที่นำเสนอคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งในทุกมิติของพุทธปัญญา โดยผสมผสานการวิเคราะห์จากแหล่งความรู้ดั้งเดิมและประสบการณ์ส่วนตัวเข้าด้วยกัน หนังสือมีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตามและเรียนรู้ได้ทีละขั้น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นให้เห็นภาพและแนวทางการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ซึ่งไม่เพียงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจคำสอนในระดับทฤษฎีเท่านั้น แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจในการปรับปรุงตนเองและการสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น โดยรวมแล้ว หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าในฐานะที่เป็นคู่มือสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาและประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน ทั้งในแง่ของการพัฒนาจิตใจ การเสริมสร้างคุณธรรม

และการเผยแพร่ภูมิปัญญาที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกกระดับ ทั้งส่วนบุคคลและสังคมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

สุขพัฒน์ อนนทจารย์. (2557). พุทธิปัญญา พระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร: ปราชญ์สำนักพิมพ์.

การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสม ภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*

THE APPLICATION OF THE SEVEN SAPPAYA PRINCIPLES TO THE DEVELOPMENT OF THE "SANGKHOK HEALTH CREATION" AT WAT PHOTHISAMPORN, MAKKHAENG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, UDON THANI

ณัฐพล พิงกระโทก¹, พระครูจิรธรรมธัช², สมเดช นามเกต³ และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Nattapon Pingkratog¹, Phrakru Jiradhammathat², Somdet Namket³ and Arithat Loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 13 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568

Received 13 February 2025; Revised 23 February 2025; Accepted 25 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในพระพุทธศาสนา 2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 3. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูล

Citation:

* นายณัฐพล พิงกระโทก, พระครูจิรธรรมธัช, สมเดช นามเกต และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 362-378.

Mr Nattapon Pingkratog , Phrakru Jiradhammathat, Somdet Namket and Arithat Loesruamchok. (2025). The Application Of The Seven Sappaya Principles To The Development Of The "Sangkhok Health Creation" At Wat Phothisamporn, Makkhaeng Subdistrict, Mueang District, Udon Thani. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 362-378.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

จากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 28 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แล้วใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสัปปายะ 7 เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ได้แก่ อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม) โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม) บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม) ธรรมสัปปายะ (การศึกษาธรรมที่เหมาะสม) อุตุสัปปายะ (สภาพอากาศที่เหมาะสม) อิริยาปถสัปปายะ (การเคลื่อนไหวที่เหมาะสม) และบุพเพกตบุญญาตาสัปปายะ (กรรมดีในอดีต)

2. สภาพปัจจุบันของวัดโพธิสมภรณ์มีการพัฒนาในด้านศาสนสถาน กิจกรรมทางศาสนา การดูแลสิ่งแวดล้อม การฝึกอบรมพระสงฆ์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และความร่วมมือกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสงบสุขและจิตวิญญาณของประชาชน

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัด มุ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม เช่น การสร้างพื้นที่สงบ ใช้พลังงานทางเลือก ส่งเสริมโภชนาการที่ดี พัฒนาบุคลากร จัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะ และออกแบบพื้นที่สีเขียวเพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม การพัฒนาดังกล่าวช่วยสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อม บุคคล และกิจกรรมภายในวัด เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของวัดในระยะยาว

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักสัปปายะ 7, การพัฒนาวัดสร้างสุข, วัดโพธิสมภรณ์,

Abstract

The objectives of this research are 1. To study the Seven Sappaya (Sappaya 7) principles in Theravāda Buddhism. 2. To examine the current conditions of the development of a happiness-oriented temple at Wat Phothisomphon, Mak Khaeng Subdistrict, Mueang District, Udon Thani Province. 3. To explore the application of the Seven Sappaya principles in the development of Wat Phothisomphon as a happiness-oriented temple. This research follows a qualitative approach, utilizing document analysis and interviews with 28 key informants (monks and laypeople). The data were

collected using structured interviews and analyzed through a comparative method to identify relationships among the findings.

The results of the study reveal that

The research findings indicate that the seven factors of Sappaya facilitate Buddhist practice, including: Avasa Sappaya (suitable dwelling), Phocana Sappaya (appropriate food), Puggala Sappaya (companionship with virtuous individuals), Dhamma Sappaya (access to suitable teachings), Utu Sappaya (favorable climate), Iriyapatha Sappaya (suitable physical movement), and Pubbe Katapunna Sappaya (past meritorious deeds).

The current development of Wat Phothisomphon focuses on religious structures, spiritual activities, environmental maintenance, monk training, Buddhist propagation, and community engagement, all aimed at fostering inner peace and spiritual growth among the people.

The application of the seven factors of Sappaya in temple development emphasizes creating an environment conducive to Buddhist practice, such as establishing serene spaces, utilizing alternative energy sources, promoting proper nutrition, enhancing human resource development, organizing Dhamma dissemination activities, and designing green spaces to cultivate a peaceful atmosphere. These efforts aim to balance the physical environment, individuals, and activities within the temple, ensuring its long-term sustainability.

Keywords: Application, Seven Factors of Sappaya, Temple Development for Well-being, Wat Phothisomphon

บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและจิตวิญญาณของชุมชน ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมศีลธรรม และเป็นแหล่งพัฒนาทางปัญญาและจิตใจ การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและสร้างความสุขให้กับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมจำเป็นต้องอาศัย

ปัจจัยหลายประการ หนึ่งในแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาใช้ได้คือ หลักสัปปายะ 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดความสงบและเจริญก้าวหน้าทางจิตวิญญาณ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันวัดหลายแห่งยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการนำหลักสัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาวัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติธรรม และประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่ของวัด (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2545) วัดโพธิสมภรณ์เป็นวัดสำคัญของจังหวัดอุดรธานีที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน และเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่ การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดโพธิสมภรณ์จะช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางที่เป็นระบบและเหมาะสมต่อการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สร้างสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นต้นแบบให้วัดอื่น ๆ นำไปปรับใช้ต่อไป

ความสำคัญของปัญหาปัจจุบัน วัดหลายแห่งประสบปัญหาหลายด้านที่ส่งผลต่อการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์และประชาชน เช่น การขาดพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเจริญสมาธิ การบริหารจัดการภายในวัดที่ไม่มีประสิทธิภาพ และการขาดบุคลากรที่มีคุณธรรมและความรู้ในการเผยแผ่ธรรมะ วัดโพธิสมภรณ์เองแม้ว่าจะเป็นวัดสำคัญ แต่ยังสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการจัดการพื้นที่ การดูแลโภชนาการของพระสงฆ์ การพัฒนาบุคลากร และการเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงประชาชนในยุคดิจิทัล การนำหลักสัปปายะ 7 มาใช้จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ และทำให้วัดสามารถเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

สภาพปัญหาปัจจุบันแม้ว่าวัดโพธิสมภรณ์จะมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนและสังคมไทย แต่ก็ยังมีปัจจัยที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้น ได้แก่ 1. การจัดพื้นที่ทางกายภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558) วัดต้องการการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดความสงบและเอื้อต่อการปฏิบัติธรรม เช่น การเพิ่มพื้นที่สีเขียว พื้นที่สงบสำหรับการเจริญสมาธิ และการออกแบบสิ่งปลูกสร้างให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2. โภชนาการและสุขภาวะอาหารที่ถวายแก่พระสงฆ์ยังขาดความสมดุลในด้านโภชนาการ การจัดระบบอาหารที่ดีขึ้นจะช่วยให้พระสงฆ์มีสุขภาพแข็งแรงและสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การพัฒนาบุคลากรและเครือข่ายทางศาสนา การฝึกอบรมพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาให้มีความรู้

ความเข้าใจในหลักธรรม รวมถึงการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในชุมชนและผ่านสื่อออนไลน์ 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) ปัจจุบันยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่ธรรมะ การพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์จะช่วยให้ธรรมะเข้าถึงคนรุ่นใหม่มากขึ้น และผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษาการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษา ได้แก่ พระสงฆ์และสามเณรภายในวัดโพธิสมภรณ์ เพื่อศึกษาถึงมุมมองและความต้องการในการพัฒนาวัด คณะกรรมการวัดและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัด ผู้ปฏิบัติธรรมและประชาชนที่เข้ามาใช้พื้นที่วัด เพื่อเข้าใจถึงประสบการณ์และความคาดหวังที่มีต่อวัด ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา

ความสำคัญของการวิจัยการศึกษานี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรมและสร้างสุขแก่ประชาชน โดยใช้หลักสัปปายะ 7 เป็นแนวทางซึ่งจะช่วยให้วัดสามารถจัดการพื้นที่ กิจกรรม และบุคลากรได้อย่างเป็นระบบ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2553) อีกทั้งยังเป็นต้นแบบให้วัด อื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต เพื่อที่จะได้ประโยชน์คือ ได้แนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาวัดโพธิสมภรณ์ให้เป็นวัดสร้างสุขตามหลักสัปปายะ 7 ส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่ที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมและการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ส่งเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์และประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรมในวัด เป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้กับวัดอื่น ๆ ในการพัฒนาให้เป็นวัดที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม สนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้ากับบริบทของสังคมในปัจจุบัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกิจกรรมที่บูรณาการหลักธรรมทางศาสนาเข้ากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 7 ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนารสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระมหาทองเจริญ สมจิตโต (สุดสี) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า วัดสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนผ่าน 6 รูปแบบ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาตลอดชีวิต, ศูนย์กิจกรรมเสริมปัญญา, ศูนย์บริการสารสนเทศ, ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม, ศูนย์พัฒนาชีวิตจิตใจ และเครือข่ายการเรียนรู้ เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัดใน 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง, ศาสนศึกษา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, สาธารณูปการ, การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์

พระอุกฤษ อุทาโน (เกตแก้ว) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการงานสาธารณูปการของวัดชาวเหนือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสร้างมาตรฐานได้รับคะแนนสูงสุด ส่วนด้านการสร้างวินัยได้รับคะแนนต่ำสุด ปัญหาสำคัญ ได้แก่ การให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนสมบัติยังไม่เป็นระบบ, งบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ, ขาดการตรวจสอบและบำรุงรักษาสสิ่งสาธารณูปการ และการพัฒนาวัดตามหลัก 5 ส ยังไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร

พระมหาประภาส วีรพล (พลจำ) (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในเขตตำบลหนองจ่อม อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทในการบริหารจัดการวัดตามระเบียบของมหาเถรสมาคม 6 ด้าน เช่น การปกครอง, ศาสนศึกษา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ ยังได้นำหลักการบริหารยุคใหม่ 7 ประการมาใช้ เช่น การวางแผน, การจัดหน่วยงาน, การบริหารบุคคล, การอำนวยความสะดวก, การประสานงาน, การรายงาน และการบริหารงบประมาณ

พระปริดา วงษ์ดี (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดการวัดตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดสันติวนาราม (วัดป่าดงไร่) จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม, แหล่งอาหารที่ดี, การพูดคุยที่ส่งเสริม

ธรรมะ, บุคคลที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม, อาหารที่เป็นประโยชน์, อุณหภูมิและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และอิริยาบถที่สะดวกต่อการปฏิบัติธรรม วัดสันติวนารามมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม จัดค่ายคุณธรรม และกิจกรรมชุมชน เช่น การแจกทานและพัฒนาทักษะชีวิต

สรุป ทั้งสี่งานวิจัยเน้นให้เห็นบทบาทสำคัญของวัดในการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัด และการนำแนวคิดด้านการศึกษา, สาธารณูปการ และหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในบริบทของวัดโพธิสมภรณ์ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ภาคสนาม

2. ขอบเขตการวิจัย 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครอบคลุมแนวคิดเกี่ยวกับหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ 1. อาวาสสัปปายะ (สถานที่ที่เหมาะสม) 2. โภชนสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) 3. บุคคลสัปปายะ (บุคคลเหมาะสม) 4. อุตสัปปายะ (สิ่งแวดล้อมเหมาะสม) 5. ธรรมสัปปายะ (ธรรมะเหมาะสม) 6. อิริยาบถสัปปายะ (อิริยาบถเหมาะสม) 7. ปริสสัปปายะ (กลุ่มคนเหมาะสม) 2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินการวิจัยในบริเวณวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และ 3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย พระภิกษุและสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจในวัด คณะกรรมการวัดและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชาวบ้านและพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมกิจกรรมทางศาสนา

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาเอกสารทางพระพุทธศาสนา หนังสือ บทความ งานวิจัย และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสัปปายะ 7 และแนวทางการพัฒนาวัดสร้างสุข 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับ

กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดสร้างสุข และ3. การสังเกตการณ์ (Observation) ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม กิจกรรม และพฤติกรรมของผู้เกี่ยวข้องภายในวัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการจำแนกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตตามหมวดหมู่ของหลักสัปปายะ 7 และนำมาประมวลผลเพื่อหาความเชื่อมโยงและแนวทางการพัฒนาวัดสร้างสุข

5. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล 1. การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เอกสาร สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ 2. การให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Member Check) นำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง และ3. การใช้ผู้วิจัยร่วม (Peer Review) ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและการพัฒนาวัดตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

6. จริยธรรมการวิจัย ขออนุญาตจากวัดโพธิสมภรณ์ก่อนดำเนินการวิจัย รักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล เคารพความคิดเห็นและวัฒนธรรมของผู้ให้ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นกลางและตรงตามความเป็นจริง

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัดสร้างสุขให้กับวัดโพธิสมภรณ์

ผลการวิจัย

1. หลักสัปปายะ 7 ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยหรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมและการเจริญเติบโตในทางธรรม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถบรรลุความสงบสุขได้ง่ายขึ้น โดยประกอบไปด้วย 7 ปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เช่น สถานที่เงียบสงบและไม่มีสิ่งรบกวน 2. อาหารสัปปายะ อาหารที่เหมาะสมและไม่ทำให้เกิดโทษกับร่างกาย 3. บุคคลสัปปายะ การอยู่ร่วมกับบุคคลที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น ครูบาอาจารย์และเพื่อนสหธรรมิกที่มีศีลธรรม 4. ธรรมสัปปายะ การได้รับการศึกษาหรือฟังธรรมที่เหมาะสมกับระดับความรู้และความเข้าใจ 5. อุตุสัปปายะ อากาศหรือฤดูกาลที่เหมาะสม ไม่ร้อนหรือหนาวจนเกินไป 6. อิริยาพลสัปปายะ การเคลื่อนไหวร่างกายที่

เหมาะสม เช่น การเดินจงกรมที่ช่วยให้มีสมาธิ 7. ปุพเพกตปุญญตาสัปายะ กรรมดีในอดีตที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน

2. สภาพปัจจุบันการพัฒนาสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 1. ศาสนาสถานภายในวัด การสร้างพระบรมธาตุธรรมเจดีย์และรักษาดันพระศรีมหาโพธิ์เพื่อเสริมพลังจิตวิญญาณ การอนุรักษ์รอยพระพุทธรูปจำลองและจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรมและการทำบุญ 2. งานทั่วไปภายในวัด การดูแลสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมอบรมและเสริมสุขภาพจิตให้กับผู้เข้าร่วม 3. งานด้านบุคคลภายในวัด การฝึกอบรมพระสงฆ์และการพัฒนาบุคลากรภายในวัด การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและความร่วมมือจากชุมชน 4. งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสอนธรรมะและจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์และกิจกรรมอบรมเด็กและเยาวชน การพัฒนาเหล่านี้ ช่วยสร้างความสุขสงบและส่งเสริมการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณของประชาชนในชุมชน รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 1. อาวาสสัปายะ (ที่พักอาศัยที่เหมาะสม) จัดพื้นที่สงบ ร่มรื่น และใกล้ธรรมชาติ ใช้วัสดุธรรมชาติในภูมิ ลดการใช้พลังงาน ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสร้างพื้นที่เรียนรู้ ใช้พลังงานทางเลือก เช่น โซลาร์เซลล์ 2. โภชนาสัปายะ (อาหารที่เหมาะสม) จัดเตรียมอาหารสะอาดและถูกสุขลักษณะ เน้นอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ ส่งเสริมการปลูกอาหารเองในวัดและลดการพึ่งพาภายนอก ออกแบบเมนูที่ช่วยส่งเสริมสมาธิและความสงบ 3. บุคคลสัปายะ (บุคคลที่เหมาะสม) คัดสรรบุคลากรที่มีคุณธรรมและความรู้ จัดอบรมพัฒนาจิตใจให้กับพระสงฆ์และชาวบ้าน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในชุมชน 4. ธรรมสัปายะ (ธรรมะที่เหมาะสม) จัดกิจกรรมเผยแผ่ธรรมะและอบรมเชิงลึก ใช้เทคโนโลยีเผยแผ่ธรรมะและพัฒนาสื่อธรรมะ ส่งเสริมการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน 5. บุคคลสัปายะ (การพัฒนาบุคคลที่เหมาะสม) พัฒนาคุณธรรมภายในบุคคลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฝึกฝน ส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษาธรรม 6. อุตุณสัปายะ (สภาพอากาศที่เหมาะสม) การปลูกต้นไม้และการดูแลพื้นที่สีเขียว ออกแบบโครงสร้างเพื่อระบายอากาศที่ดี 7. วิสัยสัปายะ (ทัศนียภาพที่เหมาะสม) การออกแบบทัศนียภาพสงบ มีสวนหย่อมและพื้นที่สวยงาม เลือกสถานที่ตั้งวัดที่มีธรรมชาติช่วยเสริมสร้างความสงบ การ

พัฒนาวัดโพธิสมภรณ์เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาสภาพแวดล้อม บุคคล และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม และส่งเสริมความยั่งยืนในทุกด้าน

อภิปรายผล

1. หลักสัปปายะ 7 เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และเกิดประสิทธิผล โดยในวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมที่มีการจัดการปัจจัยเหล่านี้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้พระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนสามารถฝึกปฏิบัติธรรมได้อย่างมีคุณภาพ 1. อาวาสสัปปายะ (สถานที่เหมาะสม) สถานที่ปฏิบัติธรรมที่เงียบสงบ ร่มรื่น และไม่มีสิ่งรบกวน ช่วยให้ผูปฏิบัติมีสมาธิ และสามารถจดจ่อกับการปฏิบัติธรรมได้ดีขึ้น 2. อาหารสัปปายะ (อาหารเหมาะสม) การมีอาหารที่ถูกสุขลักษณะและไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกายและจิตที่สมดุล 3. บุคคลสัปปายะ (สังคมที่เหมาะสม) การอยู่ร่วมกับผู้ที่มีศีลธรรม และสนับสนุนการปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี ลดอุปสรรคจากสิ่งยั่วยุทางโลก 4. ธรรมสัปปายะ (ธรรมะที่เหมาะสม) การเผยแผ่หลักธรรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ทำให้ผูปฏิบัติมีความเข้าใจในหลักธรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 5. อุตุสัปปายะ (อากาศเหมาะสม) การมีสภาพอากาศที่เอื้อต่อสุขภาพ ไม่ร้อนหรือหนาวจนเกินไป ช่วยให้ร่างกายและจิตใจอยู่ในสภาวะที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม 6. อิริยาพลสัปปายะ (กิจกรรมที่เหมาะสม) การมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสมาธิ เช่น การเดินจงกรม หรือการนั่งสมาธิอย่างเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติธรรมเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ 7. ปุพเพกตปุญญตาสัปปายะ (บุญเก่าที่ส่งเสริม) การสั่งสมบุญและคุณงามความดีในอดีตช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถปฏิบัติธรรมได้ง่ายขึ้นและมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประสาท วิรพโล (พลจำ) (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในเขตตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทในการบริหารจัดการวัดตามระเบียบของมหาเถรสมาคม 6 ด้าน เช่น การปกครอง, ศาสนศึกษา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังได้นำหลักการบริหารยุคใหม่ 7 ประการมาใช้ เช่น การวางแผน, การจัดหน่วยงาน, การบริหารบุคคล, การอำนวยการ, การประสานงาน, การรายงาน และการบริหารงบประมาณ

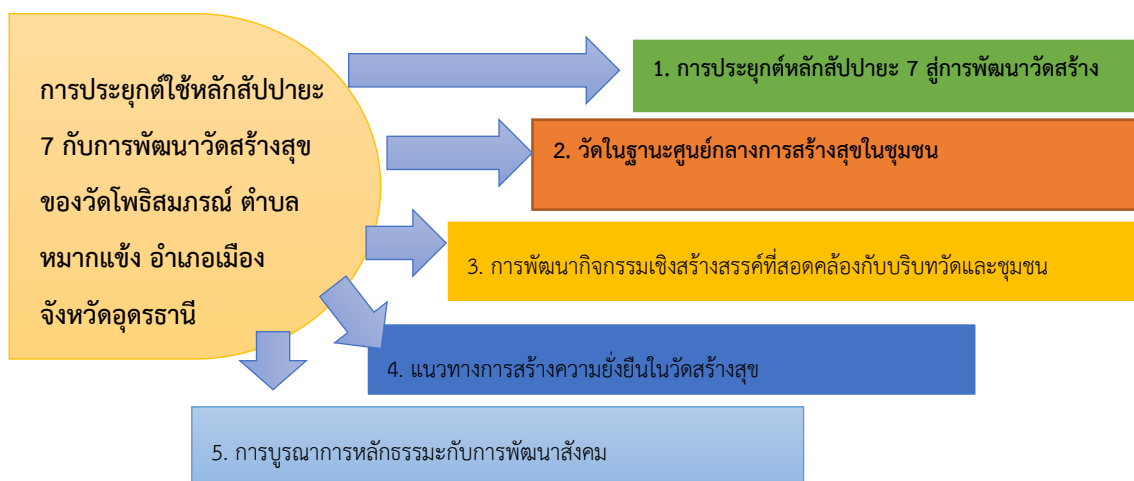
2. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการพัฒนาร้างสุขใน วัดโพธิสมภรณ์ พบว่ามีแนวทางการพัฒนาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ ศาสนาสถาน, งานทั่วไปภายในวัด, งานด้านบุคคล, และ

งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งแต่ละด้านมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสุขและความสงบทางจิตวิญญาณให้แก่ประชาชนในชุมชน 1. การพัฒนาศาสนาสถานเพื่อเสริมพลังจิตวิญญาณ การสร้างและดูแลศาสนสถานภายในวัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมพลังศรัทธาและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของประชาชน การสร้าง พระบรมธาตุธรรมเจดีย์ และการอนุรักษ์ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ เป็นการรักษาและแสดงถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ การอนุรักษ์รอยพระพุทธบาทจำลอง ยังช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสการะและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรมและการทำบุญ ซึ่งช่วยสร้างความสงบทางจิตใจและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน 2. การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมภายในวัด การดูแลสภาพแวดล้อมภายในวัด เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางศาสนา การจัดให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ทำให้ผู้ที่มาปฏิบัติธรรมสามารถปฏิบัติธรรมได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้การจัด กิจกรรมอบรมและเสริมสุขภาพจิตยังช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น 3. การพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมความร่วมมือในชุมชน การฝึกอบรมพระสงฆ์และบุคลากรภายในวัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรภายในวัด ให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาช่วยให้การสอนธรรมะเป็นไปอย่างลึกซึ้งและเข้าถึงง่าย นอกจากนี้ การส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและความร่วมมือจากชุมชน ยังช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดมากขึ้น 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักของวัดโพธิสมภรณ์ ซึ่งมีการใช้ทั้งวิธีการแบบดั้งเดิมและวิธีการสมัยใหม่ ได้แก่ การ สอนธรรมะและจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในหลักธรรม การเผยแผ่ธรรมะ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่และผู้ที่ไม่สามารถเดินทางมาวัดได้ การ จัดอบรมเด็กและเยาวชน เพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้หลักศีลธรรมและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองเจริญ สมจิตโต (สุดสี) (2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า วัดสามารถเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนผ่าน 6 รูปแบบ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาตลอดชีวิต , ศูนย์กิจกรรมเสริมปัญญา, ศูนย์บริการสารสนเทศ, ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม, ศูนย์พัฒนาชีวิตจิตใจ และเครือข่ายการเรียนรู้ เจ้าอาวาสมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการวัดใน 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง, ศาสนศึกษา, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, สาธารณูปการ, การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์

3. ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดโพธิสมภรณ์ ส่งผลให้วัดมีความสมดุลในมิติของกายภาพ จิตใจ และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความยั่งยืนและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของทั้งพระสงฆ์และชุมชน 1. อาวาสสัปปายะ การออกแบบและดูแลพื้นที่ภายในวัดให้สงบ ร่มรื่น และยั่งยืน ช่วยเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม 2. โภชนาสัปปายะ การจัดเตรียมอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ส่งเสริมสุขภาวะของพระสงฆ์และชุมชน 3. บุคคลสัปปายะ การส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาบุคคลในวัดทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคมที่เกื้อกูลกัน 4. อัมมสัปปายะ การเผยแพร่ธรรมะที่เข้าถึงง่ายผ่านสื่อและกิจกรรมทางศาสนา ช่วยให้ประชาชนได้รับการศึกษาและฝึกปฏิบัติธรรม 5. อุตุสัปปายะ การดูแลสิ่งแวดล้อมในวัด เช่น การปลูกต้นไม้ ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม 6. วิสัยสัปปายะ การจัดทัศนียภาพให้ร่มรื่นและสงบ ช่วยเสริมสร้างความผ่อนคลายและสมาธิ 7. บุคคลสัปปายะ การมีบุคคลที่เหมาะสมทั้งพระสงฆ์และชุมชน ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณธรรม โดยสรุป วัดโพธิสมภรณ์สามารถเป็นต้นแบบของการพัฒนาวัดสร้างสุขที่บูรณาการหลักสัปปายะ 7 ได้อย่างเหมาะสม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปริดา วงษ์ดี (2566)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดการวัดตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดสันติวนาราม (วัดป่าดงไร่) จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะ 7 ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม, แหล่งอาหารที่ดี, การพูดคุยที่ส่งเสริมธรรมะ, บุคคลที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม, อาหารที่เป็นประโยชน์, อุณหภูมิและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และอิริยาบถที่สะดวกต่อการปฏิบัติธรรม วัดสันติวนารามมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม เช่น การสวดมนต์ ฟังธรรม จัดค่ายคุณธรรม และกิจกรรมชุมชน เช่น การแจกทานและพัฒนาทักษะชีวิต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัด
สร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์ ตำบลหมากแข้ง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” ผู้วิจัยสามารถ
อธิบายได้ดังนี้

1. การประยุกต์หลักสัปปายะ 7 สู่การพัฒนาวัดสร้างสุข การนำหลักสัปปายะ 7 (สถานที่เหมาะสม, อาหารเหมาะสม, บุคคลเหมาะสม, ธรรมะเหมาะสม, การพูดคุยเหมาะสม, การบำเพ็ญกิจเหมาะสม, และภูมิอากาศเหมาะสม) มาใช้ในบริบทของวัดโพธิสมภรณ์แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของวัดในการเป็นศูนย์กลางสร้างสุขของชุมชน โดยเฉพาะการพัฒนาสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม การเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. วัดในฐานะศูนย์กลางการสร้างสุขในชุมชน วัดโพธิสมภรณ์สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาวัดให้เป็น "วัดสร้างสุข" ผ่านการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางปฏิบัติที่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน อาทิ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะจิตใจ เช่น การปฏิบัติธรรมและการอบรมธรรมะ การสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับทุกกลุ่มวัย และการส่งเสริมความสามัคคีผ่านการทำงานร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชน

3. การพัฒนากิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับบริบทและชุมชน การออกแบบกิจกรรมในวัดโพธิสมภรณ์ที่คำนึงถึงบริบทท้องถิ่น เช่น การนำศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาผสมผสานกับกิจกรรมทางศาสนา หรือการใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ธรรมะ ช่วยให้วัดสามารถดึงดูดกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้ได้

4. แนวทางการสร้างความยั่งยืนในวัดสร้างสุข ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการสร้างความยั่งยืนในวัดสร้างสุขจำเป็นต้องมีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในระยะยาว โดยอาศัยการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น หน่วยงานท้องถิ่น ภาคการศึกษา และองค์กรเอกชน รวมถึงการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณที่สามารถสื่อสารและสร้างความร่วมมือกับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การบูรณาการหลักธรรมะกับการพัฒนาสังคม การใช้หลักสัปปายะ 7 เป็นแนวทางในการพัฒนาวัดไม่เพียงช่วยเสริมสร้างสุขภาวะจิตใจของผู้ที่มาใช้บริการวัด แต่ยังช่วยสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

องค์ความรู้เหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ เพื่อยกระดับบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางการสร้างสุขของชุมชนในบริบทที่หลากหลายต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 กับการพัฒนาวัดสร้างสุขของวัดโพธิสมภรณ์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาการนำหลักสัปปายะ 7 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์และชุมชน ผลการวิจัยพบว่า วัดโพธิสมภรณ์ได้ดำเนินการพัฒนาใน 7 ด้าน ได้แก่ อาวาสสัปปายะ การจัดสภาพแวดล้อมให้สงบและเหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม โภชนาสัปปายะ การจัดอาหารที่สะอาด มีคุณค่าทางโภชนาการ บุคคลสัปปายะ การพัฒนาพระสงฆ์และชุมชนให้มีคุณธรรมและบทบาทที่เหมาะสม อัมมสัปปายะ การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อและกิจกรรมที่เข้าถึงง่าย อุตุสัปปายะ การดูแลสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมในวัดให้ร่มรื่น วิสัยสัปปายะ การออกแบบทัศนียภาพให้เอื้อต่อความสงบและสมาธิ บุคคลสัปปายะ การเลือกบุคคลที่เหมาะสมมาดูแลกิจกรรมในวัด โดยสรุป วัดโพธิสมภรณ์ได้นำหลักสัปปายะ 7 มาใช้ในการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ ช่วยเสริมสร้างความสมดุลของกายภาพ จิตใจ และสิ่งแวดล้อม ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชน แล้วได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. การส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวัด ควรมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาวัดที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้พลังงานทางเลือก เช่น โซลาร์เซลล์ และการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติธรรมและการรักษาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อ

สนับสนุนการใช้พลังงานทดแทนในวัดต่าง ๆ 2. การพัฒนาการศึกษาธรรมะในวัด รัฐบาลควรสนับสนุนการศึกษาและการฝึกอบรมทางพระธรรมวินัยให้กับพระสงฆ์ โดยจัดตั้งโครงการฝึกอบรมในระดับสูงทั้งในด้านการศึกษาธรรมะและการพัฒนาทักษะการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น ช่องทางออนไลน์ และสื่อสังคม เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและตรงกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ และ 3. ส่งเสริมการพัฒนาอาหารที่เหมาะสมในวัด ควรส่งเสริมการพัฒนาอาหารที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ โดยการจัดตั้งโครงการพัฒนาพื้นที่สวนครัวในวัด และส่งเสริมให้วัดปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้เอง เพื่อสนับสนุนการพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพาผู้ค้าภายนอก ทั้งนี้ยังควรให้ความสำคัญกับการคัดสรรอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพของพระสงฆ์และประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. การพัฒนาโมเดลการพัฒนาวัดสร้างสุข ควรนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาโมเดลการพัฒนาวัดสร้างสุขในพื้นที่อื่น ๆ โดยใช้หลักสัปปายะ 7 เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในวัด เช่น การพัฒนาที่พักอาศัย การจัดการอาหาร การพัฒนาทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับวัดอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของทั้งพระสงฆ์และประชาชนในชุมชน 2. การส่งเสริมการเรียนรู้จากวัดโพธิสมภรณ์ ผลวิจัยนี้สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาในการจัดกิจกรรมอบรมและเผยแพร่ความรู้ให้กับวัดต่าง ๆ โดยการสร้างกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัดโพธิสมภรณ์และวัดอื่น ๆ ผ่านการประชุมสัมมนาหรือการฝึกอบรมในหัวข้อการพัฒนาวัดสร้างสุข โดยใช้หลักสัปปายะเป็นแนวทาง และ 3. การพัฒนาเครือข่ายการทำงานร่วมกับชุมชน ผลวิจัยสามารถใช้ในการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโรงทาน การปลูกต้นไม้ร่วมกัน การพัฒนาการศึกษาและการเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะในชุมชน ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ใช้หลัก สัปปายะ 7 ในการพัฒนาวัดสร้างสุขในชุมชนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในแง่ของการส่งเสริมสุขภาพจิตและร่างกายของพระสงฆ์และประชาชน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน รวมถึงผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความสุขของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. การศึกษาเปรียบเทียบกับวัดอื่นๆ การวิจัยครั้งต่อไปอาจทำการศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะในวัดโพธิสมภรณ์กับวัดอื่นๆ ในพื้นที่หรือในระดับประเทศ เพื่อวิเคราะห์ความ

แตกต่างกันในการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่ได้ อาจรวมถึงการประเมินการนำหลักสัปปายะไปใช้ในวัดที่มีขนาดและบริบทต่างกัน และ3. การศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ ควรมีการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการถ่ายทอดธรรมะและกิจกรรมต่างๆ การศึกษาว่าวิธีการนี้มีผลต่อการเข้าถึงของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ และมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจธรรมะและการปฏิบัติธรรมอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2553). การพัฒนาสังคมด้วยหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- พระปริดา วงษ์ดี. (2566). ศึกษาการจัดการวัดตามหลักสัปปายะ 7 ของวัดสันติวนาราม (วัดป่าตองไร่) ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2558). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองเจริญ สมจิตโต (สุตสี). (2567). รูปแบบการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประภาส วีรพล (พลจำ). (2566). ศึกษาภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสกับการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน:กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตตำบลหนองจ่อม อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอุกฤษ อุทาวโน (เกตุแก้ว). (2567). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการงานสาธารณูปการ ของวัดชาวเหนือ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2562). แนวทางการบริหารจัดการวัดเพื่อพัฒนาสังคม. นครปฐม: สำนักวิชาการพุทธศาสนา.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2563). คู่มือการบริหารและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2545). หลักพระพุทธศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของ
ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย*

THE APPLICATION OF THE SEVEN PRINCIPLES OF
APARIHĀNĪYADHAMMĀ IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT BY
THE ADMINISTRATORS OF THE PHRA PHIRIYATTITHAM
SCHOOL, GENERAL EDUCATION DEPARTMENT, NONG KHAI
PROVINCE

พระมหาอิวัฒน์ วรจโก (ทองขาว)¹, พระครูจิรธรรมธัช², พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Phramaha Athiwat Varacakko (Thongkhao)¹, Phrakru Jiradhammathat², Phramaha Paitool Siridhammo³
and Arithat Loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 26 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2568

Received 17 February 2025; Revised 26 February 2025; Accepted 28 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาท (2) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ

Citation:

* พระมหาอิวัฒน์ วรจโก (ทองขาว), พระครูจิรธรรมธัช, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568).
การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 379-395.

Phramaha Athiwat Varacakko (Thongkhao), Phrakru Jiradhammathat, Phramaha Paitool Siridhammo
and Arithat Loesruamchok. (2025). The Application Of The Seven Principles Of Aparihāṇīyadhammā In
Human Resource Management By The Administrators Of The Phra Phiriyattitham
School, General Education Department, Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social
Development, 3(1), 379-395.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย (3) การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แล้วใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่ช่วยรักษาความมั่นคงของชุมชนทั้งทางโลกและทางธรรม ประกอบด้วย การประชุมสม่ำเสมอ ความสามัคคีในการทำงาน การรักษากฎระเบียบ การเคารพผู้อาวุโส การดูแลบุคคลในความคุ้มครอง การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการดำรงพระจริยธรรมให้เจริญรุ่งเรือง

2. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย เน้นการวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสม การสรรหาและพัฒนาบุคลากร การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน การประเมินผลอย่างเป็นธรรม และการรักษาวินัยบุคลากร เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

3. การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย กับการบริหารงานบุคคลส่งผลให้เกิดระบบการบริหารที่โปร่งใสและมีส่วนร่วม เช่น การประชุมสม่ำเสมอ การออกกฎระเบียบอย่างเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การรักษาวินัย และการพัฒนาระบบบริหารอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร ความโปร่งใสในการบริหาร และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักอปริหานิยธรรม 7, การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

This research aims to: (1) study the seven principles of Aparihaniyadhamma in the scriptures of Theravāda Buddhism, (2) examine the personnel management practices of administrators in Pariyatti Dhamma Schools (General Education Division) in Nong Khai Province, and (3) explore the application of the seven principles of Aparihaniyadhamma in the personnel

management of these administrators. This study is qualitative in nature, utilizing document analysis and interviews with 25 key informants. Data collection was conducted using structured interviews, and the findings were analyzed through comparative analysis to identify relationships between the data.

The research findings indicate that

1. The findings reveal that the seven principles of Aparihaniyadhamma serve as fundamental guidelines for maintaining stability in both secular and religious communities. These principles include regular meetings, unity in work, adherence to regulations, respect for elders, protection of dependents, preservation of cultural heritage, and upholding the teachings of the noble ones.

2. The personnel management of Pariyatti Dhamma School administrators in Nong Khai Province emphasizes proper workforce planning, recruitment, and development of personnel, fostering a conducive working environment, fair performance evaluations, and discipline maintenance. These practices ensure effective administration and sustainable development of the schools.

3. The application of the seven principles of Aparihaniyadhamma in personnel management contributes to a transparent and participatory administrative system. Key aspects include regular meetings, fair regulation enforcement, inclusive decision-making, cultural preservation, and continuous administrative improvement. These applications foster organizational unity, transparency in governance, and long-term educational quality development.

Keywords: Seven Principles of Aparihaniyadhamma, Personnel Management, Administrators, Pariyatti Dhamma Schools

บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ทางโลกควบคู่ไปกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเน้นการศึกษาทั้งด้านปริยัติธรรมและสามัญศึกษา เพื่อให้พระภิกษุสามเณร และเยาวชนที่สนใจได้มีโอกาสศึกษาธรรมะและพัฒนาความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารงานบุคคล ซึ่งต้องคำนึงถึงทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักการบริหารเชิงวิชาการ (สุจินต์ บริหารวนเขตต์, 2545) หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อรักษาความมั่นคงและความเจริญของสังคมทั้งทางโลกและทางธรรม ประกอบด้วย (1) การประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ (2) การร่วมกันทำกิจกรรมและตัดสินใจโดยพร้อมเพรียง (3) การรักษากฎเกณฑ์และไม่เปลี่ยนแปลงโดยพลการ (4) การเคารพผู้อาวุโสที่สมควรได้รับความเคารพ (5) การไม่ละเมิดบุคคลที่อยู่ในความคุ้มครอง (6) การเคารพและอนุรักษสถานที่สำคัญทางศาสนา และ (7) การดำรงพระธรรมวินัยให้เจริญรุ่งเรือง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551) หลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการองค์กร การพัฒนาบุคลากร และการเสริมสร้างความสามัคคีในสถาบันการศึกษา (บุญมี แผ่นแก้ว, 2560)

ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคายประสบปัญหาหลายประการในการบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1. การขาดแคลนครูและบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและการสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้ไม่สามารถจ้างบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถได้เพียงพอ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนขาดความต่อเนื่องและคุณภาพ 2. การพัฒนาบุคลากรที่ไม่ทั่วถึง ครูและบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมักขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะการสอนและการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทำให้ขาดความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป (สมชาย ปรีชาศิลป์, 2562) 3. การบริหารจัดการที่ยังไม่มีความเป็นระบบ การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมยังขาดแนวทางที่เป็นระบบและขาดการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหาร ส่งผลให้เกิดความล่าช้าและความไม่ต่อเนื่องในการดำเนินงาน 4. การรักษาวินัยและกฎระเบียบ โรงเรียนต้องเผชิญกับปัญหาในการรักษาวินัยของบุคลากรและนักเรียน เนื่องจากการควบคุมดูแลยังขาดประสิทธิภาพ อีกทั้ง

หลักธรรมทางศาสนาที่ใช้เป็นแนวทางอาจไม่ได้รับการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (วศิน อินทสระ, 2540)

ดังนั้น การศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 1. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานบุคคล 2. คณะครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ที่ปฏิบัติงานโดยตรงและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน 3. นักเรียนและสามเณร ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารงานบุคคลโดยตรง และ 4. ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาและผู้แทนจากหน่วยงานด้านการศึกษา ซึ่งการศึกษากลุ่มตัวอย่างเหล่านี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนถึงแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

การศึกษานี้มีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งต้องคำนึงถึงบริบทของพระพุทธศาสนาและแนวทางการศึกษาสมัยใหม่ การนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลอาจช่วยให้เกิดผลลัพธ์ดังต่อไปนี้ 1. เสริมสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการบริหาร 2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาและบุคลากร ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน (ชยันต์ วรรณะภูติ, 2555). 3. สร้างความสามัคคีและความร่วมมือในองค์กร ลดความขัดแย้งและเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง 4. รักษาวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัย และ 5. เป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่อื่น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) ซึ่งจะได้ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ ได้แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารบุคลากร และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้บุคลากรและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้สามารถดำเนินงานได้อย่าง

มั่นคงและยั่งยืน เป็นข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนนโยบายและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม จากการวิจัยนี้ คาดว่าจะสามารถนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม และช่วยเสริมสร้างคุณภาพการศึกษาพุทธศาสนาให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สุขสันต์ สุขสงคราม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน โดยต้องพัฒนาด้าน การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารวิชาการ ตามลำดับ การพัฒนารูปแบบการบริหารใช้หลัก อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา การประเมินพบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริง

จกนรินทร์ สีนวล (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสหวิทยาเขตปทุมเบญจา” ผลการวิจัยพบว่า เน้นการบริหาร การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพ การรักษาวินัย และการออกจากราชการ พัฒนาแนวทางบริหารเป็น MNEDR MODEL ได้แก่ Manpower Planning, Nomination and Appointment, Enhancement

of Efficiency, Discipline, และ Retirementการประเมินพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

พระมหาวิรุฬ อคควโส (คำจันทราช) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษากลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล” ผลการวิจัยพบว่าด้านที่ต้องพัฒนาคือ การบริหารทั่วไป การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารวิชาการ พัฒนา 4 กลยุทธ์ ได้แก่ การสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้มีมาตรฐาน การทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม การทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา การประเมินพบว่ากลยุทธ์มีความเหมาะสมสูงและสามารถนำไปใช้ได้จริง

พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชธมโม (เสียงเหี้ย) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7 ตามหลัก สัปปุริสธรรม 7” ผลการวิจัยพบว่า ควรพัฒนาด้าน การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารวิชาการ ตามลำดับพัฒนาแนวทางบริหารโดยใช้ สัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ อัมมัญญตา อัตถัญญตา อัตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และบุคคลัญญตา การประเมินพบว่ารูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง

สรุป ทั้ง 4 งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารโรงเรียนในพระพุทธศาสนา โดยมีแนวทางบริหารที่อิงหลักพุทธธรรม ได้แก่ อิทธิบาท 4 ธรรมาภิบาล และสัปปุริสธรรม 7 เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แนวทาง การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. แหล่งข้อมูล 1. ข้อมูลเอกสาร (Documentary Data) คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารงานบุคคล 7 หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ระเบียบ ข้อบังคับ และแนวทางปฏิบัติในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และ 2. ข้อมูลภาคสนาม (Field Data) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดหนองคาย พระภิกษุหรือบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล นักวิชาการทางการศึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานบุคคล เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนา หรือหน่วยงานกำกับดูแล โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานบุคคล 7 ในการบริหารงานบุคคล 2. แบบสังเกตพฤติกรรม (Observation Form) เพื่อตรวจสอบแนวทางการปฏิบัติของผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารงานบุคคล 7 และ 3. การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารงานบุคคล 7 และการบริหารงานบุคคล

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย 3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สังเกตวิธีการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมตามแนวทางของหลักการบริหารงานบุคคล 7 และ 4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จัดการประชุมกลุ่มย่อยกับผู้บริหารโรงเรียนและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานบุคคล 7 โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต สนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร การสรุปและตีความข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Interpretation) เพื่อให้เห็นถึงแนวทางที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้หลักการบริหารงานบุคคล 7 ในการบริหารงานบุคคล

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธี การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต ขอให้ผู้ใช้

ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่สรุป (Member Checking) ใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและการบริหารงานบุคคลร่วมประเมินความสอดคล้องของข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยอาศัย การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้ ใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหาและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อให้ได้แนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ผลการวิจัย

1. หลักอปริหานิยธรรม 7 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร พระไตรปิฎก เล่มที่ 10 โดยพระพุทธเจ้าทรงชี้แนะเพื่อรักษาความเจริญ ความมั่นคง และป้องกันความเสื่อมของชุมชนทั้งทางโลกและทางธรรม ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ คือการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม 2. พร้อมเพรียงกันในการประชุมและทำกิจ คือการส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานอย่างมีระบบ 3. ไม่บัญญัติหรือถอนสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้อย่างไม่เหมาะสม การรักษากฎระเบียบและเคารพหลักการเดิม 4. เคารพผู้อาวุโสที่สมควรแก่การเคารพ โดยส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นในชุมชน 5. ไม่ล่วงเกินบุคคลในความคุ้มครอง คือการสร้างสังคมที่ปลอดภัยและเอื้อเฟื้อ 6. เคารพปुชนียสถาน และปุชนียวัตถุ เช่น การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา และ 7. ดำรงพระอริยธรรมให้เจริญรุ่งเรือง เช่น การศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระธรรมคำสอน ความสำคัญของหลักอปริหานิยธรรม 7 1. สร้างความมั่นคงและสามัคคีในชุมชน ลดความขัดแย้ง 2. รักษาและเผยแผ่วัฒนธรรมและหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และ 3. นำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อความเจริญอย่างยั่งยืนในครอบครัว องค์กร และสังคม

2. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า 1. การวางแผนอัตรากำลัง เน้นการประเมินความต้องการบุคลากร การจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสม การพัฒนาบุคลากร และการป้องกันปัญหาขาดแคลนบุคลากร เพื่อให้โรงเรียนดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคงในระยะยาว 2. การสรร

หาบุคลากร โรงเรียนมีการวิเคราะห์ความต้องการบุคลากร การประกาศรับสมัครงานที่ชัดเจน การคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีคุณภาพ 3. การบำรุงรักษาบุคลากร โรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี การดูแลสุขภาพและการพัฒนาโอกาสในการเติบโต รวมถึงการสนับสนุนความสมดุลระหว่างงานและชีวิตส่วนตัว 4. การพัฒนาบุคลากร เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ การฝึกอบรมผู้นำ และการใช้เทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพการสอนและการบริหารจัดการในโรงเรียน 5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน โรงเรียนมีการประเมินผลที่โปร่งใสและหลากหลาย วิธีการประเมิน เพื่อพัฒนาบุคลากรและเสริมสร้างทักษะในด้านต่าง ๆ และ 6. การรักษาวินัย โรงเรียนมีกฎระเบียบที่ชัดเจนและบังคับใช้วินัยอย่างเป็นธรรม ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรับผิดชอบและพัฒนาให้เกิดวินัยในตัวบุคคล ทั้งหมดนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาและรักษาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน มีความมั่นคงและเติบโตในระยะยาว

3. การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ครอบคลุมหลายด้าน โดยมีหลักการที่สำคัญเช่น การประชุมสม่ำเสมอเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่โปร่งใสและยุติธรรม การเคารพความคิดเห็นและความหลากหลาย รวมทั้งการรักษาคำสั่งและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 1. การประชุม ส่งเสริมการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาและติดตามผลการทำงาน 2. การออกกฎระเบียบ สร้างระบบที่โปร่งใสและยุติธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย 3. การปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติตามคำสั่งที่สอดคล้องกับกฎระเบียบอย่างมีความยุติธรรม 4. การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและเคารพความคิดเห็นของทุกคน 5. การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น รักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านการร่วมมือจากทุกฝ่าย 6. การดูแลผู้มาเยือน สร้างมาตรฐานในการต้อนรับที่มีความอบอุ่นและเป็นมืออาชีพ และ 7. การพัฒนาการบริหารงาน พัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส ผลลัพธ์ที่ได้จากการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 คือ การสร้างความสามัคคีในองค์กร, ความโปร่งใสในการบริหาร, การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ, และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า อภิปรายหลักอภิปรายนิยาม 7 ในคัมภีร์ พระพุทธศาสนาเถรวาท มหาปริณิพพานสูตร เป็นแนวทางจริยธรรมที่ช่วยเสริมสร้าง ความสามัคคี ความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของสังคม โดยมีสาระสำคัญดังนี้ 1. การประชุม เคารพมติ การประชุมสมัชชาเสมอมาช่วยสร้างการมีส่วนร่วม โปร่งใส และลดความขัดแย้งในองค์กร 2. ความพร้อมเพรียง การร่วมมือกันอย่างเป็นระเบียบเสริมสร้างความไว้วางใจ ลดช่องว่างระหว่างบุคคล และทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น 3. การรักษากฎเกณฑ์ ความมั่นคงของกฎระเบียบช่วยป้องกันความขัดแย้งและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระบบ 4. การเคารพผู้อาวุโส การให้เกียรติผู้มีคุณธรรมช่วยลดความขัดแย้งระหว่างวัยและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดแบบอย่างที่ดี 5. การคุ้มครองสิทธิ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่นสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม 6. การเคารพพหุนิยมสถาน การอนุรักษ์วัฒนธรรมและศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและช่วยสร้างความสามัคคี และ 7. ดำรงพระจริยธรรม การรักษาและเผยแผ่ธรรมะช่วยส่งเสริมคุณธรรมและพัฒนาจิตใจในสังคม หลักอภิปรายนิยาม 7 เป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมทั้งด้านจริยธรรม การบริหาร และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งช่วยสร้างความสงบสุข มั่นคง และความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรรมวรุฒิ เดชธมโม (เสียงเหี้ย) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 7 ตามหลัก สัปตปริสธรรม 7” ผลการวิจัยพบว่า ควรพัฒนาด้าน การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารวิชาการ ตามลำดับพัฒนาแนวทางบริหารโดยใช้ สัปตปริสธรรม 7 ได้แก่ ฐัมมัญญตา อตถัญญตา อัตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และบุคคลัญญตา การประเมินพบว่ารูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การบำรุงรักษา การประเมินผล และการรักษาวินัย 1. การวางแผนอัตรากำลัง มีการประเมินความต้องการบุคลากรและปรับปรุงแผนอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ ใช้เทคโนโลยีฐานข้อมูลบุคลากรเพื่อเพิ่มความแม่นยำ 2. การสรรหาบุคลากร มีความรอบคอบ แต่ยังคงต้องปรับให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น ข้อเสนอแนะ ขยายช่องทางสรรหาผ่านเครือข่ายวิชาชีพและสื่อออนไลน์

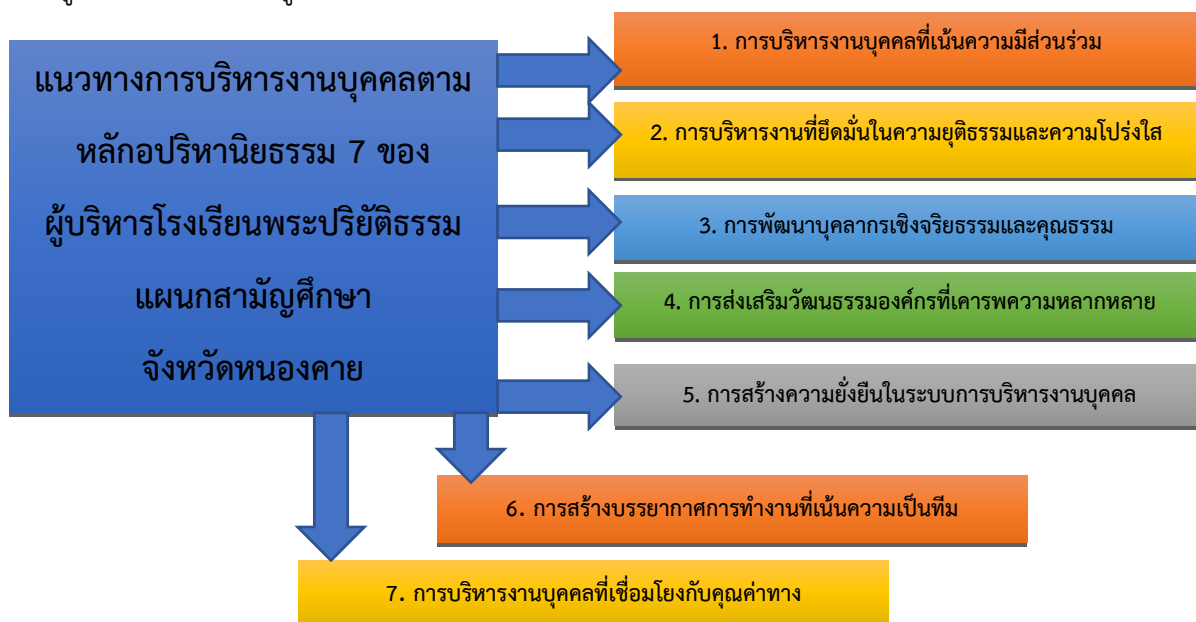
3. การบำรุงรักษาบุคลากร สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ส่งเสริมสุขภาพและสมดุลชีวิต ข้อเสนอแนะ เพิ่มกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในองค์กร 4. การพัฒนาบุคลากร สนับสนุนการศึกษาต่อและพัฒนาทักษะหลากหลาย ข้อเสนอแนะ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการสอนที่บูรณาการพุทธศาสนาและเทคโนโลยี 5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์หลากหลาย โปร่งใส และเชื่อมโยงกับการพัฒนา ข้อเสนอแนะ นำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงกับการพัฒนา ข้อเสนอแนะ นำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้ติดตามผล และ 6. การรักษาวินัย กฎระเบียบชัดเจนและบังคับใช้อย่างเท่าเทียม ข้อเสนอแนะ ส่งเสริมจิตสำนึกวินัยผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยรวม โรงเรียนมีการบริหารงานบุคคลที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ แต่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นได้โดย นำเทคโนโลยีมาสนับสนุน และ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุขสันต์ สุขสงคราม (2565)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนกสามัญศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน โดยต้องพัฒนาด้าน การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป การบริหารงบประมาณ และการบริหารวิชาการ ตามลำดับ การพัฒนารูปแบบการบริหารใช้หลัก อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา การประเมินพบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้จริง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประยุกต์ใช้ หลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ส่งผลให้การบริหารมีความ โปร่งใส ยุติธรรม และสร้างความสามัคคีในองค์กร โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1. การประชุม ใช้หลัก สังฆสมานี และ สัมมติญัตติ ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ส่งเสริมความสามัคคีและความไว้วางใจ 2. การออกกฎระเบียบ อิง ธรรมานุธรรมปฏิบัติ และ สุจริตธรรม ทำให้กฎมีความยุติธรรม โปร่งใส ลดความขัดแย้ง 3. การปฏิบัติตามคำสั่ง ใช้ ยถากรรม และ สัมมติญัตติ ทำให้การติดตามผลมีประสิทธิภาพและเกิดความเข้าใจร่วมกัน 4. การมีส่วนร่วมในการบริหาร เปิดโอกาสให้บุคลากรและนักเรียนมีส่วนร่วม ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเท่าเทียม 5. โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ยึด ธรรมานุธรรมปฏิบัติ และ สัมมติญัตติ ทำให้โครงการมีความต่อเนื่องและได้รับการยอมรับ 6. การต้อนรับผู้มาเยือน ใช้ สุจริตธรรม และ สมานฉันท์ ช่วยเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน และ 7. การพัฒนาการบริหารงาน ยึด ธรรมานุธรรมปฏิบัติ และ สุจริตธรรม ทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ ความโปร่งใส ยุติธรรม ความสามัคคีในองค์กร และบรรยากาศที่ดี ซึ่งช่วยสร้างความไว้วางใจในโรงเรียน ข้อเสนอแนะ คือ การอบรมและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมความเข้าใจในหลักการบริหารนิยธรรม และพัฒนาระบบติดตามผลการบริหารงานบุคคล

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จกนรินทร์ สีนวล (2565)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารงานบุคคลตามหลักอภินิหาร 4 ของผู้บริหารโรงเรียนในเครือข่ายสหวิทยาเขตปทุมเบญจา” ผลการวิจัยพบว่า เน้นการบริหาร การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพ การรักษาวินัย และการออกจากราชการ พัฒนาแนวทางบริหารเป็น MNEDR MODEL ได้แก่ Manpower Planning, Nomination and Appointment, Enhancement of Efficiency, Discipline, และ Retirement การประเมินพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “โดยมีแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอภินิหาร 7 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูล แล้วได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพแสดง องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอภินิหาร 7 ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถผสมผสานหลักธรรมจากพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารงานบุคคลใน

องค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างจริยธรรม ความโปร่งใส และความเป็นมืออาชีพในองค์กร ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลที่เน้นความร่วมมือ (Collaborative Management) การให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงาน เช่น การประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการจัดตั้งคณะกรรมการที่มีความหลากหลาย ซึ่งช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความโปร่งใสในกระบวนการบริหาร การประยุกต์ใช้หลัก สังฆสมาคี และ สัมมทิฎฐิ ช่วยให้การประชุมมีความต่อเนื่องและเคารพความคิดเห็นร่วมกัน

2. การบริหารงานที่ยึดมั่นในความยุติธรรมและความโปร่งใส (Ethical and Transparent Governance) การบริหารงานบุคคลโดยใช้เกณฑ์ที่ชัดเจนในการพิจารณา เช่น การประเมินผลการปฏิบัติงานและการสื่อสารผลการตัดสินใจเพื่อความโปร่งใส โดยประยุกต์ใช้หลัก ยถากรรม และ สุจริตธรรม ทำให้การดำเนินงานมีความยุติธรรมและโปร่งใส

3. การพัฒนาบุคลากรเชิงจริยธรรมและคุณธรรม (Moral and Ethical Development) การส่งเสริมการพัฒนาทางจริยธรรม เช่น การจัดโครงการอบรมปฏิบัติธรรม และการปลูกฝังคุณธรรมในการทำงาน ซึ่งประยุกต์ใช้หลัก อัมมานุอัมมปฏิบัติ เพื่อการปฏิบัติงานที่มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

4. การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพความหลากหลาย (Cultural Inclusivity) การเคารพและยอมรับความแตกต่างในมุมมองและวัฒนธรรม ซึ่งส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในองค์กร โดยประยุกต์ใช้หลัก สังคหธรรม ในการสร้างความสัมพันธ์อันดี

5. การสร้างความยั่งยืนในระบบการบริหารงานบุคคล (Sustainable Human Resource Management) การพัฒนาระบบบริหารที่ยืดหยุ่นและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้เทคโนโลยีและการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะยาว โดยประยุกต์ใช้หลัก อัมมานุอัมมปฏิบัติ ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เน้นความเป็นทีม (Team-Oriented Work Environment) การส่งเสริมให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของทีมโดยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือ เช่น การจัดกิจกรรมนันทนาการและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ซึ่งประยุกต์ใช้หลัก สังฆสมาคี และ สมานฉันท์

7. การบริหารงานบุคคลที่เชื่อมโยงกับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา (Buddhist-Driven HR Practices) การใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการบริหารงานบุคคล เช่น ความเมตตาและ

ความซื่อสัตย์ โดยประยุกต์ใช้หลัก สุจริตธรรม เพื่อให้การบริหารงานบุคคลมีความโปร่งใสและ ยุติธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานหลักอภินิหารธรรม 7 กับ การบริหารงานบุคคล ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างจริยธรรมและความโปร่งใสในองค์กร แต่ยัง ช่วยพัฒนาระบบการบริหารที่มีความยั่งยืนและเสริมสร้างคุณธรรมในทุกมิติ การประยุกต์ใช้ หลักธรรมเหล่านี้ทำให้การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีความสอดคล้องกับ ศีลธรรมและค่านิยมทางพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ความโปร่งใส และการทำงาน ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักอภินิหารธรรม 7 กับการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย" เป็นการศึกษาวิจัยเชิง คุณภาพที่เน้นการนำหลักอภินิหารธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความยุติธรรม และความมีส่วนร่วมในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอภินิหารธรรม 7 ช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ความ สามัคคีในองค์กร และสร้างระบบบริหารที่โปร่งใสและยั่งยืน โดยมีการใช้หลักธรรมต่าง ๆ เช่น สังฆสมาธิ, สุจริตธรรม, อัมมานุอัมมปฏิบัติ และสัมมทัญญู ในการประชุม การตัดสินใจ และการ พัฒนาคณาจารย์ ผลลัพธ์ที่ได้คือการสร้างองค์กรที่มีความยุติธรรมและคุณธรรมสูง ช่วยให้ ผู้บริหารและบุคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถ ประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้อย่างเหมาะสม แล้วได้ข้อเสนอแนะจากการ วิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. การกำหนดหลักธรรมอภินิหารธรรม 7 เป็นแนวทาง การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม กระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรกำหนดให้หลักอภินิหารธรรม 7 เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน พระปริยัติธรรม เพื่อสร้างความโปร่งใส ยุติธรรม และเสริมสร้างบรรยากาศของความสามัคคีใน องค์กร 2. การพัฒนาและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับอภินิหารธรรม 7 แก่ผู้บริหารและบุคลากร ทางการศึกษา จัดอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับหลักอภินิหารธรรม 7 ให้กับผู้บริหารและ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อให้มีความเข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรม

ดังกล่าวในการบริหารจัดการงานบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ3. การสร้างระบบการประเมินผลการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 หน่วยงานกำกับดูแลควรจัดทำระบบการประเมินที่เน้นตรวจสอบความสอดคล้องของกระบวนการบริหารงานบุคคลกับหลักธรรมอปริหานิยธรรม 7 พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงระบบบริหารงาน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. การประยุกต์ใช้ผลวิจัยในกระบวนการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินงานบริหารงานบุคคล เช่น การกำหนดนโยบาย การพัฒนาบุคลากร และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีคุณธรรม 2. การจัดอบรมและพัฒนาเพื่อเผยแพร่ผลวิจัย ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้บริหารและบุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อถ่ายทอดความรู้และข้อเสนอแนะจากงานวิจัย และพัฒนาทักษะในการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ในการปฏิบัติงาน และ 3. การบูรณาการผลวิจัยในหลักสูตรการเรียนการสอน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในหลักสูตรการฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคลเชิงคุณธรรม เพื่อปลูกฝังแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักอปริหานิยธรรม 7

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การขยายขอบเขตพื้นที่ศึกษา ควรทำการศึกษาครอบคลุมโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ หรือทั่วประเทศ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างในแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ในบริบทที่หลากหลาย 2. การศึกษาในเชิงปริมาณร่วมกับเชิงคุณภาพ แนะนำให้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรหรือครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามหลักอปริหานิยธรรม และ3. การศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 ควรวิจัยในเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 มาใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคล ทั้งในด้านบวกและด้านลบ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงและพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- จกันรินทร์ สีนวล. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคล ตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในเครือข่ายสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยนต์ วรรณะภูติ. (2555). พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมไทย. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญมี แทนแก้ว. (2560). การจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 18(2), 45-62.
- พระครูวินัยธรวรวิทย์ เตชะมโน (เฮียงเหี้ย). (2565). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิมล อคควิโส (คำจันทราช). (2565). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ. (2540). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- สมชาย ปรีชาศิลป์. (2562). หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการบริหารงานบุคคลในองค์กร. วารสารวิจัยทางพระพุทธศาสนา, 7(1), 25-38.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุขสันต์ สุขสงคราม. (2565). รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แผนกสามัญศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจินต์ บริหารวนเขตต์. (2545). หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านดอน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย*

AN ANALYSIS SYUDY OF THE MORALITY IN PHAWED TRADITION OF BAN TON SUBDISTRICT, RATTANAWAPI DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระครูวาปีชัยศิริ ยโสธโร (ทองสัน)¹, บุญส่ง สิ้นธุ์นอก², พระมหาประทีป อภิวัตตโน³
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Phrakhru Wapichaisiri Yasodharo (Thong San)¹, Boonsong Sinthunok², Phamaha Prateep Abhivatdhanon³
and Arithat loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568

Received 8 February 2025; Revised 23 February 2025; Accepted 25 February 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประวัติการเทศน์ผะเหวดของภาคอีสาน
2. ศึกษาสภาพปัจจุบันประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านดอน อำเภอรัตนวาปี จังหวัด
หนองคาย และ 3. ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านดอน
อำเภอรัตนวาปีจังหวัดหนองคาย การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และ

Citation:

* พระครูวาปีชัยศิริ ยโสธโร (ทองสัน),บุญส่ง สิ้นธุ์นอก,พระมหาประทีป อภิวัตตโน และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568).

ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านดอน

อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 396-410.

Phramaha Athiwat Varacakko (Thongkhao), Phrakru Jiradhammathat, Phramaha Paitool Siridhammo
and Arithat Loesruamchok. (2025). An Analysis Syudy Of The Morality In Phawed Tradition Of Ban Ton
Subdistrict, Rattanawapi District, Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1),
396-410.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แล้วใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติการเทศน์พระเวสของภาคอีสาน พบว่า มีรากฐานจากพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีการเล่าเรื่องพระเวสสันดรชาดกแบ่งเป็น 13 กัณฑ์ สวดด้วยภาษาบาลีและภาษาอีสาน พร้อมใช้สำเนียงและคำคล้องจองเพื่อความเพลิดเพลิน งานเทศน์จัดขึ้นในเดือน 4 (มีนาคม-เมษายน) เป็นส่วนหนึ่งของฮีตสิบสอง ส่งเสริมความเลื่อมใสในศาสนาและความสามัคคีในชุมชน

2. สภาพปัจจุบันประเพณีบุญพระเวสในตำบลบ้านดอนยังคงรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิม พร้อมปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในงาน เช่น เครื่องเสียงและไฟส่องสว่าง การจัดขบวนแห่ด้วยวัสดุพื้นบ้าน และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกวัย นอกจากนี้ งานบุญยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนและส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. วิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญพระเวสของ ตำบลบ้านดอน พบว่า ประเพณีนี้ ส่งเสริมคุณธรรมในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมความเสียสละและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ภายในครอบครัวและชุมชนกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี พร้อมทั้งเป็นเวทีในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าทางศาสนาให้กับคนรุ่นหลังเพื่อความยั่งยืนในสังคม

คำสำคัญ: จริยธรรม, ประเพณี, บุญพระเวส,

Abstract

This research aims to 1) Study the history of Phra Wet preaching in the Isan region. 2) Examine the current state of the Bun Phra Wet tradition in Ban Ton Subdistrict, Rattanawapi District, Nong Khai Province. 3) Analyze the ethical aspects of the Bun Phra Wet tradition in Ban Ton Subdistrict, Rattanawapi District, Nong Khai Province. This qualitative research gathers data from documents and interviews with 20 key informants using an interview

guide. The collected data is analyzed through comparative analysis to identify relationships among the information.

The research findings reveal that

1. The history of Phra Wet preaching in the Isan region Phra Wet preaching has its roots in Theravāda Buddhism, narrating the Vessantara Jātaka story in 13 chapters, chanted in both Pali and the Isan language. The chanting incorporates rhythmic tones and rhyming words to enhance engagement. The preaching is held in the fourth lunar month (March-April) as part of the "Twelve Heets" tradition, reinforcing religious faith and fostering community unity.

2. The current state of the Bun Phra Wet tradition in Ban Ton Subdistrict The tradition has preserved its original identity while adapting to modern times. The event incorporates modern technology, such as sound systems and lighting, while still using local materials in processions. People of all ages participate in the event, which not only strengthens communal bonds but also stimulates the local economy and promotes tourism.

3. Ethical aspects of the Bun Phra Wet tradition in Ban Ton Subdistrict This tradition fosters moral values at individual, family, community, cultural, and environmental levels. It promotes selflessness and ethical living. Religious and cultural activities strengthen family and community ties, ensuring harmony and unity. Furthermore, the event serves as a platform for passing down cultural heritage and religious values to future generations, ensuring the sustainability of society.

Keywords: Ethics, Tradition, Bun Phahueat

บทนำ

ประเพณีบุญผะเหวดเป็นหนึ่งในประเพณีที่สืบทอดมาจากรากฐานพุทธศาสนาเถรวาท และวัฒนธรรมของชาวอีสาน มีการเล่าเรื่องพระเวสสันดรชาดกแบ่งเป็น 13 กัณฑ์ โดยใช้ภาษาบาลีและภาษาอีสานผ่านการถ่ายทอดที่มีสำเนียงและคำคล้องจอง (กัลยาณี สมศรี, 2558) เพื่อ

สร้างความเพลิดเพลินและปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้ฟัง ประเพณีนี้ไม่เพียงแต่เป็นงานศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความสามัคคีในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นเวทีในการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและจริยธรรมให้แก่คนรุ่นหลัง อย่างไรก็ตาม ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงและความคงอยู่ของจริยธรรมในประเพณีนี้ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2560)

การวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดมีความสำคัญเนื่องจากการตรวจสอบและประเมินคุณค่าทางศีลธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต สะท้อนถึงแนวคิดและความเชื่อที่เป็นรากฐานของชุมชนในด้านศาสนา วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันในสังคม (สถาบันวิจัยวัฒนธรรมไทย, 2559) ในยุคที่ค่านิยมสมัยใหม่มีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น การถ่ายทอดและรักษาจริยธรรมดั้งเดิมจึงมีความท้าทาย งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและความคงอยู่ของจริยธรรมในประเพณี (ชัยชาญ นามสุข, 2561) เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการสืบสานและพัฒนาคุณธรรมเหล่านี้ต่อไป

ในปัจจุบัน แม้ว่าประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านดอนจะยังคงได้รับการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความสำคัญในชุมชน แต่ก็พบการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการจัดงาน เช่น การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในงาน ทั้งในด้านเครื่องเสียงและการจัดแสงสว่าง รวมถึงการปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดเรื่องเล่าให้เข้ากับความต้องการของคนรุ่นใหม่ (ปรีชา ทองสุข, 2559) นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างในแนวคิดและค่านิยมทางจริยธรรมระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน ซึ่งอาจส่งผลต่อการสืบทอดและการตีความคุณค่าทางจริยธรรมของประเพณีนี้ในอนาคต กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ประกอบด้วย ผู้รู้และผู้สืบทอดประเพณีในชุมชน (เช่น ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้เฒ่า) พระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาที่มีบทบาทในการจัดงานบุญผะเหวด ผู้มีส่วนร่วมในงานบุญ เช่น ชาวบ้านและผู้จัดงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมและจริยธรรมท้องถิ่น การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ 20 รูป/คน จะช่วยให้ได้มุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมทั้งด้านประเพณีและจริยธรรม

ความสำคัญและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ งานวิจัยนี้คาดว่าจะให้ประโยชน์ในหลายมิติ ดังนี้ 1. ด้านวิชาการ เป็นข้อมูลและแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีท้องถิ่น เสริมสร้างความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชาวอีสาน 2. ด้านการสืบสานวัฒนธรรม ช่วยให้ชุมชนเห็นคุณค่าของประเพณีและจริยธรรมดั้งเดิม ส่งเสริมการรักษาและพัฒนาประเพณีบุญผะเหวดให้คงอยู่ต่อไปในยุคสมัยใหม่ 3. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนานโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นและการท่องเที่ยววัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน 4. ด้านจริยธรรม ช่วยส่งเสริมคุณธรรมและค่านิยมที่ดีแก่คนในชุมชน และเป็นแนวทางในการปลูกฝังจริยธรรมแก่คนรุ่นใหม่ให้สืบสานต่อไปอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติการเทศน์ผะเหวดของภาคอีสาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

นุจรินทร์ พลแสน (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทุงในประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด : ลวดลายและคติความเชื่อสู่การสร้างสรรค่านาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด ทุงผะเหวดเทศน์มหาชาติ พบว่าลวดลายของทุงในจังหวัดร้อยเอ็ดมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้วยการทอคันด้วยดอกไม้ไม้ไผ่ พร้อมทั้งแสดงคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการถวายทุงในสองมิติ คือ การทำบุญเพื่อความสุขและสิริมงคลในชีวิต และการให้ทานเพื่อช่วยให้วิญญาณผู้ตายหลุดพ้นจากนรก นอกจากนี้ยังมีการระบุชื่อผู้สร้างผ้าทุงและผู้ถวายชนมโณพละงาน อีกทั้งงานวิจัยยังได้นำเสนอการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ร่วมสมัยที่อิงองค์ประกอบดั้งเดิมของทุงผ่านกระบวนการออกแบบและการแสดงในหลายช่วง

จิราภรณ์ เชื้อพรวน (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานบุญผะเหวดของบ้านไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร พบว่าประเพณีบุญผะเหวดที่บ้านไฮหย่องมีการสืบทอดการเล่นพื้นบ้านโดยเฉพาะการแข่งผีโขน ซึ่งใช้คำร้องภาษาถิ่นในการบรรยายเรื่องพระเวสสันดรชาดก นิทานพื้นบ้านและคติเตือนใจในภาคอีสาน นอกจากนี้ การจัดขบวนแห่เชิญพระเวสสันดรยังดำเนินอย่างสวยงามและสร้างบรรยากาศแห่งความสนุกสนานรวมทั้งส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในชุมชนและครอบครัว

เบญจทิพย์ เพชรสม (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาทำนองเทศน์ฆะเหวดในมิติทางดุริยางคศิลป์ พบว่าในประเพณีบุญฆะเหวดซึ่งมี 13 ถิ่นนั้นมีการใช้ทำนองเทศน์หลัก 2 แบบ คือ ทำนอง “เดิน” ที่มีการเคลื่อนเสียงแบบราบเรียบและทำนอง “แหล่” ที่มีการสลับเสียงสูงต่ำ นอกจากนี้ยังพบทำนองดั้งเดิมอีก 3 รูปแบบ ได้แก่ ทำนองกาตันก้อน, ทำนองช้างเทียมแม่ และทำนองลมพัดพร้าว โดยแต่ละทำนองมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนวิธีการถ่ายทอดจังหวะและความรู้สึกทางดนตรีที่แตกต่างกัน

พระครูปัสสภกิจตติคุณ (ประยูร ชุมโคตร) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผ้าฆะเหวด : สัญลักษณ์ประเพณีชาวพุทธอีสาน พบว่าผ้าฆะเหวดไม่ใช่เพียงเครื่องประดับในงานบุญเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อที่บรรจุความหมายและกุศโลบายทางศาสนา โดยผ้าฆะเหวดเป็นผืนยาวที่มีการเขียนภาพเล่าเรื่องพระเวสสันดรเพื่อใช้ในขบวนแห่เข้าวัด ซึ่งสะท้อนถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าและแนวทางการดำเนินชีวิตให้พ้นทุกข์ ผ่านการออกแบบที่ผสมผสานความงามและความหมายทางจริยธรรม

เอนก พลโยธา (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดบุญฆะเหวด พบว่าประเพณีบุญฆะเหวดในภาคอีสานมีความยิ่งใหญ่และยึดถือมาจากจารีตประเพณี “ฮีตสิบสองคองสิบสี่” ซึ่งส่งเสริมความช่วยเหลือและความสามัคคีในชุมชน นักวิจัยได้นำแรงบันดาลใจจากประเพณีนี้มาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณีด้วยเทคนิคการระบายสีอะคริลิกบนผ้าใบ จำนวน 4 ชิ้น โดยผลงานเหล่านี้สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความศรัทธาและความงดงามของบุญฆะเหวดในแง่มุมของศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

สรุปได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้ช่วยเปิดมุมมองที่หลากหลายในการเข้าใจและถ่ายทอดคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของประเพณีบุญฆะเหวดในภาคอีสาน ตั้งแต่ด้านลวดลายผ้า การแสดงนาฏศิลป์ ดนตรีประเพณี ไปจนถึงการท่องเที่ยวและการสร้างสรรค์งานศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งต่างก็เป็นการสืบสานและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่และพัฒนาอย่างต่อเนื่องในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญฆะเหวดของ ตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การออกแบบการวิจัย แนวทางการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจความหมายและคุณค่าทางจริยธรรมที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญผะเหวด กรอบแนวคิด อิงจากทฤษฎีจริยธรรมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเน้นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ของข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ประสบการณ์ และการสังเกตในภาคสนาม

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง 1. กลุ่มเป้าหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่า และผู้รู้ประเพณี พระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนาที่มีบทบาทในงานบุญผะเหวด ผู้มีส่วนร่วมในงานบุญ เช่น ชาวบ้าน ผู้จัดการงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 2. วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบตั้งใจ (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ตรงกับประเพณีบุญผะเหวด โดยคาดว่าจะได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ 20 รูป/คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) รวบรวมและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและคติความเชื่อในประเพณีบุญผะเหวด เช่น งานวิจัยที่ผ่านมา หนังสือ และบทความวิชาการ 2. การสังเกตภาคสนาม (Field Observation) เข้าร่วมและสังเกตการณ์ในงานบุญผะเหวดที่จัดขึ้นในตำบลบ้านด่อน เพื่อบันทึกสภาพแวดล้อม กิจกรรม และการแสดงออกของจริยธรรมในช่วงงาน และ 3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จัดทำสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์ส่วนตัว และมุมมองต่อค่านิยมทางจริยธรรมในประเพณี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล 1. การถอดความและจัดระเบียบข้อมูล: ทำการถอดเสียงจากการสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลการสังเกตให้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 2. การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้มาแบ่งหมวดหมู่และตีความตามประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวด เช่น ค่านิยมในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบธีม (Thematic Analysis) เพื่อค้นหาและสรุปประเด็นที่สำคัญจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

5. การแปลผลและนำเสนอผลการวิจัย 1. การสังเคราะห์ผลข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบบรรยาย โดยอ้างอิงข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์ และการสังเกตในภาคสนาม 2. การอภิปรายผล เปรียบเทียบผลการวิเคราะห์กับทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อชี้ให้เห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่าง รวมถึงข้อเสนอแนะในการสืบสานจริยธรรมใน

ประเพณีบุญผะเหวด และ3. การสรุปผล สรุปผลการวิจัยและระบุประเด็นที่สำคัญที่ค้นพบ รวมถึงแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมในงานบุญผะเหวดในอนาคต

ผลการวิจัย

1. ประวัติการเทศน์ผะเหวดของภาคอีสาน การเทศน์ผะเหวด หรือการเล่าเรื่องพระเวสสันดรชาดก เป็นประเพณีสำคัญของชาวอีสาน มีรากฐานจากพุทธศาสนาเถรวาท เชื่อว่าการฟังเทศน์ครบ 13 กัณฑ์ในวันเดียวจะได้านิสงส์สูงสุด งานบุญนี้จัดขึ้นในเดือน 4 (มีนาคม-เมษายน) เป็นส่วนหนึ่งของ ฮีตสิบสอง เนื้อหาเทศน์แบ่งเป็น 13 กัณฑ์ โดยพระสงฆ์ถ่ายทอดเรื่องราวด้วยภาษาบาลีและภาษาอีสาน มีการใช้สำเนียงและคำคล้องจองเพื่อความสนุกสนาน บางส่วนอาจร้องเป็นจังหวะคล้ายหมอลำ งานเทศน์ผะเหวดมีบรรยากาศคึกคัก ชาวบ้านร่วมฟังเทศน์ทั้งวันทั้งคืน พร้อมกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ขบวนแห่ ฟ้อนรำ และการแสดงหมอลำ ประเพณีนี้มีความสำคัญในด้านศาสนา สร้างความเลื่อมใสในพุทธศาสนา ด้านสังคมช่วยเสริมสร้างความสามัคคี และด้านวัฒนธรรมสะท้อนเอกลักษณ์ของชาวอีสาน แม้ยุคปัจจุบันจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้าง แต่ยังคงได้รับความนิยมและสืบทอดต่อไปอย่างต่อเนื่อง

2. สภาพปัจจุบันของประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย ประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านด่อนยังคงเอกลักษณ์และความสำคัญดั้งเดิมไว้อย่างดี พร้อมปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบันในทุกมิติ 1. ด้านกายภาพ งานจัดขึ้นที่วัดเป็นศูนย์กลาง เช่น วัดบ้านด่อน มีการใช้เทคโนโลยีทันสมัย เช่น เครื่องเสียงและไฟส่องสว่าง ตกแต่งขบวนแห่ด้วยวัสดุพื้นบ้าน เช่น ผ้าทอ ดอกไม้ และเครื่องจักสาน สร้างบรรยากาศที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น 2. ด้านประชาชน ชาวบ้านทุกวัยร่วมมือกันจัดเตรียมงานและส่งเสริมการสืบสานประเพณีโดยเน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน ประเพณีนี้ช่วยเสริมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน 3. ด้านเศรษฐกิจ งานบุญกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนผ่านการจำหน่ายสินค้าและอาหารพื้นบ้าน ส่งเสริมการท่องเที่ยวและสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ 4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ยังคงรักษารูปแบบดั้งเดิม เช่น การเทศน์ภาษาอีสาน ขบวนแห่ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำบุญเพื่อปลูกฝังคุณธรรม การใช้เทคโนโลยีถ่ายทอดสดช่วยขยายการเข้าถึงและดึงดูดคนรุ่นใหม่ ประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านด่อนจึงเป็นสื่อกลางที่เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ในชุมชน พร้อมส่งเสริมเศรษฐกิจและปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในยุคสมัยใหม่

3. วิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของ ตำบลบ้านดอน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย เป็นประเพณีที่สะท้อนจริยธรรมในหลายมิติ ทั้งด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยในระดับปัจเจกบุคคล ประเพณีนี้ส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ความเสียสละ และการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ส่วนในระดับครอบครัว กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความรัก ความเข้าใจ และการปลูกฝังคุณธรรมให้สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชน ในระดับชุมชน ประเพณีบุญผะเหวดส่งเสริมความสามัคคี การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่ชุมชน ขณะที่ด้านวัฒนธรรม ประเพณีนี้เป็นเวทีสำคัญในการสืบสานและส่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม เช่น การแสดงศิลปะพื้นบ้าน การปฏิบัติศาสนกิจ และการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม ประเพณีบุญผะเหวดสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมและธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า การจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ และการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างจริยธรรมในทุกมิติของประเพณีนี้ช่วยส่งเสริมคุณค่าทางศาสนา วัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลในชุมชน พร้อมทั้งถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การเทศน์ผะเหวดในภาคอีสานมีบทบาทสำคัญในหลายมิติ ได้แก่ 1. ด้านศาสนา การเทศน์ผะเหวดเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถ่ายทอดหลักธรรมเรื่องทานบารมีและการเสียสละของพระเวสสันดรผ่านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้คำสอนเข้าใจง่ายและเข้าถึงชุมชน การฟังเทศน์ครบ 13 กัณฑ์ในวันเดียวถือเป็นอาานิสงส์สูงสุด กระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมทำบุญและปฏิบัติธรรม 2. ด้านสังคม งานเทศน์เป็นศูนย์กลางรวมตัวของคนในชุมชน เสริมสร้างความสามัคคีผ่านการร่วมแรงร่วมใจจัดเตรียมงาน กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขบวนแห่ การแสดงศิลปะพื้นบ้าน ช่วยสร้างความสนุกสนานและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างคนทุกวัย 3. ด้านวัฒนธรรม การเทศน์ผะเหวดสะท้อนอัตลักษณ์ของชาวอีสาน ทั้งการใช้ภาษา สำเนียง ศิลปะพื้นบ้าน และการตกแต่งขบวนแห่ด้วยวัสดุธรรมชาติ ทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและรักษารากเหง้าวัฒนธรรมของชุมชน 4. ด้านเศรษฐกิจ งานเทศน์ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน

จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อีกทั้งยังดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และบริการขนส่ง ได้รับประโยชน์ และ5. การปรับตัวในยุคปัจจุบัน แม้สังคมจะเปลี่ยนแปลง แต่ประเพณีเทศน์ผะเหวดยังคงเอกลักษณ์ไว้ได้ผ่านการใช้เทคโนโลยี เช่น การถ่ายทอดสดออนไลน์ และการปรับรูปแบบกิจกรรมให้กระชับขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของเยาวชนช่วยให้ประเพณียังคงมีชีวิตชีวาและสืบทอดต่อไป การเทศน์ผะเหวดเป็นประเพณีที่เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวอีสาน แม้บริบทสังคมจะเปลี่ยนแปลง แต่การปรับตัวที่เหมาะสมทำให้ประเพณีนี้ยังคงดำรงอยู่และมีบทบาทสำคัญ ทั้งในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นุจรินทร์ พลแสน** (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทูงในประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด : ลวดลายและคติความเชื่อสู่การสร้างสรรค่านาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด ทูงผะเหวดเทศน์มหาชาติ พบว่าลวดลายของทูงในจังหวัดร้อยเอ็ดมีเอกลักษณ์โดดเด่นด้วยการทอคันด้วยดอกไม้ไผ่ พร้อมทั้งแสดงคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการถวายเป็นทาน คือ การทำบุญเพื่อความสุขและสิริมงคลในชีวิต และการให้ทานเพื่อช่วยให้วิญญาณผู้ตายหลุดพ้นจากนรก นอกจากนี้ยังมีการระบุชื่อผู้สร้างผ้าทูงและผู้ถวายขนมในผลงาน อีกทั้งงานวิจัยยังได้นำเสนอการสร้างสรรค่านาฏศิลป์ร่วมสมัยที่อิงองค์ประกอบดั้งเดิมของทูงผ่านกระบวนการออกแบบและการแสดงในหลายช่วง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านดอนสะท้อนถึงบทบาทสำคัญในหลายมิติ ดังนี้ 1. ด้านกายภาพ การจัดงานยังคงใช้วัดเป็นศูนย์กลางและตกแต่งขบวนด้วยวัสดุธรรมชาติ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยี เช่น เครื่องเสียงและแสงสว่าง มาช่วยเพิ่มความสะดักและดึงดูดผู้เข้าร่วมมากขึ้น แสดงถึงความสามารถในการอนุรักษ์ประเพณีควบคู่กับการปรับตัวให้ทันสมัย 2. ด้านประชาชน ชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของงาน แสดงถึงสามัคคีและความร่วมแรงร่วมใจ การถ่ายทอดสดออนไลน์ช่วยขยายการมีส่วนร่วมไปยังผู้ที่อยู่ห่างไกล และการปลูกฝังประเพณีให้เยาวชนช่วยให้วัฒนธรรมได้รับการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง 3. ด้านเศรษฐกิจ งานบุญกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่นโดยเปิดโอกาสให้ชาวบ้านจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน รวมถึงดึงดูดนักท่องเที่ยว ส่งผลให้ธุรกิจในพื้นที่ เช่น ร้านอาหารและที่พัก ได้รับประโยชน์ อีกทั้งยังส่งเสริมการจ้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และ4. ด้านสังคมและวัฒนธรรมประเพณีนี้ช่วยรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีสานและสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในชุมชน กิจกรรมทางศาสนาและศิลปะพื้นบ้านช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและความสามัคคี การนำเทคโนโลยีมาใช้และการมีส่วนร่วม

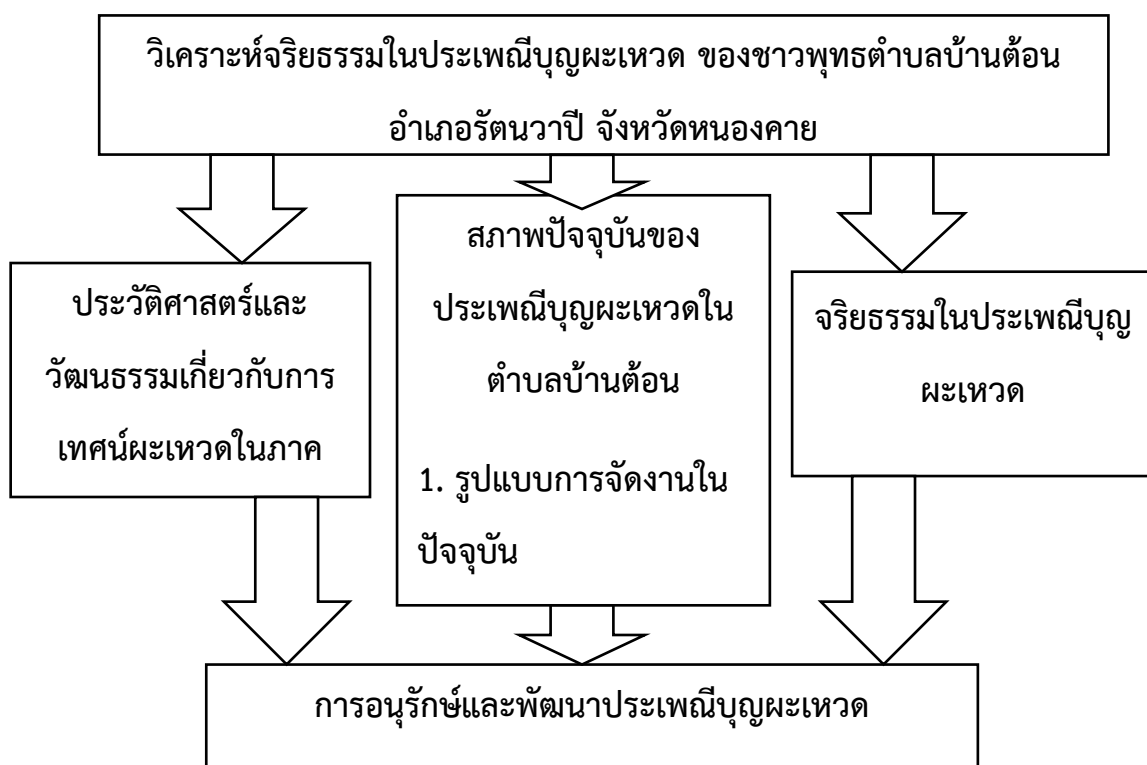
ของเยาวชนทำให้ประเพณีมีชีวิตชีวาและสามารถสืบทอดต่อไป ประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านดอนสะท้อนถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมควบคู่กับการปรับตัวให้เหมาะสมกับยุคสมัยทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ในชุมชน ไม่เพียงเป็นพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต กระตุ้นเศรษฐกิจ และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอีสานให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ เชื้อพรวน (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานบุญผะเหวดของบ้านไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร พบว่าประเพณีบุญผะเหวดที่บ้านไฮหย่องมีการสืบทอดการเล่นพื้นบ้านโดยเฉพาะการแข่งผีซัน ซึ่งใช้คำร้องภาษาถิ่นในการบรรยายเรื่องพระเวสสันดรชาดกนิทานพื้นบ้านและคติเตือนใจในภาคอีสาน นอกจากนี้ การจัดขบวนแห่เชิญพระเวสสันดรยังดำเนินอย่างสวยงามและสร้างบรรยากาศแห่งความสนุกสนาน รวมทั้งส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในชุมชนและครอบครัว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ประเพณีดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมในหลายระดับ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1. ด้านปัจเจกบุคคล ประเพณีบุญผะเหวดช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ความเมตตา และความเคารพในตนเองผ่านการปฏิบัติศาสนกิจและการทำบุญ ซึ่งส่งผลให้เกิดจิตสำนึกในหลักศีลธรรมและการมีวิถีพุทธที่สมดุล 2. ด้านครอบครัว กิจกรรมในงานบุญช่วยสร้างความสามัคคีและความรักในครอบครัว การร่วมกันทำบุญและเข้าร่วมงานส่งเสริมให้เยาวชนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมที่เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต 3. ด้านชุมชน ประเพณีบุญผะเหวดเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน พร้อมทั้งกระตุ้นพัฒนาการด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน 4. ด้านวัฒนธรรม งานบุญเป็นเวทีสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเผยให้เห็นศิลปะพื้นบ้านและการปฏิบัติศาสนกิจที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น สร้างความภาคภูมิใจและการส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง 5. ด้านสิ่งแวดล้อม การจัดงานบุญผะเหวดยังสอดแทรกจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การจัดการขยะอย่างมีระบบ และการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีบุญผะเหวดไม่ใช่เพียงกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ช่วยสร้างความสามัคคีและความยั่งยืน พร้อมปลูกฝังคุณค่าทางศีลธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสรกิตติคุณ (ประยูร ชุมโคตร) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผ้าผะเหวด : สัญลักษณ์ประเพณีชาวพุทธอีสาน” พบว่าผ้าผะเหวด

ไม่ใช่เพียงเครื่องประดับในงานบุญเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อที่บรรจุความหมายและกุศโลบายทางศาสนา โดยผ้าผะเหวดเป็นผืนยาวที่มีการเขียนภาพเล่าเรื่องพระเวสสันดรเพื่อใช้ในขบวนแห่เข้าวัด ซึ่งสะท้อนถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าและแนวทางการดำเนินชีวิตให้พ้นทุกข์ ผ่านการออกแบบที่ผสมผสานความงามและความหมายทางจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวด ของชาวพุทธตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพแสดง องค์ความรู้จากการวิจัย

1. องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเทศน์ผะเหวดในภาคอีสาน ประกอบด้วย ลักษณะเฉพาะและวิวัฒนาการ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับที่มาและพัฒนาการของการเทศน์ผะเหวดในบริบทของภาคอีสาน บทบาทในวิถีชีวิต เข้าใจถึงบทบาทของการเทศน์ผะเหวดในฐานะเครื่องมือส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม และการสื่อสารค่านิยมทางศาสนาแก่คนใน

ชุมชน ความสัมพันธ์กับประเพณีอื่น เข้าใจถึงการเชื่อมโยงของการเทศน์ผะเหวดกับประเพณี และความเชื่อในท้องถิ่น

2. ภาพรวมของสภาพปัจจุบันของประเพณีบุญผะเหวดในตำบลบ้านด่อน ประกอบด้วย รูปแบบการจัดงานในปัจจุบัน ทราบถึงลักษณะการจัดงานและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ เข้าใจถึงปัจจัยที่สนับสนุนหรือท้าทายการสืบทอดประเพณี เช่น บทบาทของคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความมีชีวิตชีวาของประเพณี เห็นภาพความสำคัญและการตอบสนองของคนในชุมชนต่อประเพณีบุญผะเหวดในปัจจุบัน

3. องค์ความรู้ด้านจริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวด ประกอบด้วย หลักจริยธรรมที่สะท้อนในประเพณี ได้ข้อมูลเกี่ยวกับจริยธรรมและคุณค่าที่ถูกนำเสนอในบทเทศน์และการปฏิบัติกิจกรรมในประเพณี ผลกระทบต่อผู้เข้าร่วม เข้าใจถึงการสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรมแก่คนในชุมชนผ่านการเทศน์และกิจกรรมในงาน บทบาทเชิงการศึกษา เห็นภาพว่าประเพณีนี้มีผลต่อการเรียนรู้และถ่ายทอดค่านิยมจริยธรรมอย่างไร

4. ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีบุญผะเหวด แนวทางในการส่งเสริมความสำคัญของประเพณีในสังคมปัจจุบัน วิธีการปรับประยุกต์ประเพณีให้เหมาะสมกับบริบทใหม่โดยยังคงรักษาคติวิญญานและคุณค่าเดิม องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและจริยธรรมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีในชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดของตำบลบ้านด่อน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นศึกษาคุณค่าทางจริยธรรม และค่านิยมที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและศาสนาของชุมชนในภาคอีสาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่าประเพณีบุญผะเหวดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและถ่ายทอดจริยธรรมให้กับบุคคลในระดับต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านปัจเจกบุคคล: ส่งเสริมความรับผิดชอบ เมตตา และความเคารพในตนเองผ่านการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม 2. ด้านครอบครัว: ช่วยสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว โดยเฉพาะผ่านกิจกรรม

ร่วมกันในการทำบุญ 3. ด้านชุมชน: เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมความร่วมมือและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงกระตุ้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม 4. ด้านวัฒนธรรม: เป็นเวทีในการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น 5. ด้านสิ่งแวดล้อม: สอดแทรกจริยธรรมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุป งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าประเพณีบุญผะเหวดไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนและสังคมในระยะยาว และได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. การส่งเสริมการสืบสานประเพณีบุญผะเหวดในระดับชุมชนและท้องถิ่น 2. บูรณาการจริยธรรมในประเพณีบุญผะเหวดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. พัฒนาการศึกษาด้านวัฒนธรรมในสถานศึกษา 4. สร้างเครือข่ายการอนุรักษ์วัฒนธรรมระดับภูมิภาค 5. ใช้ประเพณีบุญผะเหวดเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. การเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักในชุมชน นำผลการวิจัยไปจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ 2. บูรณาการผลการวิจัยในกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม ใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมในประเพณีบุญผะเหวด 3. สนับสนุนการศึกษาและการวิจัยในประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนและเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญผะเหวดและสามารถเชื่อมโยงจริยธรรมที่ได้กับการดำเนินชีวิต 4. พัฒนายุทธศาสตร์การอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับชุมชน ใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดนโยบายสำหรับการอนุรักษ์และส่งเสริมประเพณีบุญผะเหวดในระดับท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างความยั่งยืน 5. ขยายผลการวิจัยในเชิงปฏิบัติระดับประเทศ นำผลการวิจัยไปเป็นตัวอย่างสำหรับการพัฒนาประเพณีในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะในกลุ่มชุมชนที่ยังคงรักษาประเพณีบุญผะเหวด เพื่อสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมและจริยธรรมในระดับประเทศ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. ศึกษาบริบทเปรียบเทียบระหว่างชุมชน 2. ควรเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ การวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจผลกระทบของประเพณีบุญผะเหวดที่มีต่อชุมชนในด้านสังคมและเศรษฐกิจ 3. การเจาะลึกการสืบทอดประเพณีในกลุ่มคนรุ่นใหม่ 4. สำรวจการบูรณาการประเพณีกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน วิจัยแนวทางที่สามารถบูรณาการจริยธรรมจากประเพณีบุญผะเหวดเข้ากับการพัฒนา

ชุมชนในมิติอื่น ๆ 5. ใช้วิธีการวิจัยแบบสหสาขาวิชา แนะนำให้การวิจัยครั้งต่อไปบูรณาการความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- จิกัลยาณี สมศรี. (2558). ประเพณีบุญผะเหวดและการถ่ายทอดจริยธรรมในชุมชนอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งหนึ่ง.
- จิราภรณ์ เชื้อพรวน. (2564). การท่องเที่ยวเชิงประเพณีงานบุญผะเหวดของบ้านไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร. วารสารวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3(3), 138-149.
- ชัยชาญ นามสุข. (2561). วัฒนธรรมและจริยธรรมในประเพณีไทย: กรณีศึกษาประเพณีบุญผะเหวด. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุจรินทร์ พลแสน. (2566). ทูในประเพณีบุญผะเหวดจังหวัดร้อยเอ็ด : ลวดลายและคติความเชื่อสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด ทูผะเหวดเทศน์มหาชาติ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15(2), 102-128.
- เบญจทิพย์ เพชรสม. (2566). การศึกษาทำนองเทศน์ผะเหวดในมิติทางดุริยางคศิลป์. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(3), 65-80.
- ปรีชา ทองสุข. (2559). จริยธรรมในประเพณีและศาสนกิจของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนธรรมไทย.
- พระครูปลัดสรกิตติคุณ (ประยูร ชุมโคตร). (2565). ผ้าผะเหวด : สัญลักษณ์ประเพณีชาวพุทธอีสาน. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 4(3), 283-292.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2560). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประเพณีในภาคอีสาน. ขอนแก่น: สำนักวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันวิจัยวัฒนธรรมไทย. (2559). รายงานการวิจัยประเพณีและจริยธรรมในชุมชนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวัฒนธรรมไทย.
- เอนก พลโยธา. (2563). การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ชุดบุญผะเหวด. วารสารช่อพะยอม, 31(2), 76-94.

วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่
วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี *

AN ANALYSIS OF THE BELIEFS AND THE SIGNIFICANCE GIVEN TO
LUANG PU MEECHAI AND LUANG UP WICHAH BY THE COMMUNITY
OF NA KHA SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, UDON THANI
PROVINCE

พระครูสุเมธโพธิคุณ สุเมธ (เกชา สรรักษ์)¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม², สมเดช นามเกต³
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Phrakru Sumetphotikhun Sumedso (Kecha Sornrak)¹, Phramaha Paitool Siridhammo², Somdet Namket³
and Arithat loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568

Received 7 February 2025; Revised 23 February 2025; Accepted 25 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนา
เถรวาท (2) เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย

Citation:

* พระครูสุเมธโพธิคุณ สุเมธ (เกชา สรรักษ์), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, สมเดช นามเกต และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568).
วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัด
อุดรธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 3(1), 411-424.

Phrakru Sumetphotikhun Sumedso (Kecha Sornrak), Phramaha Paitool Siridhammo, Somdet Namket
and Arithat loesruamchok. (2025). An Analysis Of The Beliefs And The Significance Given To Luang Pu
Meechai And Luang Up Wichai By The Community Of Na Kha Subdistrict, Mueang District, Udon Thani
Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 411-424.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี การวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล แล้วใช้การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ของชุมชนตำบลนาข่าสะท้อนถึงการยึดมั่นในพระรัตนตรัย โดยชาวบ้านปฏิบัติศีล 5 ทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา บูชาพระพุทธรูป และปฏิบัติธรรม เพื่อเสริมสร้างจิตใจและความสงบสุข ความเชื่อเรื่องกรรมและบทบาทของพระสงฆ์ยังเป็นแกนหลักในการรักษาศีลธรรมและความสัมพันธ์ในชุมชน

2. สภาพความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัยของชุมชนมีบทบาทสำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบุคคล สร้างศรัทธามีความศักดิ์สิทธิ์ และยึดถือเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม (2) ด้านสังคม ช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน และส่งเสริมบทบาทของวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน (3) ด้านเศรษฐกิจ ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวทางศาสนา การค้าและเศรษฐกิจชุมชน (4) ด้านประเพณี ช่วยรักษาและสืบทอดพิธีกรรมดั้งเดิม เสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน

3. วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัยของชุมชน พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัยช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ลดความขัดแย้ง ส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนเศรษฐกิจและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ตำบลนาข่ามีความสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรม, องค์หลวงปู่มีชัย, องค์หลวงปู่วิชัย

Abstract

This research aims to (1) study beliefs and rituals in Theravāda Buddhism, (2) examine the current state of beliefs and rituals related to Luang Pu Meechai and Luang Pu Wichai in the Naka Subdistrict community, Mueang District, Udon Thani Province, and (3) analyze these beliefs and rituals within

the community. This qualitative research gathers data from documents and interviews with 25 key informants using structured interview guidelines, and the data is analyzed through comparative analysis to identify relationships between findings.

Findings:

1. Beliefs and Rituals in Theravāda Buddhism The beliefs and rituals in the Naka Subdistrict community reflect strong adherence to the Triple Gem. Villagers observe the Five Precepts, make merit on important Buddhist days, venerate Buddha images, and practice meditation to cultivate inner peace. The concepts of karma and the role of monks remain central to upholding morality and maintaining community harmony.

2. The Current State of Beliefs and Rituals Related to Luang Pu Meechai and Luang Pu Wichai The beliefs and rituals associated with these revered monks play a significant role in four key aspects: 1. Personal Aspect: They inspire faith, are perceived as sacred, and serve as moral guides for ethical living. 2. Social Aspect: They foster community unity and reinforce the role of temples as community centers. 3. Economic Aspect: They contribute to religious tourism, local commerce, and community economic growth. 4. Cultural Aspect: They help preserve and pass down traditional rituals, strengthening the community's cultural identity.

3. Analysis of the Beliefs and Rituals Related to Luang Pu Meechai and Luang Pu Wichai The study finds that these beliefs and rituals provide psychological stability, reduce conflicts, and enhance community cohesion. They also support economic development and cultural preservation, contributing to the long-term peace and prosperity of the Naka Subdistrict.

Keywords: Belief, Rituals, Luang Pu Meechai, Luang Pu Wichai

บทนำ

ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมไทย โดยเฉพาะในชุมชนที่มีศูนย์กลางทางศาสนาอย่างวัด วัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนใช้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2557) และเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และจารีตประเพณีท้องถิ่น (กรมการศาสนา, 2563) ในตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี องค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัยเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับความเคารพและศรัทธาจากชุมชนเป็นอย่างมาก ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนและส่งเสริมคุณค่าทางศาสนา อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา (สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่อาจมีความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาและประเพณีลดน้อยลง การศึกษาและวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อนำไปสู่แนวทางในการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมทางศาสนาให้คงอยู่ต่อไป (จารุวรรณ ศรีสมบัติ, 2561)

สภาพปัญหาปัจจุบันปัจจุบันพบว่าแม้ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัยยังคงได้รับการปฏิบัติในชุมชน แต่แนวโน้มของการมีส่วนร่วมในพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่เริ่มลดลง นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่ยังไม่ได้รับการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจส่งผลต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นหลัง (สมหมาย คำสิงห์นอก, 2562) กลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษาการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่พระสงฆ์และผู้ปฏิบัติศาสนกิจที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัย ผู้อาวุโสและบุคคลสำคัญในชุมชนที่มีความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว ชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมและศรัทธาต่อองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัย

ความสำคัญของการวิจัยการศึกษานี้มีความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อชีวิตของชาวบ้านตำบลนาข่า รวมถึงการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง การศึกษาดังกล่าวยังช่วยให้เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง เพื่อให้สามารถรักษามรดกวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของชุมชนไว้ได้ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 1. ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับ

ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัย 2. ช่วยส่งเสริมความเข้าใจและการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนตำบลนาข่า 3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาพิธีกรรมทางศาสนาให้เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน 4. สนับสนุนการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานทางศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและ 5. เป็นแนวทางสำหรับการวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมในชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัยของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

วานิดิวิวัฒน์ คำเรือง (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวน่านที่มีต่อเสาพระหลักเมืองน่าน พบว่า เสาพระหลักเมืองน่านสร้างจากไม้สักทอง มีลักษณะพิเศษคือยอดเป็นรูปพระพรหม 4 หน้า หมายถึง เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มีความเชื่อว่าเสาหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเมือง มีประเพณีสักการะ เช่น พิธีบวงสรวง เสาหลักเมืองในวันพญาวัน (15 เมษายน) และพิธีสงฆ์ในช่วงสงกรานต์

คณิตชลท์ จองบุญ (2565) ได้ทำการวิจัยวิจัยเรื่อง การบูรณาการกลไกเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนผ่านภูมิปัญญา พิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม วรรณกรรม และภูมิปัญญากับการพัฒนาสังคม พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ทั้งในแง่ศาสนา ความศรัทธา และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการใช้ความเชื่อร่วมกับศาสนา เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า ที่มีบทบาทเชื่อมโยงเครือญาติผ่านสายมารดา

พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า คนใน

พื้นที่ที่มีความเชื่อ 3 ด้านเกี่ยวกับป่าชุมชน คือ อำนาจสิทธิ์กลับ วิถีชีวิต และวิถีปฏิบัติต่อความเชื่อ ป่าชุมชนในตำบลสวนจิเป็นแหล่งอาหาร ศูนย์การเรียนรู้ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ป่า โดยอิงหลักพุทธจริยศาสตร์

พระปลัดชนะศึก สุนตจิตโต (สำราญพานิช) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทศนคติของประชาชนที่มีต่อพิธีพุทธาภิเษก กรณีศึกษาวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดบางชัน) เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีพุทธาภิเษก โดยเชื่อว่าวัตถุมงคลที่ผ่านพิธีนี้สามารถคุ้มครองและให้โชคดี ประชาชนที่เข้าร่วมพิธีมีความรู้สึกได้รับสิริมงคลและกำลังใจในการดำเนินชีวิต มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงสถานที่จัดงาน เพิ่มจุดบริการวัตถุมงคล และมาตรการป้องกันโรคระบาด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมในแต่ละพื้นที่มีบทบาทสำคัญต่อชุมชน โดยเป็นทั้งเครื่องมือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผู้คน และกลไกในการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาข้อมูลเอกสาร

2. ขอบเขตการวิจัย ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย รวมถึงบทบาทและอิทธิพลที่มีต่อชุมชนตำบลนาข่า ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในเขตตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ขอบเขตด้านเวลา เก็บรวบรวมข้อมูลภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนดในการศึกษาวิจัย

3. กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์และบุคคลทางศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ผู้อาวุโสและบุคคลสำคัญในชุมชน ที่มีความรู้เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่

เกี่ยวข้อง ชาวบ้านในตำบลนาข้า ที่เข้าร่วมพิธีกรรมและมีความศรัทธาต่อองค์หลวงปู่ รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดประมาณ 25 รูป/คน

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาตำรา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนา 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง และ 3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non-participant Observation) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยสังเกตการปฏิบัติพิธีกรรมและพฤติกรรมของชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมจะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจำแนกและตีความข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตเพื่อสังเคราะห์ความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลทำโดยใช้วิธี Triangulation ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน ได้แก่ การเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลาย การตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต การนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์อย่างรอบด้านก่อนสรุปผล

7. จริยธรรมในการวิจัย การวิจัยนี้ปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัย โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลก่อนการสัมภาษณ์ และรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ไม่เปิดเผยชื่อหรือข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของชุมชนตำบลนาข้า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สะท้อนถึงการยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่พระรัตนตรัย (พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์) ซึ่งชาวบ้านปฏิบัติผ่านการรักษาศีล 5 การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การถวายสังฆทาน การบูชาพระพุทธรูป การฝึกสมาธิ และการปฏิบัติธรรมต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างจิตใจให้บริสุทธิ์ ลดความทุกข์ในชีวิต และสร้างความสงบสุขให้กับทั้งตนเองและชุมชน นอกจากนี้ ความเชื่อในเรื่องราวกรรมและบทบาทของพระสงฆ์ยังมีความสำคัญต่อการรักษาศีลธรรมในชุมชน กิจกรรมทาง

ศาสนา เช่น การทำบุญ การแสดงความกตัญญู และการร่วมมือในพิธีกรรมต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีและความมั่นคงทางจิตใจ ความเชื่อและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาช่วยสร้างสมดุลทั้งด้านจิตใจ สังคม และวัฒนธรรมในชุมชนตำบลนาข่า พร้อมทั้งสะท้อนถึงคุณค่าของการดำเนินชีวิตที่เน้นความสงบสุข ความดีงาม และความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโดยรวม

2. สภาพความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี แบ่งออกเป็น 4 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1. ด้านบุคคล ชาวบ้านให้ความเคารพองค์หลวงปู่ทั้งสองอย่างสูง โดยเชื่อว่าท่านมีความศักดิ์สิทธิ์และช่วยให้พ้นทุกข์ ชุมชนปฏิบัติตามคำสอนเรื่องศีล สมาธิ และปัญญา พร้อมทั้งเลียนแบบวิถีชีวิตของหลวงปู่เพื่อสร้างความสงบสุขและความเจริญในชีวิต 2. ด้านสังคม ความศรัทธาต่อหลวงปู่ช่วยสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์อันดีในชุมชน การรวมตัวทำบุญและปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและความสงบสุขในชุมชน โดยหลวงปู่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ 3. ด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมที่เกี่ยวกับหลวงปู่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจ เช่น การกระตุ้นการค้าและการท่องเที่ยวทางศาสนา การพัฒนาวัดและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการสร้างรายได้จากกิจกรรมทางศาสนาและสินค้าที่เกี่ยวข้อง และ 4. ด้านประเพณี ชาวบ้านปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด เช่น การทำบุญ การถวายสังฆทาน การสวดมนต์ การทำสมาธิ และการอุทิศส่วนบุญให้ผู้ล่วงลับ เพื่อเสริมสร้างความเป็นมงคล ความสงบสุข และความเจริญในชีวิต ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัยเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชน ช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความสามัคคี และความมั่นคงในชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริมเศรษฐกิจและรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีในท้องถิ่นให้คงอยู่และเติบโตอย่างยั่งยืน

3. วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนใน 4 ด้านหลัก 1. ด้านบุคคล ชาวบ้านมีศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ขององค์หลวงปู่ โดยมองว่าท่านเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตที่ดี การปฏิบัติพิธีกรรม เช่น การทำบุญ บูชาพระ และปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างจิตใจให้สงบมั่นคง และสร้างความสามัคคีในชุมชน 2. ด้านสังคม พิธีกรรมทางศาสนาช่วยเสริมความสัมพันธ์ในชุมชนผ่านการร่วมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี ลดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างความสงบสุข ความเชื่อเหล่านี้ยังช่วยรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน และใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ 3. ด้านเศรษฐกิจ พิธีกรรมเกี่ยวกับหลวงปู่

ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ดึงดูดผู้มาเยือนจากพื้นที่ต่าง ๆ ส่งผลต่อการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการค้าขายสินค้าท้องถิ่น การบริจาค และการระดมทุน นอกจากนี้ยังสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรม และ4. ด้านประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมช่วยสืบทอดและผสมผสานประเพณีดั้งเดิมกับศาสนา เช่น พิธีสงฆ์หล่อปูนปั้นและงานบุญใหญ่ พร้อมปลูกฝังคุณค่าแก่คนรุ่นใหม่ ส่งเสริมเอกลักษณ์และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อมีชัยและหลวงพ่อวิชัยช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองและความยั่งยืนในตำบลนาข่า ทั้งในมิติศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ช่วยให้ชุมชนมีความสุข สามัคคี และเติบโตอย่างมั่นคง

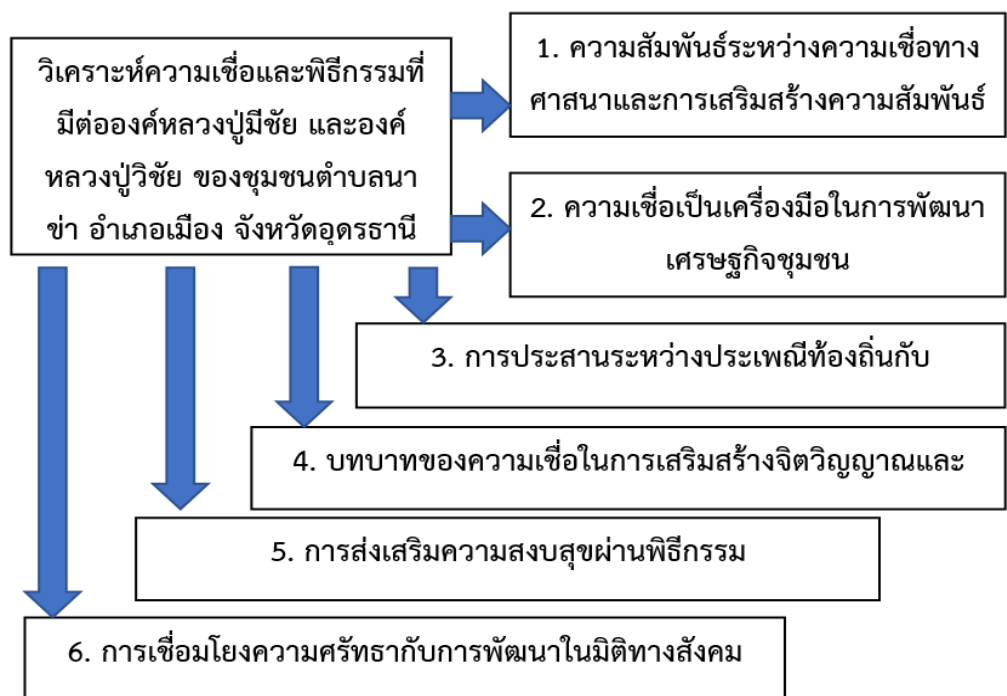
อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงพ่อมีชัยและองค์หลวงพ่อวิชัยของชุมชนตำบลนาข่า สามารถสรุปได้ตามมิติต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านบุคคล ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ความเชื่อในหลวงพ่อทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตใจของชาวบ้าน ช่วยให้เกิดความสงบและมั่นคงในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านเชื่อมั่นว่าหลวงพ่อคุ้มครองและเสริมโชคกลาง การปฏิบัติพิธีกรรมช่วยฝึกฝนจิตใจและเสริมสร้างคุณธรรมในชีวิต ทำให้สมาชิกในชุมชนดำเนินชีวิตด้วยสติและความมั่นคง 2. ด้านสังคม ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนามีบทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ พิธีกรรมยังช่วยรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การฟ้อนรำและการเล่นดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งทำให้ชุมชนภูมิใจในประเพณีของตนและสามารถถ่ายทอดไปยังเยาวชน 3. ด้านเศรษฐกิจ การเชื่อและพิธีกรรมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางศาสนา ทำให้เกิดการใช้จ่ายในท้องถิ่นทั้งจากการซื้อของที่ระลึกและการบริการอื่น ๆ พิธีกรรมยังช่วยส่งเสริมการค้าขายของท้องถิ่นและสร้างรายได้จากการบริจาคและการทำบุญ ซึ่งนำไปพัฒนาโครงการในชุมชน และ4. ด้านประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงพ่อช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นและเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางศาสนากับวัฒนธรรมท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีช่วยให้การสืบทอดประเพณีมีความยั่งยืน ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงพ่อมีชัยและองค์หลวงพ่อวิชัยมีผลกระทบที่สำคัญทั้งในด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ประเพณี โดยไม่เพียงแต่เสริมสร้างความสงบสุขและ

ความสามัคคีในชุมชน แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **คณิต ชลท์ จอบบุญ** (2565) ได้ทำการวิจัยวิจัยเรื่อง “การบูรณาการกลไกเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนผ่านภูมิปัญญา พิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง” ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรม วรรณกรรม และภูมิปัญญากับการพัฒนาสังคม พบว่าความเชื่อและพิธีกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม ทั้งในแง่ศาสนา ความศรัทธา และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการใช้ความเชื่อร่วมกับศาสนา เช่น การเลี้ยงผีปู่ย่า ที่มีบทบาทเชื่อมโยงเครือญาติผ่านสายมารดา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข้า อำเภอมะนัง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ที่จะนำเสนอ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า" ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในหลายด้าน ได้แก่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนาและความสัมพันธ์ในชุมชน ความเชื่อในหลวงปู่ทั้งสองมีบทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยให้ชาวบ้านร่วมมือกันในกิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ

2. ความเชื่อในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่มีชัยและหลวงปู่วิชัยมีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การค้าขายของที่ระลึก และกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน

3. การผสมผสานระหว่างประเพณีท้องถิ่นและหลักธรรมศาสนา การจัดพิธีกรรมเชื่อมโยงประเพณีท้องถิ่นกับคำสอนทางศาสนา ทำให้รักษาความเป็นเอกลักษณ์และส่งเสริมการสืบทอดประเพณีให้กับคนรุ่นใหม่

4. บทบาทในการเสริมสร้างจิตวิญญาณและคุณธรรม ความเชื่อในหลวงปู่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจิตวิญญาณที่ดีในชุมชน โดยชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักธรรมเพื่อความสงบสุข

5. การส่งเสริมความสงบสุขผ่านพิธีกรรม พิธีกรรมช่วยลดความเครียดและขัดแย้งในชุมชน ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สงบสุข

6. การเชื่อมโยงความศรัทธากับการพัฒนา ความเชื่อในหลวงปู่มีชัยและหลวงปู่วิชัยสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนเกษตรกรรม

7. ความสำคัญของหลวงปู่เป็นศูนย์รวมทางจิตวิญญาณ หลวงปู่มีชัยและหลวงปู่วิชัยเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณที่ช่วยเชื่อมโยงชุมชนและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของชาวบ้าน

โดยรวมแล้ว การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของความเชื่อและพิธีกรรมในการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจ การรักษาประเพณีท้องถิ่น และการเสริมสร้างจิตวิญญาณและคุณธรรมในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อองค์หลวงปู่มีชัย และองค์หลวงปู่วิชัย ของชุมชนตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี" เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์หลวงปู่มีชัยและองค์หลวงปู่วิชัยในชุมชนดังกล่าว โดยการศึกษาครอบคลุมถึง 1. ความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่าความเชื่อที่ชุมชนมีต่อหลวงปู่ทั้งสองนั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงระหว่างชุมชนกับพระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจิตใจ หลวงปู่มีชัยและหลวงปู่วิชัยถือเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางจิตใจและความสุขทางสังคม 2. พิธีกรรม พิธีกรรมที่มีการปฏิบัติในชุมชนเกี่ยวกับหลวงปู่ทั้งสอง ได้แก่ พิธีสวดมนต์และพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ซึ่งได้รับการทำต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความศรัทธาและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน และ 3. ผลกระทบและความหมายทางสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมและความเชื่อเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความเชื่อมั่นในศาสนา แต่ยังช่วยส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชน มีผลในการรักษาและเสริมสร้างความสงบสุขภายในหมู่บ้าน โดยรวมแล้ว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลวงปู่มีชัยและหลวงปู่วิชัยในแง่ของความเชื่อและพิธีกรรมที่สร้างความสามัคคีและความสงบสุขในชุมชนตำบลนาข่า ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม 2. การส่งเสริมการศึกษาและการอนุรักษ์ประเพณี 3. การส่งเสริมความร่วมมือในชุมชนเพื่อพัฒนาสังคม 4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และ 5. การสนับสนุนการสร้างคามยั่งยืนทางเศรษฐกิจท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. การสร้างหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น 2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา 3. การสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน 4. การสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจจากกิจกรรมทางศาสนา และ 5. การอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่อื่น 2. การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม 3. การสำรวจทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย 4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางศาสนาและการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน และ 5. การพัฒนาเครื่องมือในการศึกษาพิธีกรรมและความเชื่อในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2563). วัฒนธรรมและศาสนาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมการศาสนา.
- คณิตชลท์ จอญบุญ. (2565). การบูรณาการกลไกเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนผ่านภูมิปัญญาพิธีกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จารุวรรณ ศรีสมบัติ. (2561). บทบาทของวัดในชุมชน: กรณีศึกษาวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารศาสนาและวัฒนธรรม, 5(2), 45-67.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2557). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์). (2565). การวิเคราะห์ความเชื่อในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดชนะศึก สุนตจิตโต (สำราญพานิช). (2565). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อพิธีพุทธาภิเษก: กรณีศึกษาวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม (วัดบางชัน) เขตคันนายาว กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วานิตวิวัฒน์ คำเรือง. (2565). ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวน่านที่มีต่อเสาพระหลักเมื่อน่าน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมหมาย คำสิงห์นอก. (2562). การเปลี่ยนแปลงของศาสนาและความเชื่อในยุคโลกาภิวัตน์. วารสารวิจัยสังคมศาสตร์, 10(1), 89-102.

สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). แนวทางการส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะ
สงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*

A STUDY OF ADMINISTRATION OF MONASITC AFFAIRS ACCORDING
TO THE 6 PRINCIPLES OF SARANIYADHAMMA OF THE MONASTIC
GROUP OF MAK KHAENG SUBDISTRICT, DISTRICT 2, MUEANG
DISTRICT, UDONTANI PROVINCE

พระมหาปฏิภาณ อินฺทปญฺโญ (ลินทอง)¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม², สมเดช นามเกต³
และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค⁴

Pramahapatipan Inthipanya (lintong)¹, Phramaha Paitool Siridhammo², Somdet Namket³
and Arithat loesruamchok⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: 6402105009@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 7 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2568

Received 7 February 2025; Revised 23 February 2025; Accepted 25 February 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา (2)
ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัด

Citation:

* พระมหาปฏิภาณ อินฺทปญฺโญ (ลินทอง), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม, สมเดช นามเกต และ อริย์ธัช เลิศรวมโชค. (2568).
ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี.
วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 425-438.

Pramahapatipan inthipanya (lintong), Phramaha Paitool Siridhammo, Somdet Namket
and Arithat loesruamchok. (2025). A Study Of Administration Of Monasitc Affairs According To The 6
Principles Of Saraniyadhamma Of The Monastic Group Of Mak Khaeng Subdistrict, District 2, Mueang
District, Udonthani Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(1), 425-438.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

อุดรธานี และ (3) สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจารกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโกศ สีสามัญญตา และทิวาสามัญญตา ซึ่งเป็นแนวทางส่งเสริมความสามัคคี ความปรองดอง ความร่วมมือในหมู่คณะ สร้างเสริมประสิทธิภาพ ความโปร่งใสในการบริหารงานคณะสงฆ์

2. สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พบว่ามีโครงสร้างการปกครองที่ชัดเจน มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังเผชิญปัญหาขาดแคลนทรัพยากร บุคลากร และความท้าทายในการปรับตัวสู่สังคมยุคใหม่ โดยเฉพาะในด้านการศึกษ การเผยแผ่ธรรมะ และการพัฒนาชุมชนที่ยังต้องการการสนับสนุนเพิ่ม

3. การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าด้านการปกครองใช้เมตตาทายกรรมและสีสามัญญตาเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ด้านศาสนศึกษามุ่งเน้นทิวาสามัญญตาและเมตตาโมกกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้เมตตาจารกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้านสาธารณสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชนใช้สาธารณโกศและเมตตาทายกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยรวม การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาปรับใช้ช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์, หลักสาราณียธรรม 6, คณะสงฆ์

Abstract

This research aims to (1) study the six principles of *Sārāṇīyadhamma* in Buddhism, (2) examine the current state of monastic administration in Makkhaeng Subdistrict, Zone 2, Mueang District, Udon Thani Province, and (3) analyze how these principles are applied in monastic administration. A qualitative research methodology was employed, gathering data from documents and in-depth interviews with 25 key informants.

1. The findings reveal that the six principles of *Sārāṇīyadhamma*—*Metta Kāyakamma* (benevolent bodily action), *Metta Vācīkamma* (benevolent speech), *Metta Manokamma* (benevolent mental action), *Sādhāraṇabhogī* (sharing of material resources), *Sīlasāmaññatā* (moral harmony), and *Diṭṭhisāmaññatā* (consensual views)—promote unity, harmony, and cooperation within the monastic community while enhancing administrative efficiency and transparency.

2. The current state of monastic administration is characterized by a well-defined governance structure and strong community relations. However, challenges remain, including resource shortages, limited personnel, and the need for adaptation to modern society, particularly in education, Dhamma dissemination, and community development.

3. The application of *Sārāṇīyadhamma* in monastic administration in Makkhaeng Subdistrict, Zone 2, indicates that *Metta Kāyakamma* and *Sīlasāmaññatā* strengthen unity in governance, while *Diṭṭhisāmaññatā* and *Metta Manokamma* enhance religious education. *Metta Vācīkamma* fosters positive relationships in Dhamma dissemination, and *Sādhāraṇabhogī* and *Metta Kāyakamma* support social welfare and community development. Integrating these principles improves administrative efficiency, transparency, and overall benefits for both the monastic community and Buddhism.

Keywords: Monastic Administration, Six Principles of *Sārāṇīyadhamma*, Sangha

บทนำ

คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บำเพ็ญศาสนกิจ และเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาโดยตลอด การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข (สมชาย วัฒนธรรม, 2561) อย่างไรก็ตาม การบริหารคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลาย เช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคม การขาดแคลนทรัพยากร และการปรับตัวสู่ยุค

ดิจิทัล ซึ่งล้วนส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2560) หลักสาราณียธรรม 6 ซึ่งประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจาริกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโกศิ สีสสามัญญตา และทัญญูสามัญญตา เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความร่วมมือ และความโปร่งใสในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542) การศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามหลักสาราณียธรรม 6 จึงมีความสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้เข้าใจแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กรมการศาสนา, 2550)

ปัจจุบัน คณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะสงฆ์กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีบทบาทในการบริหารและเผยแผ่ธรรมะ ด้านทรัพยากร ขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและการพัฒนาวัด ด้านการศึกษา มีการจัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แต่ยังขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านการเผยแผ่ธรรมะ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังขาดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ด้านการพัฒนาชุมชน คณะสงฆ์มีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม แต่ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (จิรายุทธ พิทักษ์ธรรม, 2562)

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา ได้แก่ พระสงฆ์ในคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 และประชาชน จำนวน 25 รูป และคณะกรรมการวัดและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา

การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ยึดหลักสาราณียธรรม 6 และสามารถประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์และชุมชน ตลอดจนสร้างแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 2. สามารถนำหลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น 4. เป็นแนวทางสำหรับวัดและคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่น ๆ ในการพัฒนาการบริหาร

จัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ 5. สนับสนุนการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และมีบทบาทสำคัญต่อสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

การทบทวนวรรณกรรม

พระครูสมุทรธรรมธร ธรรมทินโน (ศรีสกุลประเสริฐ) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เจ้าพระพุทธรูป ผลการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง, การศาสนศึกษา, การศึกษาสงเคราะห์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ปัญหาหลักคือ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสยังมีประสิทธิภาพน้อย และการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เต็มศักยภาพ หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ส่งเสริม สาราณียธรรม 6 เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา อิทธิบาท 4: ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสาแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำด้านภาวะผู้นำ เจ้าอาวาสต้องมีเมตตา ปราณนาดี และมีจิตใจเที่ยงธรรมด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องเสียสละ ขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นทุ่มเท พร้อมรับผิดชอบ

พระศรีสังฆญาณมุนี (สุมินทร์ ยติโกโร) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องยึดหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา การบริหารจัดการเน้น ธรรมาภิบาล และ การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ แนวโน้มการบริหาร: ต้องปรับแนวทางให้เป็นเชิงรุก โดยเฉพาะด้านศาสนศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ ด้านศาสนศึกษา: ส่งเสริมการเรียนบาลี ด้านศึกษาสงเคราะห์ ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ด้านการปกครอง: ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย คัดกรองผู้บวช ด้านการเผยแผ่ ใช้สื่อที่ทันสมัย และอบรมพระวิทยากร ด้านสาธารณูปการ ปรับปรุงภูมิทัศน์

วัดให้สะอาด สงบ ร่มรื่น ด้านสาธารณสงเคราะห์: ให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างเต็มความสามารถ

พระครูโพธิกิตติคุณ (กิตติพงษ์ สุปลโย) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3 ผลการวิจัย คณะสงฆ์ภาค 3 บริหารตามหลัก พระธรรมวินัย และ มหาเถรสมาคม ภารกิจหลัก 6 ด้านสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ นิติธรรม, คุณธรรม, โปร่งใส, มีส่วนร่วม, รับผิดชอบ, คำนึงค่า การพัฒนาแนวทางบริหาร (6D+3M Model) 6D: ภารกิจ 6 ด้านของคณะสงฆ์ 3M บุคลากร (Man), งบประมาณ (Money), การบริหารจัดการ (Management) การพัฒนาภาวะผู้นำ วิเคราะห์ SWOT เพื่อพัฒนาความแข็งแกร่ง บุคลากรหลัก พรหมวิหาร, อิทธิบาท, สังคหวัตถุ, สาราณียธรรม, สัมปยุตธรรม, อปปริหานิยธรรม

พระมหาจารย์ ฐิติโกวิท (พรเมเลิศ) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรี เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัย พบแนวทางบริหาร 6 ด้าน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม แนวทางบริหารกิจการคณะสงฆ์ การปกครอง ใช้ อปปริหานิยธรรม เพื่อสร้างความสามัคคีการศึกษา ใช้ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เพื่อพัฒนาการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ ใช้ สังคหวัตถุ เพื่อส่งเสริมคุณธรรม การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้ พุทธวิธีการสอน เพื่อให้เข้าใจหลักธรรม การสาธารณูปการ ใช้ พรหมวิหาร 4 และ ภาวนา 4 เพื่อพัฒนาวัดและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสงเคราะห์ ใช้ สาราณียธรรม เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน องค์ความรู้ใหม่ (CTBBTDS = ADMINISTRATION MODEL) เป็นโมเดลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในองค์กรต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ต้องดำเนินการให้ครบ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง, การศาสนศึกษา, การศึกษาสงเคราะห์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมการบริหาร ได้แก่ สาราณียธรรม 6: สร้างความสามัคคีและปรองดอง อิทธิบาท 4 เสริมสร้างแรงจูงใจและความพยายาม พรหมวิหาร 4 สร้างความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไตรสิกขา พัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อการเรียนรู้ ธรรมาภิบาล สร้างหลักนิติธรรม โปร่งใส และรับผิดชอบต่อเพิ่มการอบรมพัฒนาผู้นำสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนรู้บาป และการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม พัฒนาการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาล และสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการบริหารจัดการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้งเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6

2. แหล่งข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง 1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ พระสงฆ์และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับตำบลและระดับวัด พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ผู้แทนชุมชน หรือผู้สนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็น 25 รูป/คน และ 2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา พระไตรปิฎก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม 6 และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สามารถสอบถามเชิงลึกและขยายประเด็นเพิ่มเติมได้ แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) ใช้บันทึกพฤติกรรม รูปแบบการบริหาร และสภาพแวดล้อมของวัดและคณะสงฆ์ แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) ใช้ในการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร ศึกษาแนวคิด หลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับสาราณียธรรม 6 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 รูป/คน ใช้วิธีการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 และ 3. การสังเกตการณ์ภาคสนาม ลงพื้นที่สังเกตการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในตำบลหมากแข้ง เขต

2 บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงาน ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และเอกสาร การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา อธิบาย และตีความข้อมูลตามหลักสารานุกรมธรรม 6 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต

6. การนำเสนอผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบ การพรรณนา และ การสังเคราะห์เชิงเนื้อหา วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการบริหารกิจการคณะสงฆ์กับหลักสารานุกรม 6 เสนอแนวทางปรับปรุงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกซึ่งเกี่ยวกับหลักสารานุกรม 6 และการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาคณะสงฆ์และชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัย

หลักสารานุกรม 6 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักที่เน้นสร้างความสามัคคี ความปรองดอง และความร่วมมือในหมู่คณะ โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ 1. เมตตาทายกรรม การแสดงเมตตาผ่านการกระทำ เช่น การช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น 2. เมตตาจักรกรรม การแสดงเมตตาผ่านวาจา ด้วยคำพูดที่สุภาพ ให้กำลังใจ และสร้างสรรค์ 3. เมตตาโมณกรรม การแสดงเมตตาผ่านความคิด ด้วยจิตปรารถนาดีและปราศจากความอิจฉาริษยา 4. สาธารณโภคี การแบ่งปันทรัพยากรหรือสิ่งของเพื่อประโยชน์ร่วมกัน 5. สีลสามัญญตา การประพฤติในศีลธรรมอย่างเสมอภาค ไม่แบ่งแยกสถานะ 6. ทิฐิสามัญญตา การมีความคิดเห็นที่สอดคล้องและร่วมกันยึดมั่นในหลักธรรม ความสำคัญ 1. ส่งเสริมความสามัคคีและความไว้วางใจในหมู่คณะ 2. ลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่ดีในการปฏิบัติงาน 3. สร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานคณะสงฆ์ให้โปร่งใสและยั่งยืน และ 4. เกิดความศรัทธาและแรงสนับสนุนจากชุมชน หลักสารานุกรม 6 เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานในคณะสงฆ์มีความราบรื่น ส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืนในระยะยาว

สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 1. ด้านการปกครอง สภาพปัจจุบัน มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์และชุมชน แต่เผชิญปัญหาขาดบุคลากรและการปรับตัวต่อสังคมยุคใหม่ 2. ด้านศาสนศึกษา สภาพปัจจุบัน การจัดการศึกษาตามมาตรฐานพระปริยัติธรรมดำเนินอย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีปัญหาด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยี 3. ด้านการเผยแผ่ สภาพปัจจุบัน การเผยแผ่ธรรมะมีความหลากหลายและใช้สื่อดิจิทัลได้ดี แต่ยังขาดทรัพยากรและการประเมินผลที่ชัดเจน 4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ สภาพปัจจุบัน วัดสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผ่านทุนการศึกษาและการเรียนพระปริยัติธรรม แต่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและบุคลากร 5. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ สภาพปัจจุบัน คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชน เช่น การบรรเทาภัยพิบัติและสนับสนุนกิจกรรมชุมชน แต่ยังขาดทรัพยากรและความร่วมมือที่ต่อเนื่อง และ 6. ด้านการสาธารณูปการ สภาพปัจจุบัน มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในวัดและชุมชน เช่น ระบบน้ำและพื้นที่สำหรับกิจกรรม แต่ยังมีปัญหาการขาดการบำรุงรักษาและทรัพยากร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในตำบลหมากแข้งมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังคงเผชิญปัญหาในเรื่องทรัพยากรความร่วมมือ และการปรับตัวต่อยุคดิจิทัล การพัฒนาอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จะช่วยให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

วิเคราะห์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 1. ด้านการปกครอง ใช้หลัก เมตตาทายกรรม, เมตตาจารกรรม, สีสัมมัญญตาเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความไว้วางใจ และความเสมอภาคในหมู่สงฆ์ การปกครองมีประสิทธิภาพ เกิดความสงบสุขและความร่วมมือในชุมชน 2. ด้านการศาสนศึกษา ใช้หลัก ภิภูฐีสัมมัญญตา, เมตตาตามโนกรรม เพื่อพัฒนาการศึกษา ส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน สร้างความร่วมมือในหมู่สงฆ์และชุมชน เกิดประโยชน์ยั่งยืนด้านการเรียนรู้ธรรมะ 3. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ใช้หลัก เมตตาทายกรรม, สาธารณโภคี เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์และชุมชน 4. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ใช้หลัก เมตตาจารกรรม, ภิภูฐีสัมมัญญตา เพื่อการเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์และชุมชน เสริมความร่วมมือในการทำงาน 5. ด้านการสาธารณูปการ ใช้หลัก สาธารณโภคี, เมตตาทายกรรม เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกันเกิด

ประโยชน์สูงสุด ลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน เสริมสร้างความสัมพันธ์และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และ 6. ด้านการสังคมสงเคราะห์ ใช้หลัก เมตตาการุณยธรรม, เมตตาโมกขธรรม, สาธารณโภคี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน เสริมความสงบสุข และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความไว้วางใจ และความร่วมมือในชุมชน ส่งผลให้คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีความก้าวหน้าในหลายด้าน โดยเฉพาะในด้านการปกครองที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งทำให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีระหว่างสงฆ์และชุมชน การพัฒนาในด้าน ศาสนศึกษาที่มีความสำคัญ โดยการส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีทักษะในด้าน ต่าง ๆ แต่ยังคงพบปัญหาในเรื่องทรัพยากรที่ไม่เพียงพอและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนไม่ครบถ้วน

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้มีการใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่หลักธรรม แต่ก็ยังขาดการประเมินผลที่เป็นระบบและทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรม การศึกษาสงเคราะห์ในพื้นที่ที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ขาดแคลน แต่ยังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะการสอน

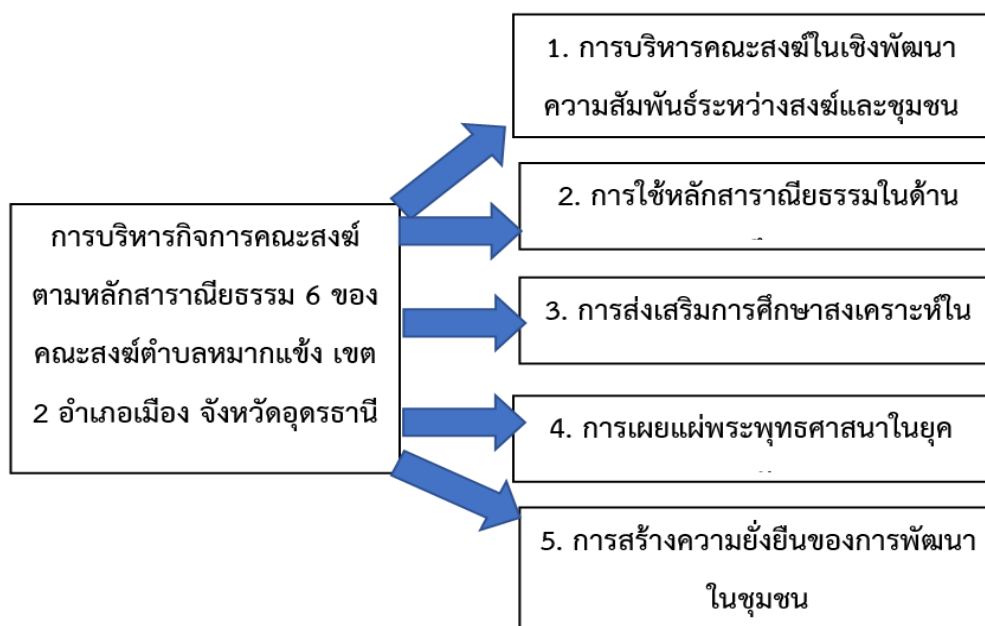
การสาธารณสงเคราะห์ในตำบลหมากแข้งได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ประสบภัย อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาทรัพยากรที่ไม่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรม ส่วนการพัฒนาสาธารณูปโภคในวัดและการสนับสนุนชุมชน เช่น การสร้างบ่อน้ำและปรับปรุงถนน ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่สำคัญในการบำรุงรักษาให้ยั่งยืน

จากผลการวิจัยนี้ สามารถสรุปได้ว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในตำบลหมากแข้งมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังคงมีปัญหที่ต้องพัฒนา เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การขาดบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทาง และการขาดการประเมินผลที่เป็นระบบ การเสริมสร้างความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน การใช้เทคโนโลยีในการทำงานให้เหมาะสม และการฝึกอบรมบุคลากรให้มีทักษะจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มี

ประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุทรธรรมธร ธมมทินโน (ศรีสกุลประเสริฐ) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมประสิทธิภาพภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัย การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง, การศาสนศึกษา, การศึกษาสงเคราะห์, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ปัญหาหลักคือ ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสยังมีประสิทธิภาพน้อย และการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เต็มศักยภาพ หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ส่งเสริม สาราณียธรรม 6 เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา อิทธิบาท 4: ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสาแนวทางส่งเสริมภาวะผู้นำ ด้านภาวะผู้นำ เจ้าอาวาสต้องมีเมตตาปรารภนาดี และมีจิตใจเที่ยงธรรมด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ต้องเสียสละขยันหมั่นเพียร มุ่งมั่นทุ่มเท พร้อมรับผิดชอบ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของคณะสงฆ์ตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในตำบลหมากแข้ง เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 อย่างมีประสิทธิภาพในหลายด้าน ซึ่งช่วยส่งเสริมความสำเร็จทั้งในด้านการปกครอง การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการพัฒนาสาธารณูปการ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงการสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์และชุมชน โดยมีการใช้หลักสาราณียธรรมดังนี้

1. การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์และชุมชน การใช้หลักเมตตาทายกรรมและเมตตาวจีกรรมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสงฆ์และชุมชน ผ่านการแสดงออกและคำพูดที่สร้างสรรค์ ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสงบสุขในชุมชน

2. การศึกษา การใช้หลักทวิญญูสามัญญตาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรับปรุงวิธีการสอนทำให้การศึกษาในด้านพระธรรมและบาลีมีประสิทธิภาพและสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้

3. การศึกษาสงเคราะห์ การใช้หลักเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคีช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนในชุมชน ผ่านกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ทุนการศึกษา และการอบรมทักษะ

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้หลักเมตตาวจีกรรมและทวิญญูสามัญญตาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลทำให้สามารถเข้าถึงชุมชนได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

5. การสร้างคามยั่งยืน การใช้หลักสาธารณโภคีในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในชุมชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถพัฒนาองค์กรสงฆ์และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ศาสนา และการพัฒนาในมิติอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสงบสุขและความสามัคคีในสังคม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสงฆ์และชุมชน และส่งผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างสงฆ์และชุมชน การนำหลักเมตตาทายกรรมและเมตตาวัจกรรมมาใช้ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความสงบสุขในชุมชน 2. การศึกษา การใช้หลักทิวฏฐิสามัญญตาในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรับปรุงวิธีการสอนทำให้การศึกษาในด้านพระธรรมและบาลีมีประสิทธิภาพ 3. การศึกษาสงเคราะห์ การใช้หลักเมตตาทายกรรมและสาธารณโภคีช่วยสร้างโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะให้แก่เยาวชน 4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การใช้หลักเมตตาวัจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงชุมชนในยุคดิจิทัล 5. การสร้างความยั่งยืน การใช้หลักสาธารณโภคีช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม และ 6. ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์ในชุมชน โดยมีผลกระทบในด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. ส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในทุกด้านของการบริหาร 2. พัฒนาความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และชุมชน 3. สนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่ทันสมัย 4. เพิ่มการสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากรเพื่อการศึกษาสงเคราะห์ และ 5. พัฒนานโยบายการใช้ทรัพยากรร่วมกันในกิจกรรมสาธารณูปการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1. ส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมเกี่ยวกับสาราณียธรรม 6 2. พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการตามหลักสาราณียธรรม 3. การประยุกต์ใช้ในกิจกรรมด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4. เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์และชุมชน และ 5. การสร้างความยั่งยืนในกิจกรรมสาธารณูปการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1. การขยายขอบเขตการศึกษาครอบคลุมพื้นที่อื่น ๆ 2. การศึกษาผลกระทบของหลักสาราณียธรรมในระยะยาว 3. การศึกษาผลกระทบต่อพฤติกรรมของพระสงฆ์และประชาชน 4. การศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ 5. การสำรวจความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการบริหารกิจการคณะสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2550). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- จิรายุทธ พิทักษ์ธรรม. (2562). การบริหารงานคณะสงฆ์ตามแนวพุทธธรรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโพธิจิตตาคูณ (กิตติพงษ์ สุปลโย). (2564). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลเชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2542). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่มที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจรรย์ ฐิติโกวิท (พรเมสิค). (2564). แนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการจังหวัดนนทบุรีเชิงพุทธบูรณาการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวัลลาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ). (2564). ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีสัจญาณมุนี (สมินทร์ ยติกโร). (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมชาย วัฒนธรรม. (2561). แนวทางการบริหารงานคณะสงฆ์เพื่อพัฒนาชุมชนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปแบบความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
 - 5.1 ภาพปกหนังสือ
 - 5.2 แปลจากหนังสือ:
 - 5.3 ผู้เขียน:
 - 5.4 ผู้แปล:
 - 5.5 สำนักพิมพ์:
 - 5.6 ปีที่พิมพ์:
 - 5.7 จำนวนหน้า:
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)
- 10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความ

จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคอนสแตนต์คอนเนกชัน เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ข้อที่/ เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณทวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษงา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่ย่าง, หน้า เลขหน้าที่ย่าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริน.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาณุภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริ่งจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัด มหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุรรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (ร่ำจวนจจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานการก้น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการ คัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phetthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารถึงฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1.....(16.pt).....

2.....(16.pt).....

3.....(16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ระบุรูปแบบของการวิจัย.....ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง.....การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....การเก็บรวบรวมข้อมูล.....การวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a full page of white paper with ten horizontal dashed lines, typical of primary school handwriting practice paper. The lines are evenly spaced and extend across the entire width of the page. There is no text or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้.....รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt)

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

১৭১

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16.pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

...(16.pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อ้างอิงตาม)

จุดเด่น

จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16.pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นขอมাত্রา ไม่เอียง ไม่หนา ไม่แทรกภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

